



EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Praktični vodnik po merilih dopustnosti

Posodobljeno 31. avgust 2023

Vodnik je pripravila sodna pisarna. Za Sodišče ni zavezujoč.



Založniki in organizacije, ki želijo prevesti in/ali reproducirati celoto ali del tega poročila v tiskani obliki ali na spletu, naj izpolnijo kontaktni obrazec: prošnja za reprodukcijo ali ponovno objavo prevoda za informacije o postopku odobritve.

Če želite izvedeti, kateri prevodi vodnikov iz sodne prakse trenutno potekajo, si oglejte seznam prevodov v pripravi.

Ta vodnik je bil prvotno sestavljen v angleščini. Posodablja se redno in je bil nazadnje posodobljen 31. avgusta 2023. Mogoči so uredniški popravki.

Error! Hyperlink reference not valid. in [vodniki iz sodne prakse](#) so na voljo za prenos na <https://ks.echr.coe.int>. Za posodobitve objav sledite računu Sodišča na Twitterju na HTTP://twitter.com/ECHR_CEDH.

Prevod iz angleškega v slovenski jezik je zagotovila Vlada Republike Slovenije, ki nosi izključno odgovornost za pravilnost prevoda.

© Svet Evrope/Evropsko sodišče za človekove pravice, 2023

Kazalo

Obvestilo bralcem	6
Uvod	7
A. Individualna pritožba	9
1. Namen določbe.....	9
2. Kategorije pritožnikov.....	9
a. Fizične osebe.....	9
b. Pravne osebe	9
c. Skupina posameznikov.....	11
3. Status žrtve	11
a. Pojem "žrtve"	11
b. Neposredna žrtev	11
c. Posredna žrtev	12
d. Možne žrtve in <i>actio popularis</i>	15
e. Izguba statusa žrtve	16
f. Smrt pritožnika	19
4. Zastopanje	20
B. Svobodno uveljavljanje pravice do individualne pritožbe	22
1. Načela in primeri.....	22
2. Obveznosti tožene države.....	24
a. 39. člen Poslovnika Sodišča	24
b. Ugotavljanje dejstev	25
c. Preiskave	26
I. Postopkovni razlogi za nedopustnost	26
A. Neizčrpanje domačih pravnih sredstev	26
1. Namen pravila.....	27
2. Uporaba pravila	27
a. Fleksibilnost	27
b. Ravnanje v skladu z domačimi pravili in omejitvami.....	28
c. Obstoj več pravnih sredstev.....	28
d. Vsebinske pritožbe	29
e. Obstoj in primernost.....	30
f. Razpoložljivost in učinkovitost	31
3. Omejitve pri uporabi pravila	33
4. Razdelitev dokaznega bremena.....	34
5. Postopkovni vidiki	36
6. Ustvarjanje novih sredstev	37
B. Neupoštevanje štirimesečnega roka	39
1. Namen pravila.....	39
2. Datum, na katerega začne teči štirimesečni rok.....	40
a. Dokončna odločitev	40
b. Izhodiščna točka	41
i. Vednost o odločitvi.....	42
ii. Vročitev odločbe.....	42
iii. Nevročitev odločbe.....	42

iv. Odsotnost pravnih sredstev.....	42
v. Trajajoče stanje.....	42
3. Iztek štirimesečnega roka	43
4. Datum vložitve pritožbe.....	44
a. Izpolnjeni obrazec za pritožbo	44
b. Datum odpreme	44
c. Pošiljanje po telefaksu	45
d. Kvalifikacija pritožbe.....	45
e. Nadaljnje pritožbe	45
5. Posebna stanja.....	46
a. Uporaba časovnih omejitev za trajajoča stanja v zvezi s pravico do življenja, doma in premoženja.....	46
b. Uporabnost časovne omejitve glede pomanjkanja učinkovite preiskave smrti in grdega ravnanja.....	47
c. Uporaba pravila štirih mesecev glede pogojev pridržanja.....	47
d. Uporaba pravila štirih mesecev v zadevah večkratnega pripora po tretjem odstavku 5. členu konvencije	48
C. Anonimna pritožba	49
1. Anonimna pritožba	49
2. Neanonimna pritožba	49
D. V bistvu isto	50
1. V bistvu ista kakor zadeva, ki jo je Sodišče že obravnavalo.....	50
2. V bistvu ista kakor zadeva, predložena v drug postopek mednarodne preiskave ali poravnave.....	51
a. Presoja podobnosti zadev.....	51
b. Pojem "drugega postopka mednarodne preiskave ali poravnave"	52
E. Zloraba pravice do pritožbe	53
1. Splošna opredelitev pojmov	53
2. Zavajanje Sodišča	53
3. Žaljivi jezik.....	55
4. Kršitev načela zaupnosti postopka prijateljske poravnave.....	55
5. Pritožba, ki je očitno šikanozna ali ki nima pravega namena	56
6. Zloraba notranjih pravnih sredstev ali druga krivdna dejanja na nacionalni ravni	56
7. Pristop, ki ga mora sprejeti tožena vlada.....	57
II. Razlogi za nedopustnost, povezani s pristojnostjo Sodišča	58
A. Nezdržljivost <i>ratione personae</i>	58
1. Načela	58
2. Pristojnost.....	59
3. Odgovornost in pripisljivost.....	62
4. Vprašanja o mogoči odgovornosti pogodbenic konvencije glede ravnanj ali opustitev, povezanih z njihovim članstvom v mednarodni organizaciji	62
B. Nezdržljivost <i>ratione loci</i>	64
1. Načela	64
2. Posebni primeri.....	65
C. Nezdržljivost <i>ratione temporis</i>	65
1. Splošna načela	65
2. Uporaba teh načel	66
a. Odločilni datum v zvezi z ratifikacijo konvencije ali sprejemom pristojnosti institucij konvencije	66

b. Trenutna dejstva pred ali po začetku veljavnosti Konvencije ali izjave.....	66
3. Posebne okoliščine	68
a. Trajajoče kršitve.....	68
b. "Trajajoča" postopkovna obveznost preiskave izginotij, ki so se zgodila pred odločilnim datumom	68
c. Postopkovna obveznost preiskave smrti po 2. členu: postopek v zvezi z dejstvi zunaj časovne pristojnosti Sodišča.....	68
d. Obravnavanje predhodnih dejstev	69
e. Trajajoči postopek ali pripor	70
f. Pravica do odškodnine zaradi neupravičene obsodbe	70
g. Pravica, da nisi dvakrat sojen ali kaznovan.....	70
D. Nezdržljivost <i>ratione materiae</i>	70
III. NEDOPUSTNOST NA PODLAGI UTEMELJENOSTI	73
A. Očitna neutemeljenost	73
1. Splošni uvod.....	73
2. "Četrstopenjske" pritožbe	74
3. Jasna ali očitna odsotnost kršitve	76
a. Nobenega videza samovolje ali nepoštenosti	76
b. Neobstoj očitne nesorazmernosti med cilji in sredstvi	76
c. Druga dokaj preprosta vsebinska vprašanja	77
4. Neutemeljene pritožbe: pomanjkanje dokazov	77
5. Zmedene ali nestvarne pritožbe	78
B. Odsotnost znatno neugodnejšega položaja	79
1. Ozadje novega merila	79
2. Področje uporabe	79
3. Ali je pritožnik utrpel znatno neugodnejši položaj	81
a. Neobstoj znatno neugodnejšega finančnega položaja	81
b. Znatno neugodnejši finančni položaj.....	83
c. Neobstoj znatno neugodnejšega nefinančnega položaja	83
d. Znatno neugodnejši nefinančni položaj.....	85
4. Zaščitna klavzula: ali spoštovanje človekovih pravic zahteva presojo utemeljenosti zadeve.....	87
Seznam navedenih zadev	89

Obvestilo bralcem

Ta praktični vodnik je del serije vodnikov o konvenciji, ki jih je izdalo Evropsko sodišče za človekove pravice (v nadaljnjem besedilu: "Sodišče", "Evropsko sodišče" ali "Sodišče v Strasbourgu"), da bi obveščalo pravosodne delavce in zlasti odvetnike, ki se jih lahko pozove, da zastopajo pritožnike pred Sodiščem glede pogojev dopustnosti individualnih pritožb. Ta vodnik je zasnovan tako, da predstavi jasnejšo in podrobnejšo sliko pogojev dopustnosti z namenom, prvič, da se kolikor mogoče zmanjša število pritožb, ki ne morejo privedi do odločitve o utemeljenosti, in drugič, da zagotovi, da pritožbe, ki jih je treba obravnavati po vsebini, opravijo preizkus dopustnosti.

Ta priročnik torej ni izčrpen, zato se bomo v njem posvetili najpogostejšim stanjem. Navedena sodna praksa je bila izbrana med vodilnimi, glavnimi in/ali nedavnimi sodbami in sklepi.*

Sodbe Sodišča niso namenjene samo odločanju o zadevah, ki so mu bile predložene, ampak bolj na splošno pojasnjevanju, varovanju in razvoju pravil, ki jih je uvedla konvencija, s čimer prispevajo k spoštovanju obveznosti držav, ki so jih sprejele kot pogodbenice (*Irska proti Združenemu kraljestvu*, 1978, 154. odstavek, 18. januar 1978, serija A št. 25, in nedavno, *Jeronovičs proti Latviji*, [VS], št. 44898/10, 109. odstavek, 5. julij 2016).

Poslanstvo sistema, ki ga je vzpostavila konvencija, je torej določiti vprašanja javnega reda v splošnem interesu, s čimer se dvignejo standardi varstva človekovih pravic in razširi sodna praksa človekovih pravic na celotno skupnost držav pogodbenic konvencije (*Konstantin Markin proti Rusiji* [VS], 89. odstavek, št. 30078/06, EKČP 2012). Seveda je Sodišče poudarilo vlogo konvencije kot "ustavnega instrumenta evropskega javnega reda" na področju človekovih pravic (*Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi proti Irski* [VS], št. 45036/98, 156. odstavek, EKČP 2005-VI, in nedavno, *N.D. in N.T. proti Španiji* [VS], št. 8675/15 in 8697/15, 110. odstavek, 13. februar 2020).

Protokol št. 15 h Konvenciji je načelo subsidiarnosti nedavno vključil v preambulo Konvencije. V skladu s tem načelom si "odgovornost za varstvo človekovih pravic delijo države pogodbenice in Sodišče", nacionalni organi in sodišča pa morajo nacionalno zakonodajo razlagati in uporabljati tako, da v celoti uresničujejo pravice in svoboščine, določene v Konvenciji in njenih protokolih (*Grzęda v. Poland* [VS], 324. odstavek).

Ta vodnik vsebuje sklicevanja na ključne besede za vsak citirani člen konvencije in njenih dodatnih protokolov. Pravna vprašanja, obravnavana v vsakem primeru, so povzeta v [Seznamu ključnih besed](#), izbranih iz tezavra izrazov, vzeti (v večini primerov) naravnost iz besedila konvencije in njenih protokolov.

Baza podatkov [HUDOC](#) iz sodne prakse Sodišča omogoča iskanje po ključnih besedah. Iskanje po teh ključnih besedah omogoča iskanje skupine dokumentov s podobno pravno vsebino (utemeljitve in sklepi Sodišča so v vsakem primeru povzeti po ključnih besedah). Ključne besede za posamezne primere najdete s klikom na oznako Podrobnosti zadeve v HUDOC. Za dodatne informacije o bazi podatkov HUDOC in ključnih besedah si oglejte [Uporabniški priročnik HUDOC](#).

* Citirana sodna praksa je lahko v enem ali obeh uradnih jezikih (angleščini in francoščini) Sodišča in Evropske komisije za človekove pravice. Če ni drugače navedeno, se vsa sklicevanja nanašajo na meritorno sodbo, ki jo izda senat Sodišča. Oznaka "(sklep)" pomeni, da je navedba iz sklepa Sodišča, in "[VS]", da je zadevo obravnaval Veliki senat. Sodbe senata, ki ob objavi te posodobitve niso bile dokončne, so označene z zvezdico (*).

Uvod

1. Sistem varovanja temeljnih pravic in svoboščin, ki ga je uvedla Evropska konvencija o varstvu človekovih pravicah (v nadaljnjem besedilu: konvencija), temelji na načelu subsidiarnosti. Pomen tega načela je bil ponovno potrjen s sprejetjem in začetkom veljavnosti [Protokola št. 15](#) h konvenciji, ki je v preambulo konvencije uvedel izrecno sklicevanje nanj. Za zagotavljanje uporabe konvencije so odgovorne predvsem pogodbenice konvencije; Evropsko sodišče za človekove pravice (v nadaljnjem besedilu: Sodišče) naj bi ukrepalo le, kadar pogodbenice ne izpolnijo svojih obveznosti.

2. Strasbourški nadzor sprožijo zlasti individualne pritožbe, ki jih lahko na Sodišču vloži vsaka fizična ali nevladna pravna oseba v pristojnosti države pogodbenice konvencije. Nabor možnih pritožnikov je torej velik: poleg osemsto milijonov prebivalcev razširjene Evrope in državljanov tretjih držav, ki v njej bivajo ali jo prečkajo, imamo še na milijone društev, ustanov, političnih strank, podjetij in tako naprej (če ne omenimo oseb, ki spadajo v pristojnost pogodbenic konvencije zaradi ekstrateritorialnih dejanj pogodbenic zunaj njihovega ozemlja).

3. Sodišče je zaradi različnih dejavnikov že več let preplavljeno z individualnimi pritožbami (31. januarja 2021 jih je na reševanje čakalo 64.100). Ogromno večino teh pritožb pa zavrne, ne da bi obravnavalo njihovo utemeljenost, saj ne izpolnjujejo enega od meril dopustnosti, določenih s konvencijo. Na primer, leta 2020 je bilo od 39.190 vlog, ki jih je sodišče rešilo, 37.289 razglašanih za nedopustne ali črtane s seznama zadev. To prinaša težave iz dveh razlogov. Prvič, ker mora Sodišče odgovoriti na vsako pritožbo, ne more v razumnem roku obravnavati zadev, ki si zaslužijo obravnavo utemeljenosti, javnost pa od tega nima nobene prave koristi. Drugič, več deset tisoč pritožnikom se zahtevki zavrnejo.

4. Pogodbenice konvencije, pa tudi Sodišče in njegova sodna pisarna nenehno iščejo možnosti za reševanje tega problema in zagotavljanje učinkovitega delovanja sodnega sistema. Eden najvidnejših ukrepov je sprejem [Protokola št. 14](#) h konvenciji. Ta med drugim določa, da pritožbe, ki so očitno nedopustne, obravnava en sam sodnik ob pomoči nesodnih poročevalcev in ne odbor treh sodnikov. Protokol št. 14, ki je začel veljati 1. junija 2010, je uvedel tudi novo merilo dopustnosti, povezano s stopnjo neugodnosti, ki jo je občutil pritožnik, njegov cilj pa je odvratanje oseb od vlaganja pritožb, če zanje ni nastal znatno neugodnejši položaj.

5. 19. februarja 2010 so se predstavniki sedeminštiridesetih držav članic Sveta Evrope, ki jih zavezuje konvencija, sešli v Interlaknu v Švici, da bi razpravljali o prihodnosti Sodišča in zlasti o sodnih zaostankih, ki so posledica velikega števila nedopustnih pritožb. S slovesno [izjavo](#) so potrdili osrednjo vlogo Sodišča v evropskem sistemu za varstvo temeljnih pravic in svoboščin in se zavezali k povečanju njegove učinkovitosti ob ohranjanju načela individualne pritožbe.

6. Potreba po zagotovitvi kratkoročnega, srednjeročnega in dolgoročnega delovanja mehanizma konvencije je bila dodatno poudarjena v izjavah, sprejetih na nadaljnjih konferencah v [Izmiru](#), [Brightonu](#), [Bruslju](#) in [Københavnu](#), ki so potekale v letih 2011 ali 2012, 2015 in 2018. Brightonska konferenca je privedla do sprejetja [Protokola št. 15](#) h konvenciji, ki poleg vstavitve sklicevanja na načelo subsidiarnosti in doktrine proste presoje v preambulo konvencije s šest na štiri mesece skrajša čas, v katerem je treba po dokončni nacionalni odločitvi vložiti pritožbo pri Sodišču.

7. Zamisel o podajanju podrobnih in objektivnih informacij o pritožbenem postopku in merilih dopustnosti morebitnim pritožnikom je izrecno opredeljena v točki C-6 a in b [Interlakenske izjave](#). Ta praktični priročnik o pogojih dopustnosti individualnih pritožb je treba obravnavati v istem okviru. Zasnovan je tako, da poda jasnejšo in podrobnejšo sliko pogojev dopustnosti z namenom, prvič, da kar najbolj zmanjša število pritožb, ki nimajo možnosti, da bi se o njih vsebinsko odločalo, in drugič, da zagotovi, da pritožbe, primerne za vsebinsko obravnavo, prestanejo preizkus dopustnosti. Trenutno se dopustnost in vsebina (meritum) v večini primerov, ki prestanejo preizkus, obravnavata istočasno, kar postopek poenostavi in pospeši.

8. Ta dokument je namenjen zlasti pravnikom v pravosodju, še posebej odvetnikom, ki lahko zastopajo pritožnike pred Sodiščem.

9. Vsa merila dopustnosti iz 34. člena (individualne pritožbe) in 35. člena (merila dopustnosti) konvencije so bila preučena glede na sodno prakso Sodišča. Seveda je nekatere koncepte, kot sta štirimesečni rok in v manjšem obsegu izčrpanje domačih pravnih sredstev, lažje opredeliti kakor druge, na primer koncept "očitne neutemeljenosti", ki ga lahko razčlenjujemo skoraj *ad infinitum*, ali pristojnost Sodišča *ratione materiae* oziroma *ratione personae*. Poleg tega se pritožniki na nekatere člene opirajo veliko pogosteje kakor na druge, nekatere države pa niso ratificirale vseh dodatnih protokolov h konvenciji, medtem ko so druge izrazile pridržke glede obsega določenih določb. Ta priročnik torej ni izčrpen, zato se bomo v njem posvetili najpogostejšim stanjem. Čeprav se bo osredotočil na zadeve, ki izvirajo iz individualnih pritožb (vloženih v skladu s 34. členom konvencije), se bo skliceval tudi na nekatere sodbe in sklepe, izdane v meddržavnih zadevah (predloženih v skladu s 33. členom konvencije¹), če je to pomembno za individualne pritožbe.

10. Priročnik smo pripravili v Direktoratu Juriskonzula (Jurisconsult/Jurisconsulte) Sodišča, razlaga meril dopustnosti pa za Sodišče nikakor ni zavezujoča. Redno ga bomo posodabljali. Sestavili smo ga v francoščini in angleščini, prevedli pa ga bomo v nekatere tuje jezike, pri čemer bodo imeli prednost uradni jeziki držav z velikim številom zadev.

11. Po opredelitvi pojmov individualna pritožba in status žrtve se bomo v priročniku posvetili procesnim razlogom glede nedopustnosti (I), razlogom v zvezi s pristojnostjo Sodišča (II) in razlogom v zvezi z utemeljenostjo zadeve (III)².

1. Vsa merila dopustnosti, določena v 35. členu konvencije, se ne uporabljajo za meddržavne pritožbe, vložene na podlagi 33. člena konvencije (glej [Slovenija proti Hrvaški](#) [VS] (odl.), 40.–44. odstavek). Meddržavne pritožbe zahtevajo drugačen pristop glede dopustnosti.

2. Za jasn vpogled v različne stopnje postopka, v katerem Sodišče obravnava pritožbo, glej stran "[Obdelava zadeve](#)" na spletnem mestu Sodišča (www.echr.coe.int – Sodišče – Kako deluje Sodišče), in zlasti diagram poteka "[Življenje pritožbe](#)".

A. Individualna pritožba

34. člen konvencije – pritožbe posameznikov

"Sodišče lahko sprejme pritožbo za obravnavo od katere koli osebe, nevladne organizacije ali skupine posameznikov, ki zatrjujejo, da so žrtve kršitev pravic, priznanih s konvencijo in njenimi protokoli, od katere koli visoke pogodbenice. ..."

Ključne besede HUDOC

Zahtevak (34) – Tožena država pogodbenica (34) – Posameznik (34) – Nevladna organizacija (34) – Skupina posameznikov (34) – Žrtev (34) – *Actio popularis* (34) – *Locus standi* (34)

1. Namen določbe

12. 34. člen, ki zagotavlja pravico do individualne pritožbe, daje posameznikom dejansko pravico do pravnega spora na mednarodni ravni. Je tudi eno temeljnih zagotovil za učinkovitost sistema konvencije – ena "bistvenih sestavin mehanizma" za varovanje človekovih pravic (*Mamatkulov in Askarov proti Turčiji* [VS], 2005, 100. in 122. odstavek; *Loizidou proti Turčiji* (predhodni ugovori), 1995, 70. odstavek).

13. Konvencijo je treba kot živ dokument razlagati v skladu z današnjimi razmerami. Uveljavljena sodna praksa se v tem smislu uporablja tudi pri postopkovnih določbah, kot je na primer 34. člen (*ibid.*, 71. odstavek).

14. Da bi se pritožnik lahko skliceval na 34. člen konvencije, mora izpolnjevati dva pogoja: spadati v eno od kategorij pobudnikov, omenjenih v 34. členu, in biti sposoben navesti dobre argumente, da je žrtev kršitve konvencije (*Vallianatos in drugi proti Grčiji* [VS], 2013, 47. odstavek).

2. Kategorije pritožnikov

a. Fizične osebe

15. Vsak posameznik se lahko zaneša na varstvo konvencije pred državo pogodbenico, kadar je do domnevne kršitve prišlo na področju pristojnosti te pogodbenice v skladu s 1. členom konvencije (*Van der Tang proti Španiji*, 1995, 53. odstavek), ne glede na državljanstvo, kraj bivanja, civilni status, položaj ali pravno sposobnost. Glede matere, ki so ji odvzeli starševske pravice, glej *Scozzari in Giunta proti Italiji* [VS], 2000, 138. odstavek; glede mladoletnika glej *A. proti Združenemu kraljestvu*, 1998; glede osebe, ki nima opravilne sposobnosti, brez soglasja skrbnika glej *Zehentner proti Avstriji*, 2009, 39. odstavek in naslednji.

2. Pritožbe lahko vložijo samo živi oziroma so lahko vložene le v njihovem imenu; umrla oseba ne more vložiti pritožbe (*Aizpurua Ortiz in drugi proti Španiji*, 2010, 30. odstavek; *Dvořáček in Dvořáčková proti Slovaški*, 2009, 41. odstavek).

b. Pravne osebe

3. Pravna oseba, ki trdi, da je žrtev, ker ji država članica krši pravice, določene v konvenciji in protokolih, lahko nastopi pred Sodiščem le, če je "nevladna organizacija" v skladu s 34. členom konvencije.

4. Izraz "vladne organizacije" v nasprotju z "nevladnimi organizacijami" v skladu s 34. členom se ne uporablja samo za centralne organe države, ampak tudi za decentralizirane organe, ki izvajajo "javne funkcije", ne glede na njihovo avtonomijo *vis-à-vis* centralnim organom; prav tako velja za lokalne in

regionalne oblasti (*Radio France in drugi proti Franciji* (sklep), 2003, 26. odstavek), občino (*Ayuntamiento de Mula proti Španiji* (sklep), 2001) ali del občine, ki sodeluje pri izvajanju javnih pooblastil (*Municipal Section of Antilly proti Franciji* (sklep), 1999), od katerih nihče nima pravice vložiti pritožbo na podlagi 34. člena (glej tudi *Döşemealti Belediyesi proti Turčiji* (sklep), 2010). Države, ki ni pogodbenica konvencije, ni mogoče označiti za "nevladno organizacijo" in zato ni upravičena vložiti pritožbe na Sodišče na podlagi 34. člena (*Demokratska republika Kongo proti Belgiji* (sklep), 2020, 13.–21. odstavek).

5. Kategorija "vladna organizacija" vključuje pravne osebe, ki sodelujejo pri izvajanju vladnih pooblastil ali izvajajo javno službo pod vladnim nadzorom (*JKP Vodovod Kraljevo proti Srbiji* (sklep), 2018, 23.–28. odstavek, v zvezi s podjetjem za vodo in kanalizacijo, ki ga je ustanovila občina; *İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi proti Turčiji* (sklep), 2020, 35.–47. odstavek, v zvezi z univerzo, ki jo je ustanovila fundacija). Zasebna narava dejanja, ki je predmet pritožbe, v tem pogledu ni pomembna (38. odstavek).

20. Da bi ugotovili, ali katera koli pravna oseba, ki ni teritorialna oblast, spada v to kategorijo, je treba upoštevati njen pravni status, in kjer je primerno, pravice, ki ji jih ta status daje, naravo dejavnosti, ki jo opravlja, in okvir, v katerem se izvaja, ter stopnjo njene neodvisnosti od političnih organov (*Radio France in drugi proti Franciji* (sklep), 2003, 26. odstavek; *Kotov proti Rusiji* [VS], 2012, 93. odstavek; *Slovenija proti Hrvaški* [VS] (sklep), 2020, 61. odstavek). Za subjekte javnega prava, ki ne izvajajo nobenih vladnih pooblastil, ali javne radiotelevizije glej *The Holy Monasteries proti Grčiji*, 1994, 49. odstavek; *Radio France in drugi proti Franciji* (sklep), 2003, 24.–26. odstavek; *Österreichischer Rundfunk proti Avstriji*, 2004, 46.–53. odstavek; *Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft in publisuisse SA proti Švici*, 2020, 46.–48. odstavek; *Croatian Radio-Television proti Hrvaški*, 2023, 98.–121. odstavek. Za podjetja v državni lasti, ki uživajo zadostno institucionalno in operativno neodvisnost od države, glej *Islamic Republic of Iran Shipping Lines proti Turčiji*, 2007, 80.–81. odstavek; *Ukrajina-Tjumen proti Ukrajini*, 2007, 25.–28. odstavek; *Unédic proti Franciji*, 2008, 48.–59. odstavek; in nasprotno *Zastava It Turs proti Srbiji* (sklep), 2013; *State Holding Company Luganskvugillya proti Ukrajini* (sklep), 2009; glej tudi *Transpetrol, a.s. proti Slovaški* (sklep), 2011. Kar zadeva podjetja, je Sodišče štelo, da je družba "nevladna" za namene 34. člena, če jo v bistvu ureja pravo družb, če ni imela nobenih vladnih ali drugih pristojnosti razen tistih, ki ji jih podeljuje običajno zasebno pravo pri opravljanju njenih dejavnosti, in je bila podrejena pristojnosti rednih in ne upravnih sodišč. Sodišče je upoštevalo tudi dejstvo, da je podjetje pritožnik opravljal komercialne dejavnosti in ni imelo niti vloge javne službe niti monopola v konkurenčnem sektorju (*Slovenija proti Hrvaški* [VS] (sklep), 2020, 62.–63. odstavek in tam navedeni sklici).

21. Sodišče je pojasnilo, da 33. člen konvencije (meddržavne pritožbe) vladi pritožnici ne dovoljuje, da uveljavlja pravice pravne osebe, ki se ne bi štela za "nevladno organizacijo", in zato ne bi bila upravičena vložiti individualne pritožbe na podlagi 34. člena (*Slovenija proti Hrvaški* [VS] (sklep), 2020, 60.–70. in 76.–79. odstavek v zvezi z banko v lasti države pritožnice). Ob upoštevanju posebnosti konvencije kot pogodbe o človekovih pravicah in ob opozorilu, da je tudi v meddržavnih primerih posameznik tisti, ki je zaradi kršitve konvencije prvi "oškodovan", je Sodišče potrdilo, da so samo posamezniki, skupine posameznikov in pravne osebe, ki so označene kot "nevladne organizacije", lahko nosilci pravic po konvenciji, ne pa država pogodbenica ali kateri koli pravni subjekt, ki ji pripada (*ibid.*, 66. odstavek).

22. Verska organizacija, ki nima pravne osebnosti, uradno priznane po nacionalnem pravu, in katere sposobnosti za vložitev tožbe in pridobitev nepremičnin upravni organi ali sodišča na nacionalni ravni nikoli niso izpodbijali, lahko vložijo pritožbo na podlagi 34. člena (*Chief Rabbinate of the Jewish Community of Izmir proti Turčiji*, 2023, 43.–46. odstavek).

c. Skupina posameznikov

23. Pritožbo lahko vloži skupina posameznikov. Vendar lokalni organi ali druga vladna telesa ne morejo vlagati pritožb preko posameznikov, ki jih sestavljajo ali zastopajo, v zvezi z dejanji, kaznivimi v državi, ki ji pripadajo in v imenu katere izvajajo javna pooblastila (*Demirbaş in drugi proti Turčiji* (sklep), 2010). Nasprotno pa lahko skupino poslancev regionalnega parlamenta obravnavamo kot "skupino posameznikov" (namesto vladne organizacije), ko se pritožujejo zaradi prekinitve plenarne seje parlamenta avtonomne skupnosti. V takem primeru se pravice in svoboščine, na katere se sklicujejo pritožniki, nanašajo nanje posamezno in jih ni mogoče pripisati parlamentu kot instituciji (*Forcadell i Lluís in drugi proti Španiji* (sklep), 2019).

3. Status žrtve

24. Sodišče dosledno meni, da konvencija ne predvideva instituta *actio popularis* in da njegova naloga običajno ni pregledovanje ustreznega prava in prakse *in abstracto*, temveč ugotavljanje, ali je način, na katerega sta bila uporabljena ali sta vplivala na pritožnika, povzročil kršitev konvencije (na primer *Roman Zakharov proti Rusiji* [VS], 2015, 164. odstavek).

a. Pojem "žrtve"

6. Beseda "žrtev" v kontekstu 34. člena konvencije označuje osebo ali osebe, ki jih domnevna kršitev prizadeva neposredno ali posredno. Zato se 34. člen ne nanaša le na neposredno žrtev ali žrtve domnevne kršitve, temveč tudi na vse posredne žrtve, ki bi jim kršitev povzročila škodo ali bi imele veljaven in osebni interes, da se to konča (*Vallianatos in drugi proti Grčiji* [VS], 2013, 47. odstavek). Pojem "žrtve" se razlaga avtonomno in ne glede na domače predpise, na primer pravila o interesu ali sposobnosti za ukrepanje (*Gorrai Lizarraga in drugi proti Španiji*, 2004, 35. odstavek), čeprav bi moralo Sodišče upoštevati dejstvo, da je bil pritožnik stranka v domačih postopkih (*Aksu proti Turčiji* [VS], 2012, 52. odstavek; *Micallef proti Malti* [VS], 2009, 48. odstavek; *Bursa Barosu Başkanlığı in drugi proti Turčiji*, 2018, 109.–117. odstavek). Pojem "žrtve" ne predpostavlja obstoja škode (*Brumarescu proti Romuniji* [VS], 1999, 50. odstavek), zadošča lahko tudi akt, ki ima le začasne pravne učinke (*Monnat proti Švici*, 2006, 33. odstavek).

26. Razlaga pojma "žrtve" je izpostavljena razvoju glede na razmere v sodobni družbi, uporabljati pa jo je treba brez odvečnega formalizma (*ibid.*, 30.–33. odstavek; *Gorraiz Lizarraga in drugi proti Španiji*, 2004, 38. odstavek; *Stukus in drugi proti Poljski*, 2008, 35. odstavek; *Ziętal proti Poljski*, 2009, 54.–59. odstavek). Sodišče je odločilo, da je vprašanje statusa žrtve lahko povezano z utemeljenostjo zadeve (*Siliadin proti Franciji*, 2005, 63. odstavek; *Hirsi Jamaa in drugi proti Italiji* [VS], 2012, 111. odstavek). Sodišče lahko preuči vprašanje statusa žrtve in *locus standi ex officio*, saj se nanaša na zadevo, ki se tiče pristojnosti Sodišča (*Buzadji proti Moldaviji* [VS], 2016, 70. odstavek; *Satakunnan Markkinapörssi Oy in Satamedia Oy proti Finski* [VS], 2017, 93. odstavek; *Unifaun Theatre Productions Limited in drugi proti Malti*, 2018, 63.–66. odstavek; *Jakovljević proti Srbiji* (sklep), 2020, 29. odstavek).

7. Porazdelitev dokaznega bremena je sama po sebi povezana s specifičnostjo dejstev, naravo podanih obtožb in zadevno pravico iz konvencije (*N. D. in N. T. proti Španiji* [VS], 2020, 83.–88. odstavek).

b. Neposredna žrtev

28. V skladu s 34. členom lahko vsakdo vloži pritožbo, če lahko izkaže, da je nanj "neposredno vplival" ukrep, ki je predmet pritožbe (*Tănase proti Moldaviji* [VS], 2010, 104. odstavek; *Burden proti Združenemu kraljestvu* [VS], 2008, 33. odstavek; *Lambert in drugi proti Franciji* [VS], 2015, 89. odstavek). To je nujno za sprožitev varnostnega mehanizma konvencije (*Hristozov in drugi proti Bolgariji*, 2012, 73. odstavek), čeprav se to merilo v postopku ne sme uporabljati rigidno, samodejno in neprožno (*Micallef proti Malti* [VS], 2009, 45. odstavek; *Karner proti Avstriji*, 2003, 25. odstavek;

Aksu proti Turčiji [VS], 2012, 51. odstavek). Na primer, oseba se ne more pritoževati zaradi kršitve svojih pravic v postopkih, v katerih ni bila stranka, (*Centro Europa 7 S.r.l. in Di Stefano proti Italiji* [VS], 2012, 92. odstavek). Vendar, je Sodišče v *Margulev proti Rusiji*, 2019, pritožnika štelo za neposredno žrtev postopka obrekovanja, čeprav je bil v postopek sprejet le kot tretja oseba. Ker je domača zakonodaja dodelila status tretje osebe v postopkih, v katerih "sodba lahko vpliva na pravice in obveznosti tretje osebe do tožeče stranke ali tožene stranke", je Sodišče menilo, da so domača sodišča molče sprejela, da bi na pritožnikove pravice lahko vplival izid postopka obrekovanja (36. odstavek, glej tudi *Khural and Zeynalov proti Azerbajdžanu (no. 2)*, 2023, 31.-32. odstavek). V zadevi *Mukhin proti Rusiji*, 2021, je Sodišče priznalo, da bi lahko glavni urednik časopisa trdil, da je žrtev odločitev domačih sodišč, s katerimi so temu časopisu odvzeli status medijske hiše in razveljavili dokument, ki potrjuje njegovo registracijo (158.-160. odstavki). Poleg tega so bile v nekaterih posebnih okoliščinah neposredne žrtve, ki niso sodelovale v domačih postopkih, sprejete kot pritožniki pred Sodiščem (*Beizaras in Levickas proti Litvi*, 2020, 78.–81. odstavek). Položaj stranke v domačih postopkih torej ni odločilen, saj se pojem "žrtve" v sistemu konvencije razlaga avtonomno (glej na primer *Kalfagiannis in Pospert proti Grčiji* (sklep), 2020, 44.–48. odstavek, v zvezi s finančnim upraviteljem javne radiotelevizije, katere status žrtve so sprejela domača sodišča, ne pa tudi Sodišče).

29. Poleg tega v skladu s prakso Sodišča in 34. členom konvencije pritožbe lahko vložijo samo živi posamezniki ali v njihovem imenu (*Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu proti Romuniji* [VS], 2014, 96. odstavek). Vendar se lahko pojavijo posebni razmisleki v primeru žrtev domnevnih kršitev 2., 3. in 8. člena, ki jih storijo državni organi. Pritožbe, ki jih vložijo posamezniki ali združenja v imenu žrtev, čeprav ni bila predložena nobena veljavna oblika pooblastila, so tako razglašene za dopustne (103.–114. odstavek).³

c. Posredna žrtev

30. Če domnevna žrtev kršitve umre pred vložitvijo pritožbe, je mogoče, da oseba s potrebnim pravnim interesom kot sorodnik vloži vlogo, v kateri navede pritožbe v zvezi s smrtjo ali izginotjem njegovega ali njenega sorodnika (*Varnava in drugi proti Turčiji* [VS], 2009, 112. odstavek). To je posledica posebnega položaja, ki ga urejajo narava navedene domnevne kršitve in razmisleki o učinkovitem izvajanju ene najbolj temeljnih določb v sistemu konvencije (*Fairfield proti Združenemu kraljestvu* (sklep), 2005).

31. V takih primerih je Sodišče sprejelo, da lahko ožji družinski člani, kot so starši osebe, katere smrt ali izginotje naj bi domnevno vključila odgovornost države, sami trdijo, da so posredne žrtve domnevne kršitve 2. člena, pri čemer vprašanje, ali so bili zakoniti dediči pokojnega, ni pomembno (*Van Colle proti Združenemu kraljestvu*, 2012, 86. odstavek; *Tsalikidis in drugi proti Grčiji*, 2017, 64. odstavek; *Kotilainen in drugi proti Finski*, 2020, 51.-52. odstavek).

32. Bližnji sorodniki lahko vložijo tudi druge pritožbe, na primer po 3. in 5. členu konvencije v imenu umrlih ali izginulih sorodnikov, pod pogojem, da je domnevna kršitev tesno povezana s smrtjo ali izginotjem, ki sproža vprašanja po 2. členu. Glej na primer *Khayrullina proti Rusiji*, 2017, 91.-92. odstavek, in 100.–107. odstavek glede statusa najbližjega sorodnika za vložitev pritožbe na podlagi prvega odstavka 5. in petega odstavka 5. člena. Enako logiko bi lahko uporabili za pritožbo po 6. členu, če je oseba umrla med kazenskim postopkom proti njej in če je smrt nastopila v okoliščinah, ki vključujejo odgovornost države (*Magnitskiy in drugi proti Rusiji*, 2019, 278.-279. odstavek).

33. Glede poročenih partnerjev glej *McCann in drugi proti Združenemu kraljestvu*, 1995, *Salman proti Turčiji* [VS], 2000; glede neporočenih partnerjev glej *Velikova proti Bolgariji* (sklep), 1999; za starše glej *Ramsahai in drugi proti Nizozemski* [VS], 2007, *Giuliani in Gaggio proti Italiji* [VS], 2011; za brate in sestre glej *Andronicou in Constantinou proti Cipru*, 1997; za otroke glej *McKerr proti Združenemu kraljestvu*, 2001; za nečake glej *Yaşa proti Turčiji*, 1998; nasprotno, za ločeno partnerko, za katero se

3. Glej razdelek Zastopanje.

ni štel, da ima zadostno povezavo s svojim pokojnim nekdanjim možem, glej *Trivkanović proti Hrvaški*, 2017, 49.-50. odstavek; za strica in bratranca glej *Fabris in Parziale proti Italiji*, 2020, 37.–41. odstavek in rekapitulacijo sodne prakse. V zvezi s pogrešanimi osebami, katerih trupla niso bila najdena po nesreči s čolnom, je Sodišče sprejelo, da lahko sorodniki vložijo pritožbo po 2. členu, zlasti če država ni našla vseh žrtev in ji celo ni uspelo identificirati vseh tistih, ki so jih našli (*Randjelović in drugi proti Črni gori*, 2017, 85. odstavek).

34. V primerih, ko domnevna kršitev konvencije ni bila tesno povezana s smrtjo ali izginotjem neposredne žrtve, je bil pristop sodišča bolj omejevalen (*Karpylenko proti Ukrajini*, 2016, 104. odstavek, *A in B proti Hrvaški*, 2019, 88.–91. odstavek). Sodišče je na splošno zavrnilo priznanje statusa stranke kateri koli drugi osebi, razen če bi ta oseba lahko izjemoma izkazala svoj interes (*Nassau Verzekering Maatschappij N. V. proti Nizozemski* (sklep), 2011, 20. odstavek). Glej na primer *Sanles Sanles proti Španiji* (sklep), 2000, ki se je nanašala na prepoved samomora s pomočjo v domnevni kršitvi 2., 3., 5., 8., 9. in 14. člena in kjer je Sodišče odločilo, da so zatrjevane pravice pritožnice, ki je bila pokojnikova svakinja in zakonita dedinja, spadale v kategorijo neprenosljivih pravic, in da zato ne more trditi, da je bila žrtev kršitve v imenu svojega pokojnega svaka; glej po 8. členu, *Petithory Lanzmann proti Franciji* (sklep), 2019, 16. odstavek, kjer je Sodišče razsodilo, da se usoda gamet, ki jih je predložil posameznik, in njegova želja, da se uporabijo po njegovi smrti, nanašata na pravico posameznika, da odloči, kako in kdaj želi postati starš, in da ta pravica spada v kategorijo neprenosljivih pravic; glej tudi *Biç in drugi proti Turčiji* (sklep), 2006 (v zvezi s pritožbami po 5. in 6. členu); *Fairfield proti Združenemu kraljestvu* (sklep), 2005 (pritožbe po členih 9 in 10); *Rõigas proti Estoniji*, 2017, 127. člen, in *Jakovljević proti Srbiji* (sklep), 2020, 29.-30. odstavek (v zvezi s pritožbami po 8. členu).

35. V zvezi s pritožbami zaradi grdega ravnanja s pokojnimi sorodniki po 3. členu konvencije je Sodišče sprejelo *locus standi* pritožnikov v primerih, ko je bilo grdo ravnanje tesno povezano s smrtjo ali izginotjem njihovih sorodnikov (*Karpylenko proti Ukrajini*, 2016, 105. odstavek; *Dzidzava proti Rusiji*, 2016, 46. odstavek). Sodišče je tudi potrdilo, da lahko prizna legitimacijo pritožnikov, ki se pritožujejo zaradi grdega ravnanja s svojim pokojnim sorodnikom, če pritožniki poleg zgolj premoženjske koristi za izid domačega postopka pokažejo bodisi močan moralni interes bodisi druge nujne razloge, kakor je pomemben splošni interes, ki zahteva preučitev njihovega primera (*Boacă in drugi proti Romuniji*, 2016, 46. odstavek; *Karpylenko proti Ukrajini*, 2016, 106. odstavek; glej tudi *Stepanian proti Romuniji*, 2016, 40.-41. odstavek; *Selami in drugi proti Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji*, 2018, 58.–65. odstavek).

36. V primerih, ko je bil status žrtve podeljen ožjim sorodnikom in jim je omogočil, da vložijo pritožbo v zvezi z očitki, na primer po 5., 6. ali 8. členu, je Sodišče upoštevalo, ali so izkazali moralni interes, da bi bila pokojna žrtev oproščena vsakršne ugotovitve krivde (*Nölkenbockhoff proti Nemčiji*, 1987, 33. odstavek; *Grădinar proti Moldaviji*, 2008, 95. in 97.-98. odstavek; *Akbay in drugi proti Nemčiji*, 2020, 73. odstavek, 80.–82. odstavek), ali pri varovanju lastnega ugleda in ugleda svoje družine (*Brudnicka in drugi proti Poljski*, 2005, 27.–31. odstavek; *Armoniené proti Litvi*, 2008, 29. odstavek; *Polanco Torres in Movilla Polanco proti Španiji*, 2010, 31.–33. odstavek), ali so izkazali materialni interes na podlagi neposrednega učinka na njihove premoženjske pravice (*Nölkenbockhoff proti Nemčiji*, 1987, 33. odstavek; *Grădinar proti Moldaviji*, 2008, 97. odstavek; *Micallef proti Malti* [VS], 2009, 48. odstavek; *Akbay in drugi proti Nemčiji*, 2020, 74. odstavek, 83.–85. odstavek). Upošteval se je tudi obstoj splošnega interesa, ki je zahteval nadaljnjo obravnavo očitkov (*Micallef proti Malti* [VS], 2009, 46. in 50. odstavek; glej tudi *Biç in drugi proti Turčiji* (sklep), 2006, 22.–23. odstavek; *Akbay in drugi proti Nemčiji*, 2020, 76., 86.–88. odstavek).

8. Ugotovljeno je bilo, da je pritožnikovo sodelovanje v domačem postopku le eno od več pomembnih meril (*Nölkenbockhoff proti Nemčiji*, 1987, 33. odstavek; *Micallef proti Malti* [VS], 2009, 48.-49. odstavek; *Polanco Torres in Movilla Polanco proti Španiji*, 2010, 31. odstavek; *Grădinar proti Moldaviji*, 2008, 98.-99. odstavek; glej tudi *Kaburov proti Bolgariji* (sklep), 2012, 57.-58. odstavek, kjer je Sodišče ugotovilo, da v zadevi glede prenosljivosti 3. člena konvencije, pritožnika v odsotnosti moralnega interesa za izid postopka ali drugega nujnega razloga ni bilo mogoče šteti za žrtev samo zato, ker mu

je domača zakonodaja dovoljevala, da je kot dedič pokojnega Kaburova sodeloval v odškodninskem postopku; glej tudi *Nassau Verzekering Maatschappij N. V. proti Nizozemski* (sklep), 2011, kjer je sodišče zavrnilo zahtevek družbe pritožnice, da ima status žrtve zaradi pridobitve zahtevka po konvenciji z odstopno listino).

9. Sodišče je zgornja merila običajno upoštevalo kumulativno in ocenilo, ali so bližnji sorodniki ob upoštevanju vseh okoliščin primera upravičeni vložiti pritožbo (*Akbay in drugi proti Nemčiji*, 2020, 77. in 89. odstavek).

10. Poleg statusa "posredne žrtve" so družinski člani lahko tudi "neposredne žrtve" ravnanja v nasprotju s 3. členom konvencije glede trpljenja, ki je posledica resnih kršitev človekovih pravic, ki prizadenejo njihove sorodnike (glej ustrezna merila v *Janowiec in drugi proti Rusiji* [VS], 2013, 177.–181. odstavek, in *Selami in drugi proti Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji*, 2018, 54.–56. odstavek).

40. Ožji sorodniki lahko v nekaterih okoliščinah trdijo, da so posredne žrtve kršitve, ki neposredno prizadene živega sorodnika. Mati lahko na primer zatrjuje, da je posredna žrtev domnevne diskriminacije, ki prizadene njenega invalidnega otroka, če je poleg oskrbe, ki jo je zagotovila, sprožila domači postopek kot skrbnica svoje hčerke, ki ni bila sposobna razsodnosti (*Belli in Arquier-Martinez proti Švici*, 2018, 97. odstavek).

41. Glede pritožb v zvezi s podjetji (*Agrotexim in drugi proti Grčiji*, 1995, 64.–71. odstavek) je Sodišče menilo, da se oseba ne more pritoževati zaradi kršitve svojih pravic v postopkih, v katerih ni bila stranka, tudi če je bila delničar in/ali direktor družbe, ki je bila stranka v postopku (*Centro Europa 7 S.r.l. in Di Stefano proti Italiji* [VS], 2012, 92.–93. odstavek).

42. V zadevah, ki jih vložijo delničarji družbe (zlasti v skladu s 1. členom Protokola št. 1), je Sodišče ugotovilo, da je ključnega pomena razlikovati med pritožbami, ki jih vložijo delničarji glede ukrepov, ki vplivajo na njihove pravice delničarjev, in tistimi o dejanjih, ki zadevajo družbe, v katerih so lastniki delnic (*Agrotexim in drugi proti Grčiji*, 1995, 65.–66. odstavek; *Albert in drugi proti Madžarski* [VS], 2020, 122. odstavek). V prvi skupini se lahko delničarji sami štejejo za žrtve v skladu s 34. členom konvencije (glej *Olczak proti Poljski* (sklep), 2022, 57.–62. odstavek; *Albert in drugi proti Madžarski* [VS], 2020, 126.–134. odstavek, in tam navedeni sklici; *Project-Trade d.o.o. proti Hrvaški*, 2020, 44.–47. odstavek; *Papachela in Amazon S.A. proti Grčiji*, 2020, 37.–41. odstavek). V zadnji skupini pa velja splošno načelo, da v skladu s 34. členom konvencije delničarjev družb ni mogoče obravnavati kot žrtev dejanj in ukrepov, ki zadevajo njihova podjetja. Sodišče je priznalo, da je to načelo mogoče upravičeno kvalificirati v dveh vrstah položajev: prvič, ko so podjetje in njegovi delničarji tako tesno poenačeni drug z drugim, da je razlikovanje med njimi umetno (glej na primer *Ankarcrona proti Švedski* (sklep), 2000), in drugič, če je to upravičeno zaradi "izjemnih okoliščin" (*Albert in drugi proti Madžarski* [VS], 2020, 124. odstavek, 135.–145. odstavek). V zvezi s tem je neupoštevanje pravne osebnosti podjetja lahko upravičeno le v "izjemnih okoliščinah", zlasti kadar je jasno ugotovljeno, da podjetje Sodišču zadeve ne more predložiti v svojem imenu. Da bi pritožniki Sodišče prepričali, da je njihovo prizadevanje v vlogi delničarjev glede zadeve, ki vpliva na podjetje, upravičeno s takšnimi razlogi, bi morali navesti tehtne in prepričljive razloge, ki dokazujejo, da je podjetju praktično ali dejansko nemogoče obrniti se na Sodišče prek organov, ustanovljenih na podlagi njegovega statuta, in da jim je zato treba dovoliti, da nadaljujejo pritožbo v imenu podjetja (*ibid.*, 138.–145. odstavek, in tam navedeni sklici; glede uporabe teh načel glej 159.–165. odstavek).

43. Glede statusa "žrtve" družb kot pritožnikov oziroma njihovih menedžerjev, ko gre za pooblastila za tajni nadzor, ki niso bila uradno izdana proti podjetjem, glej *Liblik in drugi proti Estoniji*, 111.–112. odstavek.

44. Kar zadeva nevladne organizacije, Sodišče ne podeli statusa "žrtve" združenjem, katerih interesi niso ogroženi, tudi če bi lahko bili ogroženi interesi njihovih članov ali nekaterih od njih. Poleg tega se status "žrtve" ne podeli nevladnim organizacijam, tudi če se združenja ustanovijo izključno za namene

obrambe pravic domnevnih žrtev (*Nencheva in drugi proti Bolgariji*, 2013, 90. in 93. odstavek ter tam navedeni sklici; glej tudi *Kalfagiannis in Pospert proti Grčiji* (sklep), 2020, 49.–51. odstavek, ki se nanaša na zvezo sindikatov, ki zastopa zaposlene v medijih; *Yusufeli İlçesini Güzelleştirme Yaşam Kültür Varlıklarını Koruma Derneği proti Turčiji* (sklep), 2021, 42.–44. odstavek, ki se nanaša na nevladno organizacijo, ustanovljeno z namenom obrambe prebivalcev območja, kjer je bil zgrajen jez; in *Genderdoc-M in M.D. proti Moldaviji*, 2021, 25.–26. odstavek, glede nevladne organizacije, ki zastopa interese LGBT oseb. Glej, nasprotno, *AsDAC proti Moldaviji*, 2020, 21.–37. odstavek, ki se nanaša na nevladno organizacijo, ustanovljeno za kolektivno upravljanje pravic intelektualne lastnine njenih članov, in njen status žrtve v zvezi s pritožbo glede 1. člena Protokola št. 1; *Communauté genevoise d'action syndicale (CGAS) proti Švici**, 2022, 36.–42. odstavek, v zvezi z nevladno organizacijo, ustanovljeno za zaščito interesov delavcev, zlasti na področju sindikalnih svoboščin, v zvezi s pritožbo iz člena 11, in *Hoppen in sindikat zaposlenih AB Amber Grid proti Litvi*, 2023, 153. odstavek, v zvezi s sindikatom, ki se je pritožil, da je odpustitev enega od njegovih članov negativno vplivala na njegovo svobodo združevanja).

45. Vendar je treba opozoriti, da lahko nevladne organizacije (namesto pritožnikov) v določenih okoliščinah sodelujejo v domačih postopkih in branijo interese pritožnikov. To pritožnikom, ki niso sodelovali v domačih postopkih, ne odvzame statusa žrtve (*Gorraiz Lizarraga in drugi proti Španiji*, 2004, 37.–39. odstavek; *Centre of Societies for Krishna Consciousness in Russia and Frolov proti Rusiji*, 30. odstavek; o medsebojnem vplivu med statusom žrtve po 34. členu in izčrpanjem domačih pravnih sredstev po prvem odstavku 35. člena glej *Beizaras in Levickas proti Litvi*, 2020, 78.–81. odstavek; *Thibaut proti Franciji* (sklep), 2022, 26.–31. odstavek).

d. Možne žrtve in *actio popularis*

46. 34. člen konvencije ne dovoljuje pritožb *in abstracto* glede domnevnih kršitev konvencije (*Center for Legal Resources v imenu Valentin Câmpeanu proti Romuniji* [VS], 2014, 101. odstavek in tam navedeni sklici). Vendar je Sodišče v določenih posebnih položajih sprejelo, da je pritožnik lahko možna žrtev. Na primer, če ni mogel dokazati, da je zakonodaja, zaradi katere se je pritožil, dejansko bila uporabljena v njegovem primeru zaradi tajnosti ukrepov, ki jih je dovoljevala (*Klass in drugi proti Nemčiji*, 1978), ali ko je odstranitev tujca bila odrejena, vendar ni bila izvršena, in če bi ga izvršitev v državi prejemnici izpostavila obravnavanju v nasprotju s 3. členom konvencije ali kršitvi njegovih pravic po 8. členu konvencije (*Soering proti Združenemu kraljestvu*, 1989), ali kjer bi se zakon, ki kaznuje homoseksualna dejanja, verjetno lahko uporabljal za določeno kategorijo prebivalstva, ki ji pripada pritožnik (*Dudgeon proti Združenemu kraljestvu*, 1981). Sodišče je tudi razsodilo, da lahko pritožnik trdi, da je žrtev kršitve konvencije, če zanj velja zakonodaja, ki dovoljuje ukrepe tajnega nadzora, in če pritožnik nima pravnih sredstev za izpodbijanje takega prikritega nadzora (*Roman Zakharov proti Rusiji* [VS], 2015, 173.–78. odstavek).

11. Da bi pritožnik lahko trdil, da je žrtev v takšnem položaju, mora predložiti razumne in prepričljive dokaze o verjetnosti, da bo prišlo do kršitve, ki ga osebno prizadene; zgolj sum ali domneva ne zadošča (*Senator Lines GmbH proti petnajstim državam članicam Evropske unije* (sklep) [VS], 2004; *Shortall in drugi proti Irski* (sklep), 2021). Za odsotnost uradne odredbe o izgonu glej *Vijayanathan in Pusparajah proti Franciji*, 1992, 46. odstavek; za domnevne posledice parlamentarnega poročila glej *Fédération chrétienne des témoins de Jéhovah de France proti Franciji* (sklep), 2001; za domnevne posledice sodne odločbe glede tretje osebe v komi glej *Rossi in drugi proti Italiji* (sklep), 2008; za domnevne posledice protidopinjskih ukrepov za športna društva in posamezne športne strokovnjake glej *National federation of Sportspersons' Associations and unions (FNASS) proti Franciji*, 2018, 91.–103. odstavek; za domnevne posledice sprememb zakona, ki prepovedujejo dostop do zakonitega splava zaradi okvare ploda, glej *A.M. in drugi proti Poljski* (sklep), 2023, 75.–87. odstavek; za zavrnitev izvetja pritožnice iz 300-dnevnega čakalnega obdobja, ki velja za razvezane ženske, ki se želijo ponovno poročiti, ne da bi opravila zdravniški pregled, ki bi dokazal, da ni noseča, čeprav se dejansko ni nameravala ponovno poročiti, glej *Nurcan Bayraktar proti Tučiji*, 2023, 27.–29. odstavek.

12. Pritožnik ne more trditi, da je žrtev, kadar je za zatrjevano kršitev delno kriv sam (*Paşa in Erkan Erol proti Turčiji*, 2001).

49. Sodišče je tudi poudarilo, da konvencija ne predvideva vložitve *actio popularis* za razlago pravic, ki jih vsebuje, in ne dovoljuje posameznikom, da se pritožijo zoper določbo domačega prava samo zato, ker menijo, ne da bi bili neposredno prizadeti, da je lahko v nasprotju s konvencijo (*Aksu proti Turčiji* [VS], 2012, 50. odstavek; *Burden proti Združenemu kraljestvu* [VS], 2008, 33. odstavek; *Dimitras in drugi proti Grčiji* (sklep), 2017, 28.–32. odstavek; *Cordella in drugi proti Italiji*, 2019, 100. odstavek; *Kalfagiannis in Pospert proti Grčiji* (sklep), 2020, 46. odstavek). Na primer, prebivalci, ki niso sodelovali v domačih postopkih za razveljavitev upravnih odločb, ali združenja, ki jim domača sodišča niso priznala *locus standi*, ne morejo trditi, da so žrtve domnevne kršitve pravice do izvršitve sodnih odločb po prvem odstavku 6. člena (*Bursa Barosu Başkanlığı in drugi proti Turčiji*, 2018, 114.–116. odstavek, v zvezi z okoljskim primerom; primerjaj z *Beizaras in Levickas proti Litvi*, 2020, 80. odstavek). Kadar pritožnik zatrjuje kršitev pravice do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja zaradi zakonskih omejitev obiskov s strani družinskih članov ali drugih oseb, da bi trdil, da je žrtev domnevne kršitve, mora dokazati vsaj: a) da ima sorodnike ali druge osebe, s katerimi si v zaporu resnično želi in poskuša ohraniti stike; in b) da je izkoristil svojo pravico do obiskov tako pogosto, kolikor jih dovoljuje domača zakonodaja (*Chernenko in drugi proti Rusiji* (sklep), 2019, 45. odstavek). V okviru 10. člena konvencije samo dejstvo, da pritožnik ni mogel več gledati ali poslušati programov, ki jih je prej predvajala javna radiotelevizija, ki jo je zaprla vlada, ni zadostovalo za ugotovitev njegovega statusa žrtve v zvezi s pravico do prejemanja informacij (*Kalfagiannis in Pospert proti Grčiji* (sklep), 2020, 46.–47. odstavek).

50. Vendar pa lahko oseba trdi, da zakon krši njene pravice, če ni posameznega izvedbenega ukrepa, če mora bodisi spremeniti svoje ravnanje ali tvega, da bo preganjan, ali če je član skupine ljudi, ki tvegajo, da jih zakonodaja neposredno prizadeva (34. odstavek; *Tănase proti Moldaviji* [VS], 2010, 104. odstavek; *Michaud proti Franciji*, 2012, 51.–52. odstavek; *Sejdić in Finci proti Bosni in Hercegovini* [VS], 2009, 28. odstavek).

e. Izguba statusa žrtve

51. Za popravo vsake zatrjevane kršitve konvencije so najprej odgovorni državni organi. Zato je vprašanje, ali pritožnik lahko trdi, da je žrtev zatrjevane kršitve, pomembno v vseh fazah postopka pred Sodiščem (*Scordino proti Italiji (št. 1)* [VS], 2006, 179. odstavek; *Rooman proti Belgiji* [VS], 2019, 128.–133. odstavek). V tem pogledu mora biti pritožnik sposoben upravičiti svoj status žrtve skozi ves postopek (*Burdov proti Rusiji*, 2002, 30. odstavek; *Centro Europa 7 S.r.l. in Di Stefano proti Italiji* [VS], 2012, 80. odstavek).

13. Vprašanje, ali oseba še vedno lahko trdi, da je žrtev domnevne kršitve konvencije, v bistvu pomeni s strani Sodišča *ex post facto* preučitev njenega položaja (*ibid.*, 82. odstavek).

14. Odločba ali ukrep v korist pritožnika načeloma še ne zadošča, da se mu odvzame status "žrtve" po 34. členu konvencije, če državni organi niso izrecno ali smiselno priznali kršitve konvencije in je nato tudi odpravili (glej *Scordino proti Italiji (št. 1)* [VS], 2006, 180. odstavek; *Gäfgen proti Nemčiji* [VS], 2010, 115. odstavek; *Nada proti Švici* [VS], 2012, 128. odstavek; *Blyudik proti Rusiji*, 2019, 49.–50. odstavek; *Dimo Dimov in drugi proti Bolgariji*, 2020, 51.–56. odstavek; *Roth proti Nemčiji*, 2020, 75.–81. odstavek). Le kadar so ti pogoji izpolnjeni, subsidiarnost varovalnega mehanizma konvencije izključi obravnavanje pritožbe (glej *Jensen in Rasmussen proti Danski* (sklep), 2003; *Albayrak proti Turčiji*, 2008, 32. odstavek; *Selahattin Demirtaş proti Turčiji (št. 2)* [VS], 2020, 217.–223. odstavek).

15. Pritožnik bi ostal žrtev, če organi ne bi izrecno ali smiselno priznali, da je prišlo do kršitve pritožnikovih pravic (*Albayrak v. Turkey*, 2008, 33. odstavek; *Jensen proti Danski* (sklep), 2001), tudi če je ta prejel nekaj odškodnine (*Centro Europa 7 S.r.l. in Di Stefano proti Italiji* [VS], 2012, 88. odstavek; *Bryan in drugi proti Rusiji*, 2023, 45. odstavek).

16. Poleg tega mora biti odprava kršitve primerna in zadostna. To bo odvisno od vseh okoliščin zadeve, zlasti pa od narave zadevne kršitve konvencije (*Gäfgen proti Nemčiji* [VS], 2010, 116. odstavek; *Bivolaru proti Romuniji* (št. 2), 2018, 170. odstavek). Če pa se je pritožnik strinjal s pogoji prijateljske poravnave na domači ravni, se ne more pritožiti, da denarna odškodnina, prejeta v okviru te poravnave, ni bila zadostna (*Chennouf in drugi proti Franciji* (sklep), 2023, 39. odstavek).

17. V primerih namernega grdega ravnanja državnih predstavnikov v nasprotju s 3. členom je Sodišče večkrat ugotovilo, da sta za zagotovitev zadostne poprave kršitve potrebna dva ukrepa. Prvič, državni organi morajo opraviti podrobno in učinkovito preiskavo, ki naj privede do prepoznave in kaznovanja odgovornih. Drugič, dodelitev odškodnine pritožniku, kjer je to primerno, ali vsaj možnost iskanja in pridobitve odškodnine za škodo, ki jo je pritožnik utrpel zaradi grdega ravnanja (*Gäfgen proti Nemčiji* [VS], 116.–118. odstavek).

57. V primerih namernega grdega ravnanja državnih predstavnikov kršitve 3. člena ni mogoče odpraviti samo z dodelitvijo odškodnine žrtvi (*ibid.*, 119. odstavek; *Shmorgunov in drugi proti Ukrajini*, 2021, 397.–401. odstavek). Ta načela se ne uporabljajo samo v primerih grdega ravnanja državnih predstavnikov, ampak tudi v primerih grdega ravnanja, ki ga povzročijo zasebniki (*Beganović proti Hrvaški*, 2009, 56. odstavek; *Škorjanec proti Hrvaški*, 2017, 47. odstavek). Zlasti v primerih nasilja v družini in/ali nasilja na podlagi spola lahko priznanje kršitve pomeni potrebo po izvedbi resne preiskave odziva organov kazenskega pregona in njihovega neukrepanja, ki bi, spričo pritožb žrtve, lahko bilo motivirano z diskriminacijo na podlagi spola (*A. in B. proti Gruziji*, 2022, 44. odstavek).

58. Kadar domača sodišča pritožnikom, ki jim ni več odvzeta prostost, zagotovijo ustrezno in zadostno popravo domnevne kršitve 3. člena (pogoji pridržanja), ti pritožniki izgubijo status žrtve. To je primer, ko so domači organi slabe pogoje, v katerih so pritožniki prestajali zaporno kazen, nadomestili s posebnim in merljivim znižanjem kazni, kar je privedlo do predčasne izpustitve (*Dîrjan in Ștefan proti Romuniji* (sklep), 2020, 23.–34. odstavek).

59. Vendar če domača sodišča posameznikom, ki so še vedno pridržani, izplačajo odškodnino, odškodnina tem posameznikom ne omogoča, da dobijo neposredno in ustrezno popravo kršitev svoje pravice iz 3. člena, in sicer prenehanje ali izboljšanje pogojev pridržanja (*J. M. B. in drugi proti Franciji*, 2020, 167.–169. odstavek).

60. Če je bila kršitev prvega odstavka 5. člena izrecno priznana na domači ravni, kar je pritožniku odprlo možnost, da zahteva odškodnino v ločenem postopku in pridobi ustrezen znesek odškodnine, je od pritožnika razumno pričakovati, da se bo ta za pridobitev odškodnine rajši obrnil na domača sodišča namesto na Sodišče zaradi potrditve nezakonitosti njegovega pridržanja, ki je bila že priznana (*Al Husin proti Bosni in Hercegovini* (št. 2), 2019, 89.-90. odstavek; za priznanje nezakonitosti pridržanja v okviru disciplinskega postopka zoper sodnike, ki so pritožnikom odredili pripor, in plačilo odškodnine, dodeljene v ločenih pravnih postopkih, glej *Dubovtsev in drugi proti Ukrajini*, 2021, 57.–66. odstavek). V zvezi s petim odstavkom 5. člena pritožnik lahko izgubi status žrtve, če državni organi odobrijo popravo kršitve tako, da izrecno in merljivo znižajo kazen, naloženo pritožniku, namesto da bi mu dodelili finančno korist (*Porchet proti Švici* (sklep), 2019, 14.–26. odstavek). Omilitev kazni je lahko pomembna tudi za odvzem statusa žrtve glede dolžine pripora v nasprotju s tretjim odstavkom 5. člena. (*ibid*, 20. odstavek; *Ščensnovičius proti Litvi*, 2018, 88.–93. odstavek; primerjaj, *a contrario*, *Malkov proti Estoniji*, 2010, 40.-41. odstavek).

61. Prav tako oseba ne more trditi, da je žrtev kršitve njene pravice do poštenega sojenja po 6. členu konvencije, ki se je po njenem mnenju zgodila v postopku, v katerem je bila oproščena ali ki je bil ustavljen (*Sakhnovskiy proti Rusiji* [VS], 2011, 77. odstavek; *Oleksy proti Poljski* (sklep), 2009; *Koç in Tambaş proti Turčiji* (sklep), 2005; *Bouglame proti Belgiji* (sklep), 2010), razen pritožbe glede dolžine obravnavanega postopka (*Osmanov in Husseinov proti Bolgariji* (sklep), 2003). Nasprotno pa za pritožbe po 10. členu oprostitev ni pomembna za odpravo statusa žrtve (*Döner in drugi proti Turčiji*, 2017, 89. odstavek).

62. Če je pritožnik pravnomočno obsojen v postopku, ki je kršil 6. člen, in zato pridobi status žrtve, mu mora država v zvezi s to pritožbo pravočasno zagotoviti ustrezno in zadostno popravo kršitve. Sodišče nato oceni, ali so ti nadaljnji postopki pritožniku odvzeli status žrtve zaradi tega, ker mu je bila zagotovljena zadostna poprava kršitve (*Webster proti Združenemu kraljestvu* (sklep), 2020, in tam navedeni sklici).

63. Naložitev blažje kazni na domačem kazenskem sodišču zaradi predolgega trajanja postopka lahko pomeni ustrezno priznanje in zadostno popravo krivic za zamude v teh postopkih (prvi odstavek 6. člena), pod pogojem, da je zmanjšanje izrecno in merljivo (*Chiarello proti Nemčiji*, 2019, 54.–59. odstavek). Omilitev kazni je lahko pomembna tudi za odvzem statusa žrtve v zvezi s trajanjem pripora v nasprotju s tretjim odstavkom 5. člena (*Ščensnovičius proti Litvi*, 2018, 88.–93. odstavek; primerjaj, *a contrario*, *Malkov proti Estoniji*, 2010, 40.–41. odstavek). Statusa žrtve v zvezi s pravico do poštenega sojenja ni mogoče izgubiti, ko je bila v njeno korist v drugem postopku izrečena druga sodba o vprašanju, ki se razlikuje od tega, ki ga zatrjuje ta oseba (*Sine Tsagarakis A. E. E. proti Grčiji*, 2019, 27.–31. odstavek).

64. V nekaterih drugih primerih je vprašanje o tem, ali posameznik ostane žrtev, lahko odvisno tudi od višine odškodnine, ki jo dodelijo domača sodišča, ali vsaj od možnosti zahtevati in pridobiti odškodnino za utrpelo škodo ob upoštevanju dejstev, glede katerih se pritožuje pred Sodiščem, in učinkovitosti (vključno s pravočasnostjo) pravnega sredstva, ki omogoča dodelitev (*Normann proti Danski* (sklep), 2001; *Scordino proti Italiji (št. 1)* [VS], 2006, 202. odstavek; glej tudi *Jensen in Rasmussen proti Danski* (sklep), 2003; *Kurić in drugi proti Sloveniji* [VS], 2012, 262. odstavek; *J. B. in drugi proti Madžarski* (sklep), 2018, 59. odstavek). Glede zadostnosti odškodnine, dodeljene združenju, ki zastopa več posameznikov, glej *Društvo za varstvo upnikov proti Sloveniji* (sklep), 2017, 48.–64. odstavek. Izrecno priznanje na domači ravni kršitve pritožnikove pravice do poštenega sojenja v razumnem roku v kazenskem postopku ne zadostuje za odpravo statusa žrtve pritožnika, če ni bila dodeljena kakršna koli odškodnina ali znižanje izrečene kazni (*Tempel proti Češki republiki*, 2021, 77.–83. odstavek). Nasprotno pa je v primeru odvetnika, katerega privilegij med odvetnikom in stranko je bil kršen s prestrežanjem njegovega telefonskega pogovora in s prisilitvijo, da nastopi kot priča na sojenju svoje stranke, implicitno priznanje kršitve z izločitvijo zadevnih dokazov iz spisa skupaj z možnostjo tega odvetnika, da zahteva odškodnino z vložitvijo civilne tožbe, zadostovalo, da se mu odvzame status žrtve v zvezi s členom 8 Konvencije (*Mateuț proti Romuniji* (sklep), 2022, 33.–39. odstavek).

65. Pritožnik, ki je bil zaradi neugodnih okoljskih razmer prisiljen zapustiti svoj dom in nato z lastnimi sredstvi kupiti drugo hišo, ne preneha biti žrtev v zvezi z domnevno kršitvijo njegove pravice do spoštovanja njegovega zasebnega življenja in doma po 8. členu konvencije (*Yevgeniy Dmitriyev proti Rusiji*, 37.–38. odstavek).

66. Za druge posebne položaje glej *Marshall in drugi proti Malti*, 2020, 33.–34. odstavek, 46.–47. odstavek (6. člen); *Arat proti Turčiji*, 2009, 47. odstavek (6. člen); *Constantinescu proti Romuniji*, 2000, 40.–44. odstavek (6. in 10. člen); *Guisset proti Franciji*, 2000, 66.–70. odstavek (6. člen); *Chevrol proti Franciji*, 2003, 30. odstavek in nasl. (6. člen); *Kerman proti Turčiji*, 2016, 106. odstavek (6. člen); *Sorbalo proti Moldaviji* (sklep), 2023, 39.–62. odstavek (6. člen); *Moskovets proti Rusiji*, 2009, 50. odstavek (5. člen); *Bivolaru proti Romuniji (št. 2)*, 2018, 168.–175. odstavek (8. člen); *Y.Y. in Y.Y. proti Rusiji*, 2022, 51. odstavek (Article 8); *X. in Y. proti Romuniji*, 2021, 109.–114. odstavek (8. člen); *Wikimedia Foundation, Inc. proti Turčiji* (sklep), 2022, 47.–51. odstavek (Article 10); *Kemal Çetin proti Turčiji*, 2020, 33. odstavek (11. člen); *Moon proti Franciji*, 2009, 29. odstavek in nasl. (1. člen Protokola št. 1); *D. J. in A.-K. R. proti Romuniji* (sklep), 2009, 77. odstavek in nasl. (2. člen Protokola št. 4); in *Sergey Zolotukhin proti Rusiji* [VS], 2009, 115. odstavek (4. člen Protokola št. 7); *Dalban proti Romuniji* [VS], 1999, 44. odstavek (10. člen); *Güneş proti Turčiji* (sklep), 2004 (10. člen); *Çölgeçen in drugi proti Turčiji*, 2017, 39.–40. odstavek (2. člen Protokola št. 1).

67. Dejstvo, da je pravna oseba med postopkom po konvenciji razglasila stečaj, ji ne odvzame nujno statusa žrtve (*Satakunnan Markkinapörssi Oy ain Satamedia Oy proti Finski* [VS], 2017, 94. odstavek). Enako velja za družbo, ki je prenehala obstajati in katere edini delničarji so v njenem imenu navedli interes za nadaljevanje pritožbe (*Euromak Metal Doo proti Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji*, 2018, 32.-33. odstavek, glede davčnega spora po 1. členu Protokola št. 1; glej tudi *Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft in publisuisse SA proti Švici*, 2020, 43. odstavek, glede podjetja, ki je prenehalo delovati, potem ko je vložilo pritožbo pri Sodišču in katerega dejavnosti je prevzelo drugo podjetje, ki je želelo nadaljevati postopek).

68. Zadeva se lahko izbriše s seznama, ker pritožnik nima več statusa žrtve/*locus standi*. Glede rešitve zadeve na domači ravni po sklepu o dopustnosti glej *Ohlen proti Danski* (izbris), 2005; glede sporazuma o prenosu pravic, ki jih je zadevala pritožba, ki jo je preučevalo Sodišče, glej *Dimitrescu proti Romuniji*, 2008, 33. in 34. odstavek.

69. Sodišče preuči tudi, ali je treba zadevo črtati s seznama iz enega ali več razlogov iz 37. člena konvencije v luči dogodkov, ki so se zgodili po vložitvi pritožbe, ne glede na dejstvo, da lahko pritožnik še vedno zatrjuje, da je "žrtev" (*Pisano proti Italiji* (izbris) [VS], 2022, 39. odstavek), ali celo ne glede na to, ali lahko še naprej trdi, da je žrtev. Glede razvoja dogodkov po sklepu o odstopu pristojnosti Velikemu senatu glej *El Majjaoui in Stichting Touba Moskee proti Nizozemski* (izbris) [VS], 2007, 28.–35. odstavek; potem ko je bila pritožba razglašena za dopustno, glej *Shevanova proti Latviji* (izbris) [VS], 2007, 44. odstavek in nasl.; in po sodbi senata, glej *Sisojeva in drugi proti Latviji* (izbris) [VS], 2007, 96. odstavek.

f. Smrt pritožnika

70. Načeloma lahko pritožbo, ki jo je prvotni pritožnik vložil pred svojo smrtjo, nadaljujejo dediči ali ožji družinski člani, ki izrazijo željo po nadaljevanju postopka, pod pogojem, da imajo zadosten/legitimni interes v zadevi (*López Ribalda in drugi proti Španiji* [VS], 2019, 71.–73. odstavek; *Malhous proti Češki republiki* (sklep) [VS], 2000; *Tagiyev in Huseynov proti Azerbajdžanu*, 2019, 23.–24. odstavek in tam navedeni sklici; *Hristozov in drugi proti Bolgariji*, 2012, 71. odstavek; *Ergezen proti Turčiji*, 2014, 30. odstavek; *Pais Pires de Lima proti Portugalski*, 2019, 36.–40. odstavek; *Karastelev in drugi proti Rusiji*, 2020, 51. odstavek; *Mile Novaković proti Hrvaški*, 2020, 33.–34. odstavek).

71. Vendar, če je pritožnik med postopkom umrl in bodisi nihče ni izrazil želje, da bi pritožbo nadaljeval, bodisi osebe, ki so izrazile takšno željo, niso dediči ali dovolj bližnji sorodniki pritožnika in ne morejo dokazati, da imajo kakršen koli drug legitimni interes za nadaljevanje tožbe, bo Sodišče pritožbo črtalo s svojega seznama (*Léger proti Franciji* (izbris) [VS], 2009, 50. odstavek; *Hirsi Jamaa in drugi proti Italiji* [VS], 2012, 57. odstavek; *Burlya in drugi proti Ukrajini*, 2018, 70.–75. odstavek) razen v zelo izjemnih primerih, ko Sodišče ugotovi, da spoštovanje človekovih pravic, kot so opredeljene v konvenciji in njenih protokolih, zahteva nadaljevanje preučitve zadeve (*Paposhvili proti Belgiji* [VS], 2016, 129.–133. odstavek; *Delecolle proti Franciji*, 2018, 39. odstavek; *Karner proti Avstriji*, 2003, 25. odstavek in naslednji).

72. Glej na primer *Raimondo proti Italiji*, 1994, 2. odstavek, in *Stojkovic proti Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji*, 2007, 25. odstavek (vdova in otroci); *X proti Franciji*, 1992, 26. odstavek (starši); *Malhous proti Češki republiki* (sklep) [VS], 2000 (nečak in možni dedič); *Velikova proti Bolgariji* (sklep), 1999, *Ivko proti Rusiji*, 2015, 64.–70. odstavek in *Delecolle proti Franciji*, 2018, 39.–44. odstavek, (neporočen ali *de facto* partner); *Kaganovskyy proti Ukrajini*, 2022, 67.–72. odstavek (Ukrajinska helsinška zveza za človekove pravice v primeru ranljive osebe, ki je bila zaprta v psihiatrični ustanovi in glede katere svojci niso želeli vztrajati pri pritožbi); v nasprotju s *Thévenon proti Franciji* (sklep), 2006 (univerzalni volilobjemnik, ki ni v sorodu s pokojnikom); *Léger proti Franciji* (izbris) [VS], 2009, 50.–51. odstavek (nečakinja); *Savenko in drugi proti Rusiji*, 2021, 53. odstavek (nekdanja žena, ki se je od pritožnika ločila dvanajst let pred njegovo smrtjo in pozneje z njim ni imela tesnih stikov).

4. Zastopanje

73. Kadar se pritožniki odločijo, da pritožbe ne bodo vložili sami, ampak želijo biti zastopani po zastopniku po prvem odstavku 36. člena Poslovnika Sodišča, tretji odstavek 45. člena poslovnika od njih zahteva predložitev ustrezno podpisane pisnega pooblastila. Bistveno je, da zastopniki dokažejo, da so prejeli natančna in izrecna navodila od domnevne žrtve v smislu 34. člena, v imenu katere nameravajo delovati pred Sodiščem (*Post proti Nizozemski* (sklep), 2009; *Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu proti Romuniji* [VS], 2014, 102. odstavek – glej tudi *Oliyevskyy proti Ukrajini* (sklep), 2020, 16.–22. odstavek in *V. M. in drugi proti Belgiji* (izbris) [VS], 2016, 32.–41. odstavek, kjer pritožniki niso vzdrževali stika s svojim zastopnikom, in primerjaj z *N. D. in N. T. proti Španiji* [VS], 2020, 69.–79. odstavek, in tam navedenimi sklici, kjer je zastopnik ostal v stiku z obema pritožnikoma po telefonu in na WhatsAppu, in obstoj posebnih okoliščin v zvezi s spoštovanjem človekovih pravic, kot so opredeljene v konvenciji in protokolih k njej, ki od Sodišča zahtevajo, da nadaljuje obravnavo pritožbe (prvi odstavek 37. člena *in fine*)). Glede veljavnosti pooblastila glej *Aliev proti Gruziji*, 2009, 44.–49. odstavek; o avtentičnosti pritožbe glej *Velikova proti Bolgariji*, 2000, 48.–52. odstavek.

74. Na splošno mladoletne otroke pred sodiščem zastopajo starši. Status naravnega starša zadošča, da mu da potrebno pooblastilo, da se v imenu otroka obrne na Sodišče, da bi zaščetil otrokove interese tudi – ali še posebej – če je ta starš v konfliktu z oblastmi in kritizira njihove odločitve in ravnanje kot neskladno s pravicami, ki jih zagotavlja konvencija (*Iosub Caras proti Romuniji*, 2006, 21. odstavek). Vsekakor je ključno merilo v zvezi vprašanji *locus standi* tveganje, da Sodišče ne bi bilo opozorjeno na otrokove interese in da bi slednjim bilo onemogočeno učinkovito varstvo njihovih pravic iz konvencije (*Strand Lobben in drugi proti Norveški* [VS], 2019, 157. odstavek). V primerih, ki izhajajo iz sporov med starši, je načeloma tisti od staršev, ki ima pravico do varstva in vzgoje otroka in mu je zato zaupano varovanje otrokovih koristi, tisti, ki je upravičen ukrepati v otrokovem imenu (*Hromadka in Hromadkova proti Rusiji*, 2014, 119. odstavek; *Y.Y. in Y.Y. proti Rusiji*, 2022, 43. odstavek). Vendar pa je situacija lahko drugačna, če Sodišče v zadevi, ki je pred njim, ugotovi nasprotje interesov med staršem in otrokom, na primer, če je prišlo do resnega zanemarjanja otroka s strani obeh staršev (*Strand Lobben in drugi proti Norveški* [VS], 2019, 158. odstavek, in *E.M. in drugi proti Norveški*, 2022, 64.–65. odstavek; primerjaj, *a contrario*, s *Pedersen in drugi proti Norveški*, 2020, 45. odstavek).

75. Poleg tega se lahko v primeru žrtev domnevnih kršitev 2., 3. in 8. člena konvencije, ki jih izvajajo državni organi, pojavijo posebni premisleki ob upoštevanju ranljivosti žrtev zaradi njihove starosti, spola ali invalidnosti, zaradi česar niso mogli vložiti pritožbe o zadevi pri Sodišču, pri čemer so se ustrezno upoštevale tudi povezave med osebo, ki je vložila pritožbo, in žrtvijo. V takih primerih se pritožbe, ki jih vložijo posamezniki ali združenja v imenu žrtev, čeprav ni bila predložena nobena veljavna oblika pooblastila, razglasijo za dopustne (*Centre for Legal Resources on Behalf of Valentin Câmpeanu proti Romuniji* [VS], 2014, 103. odstavek; vendar primerjaj, *a contrario*, z *Lambert in drugi proti Franciji* [VS], 2015, 96.–106. odstavek). Glej na primer *İlhan proti Turčiji* [VS], 2000, 55. odstavek, kjer je pritožbo vložil pritožnik v imenu svojega brata, ki je bil žrtev grdega ravnanja; *Y. F. proti Turčiji*, 2003, 29. odstavek, kjer se je mož pritožil, da je bila njegova žena prisiljena opraviti ginekološki pregled; *S. P., D. P. in A. T. proti Združenemu kraljestvu*, sklep Komisije, 1996, kjer je pritožbo vložil odvetnik v imenu otrok, ki jih je zastopal v domačih postopkih, v katerih je bil imenovan kot skrbnik *ad litem*; *C.N. proti Luksemburgu*, 2021, 28.–33. odstavek, kjer so pooblastilo dali starši, ki jim je bilo pozneje odvzeta starševska pravica; *V. D. in drugi proti Rusiji*, 2019, 80.–84. odstavek, kjer je pritožbo vložil skrbnik, ki je deloval v imenu mladoletnikov. Nasprotno glej tudi *Lambert in drugi proti Franciji* [VS], 2015, 105. odstavek, kjer je Sodišče razsodilo, da starši neposredne žrtve, ki ni mogla izraziti svoje želje glede odločitve o prenehanju hranjenja in hidracije, kar ji je omogočalo umetno vzdrževanje pri življenju, niso imeli pravice vlagati pritožb po 2., 3. in 8. členu konvencije v njenem imenu in za njen račun; in *Gard in drugi proti Združenemu kraljestvu* (sklep), 2017, 63.–70. odstavek, ki se razlikuje od *Lamberta in drugih*, ker je bila neposredna žrtev mladoletna, ki nikoli ni mogla izraziti svojih stališč ali

živeti samostojnega življenja, in kjer je Sodišče razpravljalo o tem, ali so starši neposredne žrtve upravičeni vlagati pritožbe po 2. in 5. členu v njenem imenu, vendar o tej točki ni prišlo do končnega sklepa glede na to, da so ta vprašanja postavili tudi pritožniki v svojem imenu.

76. V zadevi *Blyudik proti Rusiji*, 2019, 41.–44. odstavek, ki se nanaša na zakonitost namestitve v zaprti vzgojno-izobraževalni zavod za mladoletnike, je Sodišče navedlo, da je pritožnik imel pravico, da se obrne na Sodišče zaradi zaščite interesov mladoletne osebe po 5. in 8. členu glede njene namestitve v zavod: hči je bila v času teh dogodkov, pa tudi v času vložitve pritožbe, mladoletna. Ko je pritožnikova hči postala polnoletna, je potrdila zanimanje za pritožbo in izdala pooblastilo za zastopanje odvetniku, ki že zastopa pritožnika v zadevi pred Sodiščem. V zadevi *Calvi in C.G. proti Italiji*, 2023, 68.–70. odstavek, je Sodišče priznalo, da je pritožnik lahko vložil tožbo v imenu svojega starejšega bratranca, za katerega je veljal ukrep pravnega varstva, ki je bil tri leta v socialni izolaciji v domu za ostarele in se sam ni mogel obrniti na Sodišče.

77. V zadevi *H.F. in drugi proti Franciji* [VS], 2022, 148.–152. odstavek, so se pritožniki pritožili zaradi zavrnitve repatriacije, s strani tožene države, njihovih hčera in vnukov, ki so bili pridržani v taboriščih na severovzhodu Sirije: sklicevali so se na 3. in 8. člen Konvencije ter na drugi odstavek 3. člena Protokola št. 4. Sodišče je ugotovilo, da so bile hčere in vnuki pritožnikov v položaju, ki jim je onemogočal vložitev pritožb neposredno pri Sodišču in jih je izpostavljal tveganju, da bodo prikrajšani za učinkovito varstvo svojih pravic na podlagi Konvencije in njenih protokolov. Poleg tega med pritožniki in neposrednimi žrtvami ni bilo navzkrižja interesov: poleg tesnih družinskih vezi, so vsi imeli isti cilj, in sicer repatriacijo v Francijo. Zato so obstajale izjemne okoliščine, ki so Sodišču omogočile, da je ugotovilo, da so pritožniki imeli procesno legitimacijo za vložitev pritožb kot predstavniki svojih hčera in vnukov.

78. Sodišče je ugotovilo, da lahko v izjemnih okoliščinah združenje deluje kot zastopnik žrtve, če ni pooblastila za zastopanje, in ne glede na to, da je žrtev morda umrla, preden je bila vložena pritožba v skladu s konvencijo (*Centre for Legal Resources on Behalf of Valentin Câmpeanu proti Romuniji*, [VS], 2014, 112. odstavek). Menilo je, da bi drugačna ugotovitev pomenila preprečitev preučitve resnih obtožb o kršitvi konvencije na mednarodni ravni ob tveganju, da bi se tožena država izognila odgovornosti po konvenciji (*Association for the Defence of Human Rights in Romania – Helsinki Committee on behalf of Ionel Garcea proti Romuniji*, 2015, 42. odstavek; *Kondrulin proti Rusiji*, 2016, 31. odstavek). V zadevi *Centre for Legal Resources on Behalf of Valentin Câmpeanu proti Romuniji* [VS], 2014, kjer država ni zagotovila ustrezne oskrbe za HIV pozitivnega duševnega bolnika, je Sodišče sprejelo, da lahko združenje kot pritožnik sproži postopek brez pooblastila za zastopanje iz naslednjih razlogov: ranljivost Valentina Câmpeanuja, ki je trpel za hudo duševno prizadetostjo; resnost obtožb iz 2. in 3. člena konvencije; odsotnost dedičev ali zakonitih zastopnikov, ki bi v njegovem imenu sprožili postopek po konvenciji; stiki, ki jih je imel pritožnik z Valentinom Câmpeanujem, in njegovo sodelovanje v domačih postopkih po njegovi smrti, med katerimi ni bilo sporno, da je bil upravičen delovati v njegovem imenu (104.–11. odstavek).

79. V primeru *L. R. proti Severni Makedoniji*, 2020 (obravnavano v skladu s 3. členom), je pritožnik imel zakonitega skrbnika, ki bi združenju lahko zagotovil potrebno pooblastilo za zastopanje pritožnika pred Sodiščem. Vendar je bil pritožnikov skrbnik obtožen, da ni izpolnil svoje odgovornosti glede zaščite pritožnikovih interesov tako pred domačimi organi kakor pred Sodiščem. V skladu s tem ni bilo mogoče pričakovati, da se bo oseba, osumljena kot del pritožnikovega domnevnega splošnega zanemarjanja v nasprotju z njegovimi pravicami iz 3. člena, iz teh razlogov pritožila pred Sodiščem (50. odstavek). Po drugi strani pa je združenje, ki zastopa pritožnika, tega obiskalo kmalu po objavi njegovega primera, se obrnilo na različne organe glede njegovega položaja, takoj predložilo kazensko ovadbo državnemu tožilcu in nadaljevalo zadevo ter jo pripeljalo do najvišjih organov pregona. Zato je Sodišče izjemoma sprejelo legitimacijo združenja, da deluje v imenu pritožnika (51.–53. odstavek).

80. V zadevi *Association Innocence en Danger in Association Enfance et Partage proti Franciji*, 2020 (obravnavano v skladu s 3. in 13. členom v povezavi s 3. členom), je Sodišče sprejelo legitimacijo dveh

združenj za zaščito otrok, da delujeta v imenu otroka, ki je umrl zaradi grdega ravnanja njegovih staršev (119.–131. odstavek). Obstoj znanih dedičev ali zakonitih zastopnikov otroka (njegovi nasilni obsojeni starši, trije bratje in sestra ter teta) ni preprečil, da bi Sodišče pritožnikom – združenjem glede na izjemne okoliščine primera podelilo legitimacijo.

81. V zadevi *Kaganovskyy proti Ukrajini*, 2022, 67.–72. odstavek, se je pritožnik na podlagi 3. in 5. člena pritožil zaradi zaprtja v "enoti okrepljenega (intenzivnega) nadzora" psihonevrološke ustanove za obdobje desetih dni leta 2017. Ker je pritožnik umrl, je Ukrajinska helsinška zveza za človekove pravice vložila pritožbo v njegovem imenu (čeprav je imel brata, ki je bil njegov skrbnik in ki ni izrazil želje po vložitvi pritožbe). S sklicevanjem na prvi odstavek 37. člena *in fine* Konvencije je Sodišče odločilo, da zadeva odpira vprašanje resne narave, ki vključuje vprašanje splošnega interesa in predstavlja priložnost za razjasnitev konvencijskih standardov varstva ranljivih oseb: spoštovanje človekovih pravic je zato zahtevalo, da Sodišče nadaljuje obravnavo pritožbe.

82. Nasprotno pa v zadevi *Bulgarian Helsinki Committee proti Bolgariji* (sklep), 2016, Sodišče ni sprejelo statusa žrtve pritožnika - združenja, ki deluje v imenu mladoletnikov, umrlih v domovih za duševno prizadete otroke, ker pritožnik z mladoletniki pred njihovo smrtjo nikoli ni imel stika, združenje pa tudi ni imelo procesne legitimacije v domačih postopkih (59. odstavek); glej tudi *Nencheva in drugi proti Bolgariji*, 2013, 93. odstavek, kjer Sodišče ni sprejelo statusa žrtve pritožnika - združenja, ki deluje v imenu neposrednih žrtev, ob upoštevanju, da ni vodilo zadeve pred domačimi sodišči in tudi da izpodbijana dejstva niso vplivala na njegovo delovanje, saj je združenje lahko nadaljevalo delo v skladu s svojimi cilji.

83. Nobena določba konvencije ne dovoljuje tretjemu intervenientu, da zastopa drugo osebo pred Sodiščem (*Lambert in drugi proti Franciji* [VS], 2015, 110. odstavek).

B. Svobodno uveljavljanje pravice do individualne pritožbe

34. člen konvencije – pritožbe posameznikov

"... Visoke pogodbenice se zavezujejo, da nikakor ne bodo ovirale dejanskega izvajanja te pravice."

Ključne besede HUDOC

Oviranje uveljavljanja pravice do pritožbe (34)

1. Načela in primeri

84. Pravica pritožbe na Sodišče je absolutna in je ni mogoče omejiti. To načelo pomeni svobodo komunikacije z organi konvencije (glede dopisovanja v priporu glej *Peers proti Grčiji*, 2001, 84. odstavek, in *Kornakovs proti Latviji*, 2006, 157. odstavek in naslednji). V povezavi s tem glej tudi evropski sporazum iz leta 1996 o udeležencih v postopkih Evropskega sodišča za človekove pravice (CETS št. 161).

85. Domači organi nikakor ne smejo kakor koli pritiskati na pritožnike, naj svoje pritožbe umaknejo ali spremenijo. Po mnenju Sodišča ima pritisk lahko obliko neposredne prisile in očitnih dejanj ustrahovanja pritožnikov ali možnih pritožnikov, njihovih družin ali njihovih pravnih zastopnikov, pa tudi neprimernih posrednih dejanj ali stikov (*Mamatkulov in Askarov proti Turčiji* [VS], 2005, 102. odstavek). Sodišče preuči odvračilni učinek na uveljavljanje pravice do individualne pritožbe (*Colibaba proti Moldaviji*, 2007, 68. odstavek). Če tožena vlada ne izpolni svoje postopkovne obveznosti po 34. členu, ne zahteva nujno, da bi domnevno vmešavanje dejansko moralo omejevati ali imeti kakršen koli pomemben vpliv na uveljavljanje pravice do individualne pritožbe. Postopkovne obveznosti po 34. in 38. členu konvencije je treba izvajati ne glede na končni izid postopka in tako, da se prepreči kakršen

koli dejanski ali morebitni zastrašujoči učinek na pritožnike ali njihove zastopnike (*Mehmet Ali Ayhan in drugi proti Turčiji*, 2019, 41. odstavek).

86. V nekaterih okoliščinah lahko Sodišče po uradni dolžnosti postavi vprašanje, ali je bil pritožnik izpostavljen ustrahovanju, ki je oviralo učinkovito uveljavljanje njegove pravice do individualne pritožbe (*Lopata proti Rusiji*, 2010, 147. odstavek).

87. Treba je upoštevati ranljivost pritožnika in tveganje, da nanj vplivajo organi oblasti (*Iambor proti Romuniji (št. 1)*, 2008, 212. odstavek). Pritožniki so lahko še posebej ranljivi, kadar so v priporu, stiki z družino ali zunanjim svetom pa so jim omejeni (*Cotleț proti Romuniji*, 2003, 71. odstavek).

88. Nekaj pomembnih primerov:

- v zvezi z zaslišanjem organov oblasti glede pritožbe: *Akdivar in drugi proti Turčiji* [VS], 1996, 105. odstavek, in *Tanrikulu proti Turčiji* [VS], 1999, 131. odstavek;
- grožnja s kazenskim postopkom proti odvetniku pritožnika: *Kurt proti Turčiji*, 1998, 159.–65. odstavek; pritožba oblasti proti odvetniku v domačem postopku: *McShane proti Združenemu kraljestvu*, 2002, 151. odstavek; disciplinski in drugi ukrepi proti pritožnikovim odvetnikom: *Khodorkovskiy in Lebedev proti Rusiji*, 2013, 929.–33. odstavek;
- policijsko zaslišanje odvetnika pritožnikov v zvezi s podpisom pooblastila (*M.H. in drugi proti Hrvaški*, 2021, 62., 64., in 325.–336. odstavek); policijsko zasliševanje pritožnikovega odvetnika in prevajalca zaradi zahtevka za pravično zadoščenje: *Fedotova proti Rusiji*, 2006, 49.–51. odstavek; glede preiskave, ki jo je naročil predstavnik vlade: *Ryabov proti Rusiji*, 2008, 53.–65. odstavek;
- onemogočeno srečanje odvetnika in zdravnika pritožnika: *Boicenco proti Moldaviji*, 2006, 158.–59. odstavek;
- ukrepi, ki omejujejo pritožnikove stike z njegovim zastopnikom: *Shtukurov proti Rusiji*, 2008, 140. odstavek, kjer je bila prepoved obiskov odvetnika v povezavi s prepovedjo telefonskih klicev in dopisovanja presojena kot nezdržljiva z obveznostmi tožene države po 34. členu, in *Zakharkin proti Rusiji*, 2010, 157.–60. odstavek, kjer so bili pritožnikovi stiki z njegovim zastopnikom pred Sodiščem omejeni z utemeljivostjo, da ta zastopnik ni bil poklicni odvetnik in ni pripadal nobeni odvetniški zbornici;
- prestrezanje pisem, ki so jih priprtim pritožnikom poslali njihovi zakoniti zastopniki, v katerih so bili priloženi obrazci pooblastil, ki jih je bilo treba izpolniti za namen vložitve in nato dokončanje njihove pritožbe na Sodišču: *Mehmet Ali Ayhan in drugi proti Turčiji*, 2019, 39.–45. odstavek in tam navedeni sklici;
- neupoštevanje zaupnosti pogovorov med odvetnikom in pritožnikom v sobi za srečanja: *Oferta Plus SRL proti Moldaviji*, 2006, 156. odstavek;
- grožnje zaporniških oblasti: *Petra proti Romuniji*, 1998, 44. odstavek;
- zavrnitev, da bi zaporniške oblasti predale pritožbo Sodišču zaradi neizčrpanja notranjih pravnih sredstev: *Nurmagomedov proti Rusiji*, 2007, 61. odstavek;
- pritisk na pričo v zadevi pred Sodiščem glede pogojev v priporu: *Novinskiy proti Rusiji*, 2009, 119. odstavek in naslednji;
- odvrailne pripombe zaporniških oblasti skupaj z neupravičenimi opustitvami in odlašanjem pri dostavi pisalnega gradiva zaporniku za dopisovanje ter dokumentov, potrebnih za pritožbo na Sodišču: *Gagiu proti Romuniji*, 2009, 94. odstavek in naslednji;
- zavrnitev organov oblasti, da bi zaprtemu pritožniku predali kopije dokumentov, potrebnih za pritožbo na Sodišču: *Naydyon proti Ukrajini*, 2010, 68. odstavek; *Vasiliy Ivashchenko proti Ukrajini*, 2012, 107.–10. odstavek;
- zaporniške oblasti izgubijo nenadomestljive dokumente v zvezi z zapornikovo pritožbo na sodišče: *Buldakov proti Rusiji*, 2011, 48.–50. odstavek;

- zastraševanje oblasti in njihov pritisk na pritožnika v zvezi z zadevo pred Sodiščem: *Lopata proti Rusiji*, 2010, 154.–60. odstavek.

89. Domnevni poseg v pravico do individualne pritožbe je lahko zaradi okoliščin zadeve manj resen (*Sisojeva in drugi proti Latviji* (izbris) [VS], 2007, 118. odstavek in naslednji). Glej tudi *Holland proti Švedski* (sklep), 2010, ko je Sodišče ugotovilo, da uničenje magnetofonskih zapisov sodne obravnave v skladu s švedsko zakonodajo pred potekom šestmesečnega roka za vložitev pritožbe na Sodišče ni oviralo pritožnika pri učinkovitem uveljavljanju pravice do pritožbe; *Farcaș proti Romuniji* (sklep), 2010, ko je Sodišče menilo, da domnevna nesposobnost telesno prizadetega pritožnika za izčrpanje notranjih pravnih sredstev zaradi pomanjkanja posebne opreme za dostop do javnih storitev pritožnika ni ovirala pri učinkovitem uveljavljanju pravice do pritožbe; *Yepishin proti Rusiji*, 2013, 73.–77. odstavek, kjer je Sodišče menilo, da zavrnitev uprave zapora, da bi plačala poštnino za pošiljanje pisem zapornika Sodišču, pritožnika ni ovirala pri učinkovitem uveljavljanju pravice do pritožbe; *Yam proti Združenemu kraljestvu*, 2020, 79.–83. odstavek, kjer je Sodišče menilo, da odločitev domačih organov, da ne razkrijejo gradiva *in camera* brez zahteve Sodišča, pritožnika ni ovirala, da bi učinkovito uveljavljal svojo pravico do pritožbe, saj je bil opravljen pomemben neodvisen pregled zatrjevane podlage glede stalne potrebe po zaupnosti.

2. Obveznosti tožene države

a. 39. člen Poslovnika Sodišča

90. Po 39. členu Poslovnika Sodišča lahko Sodišče odredičasne ukrepe (*Mamatkulov in Askarov proti Turčiji* [VS], 2005, 99.–129. odstavek). 34. člen je kršen, če organi držav pogodbenic ne izvedejo vseh ukrepov, ki bi jih razumno lahko izvedli za izpolnitev ukrepa, ki ga navede Sodišče (*Paladi proti Moldaviji* [VS], 2009, 87.–92. odstavek).

91. Vlada mora Sodišču dokazati, da je bil začasni ukrep izpolnjen ali da je v izjemnih primerih obstajala objektivna ovira, ki je preprečevala to izpolnitev, in da je vlada sprejela vse razumne ukrepe, da bi oviro odpravila, in obveščala Sodišče o tem položaju (glej na primer *A. N. H. proti Finski* (sklep), 2013, 27. odstavek).

92. Nekaj primerov:

- nezagotovitev pravočasne izvedbe sestanka med iskalcem azila, ki mu je odvzeta prostost, in odvetnikom kljub predlaganemu začasnemu ukrepu po 39. členu: *D. B. proti Turčiji*, 2010, 67. odstavek;
- predaja pripornikov iraškim oblastem v nasprotju z začasnim ukrepom: *Al-Saadoon in Mufdhi proti Združenemu kraljestvu*, 2010, 162.–65. odstavek;
- izgon prvega pritožnika v nasprotju z začasnim ukrepom: *Kamaliyevy proti Rusiji*, 2010, 75.–79. odstavek;
- nenamerno, a ne nepopravljivo neizpolnjevanje začasnih ukrepov, navedenih v zvezi z 8. členom: *Hamidovic proti Italiji* (sklep), 2011;
- neizpolnitev začasnega ukrepa, ki zahteva namestitev zapornika v specializirano zdravstveno ustanovo: *Makharadze in Sikharulidze proti Gruziji*, 2011, 100.–105. odstavek; ali neupravičena zamuda pri izpolnjevanju takega ukrepa: *Sy proti Italiji*, 2022, 167.–174. odstavek;
- neizpolnitev začasnega ukrepa, ki ga je navedlo Sodišče zaradi resničnega tveganja mučenja v primeru izročitve: *Mannai proti Italiji*, 2012, 54.–57. odstavek; *Labsi proti Slovaški*, 2012, 149.–51. odstavek;
- tajna predaja osebe, ki ji v Uzbekistanu grozi grdo ravnanje in za katero je veljal začasni ukrep: *Abdulkhakov proti Rusiji*, 2012, 226.–31. odstavek;

- prisilna predaja osebe v Tadžikistan zaradi resničnega tveganja slabega ravnanja in izogibanja začasnim ukrepom: *Savridin Dzhurayev proti Rusiji*, 2013, 218.-19. odstavek; glej tudi neuspeh ruskih organov pri varovanju tadžikistanskega državljana v njihovem priporu pred prisilno repatriacijo v Tadžikistan ob kršitvi začasnega ukrepa: *Nizomkhon Dzhurayev proti Rusiji*, 2013, 157.–59. odstavek;
- priprava izгона tako, da je namerno ustvarjen položaj, v katerem bi imel pritožnik velike težave pri vložitvi zahteve za začasni ukrep pri Sodišču: *M. A. proti Franciji*, 2018, 70. odstavek.

93. Sodišče mora preveriti skladnost z začasnim ukrepom, medtem ko mora država, ki meni, da ima gradivo, s katerim lahko Sodišče prepriča, da odpravi začasni ukrep, o tem obvestiti Sodišče (*Paladi proti Moldaviji* [VS], 2009, 90.–92. odstavek; *Olaechea Cahuas proti Španiji*, 2006, 70. odstavek; *Groni proti Albaniji*, 2009, 181. odstavek in naslednji).

94. Zgolj dejstvo, da je bila vložena zahteva za uporabo 39. člena, ni dovolj za obvezo države, da zadrži izvršitev odločbe o izročitvi (*Al-Moayad proti Nemčiji* (sklep), 2007, 122. odstavek in naslednji; glej tudi dolžnost tožene države do sodelovanja s Sodiščem v dobri veri).

95. Čeprav v zvezi s pritožbami iz 34. člena ni zahteve za izčrpanjem in je Sodišče edini organ za preverjanje skladnosti z začasnim ukrepom, lahko Sodišče ugotovi, da je pritožba po 34. členu prezgodnja, če je tesno povezana s pritožbo glede neuspešnosti organov v zvezi z varovanjem pravice do življenja in je ta očitke še vedno v postopku pred domačimi sodišči (*Ahmet Tunç in drugi proti Turčiji* (sklep), 2019, 141.–145. odstavek).

b. Ugotavljanje dejstev

96. Ker je za ugotavljanje dejstev odgovorno Sodišče, mu morajo stranke dejansko pomagati tako, da priskrbijo vse potrebne informacije. Njihovo ravnanje se lahko upošteva pri iskanju dokazov (*Irska proti Združenemu kraljestvu*, 1978, 161. odstavek).

97. Sodišče je razsodilo, da postopki pri določenih vrstah pritožb ne omogočajo v vseh primerih stroge uporabe načela, po katerem mora oseba, ki nekaj trdi, to trditev dokazati, in da je to izjemnega pomena za učinkovito delovanje sistema individualnih pritožb, uvedenega v skladu s 34. členom konvencije, da morajo države zagotoviti vse potrebno, da omogočijo pravilno in učinkovito preučitev pritožb (*Bazorkina proti Rusiji*, 2006, 170. odstavek; *Tahsin Acar proti Turčiji* [VS], 2004, 253. odstavek). Ta obveznost od držav pogodbenic zahteva, da Sodišču zagotovijo vse potrebne pripomočke ne glede na to, ali vodi preiskavo za ugotavljanje dejstev ali opravlja svoje splošne naloge v zvezi z obravnavanjem pritožb. Neuspešnost vlade pri predložitvi takšnih informacij, ki so v njenih rokah, brez zadovoljive razlage lahko ne le povzroči sklepanje o utemeljenosti pritožnikovih navedb, temveč se lahko negativno odraža tudi na ravni skladnosti tožene države s svojimi obveznostmi po 38. členu konvencije (*ibid.*, 254. odstavek; *Imakayeva proti Rusiji*, 2006, 200. odstavek; *Janowiec in drugi proti Rusiji* [VS], 2013, 202. odstavek).

98. Obveznost predložitve dokazov, ki jih zahteva Sodišče, je za toženo vlado zavezujoča od trenutka, ko je bila takšna zahteva oblikovana, ne glede na to, ali gre za prvo obveščanje vlade o pritožbi ali v nadaljnji fazi postopka (*ibid.*, 203. odstavek; *Enukidze in Girgvliani proti Gruziji*, 2011, 295. odstavek; *Bekirski proti Bolgariji*, 2010, 111.–13. odstavek). Temeljna zahteva je, da se zahtevano gradivo v celoti predloži, če je tako odredilo Sodišče, in da se vsi manjkajoči elementi ustrezno upoštevajo (*Janowiec in drugi proti Rusiji* [VS], 2013, 203. odstavek). Poleg tega je treba vse zahtevano gradivo predložiti takoj in v vsakem primeru v roku, ki ga določi Sodišče, saj lahko velika in nepojasnjena zamuda Sodišče privede do ugotovitve, da so pojasnila tožene države neprepričljiva (*ibid.*).

99. Sodišče je že prej ugotovilo, da tožena država ni izpolnila zahtev 38. člena v primerih, ko ni podala nobene obrazložitve za zavrnitev predložitve zahtevanih dokumentov (glej na primer *Maslova in Nalbandov proti Rusiji*, 2008, 128.–29. odstavek) ali je predložila nepopolno ali popačeno kopijo,

medtem ko je zavrnila predložitev izvirnega dokumenta za vpogled Sodišču (glej na primer *Trubnikov proti Rusiji*, 2005, 50.–57. odstavek).

100. Če vlada navede pomisleke o zaupnosti ali varnosti kot razlog, da ni predložila zahtevanega gradiva, se mora Sodišče prepričati, da obstajajo razumni in trdni razlogi za obravnavanje teh dokumentov kot tajnih ali zaupnih (*Janowiec in drugi proti Rusiji* [VS], 2013, 205. odstavek). Glede nerazkritja tajnega poročila Sodišču: *ibid.*, 207. in nasl.; *Nolan in K. proti Rusiji*, 2009, 56. odstavek in naslednji.

101. Glede povezave med 34. in 38. členom glej *Bazorkina proti Rusiji*, 2006, 170. odstavek in naslednji ter 175. odstavek. 34. člen, ki je zasnovan tako, da zagotavlja učinkovito izvajanje pravice do individualne pritožbe, je nekakšen *lex generalis*, medtem ko 38. člen od držav posebej zahteva, da sodelujejo s Sodiščem.

c. Preiskave

102. Od tožene države se pričakuje tudi pomoč pri preiskavah (38. člen), saj mora država poskrbeti za "vse potrebno" za učinkovito preučevanje pritožb (*Çakıcı proti Turčiji* [VS], 1999, 76. odstavek). Oviranje obiska za ugotavljanje dejstev pomeni kršitev 38. člena (*Shamayev in drugi proti Gruziji in Rusiji*, 2005, 504. odstavek).

I. Postopkovni razlogi za nedopustnost

A. Neizčrpanje domačih pravnih sredstev

Prvi odstavek 35. člena konvencije – Merila dopustnosti

"1. Sodišče lahko obravnava zadevo samo potem, ko so bila izčrpana vsa domača pravna sredstva v skladu s splošno priznanimi pravili mednarodnega prava ..."

Ključne besede HUDOC

Izčrpanje domačih pravnih sredstev (35-1) – Oprostitev izčrpanja domačih pravnih sredstev (35-1) – Učinkovito domače pravno sredstvo (35-1)

103. Kot kaže samo besedilo 35. člena, ta zahteva temelji na splošno priznanih pravilih mednarodnega prava. Obvezno izčrpanje notranjih pravnih sredstev je del mednarodnega običajnega prava, ki ga kot takega priznava sodna praksa Meddržavnega sodišča (glej na primer zadevo *Interhandel (Švica proti Združenim državam Amerike)*, sodba z dne 21. marca 1959). Najdemo ga tudi v drugih mednarodnih pogodbah o človekovih pravicah: Mednarodnem paktu o državljanskih in političnih pravicah (točka c prvega odstavka 41. člena) in njegovem izbirnem protokolu (2. člen in točka b drugega odstavka 5. člena), Ameriški konvenciji o človekovih pravicah (46. člen) ter Afriški listini o človekovih in ljudskih pravicah (50. člen in peti odstavek 56. člena). Evropsko sodišče za človekove pravice je v zadevi *De Wilde, Ooms in Versyp proti Belgiji*, 1971, ugotovilo, da se država lahko odpove pravilu izčrpanja domačih pravnih sredstev, o čemer obstaja dolgoletna mednarodna praksa (55. odstavek).

104. Sodišče naj bi bilo subsidiarno državnim sistemom za varovanje človekovih pravic, zato je primerno, da imajo nacionalna sodišča prva možnost odločati o vprašanih glede skladnosti domače zakonodaje s konvencijo (*A, B in C proti Irski* [VS], 2010, 142. odstavek). Če pritožba kljub temu pristane v Strasbourgu, naj ima Sodišče dostop do stališč nacionalnih sodišč, ki so v neposrednem in stalnem stiku s temeljnimi silami v svojih državah (*Burden proti Združenemu kraljestvu* [VS], 2008, 42. odstavek).

105. Prvi odstavek 35. člena se nanaša samo na domača pravna sredstva; ne zahteva izčrpanja pravnih sredstev v okviru mednarodnih organizacij. Nasprotno, če pritožnik zadevo predloži v drug postopek mednarodne preiskave ali poravnave, se lahko pritožba zavrne v skladu s točko b drugega odstavka 35. člena konvencije (glej točko I.E.). Vendar pa načelo subsidiarnosti lahko vključuje zahtevo po izčrpanju domačih pravnih sredstev, v okviru katerih se zahteva predhodno odločanje Sodišča Evropske unije (SEU) (*Laurus Invest Hungary KFT in drugi proti Madžarski*) (sklep), 2015, 42. odstavek, kjer je predhodna odločba Sodišča EU domačim sodiščem zagotovila smernice glede meril, ki jih je treba uporabiti v nerešenem primeru v zvezi z domnevno kršitvijo pravic iz 1. člena Protokola št. 1). Sodišče odloči, ali je določen organ notranjega ali mednarodnega značaja ob upoštevanju vseh pomembnih dejavnikov, vključno s pravnim značajem, ustanovitvenim dokumentom, pristojnostjo, (morebitnim) položajem v pravnem sistemu in financiranjem (*Jeličić proti Bosni in Hercegovini*) (sklep), 2005; *Peraldi proti Franciji* (sklep), 2009) (glej točko Zloraba pravice do pritožbe).

1. Namen pravila

106. Utemeljitev pravila o izčrpanju je dati domačim oblastem, zlasti sodiščem, priložnost, da preprečijo ali popravijo zatrevane kršitve konvencije (glej povzetek načel v zadevi *Gherghina proti Romuniji* (sklep) [VS], 2015, 84.–89. odstavek; *Mocanu in drugi proti Romuniji* [VS], 2014, 221. odstavek in naslednji; *Vučković in drugi proti Srbiji* (predhodni ugovor) [VS], 2014, 69.–77. odstavek, z nadaljnjimi sklici). Temelji na domnevi, izraženi v 13. členu, da bo notranji pravni red zagotovil učinkovito pravno sredstvo za kršenje pravic iz konvencije. To je pomemben vidik subsidiarne narave mehanizma konvencije (*Selmouni proti Franciji* [VS], 1999, 74. odstavek; *Kudła proti Poljski* [VS], 2000, 152. odstavek; *Andrášik in drugi proti Slovaški* (sklep), 2002). Velja ne glede na to, ali so bile določbe konvencije vključene v nacionalno zakonodajo (*Eberhard in M. proti Sloveniji*, 2009). Pravilo o izčrpanju notranjih pravnih sredstev je nepogrešljivo za delovanje sistema varovanja po konvenciji in je temeljno načelo (*Demopoulos in drugi proti Turčiji* (sklep) [VS], 2010, 69. in 97. odstavek, *Vučković in drugi proti Srbiji* (predhodni ugovor) [VS], 2014, 69.–77. odstavek z nadaljnjimi sklici, zlasti *Akdivar in drugi proti Turčiji*, 1996).

107. Ugotavljanje, ali domači postopek predstavlja učinkovito pravno sredstvo v skladu s prvim odstavkom 35. člena, ki ga mora pritožnik izčrpati in ki ga je zato treba upoštevati za namene štirimesečnega roka, je odvisno od številnih dejavnikov, kot so zlasti pritožba pritožnika, obseg obveznosti države po tej posebni določbi konvencije, razpoložljiva pravna sredstva v toženi državi in posebne okoliščine primera (*Lopes de Sousa Fernandes proti Portugalski* [VS], 2017, 134. odstavek; glej tudi *Kozacioğlu proti Turčiji* [VS], 2009, 40. odstavek, in *D. H. in drugi proti Češki republiki* [VS], 2007, 116. odstavek).

2. Uporaba pravila

a. Fleksibilnost

108. Pravilo o izčrpanju lahko opišemo kot zlato pravilo in ne kot nekaj dokončno določenega. Komisija in Sodišče sta pogosto poudarila potrebo po prožni uporabi pravila brez odvečnega formalizma v okviru varovanja človekovih pravic (*Ringeisen proti Avstriji*, 1971, 89. odstavek; *Lehtinen proti Finski* (sklep), 1999; *Gherghina proti Romuniji* (sklep) [VS], 2015, 87. odstavek). Na primer, Sodišče sprejema, da je zadnje stopnjo domačih pravnih sredstev mogoče doseči po vložitvi pritožbe, vendar preden je bilo odločeno o njeni dopustnosti (*Molla Sali proti Grčiji* [VS], 2018, 90. odstavek).

109. Pravilo o izčrpanju ni niti absolutno pa tudi se ga ne da samodejno uporabljati (*Kozacioğlu proti Turčiji* [VS], 2009, 40. odstavek). Sodišče je na primer sklenilo, da bi bilo neprimerno formalistično, če bi od pritožnikov zahtevali, da uporabijo pravno sredstvo, katerega uporabe jim ni naložilo niti najvišje sodišče v državi (*D. H. in drugi proti Češki republiki* [VS], 2007, 116.–118. odstavek). Sodišče je v enem primeru upoštevalo kratke roke, postavljene za odgovor pritožnikov, pri čemer je poudarilo "naglico",

s katero so morali oddati svoje vloge (*Financial Times Ltd in drugi proti Združenemu kraljestvu*, 2009, 43.-44. odstavek). Vendar sta uporaba razpoložljivih pravnih sredstev v skladu z domačim postopkom in izpolnjevanje formalnosti, določenih v nacionalni zakonodaji, še posebej pomembna, ko gre za pravno jasnost in varnost (*Saghinadze in drugi proti Gruziji*, 2010, 83.-84. odstavek).

110. Čeprav bi bilo načeloma mogoče sprejeti sodni postopek v javnem interesu s strani nevladne organizacije, ki ga izrecno predvideva domača zakonodaja, kot sredstvo za obrambo interesov večje skupine ljudi, kot obliko izčrpanja domačih pravnih sredstev, sodni postopki v javnem interesu ne morejo razbremeniti posameznega pritožnika, da ne sproži lastnega domačega postopka, če ta sodni spor ni natančno ustrezal njegovemu/njenemu posameznemu položaju in posebnim pritožbam (*Kósa proti Madžarski* (sklep), 2017, 55.–63. odstavek, glede domnevne diskriminacije romskih otrok). V zadevi *Beizaras in Levickas proti Litvi*, 2020, 78.–81. odstavek, je Sodišče odločilo, da bi nevladna organizacija, čeprav ni pritožnica pred sodiščem v Strasbourgu, lahko delovala kot zastopnica interesov pritožnikov v domačih kazenskih postopkih, ker je bila nevladna organizacija ustanovljena tako, da se osebe, ki so bile žrtve diskriminacije, lahko zagovarjajo tudi na sodišču. Sodišče je tudi upoštevalo, da zastopanje interesov pritožnikov z nevladno organizacijo pred tožilstvom in domačimi sodišči (dve instanci) nikoli ni bilo postavljeno pod vprašaj niti kakor koli izpodbijano (glej tudi *Gorraiz Lizarraga in drugi proti Španiji*, 2004, 37.–39. odstavek).

b. Ravnanje v skladu z domačimi pravili in omejitvami

111. Kljub temu pa morajo pritožniki upoštevati veljavna pravila in postopke domače zakonodaje; če jih ne, je verjetno, da njihova pritožba ne bo izpolnjevala pogoja, določenega v 35. členu (*Ben Salah Adraqui in Dhaima proti Španiji* (sklep), 2000; *Merger in Cros proti Franciji* (sklep), 2004; *MPP Golub proti Ukrajini* (sklep), 2005; *Agbovi proti Nemčiji* (sklep), 2006; *Vučković in drugi proti Srbiji* (predhodni ugovor) [VS], 2014, 72. in 80. odstavek). Prvi odstavek 35. člena ni izpolnjen, kadar pritožba ni sprejeta v obravnavo zaradi postopkovne napake pritožnika (*Gäfgen proti Nemčiji* [VS], 2010, 143. odstavek). Kadar vlada trdi, da pritožnik ni ravnal v skladu z domačimi pravili (npr. pravila o izčrpanju običajnih pravnih sredstev pred vložitvijo ustavne pritožbe), mora Sodišče preveriti, ali so bila ta pravila že obstoječe obvezne pravne zahteve, ki izhajajo iz zakona ali dobro uveljavljene sodne prakse (*Brincat in drugi proti Malti*, 2014, 69. odstavek; *Pop-Ilić in drugi proti Srbiji*, 2014, 42. odstavek).

112. Vendar pa je treba opozoriti, da je prvi odstavek 35. člena izpolnjen, kadar pritožbeno Sodišče preuči utemeljenost zahtevka, tudi če ga ima za nedopustnega (*Voggenreiter proti Nemčiji*, 2004). Sodišče tudi meni, da je razpoložljivo pravno sredstvo izčrpano, ko ustavno sodišče razglasi pritožbo za nedopustno, če pritožnik dovolj vsebinsko navede pritožbo o domnevni kršitvi konvencijskih pravic (*Magyar Kétfarkú Kutya Párt proti Madžarski* [VS], 2020, 53., 56.-57. odstavek in tam navedeni sklici). To velja tudi pri pritožnikih, ki niso upoštevali z domačo zakonodajo predpisane oblike, če je pristojni organ kljub temu obravnaval vsebino zahtevka (*Vladimir Romanov proti Rusiji*, 2008, 52. odstavek). Enako velja za zahtevke, ki vsebujejo zelo površen opis in komajda zadostijo pravnim zahtevam, kadar Sodišče razsodi o utemeljenosti zadeve, pa čeprav na kratko (*Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) proti Švici (št. 2)* [VS], 2009, 43.–45. odstavek).

c. Obstoj več pravnih sredstev

113. Če je na voljo več morebitno učinkovitih pravnih sredstev, se od pritožnika zahteva, da uporabi le enega (*Moreira Barbosa proti Portugalski* (sklep), 2004; *Jeličić proti Bosni in Hercegovini* (sklep), 2005; *Karakó proti Madžarski*, 2009, 14. odstavek; *Aquilina proti Malti* [VS], 1999, 39. odstavek). Kadar je pritožnik uporabil eno pravno sredstvo, mu ni treba uporabiti drugega, ki ima v bistvu enak namen (*Riad in Idiab proti Belgiji*, 2008, 84. odstavek; *Kozacioğlu proti Turčiji* [VS], 2009, 40. odstavek in naslednji; *Micallef proti Malti* [VS], 2009, 58. odstavek; *Lagutin in drugi proti Rusiji*, 2014, 75. odstavek; *Nicolae Virgiliu Tănase proti Romuniji* [VS], 2019, 177. odstavek). Pritožnik mora izbrati pravno sredstvo, ki je v njegovem primeru najustreznejše (*Fabris in Parziale proti Italiji*, 2020, kjer pritožnik ni mogel vložiti civilne tožbe zaradi prenehanja kazenskega postopka po sedmih letih, ki se mu je pridružil

kot civilna stranka, 49.–59. odstavek; *O’Keeffe proti Irski* [VS], 2014, 110.–111. odstavek; *Nicolae Virgiliu Tănase proti Romuniji* [VS], 2019, 176. odstavek, glede odločitve pritožnika, da se pridruži kazenskemu postopku kot civilna stranka in ne vloži ločene civilne tožbe). Naj povzamemo: kadar domača zakonodaja ponuja več vzporednih pravnih sredstev na različnih pravnih področjih, se od pritožnika, ki zahteva popravilo zatrjevane kršitve konvencije s pomočjo enega od teh sredstev, ne pričakuje, da nujno uporabi druga, ki imajo v bistvu enak cilj (*Jasinskis proti Latviji*, 2010, 50. in 53.–54. odstavek). Za nasproten primer (različne stopnje učinkovitosti pritožb pred zveznim ustavnim sodiščem in pred ustavnim sodiščem zvezne enote) glej *Köhler proti Nemčiji* (sklep), 2021, 67.–74. odstavek.

d. Vsebinske pritožbe

114. Ni nujno, da se v domačih postopkih izrecno sklicujemo na pravico iz konvencije pod pogojem, da je pritožba vložena "vsaj vsebinsko" (*Castells proti Španiji*, 1992, 32. odstavek; *Ahmet Sadik proti Grčiji*, 1996, 33. odstavek; *Fressoz in Roire proti Franciji* [VS], 1999, 38. odstavek; *Azinas proti Cipru* [VS], 2004, 40. in 41. odstavek; *Vučković in drugi proti Srbiji* (predhodni ugovor) [VS], 2014, 72., 79. in 81.–82. odstavek; *Platini proti Švici* (sklep), 2020, 51. odstavek; *Kemal Çetin proti Turčiji*, 2020, 28.–30. odstavek). To pomeni, da je moral pritožnik, če se ni opiral na določbe konvencije, podati argumente z enakim ali podobnim učinkom na podlagi domače zakonodaje z namenom dati nacionalnim sodiščem priložnost za popravilo domnevne kršitve (*Gäfgen proti Nemčiji* [VS], 2010, 142., 144. in 146. odstavek; *Radomilja in drugi proti Hrvaški* [VS], 2018, 117. odstavek; *Karapanagiotou in drugi proti Grčiji*, 2010, 29. odstavek; *Marić proti Hrvaški*, 2014, 53. odstavek; *Portu Juanenea in Sarasola Yarzabal proti Španiji*, 2018, 62.–63. odstavek; *Rodina proti Latviji*, 2020, 81.–83. odstavek; in v zvezi s pritožbo, ki niti implicitno ni bila vložena pri zadnji sodni instanci, *Association Les témoins de Jéhovah proti Franciji* (sklep), 2010; *Nicklinson in Lamb proti Združenemu kraljestvu* (sklep), 2015, 89.–94.; *Peacock proti Združenemu kraljestvu* (sklep), 2016, 32.–41. odstavek). Ne zadostuje, da je pritožnik morda uporabil pravno sredstvo, ki bi lahko razveljavilo izpodbijani ukrep iz drugih razlogov, ki niso povezani s pritožbo glede kršitve konvencijske pravice. Pritožba v zvezi s konvencijo je tista, ki bi morala biti predstavljena na nacionalni ravni, da bi prišlo do izčrpanja "učinkovitih pravnih sredstev" (*Vučković in drugi proti Srbiji* (predhodni ugovor) [VS], 2014, 75. odstavek; *Nicklinson in Lamb proti Združenemu kraljestvu* (sklep), 2015, 90. odstavek).

115. Skratka, dejstvo, da je pritožnik svojo zadevo predložil pristojnemu sodišču, samo po sebi ne pomeni skladnosti z zahtevami prvega odstavka 35. člena. Tudi v tistih pravnih sistemih, kjer lahko ali celo morajo domača sodišča preučiti zadevo po uradni dolžnosti, (tj. uporabiti načelo *jura novit curia*), pritožniki niso oproščeni obveznosti, da pri njih vložijo pritožbo, ki jo morda nameravajo naknadno vložiti pri Sodišču (glej med drugim *Kandarakis proti Grčiji*, 2020, 77. odstavek), pri čemer se razume, da mora Sodišče za namene izčrpanja notranjih pravnih sredstev upoštevati ne le dejstva, temveč tudi pravne argumente, ki so bili predstavljeni doma (glej *Radomilja in drugo proti Hrvaški* [VS], 2018, 117. odstavek; *Fu Quan, s.r.o. proti Češki republiki* [VS], 2023, 171. odstavek). Upoštevati je treba, da Sodišče nima pristojnosti, da bi nadomestilo pritožnika in oblikovalo nove pritožbe zgolj na podlagi predloženih argumentov in dejstev (*Grosam proti Češki republiki* [VS], 2023, 91. odstavek). Zato za pravilno izčrpanje domačih pravnih sredstev ne zadostuje, da je kršitev konvencije "razvidna" iz dejstev zadeve ali pritožnikovih navedb. Namesto tega se je pritožnik moral dejansko (izrecno ali vsebinsko) pritožiti tako, da ne pušča dvoma, da je bila ista pritožba, ki je bila naknadno predložena Sodišču, dejansko vložena na domači ravni (*Peacock proti Združenemu kraljestvu* (sklep), 2016, 38. odstavek; *Farzaliyev proti Azerbajdžanu*, 2020, 55. odstavek; *Grosam proti Češki republiki* [VS], 2023, 90. odstavek; *Fu Quan, s.r.o. proti Češki republiki* [VS], 2023, 145. in 172. odstavek).

116. Na primer, če se pritožnik pritožuje zaradi pomanjkanja učinkovite kazenske preiskave v skladu s procesnim delom 2. ali 3. člena konvencije, zadostuje, za izpolnitev prvega odstavka 35. člena konvencije vključno z argumenti, ki niso izrecno navedeni na domači ravni, če je pritožnik izpodbijal učinkovitost te preiskave pred pristojnim domačim sodiščem in se s podrobnim opisom poteka in

trajanja preiskave ter poznejših sodnih postopkov skliceval na ustrezne dejanske elemente, da bi temu sodišču omogočili, da oceni učinkovitost preiskave (*Hanan proti Nemčiji* [VS], 2021, 149.–151. odstavek).

117. Po drugi strani pa mora domače pravo sodiščem omogočiti, da ustrezno preučijo utemeljenost pritožb, ki temeljijo na Konvenciji, saj v nasprotnem primeru pravnega sredstva ni mogoče šteti za učinkovito (*P.C. proti Irski*, 2022, 107. odstavek).

e. Obstoj in primernost

118. Pritožniki morajo izčrpati le tista notranja pravna sredstva, ki so ob ustreznem času dostopna tako v teoriji kakor v praksi in ki jih lahko sami neposredno sprožijo – torej pravna sredstva, ki so dostopna, s katerimi lahko glede svojih pritožb dosežejo popravo kršitev in ki nudijo razumne možnosti za uspeh (*Sejdovic proti Italiji* [VS], 2006, 46. odstavek; *Paksas proti Litvi* [VS], 2011, 75. odstavek); glej tudi podrejeno obrazložitev Sodišča v *S. A. S. proti Franciji* [VS], 2014, 61. odstavek, glede razumnih obetov za uspeh revizije na podlagi 9. člena konvencije).

119. Diskrecijskih ali izrednih pravnih sredstev ni treba uporabljati, na primer prošnje, naj Sodišče ponovno preuči odločbo (*Çýnar proti Turčiji* (sklep), 2003; *Prystavska proti Ukrajini* (sklep), 2002); ali zahteve po obnovi postopka, razen v posebnih okoliščinah, kadar je na primer po domači zakonodaji ugotovljeno, da je takšna zahteva pravzaprav učinkovito pravno sredstvo (*K.S. in K.S. AG proti Švici*, sklep Komisije, 1994; *Shibendra Dev proti Švedski* (sklep), 2014, 41.–43., 45. in 48. odstavek), ali kadar je razveljavitev pravnomočne sodbe edini način, na katerega lahko tožena pogodbenica stanje popravi v okviru svojega lastnega pravnega sistema (*Kiiskinen in Kovalainen proti Finski* (sklep), 1999; *Nikula proti Finski* (sklep), 2000; *Dinchev proti Bolgariji* (sklep), 2017, 27.–29. odstavek). Pritožba na višji organ prav tako ne predstavlja učinkovitega pravnega sredstva (*Horvat proti Hrvaški*, 2001, 47. odstavek; *Hartman proti Češki republiki*, 2003, 66. odstavek); enako velja za pravno sredstvo, ki pritožniku ni neposredno dostopno, temveč je odvisno od uveljavljanja diskrecijske pravice posrednika (*Tănase proti Moldaviji* [VS], 2010, 122. odstavek). Zlasti v kazenskih zadevah je pritožba pri višjem tožilcu učinkovito pravno sredstvo le, če ni le hierarhična pritožba in če ima oseba, ki jo vloži, osebno pravico do njene obravnave (*Aspiotis proti Grčiji* (sklep), 2022, 52. odstavek, in *a contrario*, *Belevitskiy proti Rusiji*, 2007, 59.–60. odstavek). Pritožba na ministrstvo je hierarhična pritožba in se ne šteje za učinkovito pravno sredstvo (*Polyakh in drugi proti Ukrajini*, 2019, 135. odstavek; *Milovanović proti Srbiji*, 2019, 104. odstavek). Glede učinkovitosti pritožbe, ki je načeloma ni treba uporabiti (varuh človekovih pravic), glej obrazložitev v *Egmez proti Cipru*, 2000, 66.–73. odstavek. Tudi notranje pravno sredstvo, za katero ne velja natančen rok, kar povzroča negotovost, se ne more upoštevati kot učinkovito (*Williams proti Združenemu kraljestvu* (sklep), 2009, in tam navedeni sklici; *Nicholas proti Cipru*, 2018, 38.–39. odstavek).

120. Ali bo v skladu s prvim odstavkom 35. člena konvencije zahtevana pritožba na ustavno sodišče, bo v veliki meri odvisno od posebnosti pravnega sistema tožene države in obsega pristojnosti njenega ustavnega sodišča (*Uzun proti Turčiji* (sklep), 2013, 42.–71. odstavek in tam navedeni sklici). Tako bodo morali pritožniki v državi, kjer je ta pristojnost omejena na presojo ustavnosti zakonskih določb in njihove združljivosti z določbami višje pravne veljavnosti, vložiti pritožbo na ustavno sodišče le, če bodo izpodbijali določbo zakona ali predpisa, ker je ta sama po sebi v nasprotju s konvencijo (*Grišankova in Grišankovs proti Latviji* (sklep), 2003; *Liepājnīeks proti Latviji* (sklep), 2010). Vendar to ne bo učinkovito pravno sredstvo, če se pritožnik pritožuje zgolj zaradi napačne uporabe ali razlage zakonov ali predpisov, ki niso protiustavni *per se* (*Smirnov proti Rusiji* (sklep), 2006; *Szott-Medyńska in drugi proti Poljski* (sklep), 2003; *Petrova proti Latviji*, 2014, 69.–70. odstavek). V zvezni državi lahko Sodišče sprejme različne zaključke glede ustrezne učinkovitosti pritožb pred zveznim ustavnim sodiščem in pred ustavnim sodiščem zvezne enote (*Köhler proti Nemčiji* (sklep), 2021, 67.–74. odstavek). Sodišče je tudi upoštevalo, ali se je pritožba na ustavno sodišče sčasoma razvila tako, da se šteje, da v zvezi z določeno pritožbo ponuja ustrezno vrsto poprave kršitve (*Riđić in drugi proti Srbiji*, 2014, 68.–74. odstavek, glede neizvršitve sodb, izdanih v zvezi s podjetji v družbeni/državni lasti), in

ali bi bilo tako načeloma učinkovito pravno sredstvo učinkovito tudi v praksi zaradi trajanja takih postopkov (*Story in drugi proti Malti*, 2015, 82.–85. odstavek, v zvezi s pritožbami glede pogojev pridržanja po 3. členu konvencije). Sodišče je na primer ustavno pritožbo štelo za učinkovito pravno sredstvo, ko je Ustavno sodišče v zadnjih primerih presojalo učinkovitost preiskav po 2. in 3. členu, pri čemer je kot osnovo za presojo vzelo sodno prakso Sodišča (*Kušić in drugi proti Hrvaški* (sklep), 2019, 104.-105. odstavek). Poleg tega Sodišče izraz "pravno sredstvo" razlaga široko, zato je treba izčrpati popravne ukrepe, ki niso pravna sredstva v ožjem pomenu (*Dos Santos Calado in drugi proti Portugalski*, 2020, 91. odstavek, v zvezi z ugovorom, vloženim pri odboru treh sodnikov Ustavnega sodišča zoper zadevno sumarno odločbo).

121. Kadar je pritožnik skušal uporabiti pravno sredstvo, ki ga ima Sodišče za neprimerno, zaradi tega ne preneha teči štirimesečni rok, kar lahko vodi k zavrnitvi pritožbe kot nepravočasne (*Rezgui proti Franciji* (sklep), 2000, in *Prystavska proti Ukrajini* (sklep), 2002).

f. Razpoložljivost in učinkovitost

122. Pravna sredstva morajo biti dovolj gotova ne le v teoriji, temveč tudi v praksi. Pri odločanju o tem, ali določeno pravno sredstvo ustreza merilom razpoložljivosti in učinkovitosti, je treba upoštevati posebne okoliščine posameznega primera (glej 4. točko v nadaljevanju). Stališče domačih sodišč mora biti dovolj ustaljeno v notranjem pravnem redu. Tako Sodišče meni, da zatekanje k višjemu sodišču neha biti "učinkovito" zaradi razlik v sodni praksi tega sodišča, kolikor takšne razlike še naprej obstajajo (*Ferreira Alves proti Portugalski* (št. 6), 2010, 27.-29. odstavek).

123. Da bi bilo pravno sredstvo učinkovito, mora biti domačim sodiščem omogočeno, da ustrezno preučijo vsebino pritožnikove pritožbe na podlagi Konvencije (*P.C. proti Irski*, 2022, 107. odstavek).

124. Sodišče je na primer razsodilo, da če se pritožnik pritoži zaradi pogojev pridržanja po tem, ko je pripor že potekel, je kompenzacijsko pravno sredstvo, ki je na voljo in zadostno – torej tisto, ki ponuja razumne možnosti za uspeh – pravno sredstvo, ki se mora uporabiti za namene prvega odstavka 35. člena konvencije (*Lienhardt proti Franciji* (sklep), 2011; *Rhazali in drugi proti Franciji* (sklep), 2012; *Ignats proti Latviji* (sklep), 2013; *J. M. B. in drugi proti Franciji*, 2020, 163. odstavek). Če pa je bil pritožnik v času vložitve pritožbe še vedno pridržan, mora biti pravno sredstvo sposobno preprečiti domnevno trajajoče stanje, da bi bilo učinkovito (*Torreggiani in drugi proti Italiji*, 2013, 50. odstavek; *Neshkov in drugi proti Bolgariji*, 2015, 181. in 192.-93. odstavek; *Vasilescu proti Belgiji*, 2014, 70. in 128. odstavek). Običajno morajo pritožniki, preden na Sodišče vložijo pritožbo glede pogojev pridržanja, najprej pravilno uporabiti razpoložljivo in učinkovito preventivno sredstvo in nato, če je primerno, ustrezno kompenzacijsko pravno sredstvo. Vendar je Sodišče sprejelo, da lahko obstajajo primeri, v katerih bi bila uporaba sicer učinkovitega preventivnega sredstva nekoristna glede na kratkost pritožnikovega bivanja v neustreznih razmerah, in bi bila tako edina izvedljiva možnost kompenzacijsko pravno sredstvo, ki bi omogočilo možnost pridobitve odškodnine za preteklo namestitvev v take razmere. To obdobje je lahko odvisno od številnih dejavnikov, povezanih z načinom delovanja domačega sistema pravnih sredstev (*Ulemek proti Hrvaški*, 2019, 84.–88. odstavek). Sodišče je v tem okviru preučilo različna pravna sredstva: glej npr., *Petrescu proti Portugalski*, 2019, 81.–84. odstavek, *J. M. B. in drugi proti Franciji*, 2020, 212.–221. odstavek, in *Shmelev in drugi proti Rusiji* (sklep), 2020, 123.–131. odstavek.⁴

125. Če želi pritožnik preprečiti njegovo odstranitev iz države pogodbenice zaradi domnevne nevarnosti kršitve 2. ali 3. člena v tretji državi, bo pravno sredstvo učinkovito le, če ima odložilni učinek (glej pritožbe glede 3. in 4. člena Protokola št. 4, *M. K. in drugi proti Poljski*, 2020, 142.–148. odstavek, in tam navedene sklice). Nasprotno, če ima pravno sredstvo odložilni učinek, se od pritožnika običajno zahteva, da to pravno sredstvo izčrpa. Sodni nadzor, kjer je na voljo in kjer bo vložitev predloga za sodni nadzor delovala kot ovira za odstranitev, je treba obravnavati kot učinkovito pravno sredstvo, ki

4. Glej [Vodnik o pravicah zapornikov](#).

ga bodo morali pritožniki načeloma izčrpati, preden vložijo pritožbo pri Sodišču, ali zahtevajo začasne ukrepe v skladu z 39. členom Poslovnika Sodišča za odložitev odstranitve (*NA proti Združenemu kraljestvu*, 2008, 90. odstavek; *A. M. proti Franciji*, 2019, 64. in 79. odstavek).

126. V okviru 5. člena konvencije se preventivna in kompenzacijska sredstva dopolnjujejo. Pravnega sredstva, ki ne omogoča možnosti izpustitve, medtem ko je odvzem prostosti v teku, ni mogoče šteti za učinkovito pravno sredstvo. Če se pritožnik pritožuje, da je bil pridržan v nasprotju z domačim pravom in se je pridržanje končalo, je odškodninski zahtevek, ki lahko vodi do priznanja domnevne kršitve in dodelitve odškodnine, načeloma učinkovito pravno sredstvo, ki ga je treba v postopku uporabiti, če je bila njegova učinkovitost v praksi prepričljivo dokazana (*Selahattin Demirtaş proti Turčiji (št. 2)* [VS], 2020, 205.–214. odstavek, kjer se odškodninski zahtevek ni štel za učinkovito pravno sredstvo v odsotnosti predhodnega priznanja kazenskih sodišč ali ustavnega sodišča, da je bil pritožnikov pripor nezakonit; glej tudi *Dubovtsev in drugi proti Ukrajini*, 2021, 67.–71. odstavek, kjer se odškodninski zahtevek na civilnih sodiščih ni štel za učinkovito pravno sredstvo, v okviru katerega bi se lahko ustrezno obravnavale posebne pritožbe, predložene v skladu s 5. členom).

127. Sodišče je odločilo, da mora učinkovito pravno sredstvo delovati brez prevelikega odlašanja (*Story in drugi proti Malti*, 2015, 80. odstavek). Glede zadev v zvezi z dolžino postopkov je najučinkovitejša rešitev pravno sredstvo, ki je namenjeno pospešitvi postopkov, tako da ne morejo postati predolgi. Vendar se lahko države odločijo, da bodo uvedle samo kompenzacijsko pravno sredstvo, ne da bi se to pravno sredstvo štelo za neučinkovito (*Scordino proti Italiji (št. 1)* [VS], 2006, 183. odstavek in naslednji; *Marshall in drugi proti Malti*, 2020, 82. odstavek). Zaradi skladnosti z načelom razumnega roka pravno sredstvo, ki se nanaša na predolgo trajanje postopka, načeloma in v odsotnosti izjemnih okoliščin ne bi smelo trajati več kot dve leti in pol za dve sodni instanci, vključno s fazo izvršitve (*ibid.*, 88. odstavek).

128. Kar zadeva neizvršitev sodb, je Sodišče v zadevi *Solonskiy in Petrova proti Rusiji* (sklep), 2020, ugotovilo, da je možnost vložitve posrednega odškodninskega zahtevka proti organom, ki pritožnikom niso plačali dolgov, navedenih v sodbi, pomenila učinkovito pravno sredstvo, saj je imela razumne možnosti za uspeh v zadevah pritožnikov (34.–40. odstavek).

129. Kar zadeva domnevo nedolžnosti (2. odstavek 6. člena), se lahko pravno sredstvo po civilnem pravu načeloma šteje za učinkovito proti domnevnim kršitvam. Sodišče je v več primerih ugotovilo, da so pravna sredstva po civilnem pravu, ki ponujajo možnost pridobitve denarne odškodnine, skupaj z različnimi drugimi postopki za priznanje ali odpravo kršitve domneve nedolžnosti učinkovita v skladu s konvencijo (glej *Januškevičienė proti Litvi*, 2019, 58.–62. odstavek in tam navedeni sklici, kjer bi pritožnica lahko vložila civilno tožbo za pridobitev denarne odškodnine zaradi kršitve njene časti in dostojanstva).

18. V okviru trajajočega neizvrševanja pravic vzgoje in varstva/stikov po 8. členu ni mogoče pričakovati, da bo pritožnik vložil ločeno pritožbo na ustavno sodišče ali to Sodišče zaradi neizvrševanja vsake začasne odredbe, ki jih je v postopku v glavni stvari lahko veliko. Sodišče zato pri obravnavanju domačih postopkov zavzame globalni pristop in upošteva splošna dejstva, ki so lahko pomembna za kontekst in utemeljenost postopka v glavni stvari (*Milovanović proti Srbiji*, 2019, 106. odstavek).

19. Sodišče je v okviru postopka obrekovanja štelo, da je pravno sredstvo, ki ni omogočalo vložitve zahtevka za nepremoženjsko škodo, neučinkovito za namene zadev glede zasebnosti po 8. členu (*Lewit proti Avstriji*, 2019, 66.-67. odstavek). V zadevi glede domnevne kršitve pravice do varstva ugleda je Sodišče ugotovilo, da so odškodninski postopki pred civilnimi sodišči (zagotavljanje popolnih procesnih jamstev za obe stranki in omogočanje ustreznega ravnotežja med različnimi interesi v sporu) bili ustrezno pravno sredstvo v nasprotju s pospešenim postopkom poprave, ki je potrdil razlago Ustavnega sodišča tožene države (*Gülen proti Turčiji* (sklep), 2008, 58.–69. odstavek).

20. Ali se obravnava vprašanja prikritega nadzora v kazenskem postopku lahko šteje za učinkovito pravno sredstvo v zvezi s pritožbo po 8. členu, je odvisno od okoliščin primera. Čeprav bi kazenska

sodišča v kazenskem postopku lahko obravnavala vprašanja o pravičnosti sprejemanja dokazov, je Sodišče ugotovilo, da niso bila sposobna zagotoviti učinkovitega pravnega sredstva, če jim ni bilo omogočeno obravnavati vsebine pritožbe na podlagi 8. člena, da poseg ni bilo "v skladu z zakonom" ali da ni bil "potreben v demokratični družbi", ali odobriti ustrezne poprave kršitve v zvezi s to pritožbo (*Hambardzumyan proti Armeniji*, 2019, 40.–44. odstavek in in tam navedeni sklici; *Zubkov in drugi proti Rusiji*, 2017, 88. odstavek).

21. V okviru domnevne zlorabe pooblastil v nasprotju s 1. členom Protokola št. 1 (prisilno rušenje stavbe s strani občinskih organov) je Sodišče odločilo, da je kazenski postopek z denarnim zahtevkom pomenil učinkovito pravno sredstvo, ob upoštevanju neposrednega vpliva na ugotavljanje zakonitosti zadevnega rušenja in možnosti denarnega nadomestila za pritožnike zaradi domnevne kršitve njihovih premoženjskih pravic (*FINE DOO in drugi proti Severni Makedoniji* (sklep), 2022, 35. odstavek).

134. Sodišče mora realno upoštevati ne le formalna pravna sredstva, ki so na voljo v domačem pravnem sistemu, temveč tudi splošni pravni in politični okvir, v katerem delujejo, pa tudi osebne okoliščine pritožnika (*Akdivar in drugi proti Turčiji* [VS], 1996, 68. in 69. odstavek; *Hashiyev in Akayeva proti Rusiji*, 2005, 116. in 117. odstavek; *Chiragov in drugi proti Armeniji* [VS], 2015, 119. odstavek; *Sargsyan proti Azerbajdžanu* [VS], 2015, 117.–119. odstavek; *Communauté genevoise d'action syndicale (CGAS) proti Švici*,* 2022, 55.–59. odstavek). Preučiti mora, ali je pritožnik v vseh okoliščinah zadeve za izčrpanje notranjih pravnih sredstev storil vse, kar bi od njega lahko razumno pričakovali (*D. H. in drugi proti Češki republiki* [VS], 2007, 116.–122. odstavek). Na primer, pritožnik ni izčrpal domačih pravnih sredstev, ko ni uporabil pravnega sredstva – ki ga ni bilo mogoče šteti za očitno neuporabno – ki ga je predlagalo domače sodišče in ga usmerjalo k nadaljnjim konkretnim korakom, ki jih je treba sprejeti (*P. proti Ukrajini* (sklep), 2019, 52.–55. odstavek). V primeru, ko je bila izvršitev sodbe o nujni namestitvi odložena in dosežena po zahtevanem roku, se lahko odškodninska tožba proti državi zaradi izpodbijanja dolgotrajne neizvršenosti sodbe šteje za učinkovito pravno sredstvo, tudi če je bila izvršena potem, ko je bila pritožba vložena pri Sodišču (*Bouhamla proti Franciji* (sklep), 2019, 35.–44. odstavek).

22. Poudariti je treba, da dejanske in pravne meje same *per se* niso ovira pri izčrpanju notranjih pravnih sredstev; splošno pravilo je, da pritožniki, ki živijo izven jurisdikcije države pogodbenice niso izvzeti iz izčrpanja notranjih pravnih sredstev v tej državi kljub praktičnim neugodnostim ali razumljivemu osebnemu odporu (*Demopoulos in drugi proti Turčiji* (sklep) [VS], 2010, 98. in 101. odstavek, glede pritožnikov, ki niso prostovoljno privolili v pristojnost tožene države).

3. Omejitve pri uporabi pravila

23. Po "splošno priznanem pravilu mednarodnega prava" lahko obstajajo posebne okoliščine, ki pritožnika odvezujejo obveznosti uporabe razpoložljivih notranjih pravnih sredstev (*Sejdovic proti Italiji* [VS], 2006, 55. odstavek) (glej tudi 4. točko v nadaljevanju).

137. To pravilo ne velja tudi, kadar je bila izkazana "administrativna praksa", ki jo sestavljajo ponavljajoča se dejanja, nezdružljiva s konvencijo, in uradna toleranca državnih oblasti, ki je takšne narave, da postopke naredi brezplodne ali neučinkovite (*Aksoy proti Turčiji*, 1996, 52. odstavek; *Gruzija proti Rusiji (I)* [VS], 2014, 125.–159. odstavek; *Ukrajina proti Rusiji (re Krim)* (sklep) [VS], 2020, 260.–263. odstavek, 363.–368. odstavek; *Gruzija proti Rusiji (II)* [VS], 2021, 98.–99. odstavek in 220.–221. odstavek). Toda le če sta oba sestavna dela domnevne "administrativne prakse" ("ponavljanje dejanj" in "uradna toleranca") dovolj utemeljena s *prima facie* dokazi, se pravilo o izčrpanju po prvem odstavku 35. člena konvencije ne uporablja (*Ukrajina proti Rusiji (re Krim)* (sklep) [VS], 2020, 366. odstavek).

138. Kadar bi bila zahteva, naj pritožnik uporabi določeno pravno sredstvo, v praksi nerazumna in bi pomenila nesorazmerno oviro pri učinkovitem uveljavljanju pravice do individualne pritožbe po 34. členu konvencije, Sodišče sklene, da je pritožnik oproščen te zahteve (*Veriter proti Franciji*, 2010, 27.

odstavek; *Gaglione in drugi proti Italiji*, 2010, 22. odstavek; *M.S. proti Hrvaški (št. 2)*, 2015, 123.–125. odstavek).

139. Odmera denarne kazni, ki temelji na rezultatu pritožbe, kadar ni očitka glede zlorabe postopka, pravno sredstvo izloči iz tistih, ki jih je treba izčrpati (*Prencipe proti Monaku*, 2009, 95.–97. odstavek).

140. V položajih, ki vzbujajo upravičen dvom o sodnikovi nepristranskosti v skladu s 6. členom konvencije, ni potrebno, da prosilec zahteva sodnikovo izločitev, temveč se namesto tega sodnik odstrani iz primera, ko to zahteva državna zakonodaja (*Škrlić proti Hrvaški*, 2019, 43.–45. odstavek in tam navedeni sklici). Če ni na voljo nobenega drugega pravnega sredstva, ker pritožnik zatrjuje kršitev prvega odstavka 6. člena konvencije zaradi pomanjkanja nepristranskosti sodne oblasti na zadnji stopnji domačega pravnega sistema, lahko načelo subsidiarnosti od pritožnikov zahteva posebno skrbnost pri izpolnjevanju svoje obveznosti, da izčrpajo domača pravna sredstva (na primer, zahtevajo izločitev tega sodnika). Seveda ti premisleki veljajo le, če je pritožnik vedel ali bi lahko vedel za sestavo zadevnega sodišča (*Croatian Golf Federation proti Hrvaški*, 2020, 110.–120. odstavek in tam navedeni sklici).

141. Praviloma zahteva po izčrpanju domačih pravnih sredstev vključno z možnostjo obnove postopka ne velja za zahtevke za pravično zadoščenje, vložene po 41. členu konvencije (*Jalloh proti Nemčiji* [VS], 2006, 129. odstavek; *SL in JL proti Hrvaški* (pravično zadoščenje), 2016, 15. odstavek).

4. Razdelitev dokaznega bremena

24. Kadar vlada trdi, da notranja pravna sredstva niso bila izčrpana, ona nosi breme dokazovanja, da pritožnik ni izkoristil sredstva, ki je bilo učinkovito in razpoložljivo (*Molla Sali proti Grčiji* [VS], 2018, 89. odstavek; *Mocanu in drugi proti Romuniji* [VS], 2014, 225. odstavek; *Dalia proti Franciji*, 1998, 38. odstavek; *McFarlane proti Irski* [VS], 2010, 107. odstavek; *Vučković in drugi proti Srbiji* (predhodni ugovor) [VS], 2014, 77. odstavek). Razpoložljivost vsakega takega pravnega sredstva mora biti dovolj gotova v pravu in v praksi (*Vernillo proti Franciji*, 1991). Temelj pravnega sredstva v domači zakonodaji mora biti torej jasen (*Scavuzzo-Hager in drugi proti Švici* (sklep), 2004; *Norbert Sikorski proti Poljski*, 2009, 117. odstavek; *Sürmeli proti Nemčiji* [VS], 2006, 110.–112. odstavek). Pravno sredstvo mora zagotavljati popravo pritožnikovih pritožb in omogočati razumno možnost uspeha (*Scoppola proti Italiji (št. 2)* [VS], 2009, 71. odstavek; *Magyar Keresztény Mennonita Egyház in drugi proti Madžarski*, 2014, 50. odstavek; *Karácsony in drugi proti Madžarski* [VS], 2016, 75.–82. odstavek; *Selahattin Demirtaş proti Turčiji (št. 2)* [VS], 2020, 205. odstavek). Na primer, na področju nezakonite uporabe sile državnih predstavnikov tožba, ki vodi le do dodelitve odškodnine, ni učinkovito pravno sredstvo v zvezi s pritožbami, ki temeljijo na materialnem ali postopkovnem vidiku 2. in 3. člena konvencije (*Mocanu in drugi proti Romuniji* [VS], 2014, 227. in 234. odstavek; *Jørgensen in drugi proti Danski* (sklep), 2016, 52.–53. odstavek; glej nasprotno primere medicinske malomarnosti, kjer je Sodišče sprejelo ali zahtevalo, da pritožniki uporabijo civilna ali upravna pravna sredstva za doseg poprave kršitve, *Lopes de Sousa Fernandes proti Portugalski* [VS], 2017, 137.–138. odstavek; *V.P. proti Estoniji* (sklep), 2017, 52.–61. odstavek; *Dumpe proti Latviji* (sklep), 2018, 55.–76. odstavek; glej nasprotno tudi primere v zvezi z domnevnim neuspehom države pri zagotavljanju zaščite lastnine v okviru nevarnih industrijskih dejavnosti, na primer zadeva v zvezi z eksplozijo rafinerije nafte, ki je povzročila škodo na lastnini, *Kurşun proti Turčiji*, 2018, 118.–132. odstavek). Razvoj in razpoložljivost zatrjevanega pravnega sredstva vključno z obsegom in področjem uporabe morata biti jasno določena in potrjena oziroma dopolnjena s prakso ali sodno prakso (*Mikolajová proti Slovaški*, 2011, 34. odstavek). To velja tudi v sistemu, temelječem na običajnem pravu s pisano ustavo, ki implicitno določa pravico, na katero se opira pritožnik (*McFarlane proti Irski* [VS], 2010, 117. odstavek, o pravnem sredstvu, ki je bilo teoretično razpoložljivo skoraj petindvajset let, a nikoli uporabljeno).

143. Argumenti vlade bodo očitno imeli večjo težo, če bodo predloženi primeri iz notranje sodne prakse (*Andrášik in drugi proti Slovaški* (sklep), 2002; *Di Sante proti Italiji* (sklep), 2004; *Giummarra in drugi proti Franciji* (sklep), 2001; *Paulino Tomás proti Portugalski* (sklep), 2003; *Johti Sappmelacat Ry*

in drugi proti Finski (sklep), 2005; *Parrillo proti Italiji* [VS], 2015, 87.–105. odstavek; *P. proti Ukrajini* (sklep), 2019, 53. odstavek). Čeprav bi vlada morala biti običajno sposobna ponazoriti praktično učinkovitost pravnega sredstva s primeri domače sodne prakse, Sodišče priznava, da je to težje storiti v manjših jurisdikcijah, kjer je število zadev določene vrste lahko manjše kakor v večjih jurisdikcijah (*Aden Ahmed proti Malti*, 2013, 63. odstavek; *M. N. in drugi proti San Marinu*, 2015, 81. odstavek).

144. Navedene odločbe bi morale biti načeloma izdane preden je bila vložena pritožba (*Norbert Sikorski proti Poljski*, 2009, 115. odstavek, *Dimitar Yanakiev proti Bolgariji (št. 2)*, 2016, 53. in 61. odstavek), in biti pomembne za obravnavani primer (*Sakhnovskiy proti Rusiji* [VS], 2011, 43.–44. odstavek); vendar glej načela (navedena spodaj) glede uvedbe novega pravnega sredstva, medtem ko postopek pred Sodiščem teče.

25. Kadar vlada trdi, da bi se pritožnik pred domačimi sodišči lahko oprl neposredno na konvencijo, je treba stopnjo gotovosti takšnega pravnega sredstva izkazati s konkretnimi primeri (*Slavgorodski proti Estoniji* (sklep), 1999). Enako velja za domnevno pravno sredstvo, ki neposredno temelji na nekaterih splošnih določbah nacionalne ustave (*Kornakovs proti Latviji*, 2006, 84. odstavek).

26. Sodišče je bilo bolj dovzetno za te argumente, ko je nacionalni zakonodajalec uvedel posebno pravno sredstvo za obravnavanje predolgega sodnega postopka (*Brusco proti Italiji* (sklep), 2001; *Slaviček proti Hrvaški* (sklep), 2002). Glej tudi *Scordino proti Italiji (št. 1)* [VS], 2006, 136.–148. odstavek. Primerjaj z *Merit proti Ukrajini*, 2004, 65. odstavek.

27. Ko vlada izpolni svoje dokazno breme, da je bilo pritožniku na voljo ustrezno in učinkovito pravno sredstvo, mora ta dokazati, da:

- je bilo pravno sredstvo v resnici uporabljeno (*Grässer proti Nemčiji* (sklep), 2004); ali
- je bilo pravno sredstvo iz določenega razloga nezadostno in neučinkovito v posebnih okoliščinah zadeve (*Selmouni proti Franciji* [VS], 1999, 76. odstavek; *Vučković in drugi proti Srbiji* (predhodni ugovor) [VS], 2014, 77. odstavek; *Gherghina proti Romuniji* (sklep) [VS], 2015, 89. odstavek; *Joannou proti Turčiji*, 2017, 86.–87. odstavek in 94.–106. odstavek) – na primer v primeru predolge preiskave (*Radio France in drugi proti Franciji* (sklep), 2003, 34. odstavek); ali pa je bilo pravno sredstvo, ki je navadno razpoložljivo, na primer revizija, zaradi pristopa, uporabljenega v podobnih primerih, neučinkovito v okoliščinah zadeve (*Scordino proti Italiji* (sklep), 2003; *Pressos Compania Naviera S.A. in drugi proti Belgiji*, 1995, 26.–27. odstavek), tudi če so bile te odločbe nedavne (*Gas in Dubois proti Franciji* (sklep), 2010). To velja tudi, če se pritožnik ni mogel pritožiti naravnost na zadevno sodišče (*Tănase proti Moldaviji* [VS], 2010, 122. odstavek). V določenih posebnih okoliščinah imamo lahko pritožnike v podobnih položajih, od katerih nekateri niso uporabili pravnega sredstva pred sodiščem, ki ga je navedla vlada, vendar so bili tega oproščeni, ker se je notranje pravno sredstvo, ki so ga uporabili drugi, v praksi izkazalo za neučinkovito, zato bi bilo tako tudi v njihovem primeru (*Vasilkoski in drugi proti Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji*, 2010, 45. in 46. odstavek; *Laska in Lika proti Albaniji*, 2010, 45.–48. odstavek). Vendar pa to velja v zelo specifičnih primerih (primerjaj s *Saghinadze in drugi proti Gruziji*, 2010, 81.–83. odstavek); ali
- so obstajale posebne okoliščine, zaradi katerih pritožniku ni bilo treba izpolniti te zahteve (*Akdivar in drugi proti Turčiji* [VS], 1996, 68.–75. odstavek; *Sejdovic proti Italiji* [VS], 2006, 55. odstavek; *Veriter proti Franciji*, 2010, 60. odstavek).

28. Eden takih dejavnikov lahko nastane, kadar državne oblasti ostanejo popolnoma nedejavne vpricho resnih obtožb, da so predstavniki države nepravilno ravnali ali prizadejali škodo, na primer kadar ne sprožijo preiskave ali ne ponudijo pomoči. V takšnih okoliščinah lahko rečemo, da se dokazno breme znova prenese, tako da mora tožena vlada pokazati, kaj je storila v odgovor na obseg in resnost zadev, ki so predmet pritožbe (*Demopoulos in drugi proti Turčiji* (sklep) [VS], 2010, 70. odstavek).

29. Če pritožnik zgolj dvomi o učinkovitosti določenega pravnega sredstva, zaradi tega še ni oproščen obveznosti, da ga preizkusi (*Epözdemir proti Turčiji* (sklep), 2002; *Milošević proti Nizozemski* (sklep), 2002; *Pellegriti proti Italiji* (sklep), 2005; *MPP Golub proti Ukrajini* (sklep), 2005; *Vučković in drugi proti Srbiji* (predhodni ugovor) [VS], 2014, 74. in 84. odstavek; *Zihni proti Turčiji* (sklep), 2016, 23. in 29.-30. odstavek, glede pritožnikovih strahov v zvezi z nepristranskostjo sodnikov ustavnega sodišča). Nasprotno, v interesu pritožnika je, da se obrne na ustrezno sodišče in mu da možnost, da obstoječe pravice razvija s svojo pristojnostjo interpretacije (*Ciupercescu proti Romuniji*, 2010, 169. odstavek). V pravnem sistemu, ki omogoča ustavnopravno varstvo temeljnih pravic, mora prizadeti posameznik preizkusiti obseg tega varstva in domačim sodiščem omogočiti, da te pravice razvijajo z razlago (*A, B in C proti Irski* [VS], 2010, 142. odstavek; *Vučković in drugi proti Srbiji* (predhodni ugovor) [VS], 2014, 84. odstavek). Kadar pa se od predlaganega pravnega sredstva ne da razumno pričakovati uspeha, na primer zaradi ustaljene domače sodne prakse, dejstvo, da ga pritožnik ni uporabil, ne ovira dopustnosti (*Pressos Compania Naviera S. A. in drugi proti Belgiji*, 1995, 27. odstavek; *Carson in drugi proti Združenemu kraljestvu* [VS], 2010, 58. odstavek).

5. Postopkovni vidiki

30. Zahteva, da pritožnik izčrpa notranja pravna sredstva, je navadno določena glede na dan, ko je bila pritožba vložena na Sodišču (*Baumann proti Franciji*, 2001, 47. odstavek), ob upoštevanju izjem, ki jih lahko upravičijo posebne okoliščine primera (glej 6. točko v nadaljevanju). To načeloma velja za zahtevo za izdajočasne odredbe v skladu s 39. členom Poslovnika Sodišča, ki se lahko predloži Sodišču pred vložitvijo uradne pritožbe (*A. M. proti Franciji*, 2019, 65. in 68. odstavek). Kljub temu se Sodišče strinja, da zadnja faza takih pravnih sredstev lahko nastopi kmalu po vložitvi pritožbe, vendar preden Sodišče odloči o dopustnosti (*Molla Sali proti Grčiji* [VS], 2018, 90. odstavek; *Karoussiotis proti Portugalski*, 2011, 57. odstavek; *Cestaro proti Italiji*, 2015, 147.-148. odstavek, ko je pritožnik pri Sodišču vložil pritožbo v zvezi s 3. členom konvencije, ne da bi čakal na sodbo kasacijskega sodišča, ki je bila deponirana eno leto in osem mesecev pozneje; *A. M. proti Franciji*, 2019, 66. in 80. odstavek, kjer je bila edina faza, v kateri je bilo mogoče zagotoviti ukrep z odložilnim učinkom – prošnja za azil – dosežena po vložitvi pritožbe na Sodišče; *Selahattin Demirtaş proti Turčiji (št. 2)* [VS], 2020, 193.-194. odstavek).

31. Kadar namerava vlada vložiti ugovor o neizčrpanju pravnih sredstev, mora to storiti, če to dopuščajo narava ugovora in okoliščine, v svojih pisnih ali ustnih stališčih o dopustnosti pritožbe, čeprav se lahko pojavijo izredne okoliščine, ki jo te obveznosti odvezujejo (*López Ribalda in drugi proti Španiji* [VS], 2019, 83. odstavek; *Mooren proti Nemčiji* [VS], 2009, 57.-59. odstavek in tam navedeni sklici; *Svinarenko in Slydanev proti Rusiji* [VS], 2014, 79.-83. odstavek; *Blokhin proti Rusiji* [VS], 2016, 96.-98. odstavek; glej tudi 55. člen Poslovnika Sodišča). V tej fazi, ko je bila tožena vlada obveščena o pritožbi in ni postavila vprašanja o neizčrpanju pravnih sredstev, ga Sodišče ne more preizkusiti po uradni dolžnosti. Vlada mora vložiti izrecni ugovor nedopustnosti zaradi neizčrpanja domačih pravnih sredstev (*Navalnyy proti Rusiji* [VS], 2018, 60.-61., kjer je tožena vlada le mimogrede omenila, ko je obravnavala utemeljenost pritožbe, da pritožnik ni izpodbijal spornih ukrepov v domačem postopku; *Liblik in drugi proti Estoniji*, 2019, 114. odstavek, kjer je vlada navedla druga pravna sredstva, ki so na voljo pritožnikom, vendar ni navedla ugovora o neizčrpanju domačih pravnih sredstev). V zadevi *Strezovski in drugi proti Severni Makedoniji*, 2020, je Sodišče ugotovilo, da vladi ni bilo preperečeno uveljavljati ugovor glede neizčrpanja domačih pravnih sredstev, čeprav je, ob upoštevanju posebnih okoliščin zadeve, ugovor prvič podala v svojih dodatnih stališčih (sprejetje pravnega mnenja Vrhovnega sodišča po začetnih stališčih vlade o dopustnosti in utemeljenosti, 33., 35. odstavek; glej, nasprotno, *Khlaifia in drugi proti Italiji* [VS], 2016, § 52). Sodišče lahko celo na stopnji obravnavanja utemeljenosti in ob upoštevanju 55. člena Poslovnika Sodišča ponovno preuči sklep o razglasitvi pritožbe za dopustno (*O’Keeffe proti Irski* [VS], 2014, 108. odstavek; *Muršić proti Hrvaški* [VS], 2016, 69. odstavek; *Merabishvili proti Gruziji* [VS], 2017, 214. odstavek).

32. Pri ugovoru zaradi neizčrpanja ni nič nenavadnega, če se le-to združi z odločanjem o utemeljenosti, zlasti v zadevah v zvezi s postopkovnimi obveznostmi ali jamstvi (*Nicolae Virgiliu Tănase proti Romuniji* [VS], 2019, 103. odstavek), na primer pritožbe, ki se nanašajo na:

- postopkovni del 2. člena (*Dink proti Turčiji*, 2010, 56.–58. odstavek; *Oruk proti Turčiji*, 2014, 35. odstavek; *Nicolae Virgiliu Tănase proti Romuniji* [VS], 2019, 103.–104. odstavek; *Vovk in Bogdanov proti Rusiji*, 2020, 58. odstavek);
- postopkovni del 3. člena (*Husayn (Abu Zubaydah) proti Poljski*, 2014, 337. odstavek; *Al Nashiri proti Poljski*, 2014, 343. odstavek);
- 5. člen (*Margaretić proti Hrvaški*, 2014, 83. odstavek);
- 6. člen (*Scoppola proti Italiji (št. 2)* [VS], 2009, 126. odstavek);
- 8. člen (*A, B in C proti Irski* [VS], 2010, 155. odstavek; *Konstantinidis proti Grčiji*, 2014, 31. odstavek);
- 13. člen (*Sürmeli proti Nemčiji* [VS], 2006, 78. odstavek; *M. S. S. proti Belgiji in Grčiji* [VS], 2011, 336. odstavek; *J.M.B. in drugi proti Franciji*, 2020, 176. odstavek);
- 1. člen Protokola št. 1 (*S.L. in J. L. proti Hrvaški*, 2015, 53. odstavek; *Joannou proti Turčiji*, 2017, 63. odstavek).

6. Ustvarjanje novih sredstev

33. Vprašanje, ali so bila notranja pravna sredstva izčrpana, se navadno ocenjuje glede na stanje postopka na dan vložitve pritožbe na Sodišče. Za to pravilo pa veljajo izjeme v primeru ustvaritve novih pravnih sredstev (*Ýçyer proti Turčiji* (sklep), 2006, 72. odstavek in naslednji). Sodišče je od tega pravila odstopilo zlasti v zadevah glede trajanja postopkov (*Predil Anstalt proti Italiji* (sklep), 2002; *Bottaro proti Italiji* (sklep), 2002; *Andrášik in drugi proti Slovaški* (sklep), 2002; *Nogolica proti Hrvaški* (sklep), 2002; *Brusco proti Italiji* (sklep), 2001; *Korenjak proti Sloveniji* (sklep), 2007, 66.–71. odstavek; *Techniki Olympiaki A.–E. proti Grčiji* (sklep), 2013; *Szaxon proti Madžarski* (sklep), 2023, 42.–48. odstavek) ali glede novega kompenzacijskega pravnega sredstva pri poseganju v premoženjske pravice (*Charzyński proti Poljski* (sklep), 2005; *Michalak proti Poljski* (sklep), 2005; *Demopoulos in drugi proti Turčiji* (sklep) [VS], 2010; *Beshiri in drugi proti Albaniji* (sklep), 2020, 177. in 216.–218. odstavek; *Olkhovik in drugi proti Rusiji* (sklep), 2022, 34.–41. odstavek); ali glede neizvršitve domačih sodb (*Nagovitsyn in Nalgiyev proti Rusiji* (sklep), 2010, 36.–40. odstavek; *Balan proti Moldaviji* (sklep), 2012); ali prezasedenosti zaporov (*Łatak proti Poljski* (sklep), 2010; *Stella in drugi proti Italiji* (sklep), 2014, 42.–45. odstavek); ali neprimernih pogojev pridržanja (*Shmelev in drugi proti Rusiji* (sklep), 2010, 123.–131. odstavek).

154. Sodišče upošteva učinkovitost in razpoložljivost pozneje nastalih pravnih sredstev (*Demopoulos in drugi proti Turčiji* (sklep) [VS], 2010, 88. odstavek). Glede primera, ko novo pravno sredstvo v določenem primeru ni učinkovito, glej *Parizov proti Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji*, 2008, 41.–47. odstavek; glede primera, ko je nova ustavna pritožba učinkovita, glej *Cvetković proti Srbiji*, 2008, 41. odstavek.

155. Glede datuma, od katerega je od pritožnika pravično zahtevati, da uporabi pravno sredstvo, na novo vključeno v sodni sistem države po spremembi sodne prakse, je Sodišče odločilo, da ne bi bilo pošteno zahtevati izčrpanja takega novega pravnega sredstva, ne da bi posameznikom dalo razumen čas, da se seznanijo s sodno odločbo (*Broca in Texier-Micault proti Franciji*, 2003, 20. odstavek). Obseg "razumnega časa" je odvisen od okoliščin posamezne zadeve, vendar je Sodišče na splošno ugotovilo, da je to približno šest mesecev (*ibid.*; *Depauw proti Belgiji* (sklep), 2007; *Yavuz Selim Güler proti Turčiji*, 2015, 26. odstavek). Na primer, v *Leandro Da Silva proti Luxembourg*, 2010, 50. odstavek, je bilo obdobje osem mesecev od sprejetja te domače odločbe in tri mesece in pol od njene objave. Glej tudi *McFarlane proti Irski* [VS], 2010, 117. odstavek; glede novo uvedenega pravnega sredstva po pilotni sodbi glej *Fakhretdinov in drugi proti Rusiji* (sklep), 2010, 36.–44. odstavek; glede odstopanja od domače sodne prakse glej *Scordino proti Italiji (št. 1)* [VS], 2006, 147. odstavek.

156. Sodišče je v zadevah *Scordino proti Italiji (št. 1)* [VS], 2006, in *Cocchiarella proti Italiji* [VS], 2006, nakazalo, kakšne lastnosti morajo imeti notranja pravna sredstva, da bi bila lahko učinkovita pri zadevah glede trajanja postopkov (glej tudi *Vassilios Athanasiou in drugi proti Grčiji*, 2010, 54.–56. odstavek). Velja pravilo, da pravnega sredstva brez preventivnega ali kompenzacijskega učinka glede dolžine postopka ni treba uporabiti (*Puchstein proti Avstriji*, 2010, 31. odstavek). Pravno sredstvo glede dolžine postopka mora delovati zlasti brez odvečnega zavlačevanja in ponuditi ustrezno raven poprave kršitve (*Scordino proti Italiji (št. 1)* [VS], 2006, 195. in 204.–207. odstavek).

34. Če Sodišče odkrije strukturne ali splošne pomanjkljivosti v domači zakonodaji ali praksi, lahko od države zahteva, da preuči položaj, in če je treba, sprejme učinkovite ukrepe za preprečitev vložitev primerov enake narave pred Sodišče (*Lukenda proti Sloveniji*, 2005, 98. odstavek). Sklene lahko, da naj država bodisi spremeni paleto pravnih sredstev bodisi doda nova, da zagotovi resnično učinkovito popravo glede kršitev pravic iz konvencije (glej na primer pilotni sodbi v zadevi *Xenides - Arestis proti Turčiji*, 2005, 40. odstavek; in *Burdov proti Rusiji (št. 2)*, 2009, 42., 129. in naslednji odstavki ter 140. odstavek). Posebno pozornost je treba posvetiti potrebi po zagotavljanju učinkovitih notranjih pravnih sredstev (glej pilotno sodbo v *Vassilios Athanasiou in drugi proti Grčiji*, 2010, 41. odstavek).

158. Kadar tožena država uvede novo pravno sredstvo, Sodišče potrdi, ali je to pravno sredstvo učinkovito (na primer, *Robert Lesjak proti Sloveniji*, 2009, 34.–55. odstavek; *Demopoulos in drugi proti Turčiji* (sklep) [VS], 2010, 87. odstavek; *Xynos proti Grčiji*, 2014, 37. in 40.–51. odstavek; *Preda in drugi proti Romuniji*, 2014, 118.–133. odstavek). To stori tako, da preuči okoliščine posamezne zadeve; njegova ugotovitev, ali je novi zakonodajni okvir učinkovit ali ne, mora temeljiti na njegovi praktični uporabi (*Nogolica proti Hrvaški* (sklep), 2002; *Rutkowski in drugi proti Poljski*, 2015, 176.–186. odstavek). Vendar niti dejstvo, da se še ni pojavila nobena sodna ali upravna praksa v zvezi z uporabo okvira, niti tveganje, da bi postopek lahko trajal precej časa, samo po sebi novega pravnega sredstva ne moreta narediti neučinkovitega (*Nagovitsyn in Nalgiyev proti Rusiji* (sklep), 2010, 30. odstavek).

35. Če sodišče ugotovi, da je novo pravno sredstvo učinkovito, to pomeni, da morajo drugi pritožniki v podobnih zadevah uporabiti novo pravno sredstvo pod pogojem, da jim tega ne preprečujejo roki. Sodišče je te pritožbe zavrnilo kot nedopustne po prvem odstavku 35. člena, tudi če so bile vložene pred uvedbo novega pravnega sredstva (*Grzinčič proti Sloveniji*, 2007, 102.–110. odstavek; *Ýçyer proti Turčiji* (sklep), 2006, 74. odstavek in naslednji; *Stella in drugi proti Italiji* (sklep), 2014, 65.–68. odstavek; *Preda in drugi proti Romuniji*, 2014, 134.–42. odstavek; *Muratovic proti Srbiji* (sklep), 2017, 17.–20. odstavek; *Beshiri in drugi proti Albaniji* (sklep), 2020, 177. in 216.–218. odstavek).

160. To velja za notranja pravna sredstva, uvedena po vložitvi pritožb. Pri oceni, ali so bili pritožniki zaradi izrednih okoliščin prisiljeni uporabiti takšno pravno sredstvo, bosta upoštevana zlasti narava novih domačih predpisov in kontekst, v katerem so bili uvedeni (*Fakhretidinov in drugi proti Rusiji* (sklep), 2010, 30. odstavek). Pri tej zadevi je Sodišče menilo, da je treba učinkovito pravno sredstvo, uvedeno po pilotni sodbi, v kateri je odredilo uvedbo takšnega pravnega sredstva, uporabiti, preden se pritožniki lahko pritožijo na Sodišče.

161. Sodišče je upoštevalo tudi dejstvo, da se je država soočala z izjemno težkim in zapletenim položajem, ki je vključeval izbiro, katere denarne in moralne obveznosti je mogoče izpolniti, pri čemer se je sklicevalo na široko polje proste presoje oblasti v položajih, ki vključujejo obsežno, a kontroveržno zakonodajno shemo s pomembnim gospodarskim učinkom za državo kot celoto (*Beshiri in drugi proti Albaniji* (sklep), 2020, 194. odstavek, v zvezi z novim pravnim sredstvom, ki obravnava dolgotrajno neizvrševanje pravnomočnih odločb o dodelitvi odškodnine za razlaščno premoženje v času komunističnega režima, uvedeno kot odgovor na pilotno sodbo).

162. Sodišče je poudarilo, da je pripravljeno spremeniti svoj pristop glede možne učinkovitosti pravnega sredstva, uvedenega po pilotni sodbi, če bi praksa domačih organov dolgoročno pokazala, da se nova zakonodaja ne uporablja tako, da je v skladu s pilotno sodbo in standardi konvencije na splošno (*Muratovic proti Srbiji* (sklep), 2017, 17.–20. odstavek; *Beshiri in drugi proti Albaniji* (sklep), 2020, 222. odstavek).

163. Sodišče je določilo tudi pogoje za uporabo prvega odstavka 35. člena glede na datum pritožbe (*Fakhretdinov in drugi proti Rusiji* (sklep), 2010, 31.–33. odstavek; *Nagovitsyn in Nalgiyev proti Rusiji* (sklep), 2010, 29. odstavek in naslednji ter 40-41. odstavek).

B. Neupoštevanje štirimesečnega roka

Prvi odstavek 35. člena konvencije – Merila dopustnosti

"1. Sodišče sme obravnavati zadeve ... v štirih mesecih od dne, ko je bila sprejeta pravnomočna odločitev po notranjem pravu."

Ključne besede HUDOC

Štirimesečno obdobje (35-1) – Pravnomočna domača odločitev (35-1) – Trajajoče stanje (35-1)

1. Namen pravila

36. Osnovni namen štirimesečnega pravila je spodbujati pravno varnost, zagotavljati, da se zadeve, ki sprožajo vprašanja po konvenciji, obravnavajo v razumnem roku, in varovati organe oblasti in druge osebe, ki jih zadeva, pred dolgotrajno negotovostjo (*Mocanu in drugi proti Romuniji* [VS], 2014, 258. odstavek; *Lopes de Sousa Fernandes proti Portugalski* [VS], 2017, 129. odstavek). To pravilo hkrati daje morebitnemu pritožniku dovolj časa za razmislek, ali naj pritožbo vloži, in se v tem primeru odloči o posebnih pritožbah in argumentih, ki jih bo uveljavljal, in olajša ugotavljanje dejstev v zadevi, saj zaradi poteka časa poštena preiskava sproženih vprašanj sčasoma postane vprašljiva (*Ramos Nunes de Carvalho e Sá proti Portugalski* [VS], 2018, 99.–101. odstavek; *Sabri Güneş proti Turčiji* [VS], 2012, 39. odstavek).

37. To pravila označuje časovne omejitve nadzora, ki ga izvaja Sodišče, in posameznikom ter državnim oblastem označuje obdobje, po katerem takšen nadzor ni več mogoč (*Radomilja in drugi proti Hrvaški* [VS], 2018, 138. odstavek). Odraža željo visokih pogodbenic, da preprečijo, da bi bile pretekle sodbe nenehno vprašljive, in predstavlja legitimno skrb za red, stabilnost in mir (*Idalov proti Rusiji* [VS], 2012, 128. odstavek; *Sabri Güneş proti Turčiji* [VS], 2012, 40. odstavek; *Lopes de Sousa Fernandes proti Portugalski* [VS], 2017, 129. odstavek).

38. Pravilo štirih mesecev spada med pravila javne politike in Sodišče je pristojno, da ga uporabi po uradni dolžnosti, tudi če vlada tega ugovora ne poda (*Sabri Güneş proti Turčiji* [VS], 2012, 29. odstavek; *Svinarenko in Slydanev proti Rusiji* [VS], 2014, 85. odstavek; *Blokhin proti Rusiji* [VS], 2016, 102. odstavek; *Merabishvili proti Gruziji* [VS], 2017, 247. odstavek; *Radomilja in drugi proti Hrvaški* [VS], 2018, 138. odstavek). Zato Sodišču ni treba presojeti, ali je tožena vlada ustrezno vložila ugovor v zvezi s to točko ali ji je to preprečeno (*Fu Quan, s.r.o. proti Češki republiki* [VS], 2023, 168. odstavek).

39. Pri štirimesečnem pravilu se od pritožnika ne da zahtevati, da vloži pritožbo na Sodišče, preden je bil njegov položaj v povezavi z zadevo predmet dokončne odločitve na domači ravni (*Varnava in drugi proti Turčiji* [VS], 2009, 157. odstavek; *Lekić proti Sloveniji* [VS], 2018, 65. odstavek; *Chapman proti Belgiji* (sklep), 2013, 34. odstavek). Za povzetek ustreznih načel glej *Svinarenko in Slydanev proti Rusiji* [VS], 2014, 86. odstavek.

40. Pred začetkom veljavnosti **Protokola št. 15** h Konvenciji (1. avgust 2021) se je prvi odstavek 35. člena konvencije nanašal na obdobje šestih mesecev. 4. člen Protokola št. 15 pa je spremenil prvi odstavek 35. člena tako, da je skrajšal obdobje s šestih mesecev na štiri⁵. V skladu s prehodnimi

5. 4. člen Protokola št. 15: V prvem odstavku 35. člena konvencije se besede "v šestih mesecih" zamenjajo z besedami "v štirih mesecih".

določbami protokola (tretji odstavek 8. člena) se ta sprememba v zvezi s štirimesečnim rokom uporabljala šele po preteku šestih mesecev po začetku veljavnosti protokola (s 1. februarjem 2022), da se morebitni pritožniki popolnoma seznanijo z novim rokom. Poleg tega novi rok nima retroaktivnega učinka, saj se ne uporablja za pritožbe, v zvezi s katerimi je bila dokončna odločitev v skladu s prvim odstavkom 35. člena konvencije sprejeta pred dnevom začetka veljavnosti novega pravila (glej [Razlagalno poročilo k Protokolu št. 15](#), 22. odstavek). Če je bila končna odločitev v smislu prvega odstavka 35. člena sprejeta pred začetkom veljavnosti Protokola št. 15, vendar je bil pritožnik o njej uradno obveščen po 1. avgustu 2021, je veljavni rok še vedno šestmesečni, vendar začne teči naslednji dan po uradnem obvestilu o končni odločitvi ([Orhan proti Turčiji](#) (sklep), 2022, 23.-47. odstavek).

169. Čeprav so se sodbe in sklepi pred Protokolom št. 15, omenjeni v tem razdelku, sklicevali na »šestmesečno obdobje« ali »pravilo šestih mesecev«, so bili ti izrazi v tem priložniku nadomeščeni z izrazi »štirimesečno obdobje« in »pravilo štirih mesecev«, da se odraža nov rok, določen v konvenciji. Splošna načela v sodni praksi Sodišča o delovanju prejšnjega pravila ostajajo veljavna za delovanje novega roka ([Saakashvili proti Gruziji](#) (sklep), 2022, 46. odstavek).

2. Datum, na katerega začne teči štirimesečni rok

a. Dokončna odločitev

41. Štirimesečno obdobje teče od dokončne odločitve v procesu izčrpanja notranjih pravnih sredstev ([Paul in Audrey Edwards proti Združenemu kraljestvu](#) (sklep), 2001; [Lekić proti Sloveniji](#) [VS], 2018, 65. odstavek). Pritožnik mora najprej normalno uporabiti notranja pravna sredstva, za katera je verjetno, da bodo učinkovita in zadostna ([Moreira Barbosa proti Portugalski](#) (sklep), 2004; [O'Keefe proti Irlandi](#) [VS], 2014, 110.–113. odstavek; glej tudi [Čalin in drugi proti Romuniji](#), 2016, 59.-60. odstavek in 62.–69. odstavek glede trenutno učinkovitega pravnega sredstva). Kadar obstaja samo ena dokončna odločitev, obstaja samo en sklop postopkov za namene štirimesečnega roka, tudi če je zadeva obravnavana dvakrat na različnih sodnih instancah ([Satakunnan Markkinapörssi Oy in Satamedia Oy proti Finski](#) [VS], 2017, 93. odstavek). Kadar pritožnik izkoristi očitno obstoječe pravno sredstvo in šele pozneje izve za obstoj okoliščin, zaradi katerih je pravno sredstvo neučinkovito, bi bilo za namene prvega odstavka 35. člena primerno, da se začetek štetja štirimesečnega roka začne na dan, ko je pritožnik prvič izvedel ali bi moral vedeti za take okoliščine ([Mocanu in drugi proti Romuniji](#) [VS], 2014, 260. odstavek).

42. Sodišče ne bo upoštevalo uporabe pravnih sredstev, ki ne izpolnjujejo zahtev iz prvega odstavka 35. člena za namene določitve datuma "dokončne odločitve" ali izračuna izhodiščne točke za tek štirimesečnega roka ([Jeronovičs proti Latviji](#) [VS], 2016, 75. odstavek; [Aleksyev in drugi proti Rusiji](#), 2018, 10.–16. odstavek). Treba je upoštevati le pravna sredstva, ki so običajna in učinkovita, saj pritožnik strogih rokov, določenih s konvencijo, ne more podaljšati z neprimernimi ali narobe zasnovanimi pritožbami, naslovljenimi na organe ali institucije, ki nimajo pooblastil ali pristojnosti za zagotovitev učinkovite poprave za zadevno pritožbo po konvenciji ([Lopes de Sousa Fernandes proti Portugalski](#) [VS], 2017, 132. odstavek; [Fernie proti Združenemu kraljestvu](#) (sklep), 2006). Vendar pa je v zadevi [Červenka proti Češki republiki](#), 2016, kjer je pritožnik čakal na odločitev ustavnega sodišča, čeprav je dvomil o učinkovitosti pravnega sredstva, Sodišče navedlo, da pritožniku ne bi smeli očitati, da je poskušal izčrpati to pravno sredstvo (90. odstavek in 113.–121. odstavek). Prav tako je Sodišče v zadevi [Polyakh in drugi proti Ukrajini](#), 2019, ugotovilo, da čeprav dolžina postopkov v primerih pritožnikov ni bila "razumna", v nasprotju s prvim odstavkom 6. člena, ni ugotovilo, da bi se pritožniki morali zavedati, da je bilo to pravno sredstvo neučinkovito (zaradi prevelike zamude), kar bi kadar koli pred izrekom dokončne sodbe lahko sprožilo tek štirimesečnega roka (213.–216. odstavek).

43. Ugotavljanje, ali predstavlja domači postopek učinkovito pravno sredstvo, ki ga mora pritožnik izčrpati in ki ga je zato treba upoštevati za namene štirimesečnega roka, je odvisno od številnih

dejavnikov, kot so zlasti pritožba pritožnika, obseg obveznosti države po tej posebni določbi konvencije, razpoložljiva pravna sredstva v toženi državi in posebne okoliščine zadeve. Na primer, v primerih nezakonite uporabe sile državnih predstavnikov se bo razlikovalo od primerov v zvezi z zdravniško malomarnostjo (*Lopes de Sousa Fernandes proti Portugalski* [VS], 2017, 134.–137. odstavek). Za primer v zvezi z ukrepi prikritega nadzora glej *Hambardzumyan proti Armeniji*, 2019, 52.–53. odstavek.

44. Ne da se upoštevati pravnih sredstev, katerih uporaba je odvisna od diskrecijskih pravic javnih uradnikov in ki zato pritožniku niso neposredno dostopna. Tudi pravna sredstva, ki nimajo natančnih rokov, ustvarjajo negotovost in odvzemajo pomen štirimesečnemu pravilu, ki ga vsebuje prvi odstavek 35. člena (*Williams proti Združenemu kraljestvu* (sklep), 2009; *Abramyan in drugi proti Rusiji* (sklep), 2015, 97.–102. odstavek in 104. odstavek; *Kashlan proti Rusiji* (sklep), 2016, 23. in 26.–30. odstavek). Vendar je Sodišče v izjemnem primeru ugotovilo, da je smiselno, da pritožnik počaka na dokončno odločitev diskrecijskega pravnega sredstva. Zato se ni štelo, da je pritožnica namerno poskušala odložiti rok z uporabo neprimernih postopkov, ki ji niso mogli ponuditi učinkovite odprave kršitev (*Petrović proti Srbiji*, 2014, 57.–61. odstavek).

45. Prvi odstavek 35. člena od pritožnikov praviloma ne zahteva, da zaprosijo za obnovo postopka ali uporabijo podobna izredna pravna sredstva, ter ne omogoča podaljšanja štirimesečnega roka zato, ker so bila ta pravna sredstva uporabljena (*Berdzenishvili proti Rusiji* (sklep) 2004; *Tucka proti Združenemu kraljestvu (št.1)* (sklep), 2011; *Haász in Szabó proti Madžarski*, 2015, 36.–37. odstavek). Če je izredno pravno sredstvo edino sredstvo, ki je na voljo pritožniku, se lahko štirimesečni rok izračuna od dneva odločbe glede tega pravnega sredstva (*Ahtinen proti Finski* (sklep), 2005; *Tomaszewscy proti Poljski*, 2014, 117.–119. odstavek).

175. Pritožba, v kateri pritožnik poda svoje pritožbe v štirih mesecih od odločbe o zavrnitvi njegovega predloga za obnovo postopka, je nedopustna, ker odločba ni "dokončna odločba" (*Sapeyan proti Armeniji*, 2009, 23. odstavek).

176. Kadar je postopek obnovljen ali pa je pravnomočna odločba predmet ponovne obravnave, se štirimesečni rok glede prvotnega sklopa postopkov ali dokončne odločitve prekine le v zvezi s tistimi vprašanji konvencije, ki so služila kot razlog za takšno ponovno obravnavo ali obnovo in ki so bila predmet preučevanja pred organom, pristojnim za izredna pravna sredstva (*ibid.*, 24. odstavek). Tudi ko izredno pravno sredstvo ni moglo privedi do ponovnega odprtja prvotnega postopka, ampak je bila domačim sodiščem zagotovljena možnost, da obravnavajo jedro vprašanj glede človekovih pravic, ki jih je pritožnik pozneje vložil pred Sodiščem, in so jih tudi obravnavala, se šteje, da je štirimesečni rok ponovno začel teči (*Schmidt proti Latviji*, 2017, 70.–71. odstavek).

b. Izhodiščna točka

46. Pravilo štirih mesecev je avtonomno in ga je treba razlagati in uporabljati za dejstva v vsakem posameznem primeru tako, da se zagotovi učinkovito uveljavljanje pravice do individualne pritožbe. Čeprav je upoštevanje domače zakonodaje in prakse pomemben vidik, ni odločilno pri določanju izhodiščne točke štirimesečnega obdobja (*Sabri Güneş proti Turčiji* [VS], 2012, 52. in 55. odstavek). Sodišče je na primer menilo, da bi bilo pretirano formalistično razlagati štirimesečni rok, če bi od pritožnika z dvema povezanima pritožbama zahtevalo, da vloži dve pritožbi na različne datume, da bi se upoštevala nekatera postopkovna pravila domačega prava (*Sociedad Anónima del Ucieza proti Španiji*, 2014, 43.–45. odstavek). Sodišče je ob uporabi istega načela odločilo, da je bilo treba v primeru, ko je bila zahteva za izločitev sodnika med domačim postopkom zavrnjena s pravnomočno odločbo in je pritožnik pozneje zatrjeval kršitev pravice do nepristranskega sodišča, štirimesečni rok glede te pritožbe šteti od datuma pravnomočne domače sodbe o vsebini zadeve (*Sperisen proti Švici*, 2023, 47.–49. odstavek).

i. Vednost o odločitvi

47. Štirimesečni rok začne teči na dan, ko je pritožnik in/ali njegov zastopnik zadostno obveščen o dokončni domači odločitvi (*Koç in Tosun proti Turčiji* (sklep), 2008).

48. Država, ki se sklicuje na neizpolnjevanje pravila štirimesečnega roka, mora dokazati dan, ko je bil pritožnik seznanjen z dokončno domačo odločitvijo (*Şahmo proti Turčiji* (sklep), 2003; *Belozorov proti Rusiji in Ukrajini*, 2015, 93.-97. odstavek).

ii. Vročitev odločbe

49. Vročitev pritožniku: Kadar ima pritožnik pravico do samodejne vročitve kopije dokončne domače odločitve, sta predmet in namen prvega odstavka 35. člena konvencije najboljše izpolnjena, če štirimesečni rok začne teči z dnevom vročitve kopije odločbe (*Worm proti Avstriji*, 1997, 33. odstavek), ne glede na to, ali je bila ta odločba predhodno izrečena ustno (*Akif Hasanov proti Azerbajdžanu*, 2019, 27. odstavek).

50. Vročitev odvetniku: Štirimesečni rok začne teči z dnevom, ko je bil pritožnikov odvetnik seznanjen z odločbo, ki je pomenila izčrpanje notranjih pravnih sredstev ne glede na to, da je bil pritožnik z odločbo seznanjen šele pozneje (*Çelik proti Turčiji* (sklep), 2004).

iii. Nevročitev odločbe

51. Kadar domača zakonodaja ne predvideva vročitve, je kot začetno točko primerno upoštevati dan, ko je bila odločba dokončana, torej odtlej, ko so bile stranke zagotovo lahko seznanjene z njeno vsebino (*Papachelas proti Grčiji* [VS], 1999, 30. odstavek). Pritožnik ali njegov/njen odvetnik mora pokazati dolžno skrbnost pri pridobivanju kopije odločbe, deponirane v sodni pisarni (*Ölmez proti Turčiji* (sklep), 2005). Če odločba ni vročena, čeprav domača zakonodaja določa tridnevni rok za odločanje o takih pritožbah, pritožnik ne more ostati nedejaven za nedoločen čas. On ali ona ima individualno obveznost, da izvede osnovne korake in od pristojnih organov poišče informacije o izidu pritožbe (*Akif Hasanov proti Azerbajdžanu*, 2019, 28.-33. odstavek).

iv. Odsotnost pravnih sredstev

52. Pomembno je upoštevati, da so zahteve iz prvega odstavka 35. člena glede izčrpanja domačih pravnih sredstev in štirimesečnega roka tesno povezane (*Jeronovičs proti Latviji* [VS], 2016, 75. odstavek; *Lopes de Sousa Fernandes proti Portugalski* [VS], 2017, 130. odstavek). Kadar je že od začetka jasno, da pritožnik nima na voljo učinkovitega pravnega sredstva, začne štirimesečni rok teči od dneva, na katerega se je zgodilo dejanje, ki je predmet pritožbe, ali od dneva, na katerega je bil pritožnik neposredno prizadet ali se je zavedel takšnega dejanja ali spoznal njegove škodljive učinke (*Dennis in drugi proti Združenemu kraljestvu* (sklep), 2002; *Varnava in drugi proti Turčiji* [VS], 2009, 157. odstavek; *Aydarov in drugi proti Bolgariji* (sklep), 2018, 90. odstavek).

53. Kadar pritožnik uporabi očitno obstoječe pravno sredstvo, šele potem pa se zave okoliščin, zaradi katerih je pravno sredstvo neučinkovito, je primerno, če štejemo začetek štirimesečnega obdobja od dneva, ko se je pritožnik zavedel oziroma bi se moral zavedati teh okoliščin (*Varnava in drugi proti Turčiji* [VS], 2009, 157.-158. odstavek; *Jeronovičs proti Latviji* [VS], 2016, 75. odstavek; *Zubkov in drugi proti Rusiji*, 2017, 105.-109. odstavek).

v. Trajajoče stanje

54. Koncept "trajajočega stanja" se nanaša na dejansko stanje, v katerem država, ali nekdo v njenem imenu, izvaja trajajoče dejavnosti, zaradi katerih pritožniki postanejo žrtve. Stanje, ki se nadaljuje, je lahko tudi neposreden učinek zakonodaje, ki vpliva na zasebno življenje pritožnika (*S. A. S. proti Franciji* [VS], 2014, 110. odstavek; *Parrillo proti Italiji* [VS], 2015, 109.-114. odstavek). Dejstvo, da ima neki dogodek pomembne posledice v času, ne pomeni, da je dogodek privedel do "trajajočega

stanja" (*Lordache proti Romuniji*, 2008, 49. odstavek; *Călin in drugi proti Romuniji*, 2016, 58.–60. odstavek).

55. V primeru ponovitve istih dogodkov je odsotnost kakršnih koli izrazitih sprememb v razmerah, ki jim je bil pritožnik rutinsko izpostavljen, po mnenju Sodišča ustvarilo "trajajoče stanje", ki je celotno obdobje, ki je bilo predmet pritožbe, pripeljalo v okvir pristojnosti Sodišča (*Fetisov in drugi proti Rusiji*, 2012, 75. odstavek in tam navedeni sklici glede pogojev premestitve iz zapora na sodišče; *Svinarenko in Slydanev proti Rusiji* [VS], 2014, 86.-87. odstavek, glede uporabe kovinske kletke za zadrževanje obtožencev med sojenjem; *Chaldayev proti Rusiji*, 2019, 54.–57. odstavek, glede pogojev obiskov v zaporu; *Shlykov in drugi proti Rusiji*, 2021, 60.–65. odstavek, glede sistematičnega vklepanja dosmrtnih zapornikov vsakič, ko zapustijo svoje celice).

56. Kadar zatrjevana kršitev pomeni trajajoče stanje, proti kateremu ni na voljo nobeno notranje pravno sredstvo, začne štirimesečni rok teči šele od konca trajajočega stanja (*Sabri Güneş proti Turčiji* [VS], 2012, 54. odstavek; *Varnava in drugi proti Turčiji* [VS], 2009, 159. odstavek; *Ülke proti Turčiji* (sklep), 2004). Dokler stanje traja, se pravilo štirih mesecev ne uporablja (*Lordache proti Romuniji*, 2008, 50. odstavek; *Oliari in drugi proti Italiji*, 2015, 96.-97. odstavek).

57. Kljub temu pa trajajoče stanje ne more v nedogled odložiti uporabe pravila štirih mesecev. Sodišče je naložilo dolžnost skrbnosti in pobude pritožnikom, ki se želijo pritožiti zaradi stalnega neizpolnjevanja nekaterih obveznosti države, kot so nenehna izginotja, pravica do lastnine ali doma in neizterjava denarnih dolgov podjetja v državni lasti (*Varnava in drugi proti Turčiji* [VS], 2009, 159.–172. odstavek; *Sargsyan proti Azerbajdžanu* (sklep) [VS], 2011, 124.–148. odstavek; *Sokolov in drugi proti Srbiji* (sklep), 2014, 31.–36. odstavek; glej tudi točko 5a spodaj).

3. Iztek štirimesečnega roka

58. Rok začne teči na dan, ki sledi dnevju, na katerega je bila dokončna odločitev javno izrečena ali na katerega je bil o tem obveščen pritožnik ali njegov zastopnik, poteče pa štiri koledarske mesece pozneje ne glede na dejansko trajanje teh koledarskih mesecev (*Otto proti Nemčiji* (sklep), 2009; *Ataykaya proti Turčiji*, 2014, 40. odstavek).

59. Ravnanje v skladu s štirimesečnim rokom se določi ob uporabi meril, značilnih za konvencijo, ne pa za domačo zakonodajo vsake tožene države pogodbenice (*BENet Praha, spol. s r.o. proti Češki republiki* (sklep), 2010; *Poslu in drugi proti Turčiji*, 2010, 10. odstavek). Uporaba lastnih meril Sodišča pri izračunu rokov, neodvisno od domačih pravil, zagotavlja pravno varnost, pravilno izvrševanje sodne oblasti in s tem praktično in učinkovito delovanje mehanizma konvencije (*Sabri Güneş proti Turčiji* [VS], 2012, 56. odstavek).

60. Dejstvo, da zadnji dan štirimesečnega obdobja pade na soboto, nedeljo ali uradni praznik in da se v takem položaju po domačem pravu roki podaljšajo na naslednji delovni dan, ne vpliva na določitev *dies ad quem* (*ibid.*, 43. in 61. odstavek).

61. Sodišče lahko določi datum poteka štirimesečnega roka, ki se razlikuje od tistega, ki ga je identificirala tožena pogodbenica (*Ýpek proti Turčiji* (sklep), 2020).

193. Poleg tega se lahko Sodišče v zelo izjemnih okoliščinah sklicuje na svojo razlagalno pristojnost iz 32. člena konvencije, da prilagodi metodo izračuna pravila štirih mesecev, da bi ohranilo vsebino pravice do individualne pritožbe. Tako je predsednik Sodišča med svetovnim izbruhom bolezni COVID-19 in izrednimi razmerami na področju javnega zdravja mednarodnega pomena, ki jih je razglasila Svetovna zdravstvena organizacija, 16. marca in 9. aprila 2020 napovedal več izjemnih ukrepov, da bi pritožnikom, visokim pogodbenicam in Sodišču omogočil reševanje nastalih težav.⁶ Eden od učinkov teh ukrepov (o katerih je odločil predsednik v okviru svojih pristojnosti za vodenje dela in upravljanja

⁶ Glej sporočili za javnost, ki ju je 16. marca in 9. aprila 2020 izdal sodni tajnik Sodišča.

Sodišča v skladu s členom 9 Poslovnika Sodišča) je bil, da je moralo tajništvo Sodišča pri vpisu novo prejetih vlog in brez poseganja v morebitno poznejšo sodno odločbo o zadevi k izračunu takratnega šestmesečnega roka dodati skupaj tri mesece, kadar je koledarski šestmesečni rok začel teči ali pa se je, nasprotno, moral izteči kadar koli med 16. marcem in 15. junijem 2020. Sodišče je menilo, da je bilo mogoče upravičeno šteti, da je bil tek takratnega šestmesečnega roka v najbolj kritični fazi svetovne pandemije prekinjen: to je bilo poleg tega v skladu s splošnim načelom mednarodnega javnega prava o višji sili in načelom *contra non valentem agere nulla currit praescriptio*, pravno maksimo, po kateri zastaralni roki ne morejo veljati proti tistim, ki niso sposobni ukrepati. Iz tega sledi, da je bilo treba v primeru, če je omenjeni rok bodisi začel teči bodisi bi se moral izteči v zgoraj navedenem določenem časovnem okviru, izjemoma šteti, da je bilo takratno pravilo šestih mesecev odloženo za tri koledarske mesece (*Saakashvili proti Gruziji* (sklep), 2022, 49.-59. odstavek; *Makarashvili in drugi proti Gruziji*, 2022, 47. odstavek). Za negativni primer, ko se je rok iztekel po koncu izjemnega časovnega okvira, glej *Kitanovska in Barbulovski proti Severni Makedoniji*, 2023, 40. odstavek.

4. Datum vložitve pritožbe

a. Izpolnjeni obrazec za pritožbo

62. V skladu s 47. členom Poslovnika Sodišča, ki velja od 1. januarja 2014, je datum vložitve pritožbe za namene prvega odstavka 35. člena konvencije datum, ko se pritožbeni obrazec, ki izpolnjuje zahteve tega člena, pošlje Sodišču. Pritožba mora vsebovati vse podatke, ki se zahtevajo v ustreznih delih pritožbenega obrazca, in jo morajo spremljati priložene kopije ustreznih dokazil. Odločitev v zadevi *Malysh in Ivanin proti Ukrajini*, 2014, ponazarja, kako spremenjeni 47. člen deluje v praksi. Razen če ni v 47. členu drugače določeno, lahko samo izpolnjen obrazec za pritožbo prekine tek štirimesečnega roka (*Praktična navodila za uvedbo postopka*, 1. odstavek).

195. Če se pritožnik odloči, da njegovo pritožbo vložijo zastopnik, je na obrazcu za pritožbo treba izpolniti oddelek o pooblastilu. Tako pritožnik kakor zastopnik morata podpisati oddelek o pooblastilu (glej točko c prvega odstavka 47. člena Poslovnika Sodišča). Ločeno pooblastilo na tej stopnji ni sprejemljivo, saj sodišče zahteva, da so v obrazcu za pritožbo vsi bistveni podatki. Če je zatrjevano, da na oddelku za pooblastilo v obrazcu za pritožbo zaradi nepremostljivih praktičnih težav ni mogoče pridobiti podpisa pritožnika, je treba to Sodišču pojasniti z morebitnimi dokazili. Zahteva po hitri izpolnitvi pritožbenega obrazca v štirimesečnem roku ne bo sprejeta kot ustrezna razlaga (*Praktična navodila za uvedbo postopka*, § 9).

196. V skladu s prvim pododstavkom petega odstavka 47. člena lahko neizpolnjevanje zahtev iz prvega do tretjega odstavka tega člena pod določenimi pogoji povzroči, da Sodišče pritožbe ne obravnava (*Radomilja in drugi proti Hrvaški* [VS], 2018, 112. odstavek).

b. Datum odpreme

63. Datum vložitve pritožbe je datum poštnega žiga, ko je pritožnik Sodišču poslal pravilno izpolnjen obrazec za pritožbo (točka a šestega odstavka 47. člena Poslovnika Sodišča); glej tudi *Abdulrahman proti Nizozemski* (sklep), 2013; *Brežec proti Hrvaški*, 2013, 29. odstavek; *Vasiliauskas proti Litvi* [VS], 2015, 115.–17. odstavek; *J.L. proti Italiji*, 2021, 73.–74. odstavek).

64. Le posebne okoliščine – kot je nezmožnost ugotovitve, kdaj je bila pritožba dana na pošto – bi lahko upravičile drugačen pristop: na primer, vzeti datum obrazca za pritožbo, ali če ga ni, datum njegovega prejema v sodnem tajništvu Sodišča kot datum vložitve (*Bulinwar OOD in Hrusanov proti Bolgariji*, 2007, 30.–32. odstavek).

65. Pritožniki ne odgovarjajo za zamude, ki bi lahko vplivale na njihovo korespondenco s Sodiščem v tranzitu (*Anchugov in Gladkov proti Rusiji*, 2013, 70. odstavek).

c. Pošiljanje po telefaksu

200. Pritožbe, poslane po telefaksu, ne prekinajo poteka štirimesečnega roka. Pritožniki morajo podpisani izvirnik poslati tudi po pošti v istem štirimesečnem roku ([Praktična navodila za uvedbo postopka](#), 3. odstavek).

d. Kvalifikacija pritožbe

201. Obseg zadeve, "predložene" Sodišču pri uveljavljanju pravice do individualne pritožbe, je določen s pritožbo ali "zahtevkom" pritožnika - kar je izraz, uporabljen v 34. členu ([Radomilja in drugi proti Hrvaški](#) [VS], 2018, 109. odstavek). Pritožbo določajo dejstva, zatrjevana v njej, in ne zgolj pravni razlogi ali argumenti, na katere se sklicuje ([Scoppola proti Italiji \(št. 2\)](#) [VS], 2009, 54. odstavek; [Radomilja in drugi proti Hrvaški](#) [VS], 2018, 110.–126. odstavek). Na podlagi načela jura novit curia Sodišče ni vezano na pravne podlage, ki jih je pritožnik navedel v skladu s konvencijo in protokoli k njej, in ima pooblastilo, da odloči o pravni kvalifikaciji dejstev pritožbe v skladu s členi ali določbami konvencije, ki se razlikujejo od tistih, na katere se sklicuje pritožnik ([Navalnyy proti Rusiji](#) [VS], 2018, 62.–66. odstavek, kjer je Sodišče ugotovilo, da so bili dejanski elementi pritožb po 18. členu prisotni v vseh prvotnih pritožbah, čeprav se je pritožnik na to določbo skliceval samo v dveh od njih, zato je zavrnilo ugovor vlade, da so bili deli teh pritožb vloženi prepozno, se pravi med postopkom pred Velikim senatom).

202. Vendar je treba upoštevati, da Sodišče nima pristojnosti, da bi nadomestilo pritožnika in oblikovalo nove pritožbe samo na podlagi predloženih argumentov in dejstev ([Grosam proti Češki republiki](#) [VS], 2023, 91. odstavek). Ker lahko Sodišče svojo odločitev utemelji le na očitanih dejstvih, ni dovolj, da je kršitev Konvencije "očitna" iz dejstev zadeve ali pritožnikovih navedb. Namesto tega se mora pritožnik pritožiti, da je določeno dejanje ali opustitev pomenila kršitev pravic iz Konvencije ali njenih protokolov, in sicer na način, ki Sodišču ne bi smel dopuščati, da bi presojalo, ali je bila določena pritožba vložena ali ne ([Grosam proti Češki republiki](#) [VS], 2023, 90. odstavek; [Fu Quan, s.r.o. proti Češki republiki](#) [VS], 2023, 145. odstavek). Zato dvoumni stavki ali posamezne besede ne zadoščajo, da bi sprejeli, da je bila določena pritožba vložena ([Ilias in Ahmed proti Madžarski](#) [VS], 2019, 82.–85. odstavek; [Fu Quan, s.r.o. proti Češki republiki](#) [VS], 2023, 146. odstavek).

203. V zvezi s tem točki e in f prvega odstavka 47. člena Poslovnika Sodišča določata, da morajo vse pritožbe med drugim vključevati jedrnato in čitljivo izjavo o dejstvih in domnevnih kršitvi(-ah) konvencije in ustrezne argumente. V skladu s točko f prvega odstavka 47. člena in točko a drugega odstavka istega člena Poslovnika Sodišča pri določanju narave in obsega predloženih pritožb ni mogoče pričakovati, da bo Sodišče upoštevalo kateri koli dokument razen jedrnate in čitljive izjave o domnevni(h) kršitvi(-av) konvencije, kot jo (jih) je opisal pritožnik ([Rustavi 2 Broadcasting Company Ltd in drugi proti Gruziji](#), 2019, 244.–246. odstavek).

204. Razlikovati je treba med pritožbami (tj. argumenti, ki kažejo na vzrok ali konstitutivno dejstvo domnevnih kršitev Konvencije), ki so jasno oblikovane kot take, in zgolj sekundarnim argumentom v podporo pritožbi ([Grosam proti Češki republiki](#) [VS], 2023, 94.–95. odstavek).

e. Nadaljnje pritožbe

205. Kar zadeva očitke, ki jih začetna pritožba ne vsebuje, se potek štirimesečnega roka ne prekine do dneva, ko je očitek prvič predložen Sodišču ([Allan proti Združenemu kraljestvu](#) (sklep), 2001).

206. Pritožnik lahko pojasni ali podrobneje opredeli prvotno predložena dejstva, če pa takšni dodatki dejansko pomenijo vložitev novih in razločnih očitkov, morajo ti očitki izpolnjevati zahteve glede dopustnosti, vključno s pravilom štirih mesecev ([Radomilja in drugi proti Hrvaški](#) [VS], 2018, 122. in 128.–139. odstavek). Očitke, vložene po izteku štirimesečnega roka, je mogoče obravnavati le, če v resnici ne gre za ločene očitke, ampak zgolj za dodatne vidike ali dodatne argumente v podporo

prvotnim pritožbam, vloženim v roku (*Merabishvili proti Gruziji* [VS], 2017, 250. odstavek; *Sâmbata Bihor Greco-Catholic Parish proti Romuniji* (sklep), 2004).

207. Zgolj dejstvo, da se je pritožnik v pritožbi skliceval na 6. člen, ne zadošča kot uvod v vse nadaljnje pritožbe v okviru te določbe, kadar na začetku nista bili nakazani dejanska podlaga pritožbe in narava zatrjevane kršitve (*Ramos Nunes de Carvalho e Sá proti Portugalski* [VS], 2018, 102.–106. odstavek; *Allan proti Združenemu kraljestvu* (sklep), 2001; *Adam in drugi proti Nemčiji* (sklep), 2005). Podobno bi morala pritožba po 14. členu vsebovati vsaj navedbo osebe ali skupine oseb, v primerjavi s katerimi pritožnik trdi, da je bil obravnavan drugače, kot tudi razlog za domnevno uporabljeno razlikovanje. Sodišče ne more sprejeti, da zgolj dejstvo, da je bila pritožba po 14. členu konvencije vključena v pritožbeni obrazec, zadostuje za uvedbo vseh poznejših očitkov, vloženih po tej določbi (*Fábián proti Madžarski* [VS], 2017, 96. odstavek).

208. Predložitev dokumentov iz domačega postopka še ne zadošča kot uvod v vse nadaljnje pritožbe, ki temeljijo na tem postopku. Za vložitev pritožbe in s tem za prekinitev štirimesečnega roka je treba navesti naravo zatrjevane kršitve po konvenciji, pa čeprav na kratko (*Božinovski proti Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji* (sklep), 2005).

5. Posebna stanja

a. Uporaba časovnih omejitev za trajajoča stanja v zvezi s pravico do življenja, doma in premoženja

209. Čeprav ni natančnega trenutka, ko bi štirimesečni rok začel teči, je Sodišče naložilo dolžnost skrbnosti in pobude pritožnikom, ki se želijo pritožiti zaradi stalnega neuspeha pri preiskavi izginotij v smrtno nevarnih položajih. Zaradi negotovosti in zmede, značilnih za takšna stanja, so lahko sorodniki izginule osebe upravičeni, da čakajo dolgo časa, da državni organi zaključijo postopke, tudi če so slednji občasni in jih pestijo težave (*Varnava in drugi proti Turčiji* [VS], 2009, 162.–163. odstavek). Kljub vsemu pritožniki ne morejo čakati v nedogled, da pridejo v Strasbourg. Svoje pritožbe morajo vložiti brez nepotrebne odlašanja (*ibid.*, 161.–166. odstavek). Vprašanje o nepotrebem odlašanju s strani pritožnikov se na splošno ne be pojavilo, dokler obstaja pomemben stik med sorodniki in organi oblasti v zvezi s pritožbami in zahtevami po informacijah, ali kakšen znak ali resnična možnost za napredek pri preiskovalnih ukrepih (*ibid.*, 165. odstavek; glej tudi *Pitsayeva in drugi proti Rusiji*, 2014, 386.–393. odstavek; *Sulygov in drugi proti Rusiji*, 2014, 375.–380. odstavek; *Sagayeva in drugi proti Rusiji*, 2015, 58.–62. odstavek; *Doshuyeva in Yusupov proti Rusiji* (sklep), 2016, 41.–47. odstavek). Če je preteklo več kot deset let, morajo pritožniki na splošno prepričljivo dokazati, da je bil dosežen stalen in konkreten napredek, ki upravičuje nadaljnjo zamudo na poti do Strasbourga (*Varnava in drugi proti Turčiji* [VS], 2009, 166. odstavek; glej tudi *Açış proti Turčiji*, 2011, 41.–42. odstavek; *Er in drugi proti Turčiji*, 2012, 59.–60. odstavek in *Trivkanović proti Hrvaški*, 2017, 54.–58. odstavek).

210. Podobno, kadar gre za domnevne trajajoče kršitve pravice do premoženja ali pravice do doma v okviru dolgotrajnega spora, lahko pride čas, ko mora pritožnik predstaviti svojo zadevo, saj ostajati nedejaven v nespremenjenem stanju ne bi bilo več upravičeno. Ko se pritožnik zave ali bi se moral zavedati, da ni stvarnega upanja, da bi v dogledni prihodnosti lahko ponovno pridobil dostop do svojega premoženja in doma, lahko nepojasnjena ali pretirana zamuda pri vložitvi pritožbe privede do zavrnitve pritožbe kot prepozne. V zapletenih pokonfliktnih razmerah morajo biti časovni okviri velikodušni, da se omogoči ureditev razmer in omogoči pritožnikom, da zberejo izčrpne informacije o iskanju rešitve na domači ravni (*Sargsyan proti Azerbajdžanu* (sklep) [VS], 2011, 140.–141. odstavek, za obdobje približno treh let po ratifikaciji konvencije; *Chiragov in drugi proti Armeniji* (sklep) [VS], 2011, 141.–142. odstavek, za obdobje štirih let in skoraj štiri mesece po ratifikaciji; primerjaj *Samadov proti Armeniji* (sklep), 2021, 9.–18. odstavek, za obdobje več kot šest let po ratifikaciji).

211. Načelo dolžne skrbnosti je bilo uporabljeno tudi v okviru neizterjave denarnih dolgov družbe v državni lasti (*Sokolov in drugi proti Srbiji* (sklep), 2014, 31.–33. odstavek).

b. Uporabnost časovne omejitve glede pomanjkanja učinkovite preiskave smrti in grdega ravnanja

212. Pri ugotavljanju obsega dolžne skrbnosti pritožnikov, ki se želijo pritožiti zaradi pomanjkanja učinkovite preiskave smrti ali grdega ravnanja (2. in 3. člen konvencije), se je Sodišče v veliki meri ravnalo po sodni praksi o izginotju posameznikov v okviru mednarodnega konflikta ali izrednega stanja v državi (*Mocanu in drugi proti Romuniji* [VS], 2014, 267. odstavek). Tudi v teh primerih je Sodišče preučilo, ali je prišlo do pomembnega stika z organi ali kakšnega znaka ali stvarne možnosti za napredek pri preiskovalnih ukrepih (*Şakir Kaçmaz proti Turčiji*, 2015, 72.–75. odstavek; *Vatandaş proti Turčiji*, 2018, 26.–27. odstavek). Sodišče je upoštevalo tudi obseg in zapletenost domače preiskave pri presoji, ali bi pritožnik lahko upravičeno verjel, da bo učinkovita (*Melnichuk in drugi proti Romuniji*, 2015, 87.–89. odstavek). Za določitev datuma, ko bi se pritožnik moral zavedati neučinkovitosti domačih pravnih sredstev ob neukrepanju organov v zvezi z njegovo pritožbo, glej *Mehmet Ali Eser proti Turčiji*, 2019, 30.–31. odstavek.

213. Obveznost skrbnosti vsebuje dva različna, a tesno povezana vidika: pritožniki se morajo nemudoma obrniti na domače organe glede napredka v preiskavi in svojo pritožbo morajo nemudoma vložiti pri Sodišču, takoj ko se zavejo ali bi se morali zavedeti, da preiskava ni učinkovita. Nedejavnost pritožnikov na domači ravni kot taka ni pomembna za oceno izpolnjevanja štirimesečnega roka. Če pa bi Sodišče ugotovilo, da so pritožniki, preden so vložili zahtevek pri pristojnih domačih organih, že vedeli ali bi morali vedeti, da ni bilo učinkovite kazenske preiskave, je očitno, da so poznejše pritožbe, vložene pri Sodišču, *a fortiori* bile prepozno vložene (*Mocanu in drugi proti Romuniji* [VS], 2014, 256.–257. odstavek, 262.–64. in 272. odstavek). V zadevi *Sakvarelidze proti Gruziji*, 2020, je Sodišče ugotovilo, da je pritožnik, ki je redno poizvedoval o napredku preiskave, že od zgodnje faze postopka naprej, in sprejel ukrepe za pospešitev njenega napredka v upanju na učinkovitejši izid, izpolnil svojo obveznost glede potrebne skrbnosti (41.–46. odstavek in tam navedeni sklici).

214. Vprašanje spoštovanja dolžne skrbnosti je treba presojati glede na okoliščine zadeve. Pritožnikova zamuda pri vložitvi pritožbe pri domačih organih ni odločilna, če bi se organi morali zavedati, da bi bil posameznik lahko podvržen grdemu ravnanju, saj dolžnost organov, da preiskujejo, nastopi tudi brez izrecne pritožbe (*Velev proti Bolgariji*, 2013, 40. in 59.–60. odstavek). Takšna zamuda tudi ne vpliva na dopustnost tožbe, če je bil pritožnik v posebej ranljivem položaju. Kot primer je Sodišče priznalo pritožnikovo ranljivost in občutek nemoči kot sprejemljivo razlago za zamudo pri vložitvi pritožbe na domači ravni (*Mocanu in drugi proti Romuniji* [VS], 2014, 265. in 273.–275. odstavek).

215. Težko je natančno določiti, kdaj je pritožnik spoznal ali bi moral spoznati, da preiskava ni učinkovita. Sodišče je tako zavrnilo kot prepozne pritožbe, kjer je bila zamuda pritožnikov pretirana ali nepojasnjena (*Melnichuk in drugi proti Romuniji*, 2015, 82.–83. in tam navedeni sklici; glej tudi *Khadzhimuradov in drugi proti Rusiji*, 2017, 73.–74. odstavek).

216. V nekaterih primerih lahko informacije, ki naj bi osvetlile okoliščine smrti, postanejo javno dostopne pozneje. Glede na stanje se lahko nato ponovno oživi procesna obveznost preiskave in zagotovi novo izhodišče za izračun štirimesečnega roka (*Khadzhimuradov in drugi proti Rusiji*, 2017, 67. in 75.–77. odstavek). Če se različne faze preiskave obravnavajo kot ločene, pritožnik morda ne bo ravnal v skladu s pravilom štirih mesecev v zvezi s pritožbami o domnevnih pomanjkljivostih v začetni preiskavi (*Tsalikidis in drugi proti Grčiji*, 2017, 52. odstavek, kjer je med dvema fazama predhodne kazenske preiskave preteklo več kot pet let).

c. Uporaba pravila štirih mesecev glede pogojev pridržanja

217. Pritožnikovo pridržanje je treba šteti za "trajajoče stanje", dokler je bil pritožnik pridržan v istem tipu objekta za pridržanje v bistveno podobnih razmerah. Kratka obdobja odsotnosti (če je bil pritožnik odpeljan iz zavoda na razgovore ali druga procesna dejanja) ne vplivajo na trajajočo naravo pridržanja.

Vendar pa bi pritožnikova izpustitev ali premestitev v drugačen režim pridržanja tako znotraj kakor zunaj objekta končala "trajajoče stanje". Pritožbo glede razmer pridržanja je treba vložiti v štirih mesecih od konca stanja, ki je predmet pritožbe, ali če je bilo izčrpano učinkovito domače pravno sredstvo, od dokončne odločitve v postopku izčrpanja (*Ananyev in drugi proti Rusiji*, 2012, 75.–78. odstavek in tam navedeni sklici in kot primer pridržanja v dveh zaporih *Petrescu proti Portugalski*, 2019, 93. odstavek). Če je bilo med obdobji pridržanja več kot tri mesece prekinitve, jih Sodišče ne šteje za "trajajoče stanje" (*Shishanov proti Moldaviji*, 2015, 68.-69. odstavek). Podobno večkratne zaporedne aretacije s sledečim pregonom, obsodbami in zapornimi kaznimi, ki so neposredno sledile kaznivim dejanjem, ki jih je zagrešil pritožnik, niso "trajajoča stanja", tudi če je pritožnik le po nekaj minut užival obdobja svobode (*Gough proti Združenemu kraljestvu*, 2014, 133.-134. odstavek).

218. V zadevi *Ulemek proti Hrvaški*, 2019, je najvišje sodišče v državi preučilo utemeljenost pritožnikovih pritožb glede neustreznih razmer pridržanja za celotno obdobje njegovega pridržanja v dveh različnih zaporih po izpustitvi, njegove pritožbe pred Sodiščem niso bile zavrjene zaradi neizčrpanja domačih pravnih sredstev in/ali neupoštevanje štirimesečnega roka (117.-118. odstavek).

219. V zadevi *Mamasakhlisi in drugi proti Gruziji in Rusiji*, 2023, v zvezi z nezakonitimi aretacijami, grdim ravnanjem in pridržanjem dveh ranljivih moških s strani dejanskih abhazijskih oblasti v Gruziji, je Sodišče poudarilo, da lahko psihološki učinki mučenja in drugega grdega ravnanja povzročijo, da ljudje niso sposobni nemudoma sprožiti postopka. Zaradi izjemnih okoliščin primera je Sodišče sprejelo, da bi se lahko pritožnika po aretaciji v splošno politično nejasnem in nestabilnem kontekstu počutila nemočna in ne bi mogla vplivati na to, kaj se jima dogaja. Poleg tega sta morda čakala na razvoj dogodkov, ki bi lahko razrešili ključna dejanska ali pravna vprašanja. Glede na to in odsotnost učinkovitih notranjih pravnih sredstev je Sodišče sprejelo, da pritožba ni bila prepozna (271.-277. odstavek).

d. Uporaba pravila štirih mesecev v zadevah večkratnega pripora po tretjem odstavku 5. členu konvencije

220. Več zaporednih obdobj pripora je treba obravnavati kot celoto za namene tretjega odstavka 5. člena, štirimesečno obdobje pa naj začne teči šele od konca zadnjega obdobja pripora (*Solmaz proti Turčiji*, 2007, 36. odstavek).

221. Če je pripor obdolžencu pred sojenjem razdeljen na več nezaporednih obdobj, se ta obdobja ne ocenjujejo kot celota, temveč ločeno. Zato mora pritožnik, ko je na prostosti, vložiti kakršno koli pritožbo, ki jo ima v zvezi s priporom pred sojenjem, v štirih mesecih od dneva dejanske izpustitve. Kadar pa so takšna obdobja del istega sklopa kazenskih postopkov zoper pritožnika, lahko Sodišče pri presoji splošne razumnosti pripora za namene tretjega odstavka 5. člena upošteva dejstvo, da je pritožnik predhodno čas do sojenja preživel v priporu (*Idalov proti Rusiji* [VS], 2012, 129.-30. odstavek).

C. Anonimna pritožba

Točka a drugega odstavka 35. člena konvencije – Merila dopustnosti

"1. Sodišče ne obravnava nobene pritožbe, predložene na podlagi 34. člena, ki je:

a) anonimna;"⁷

Ključne besede HUDOC

Anonimna pritožba (35-2-a)

222. Pritožnik mora biti ustrezno opredeljen v pritožbenem obrazcu (točka a prvega odstavka 47. člena Poslovnika Sodišča). Sodišče lahko odloči, da se identiteta pritožnika ne razkrije javnosti (četrti odstavek 47. člena); v tem primeru bo pritožnik označen s svojimi začetnicami ali preprosto s črko.

223. Samo sodišče je pristojno, da ugotovi, ali je pritožba anonimna v skladu s točko a drugega odstavka 35. člena (*Sindicatul Păstorul cel Bun proti Romuniji* [VS], 2013, 69. odstavek). Če tožena vlada dvomi o verodostojnosti pritožbe, mora o tem pravočasno obvestiti Sodišče (*ibid.*).

1. Anonimna pritožba

224. Pritožba na Sodišče se šteje kot anonimna, kadar v spisu zadeve ni označen noben element, ki bi Sodišču omogočil prepoznavo pritožnika ("*Blondje*" proti *Nizozemski* (sklep), 2009). Noben obrazec ali dokument, ki je bil predložen, ni vseboval imena pritožnika, temveč le sklicevanje in psevdonime, pooblastilo pa je bilo podpisano z "X": identiteta pritožnika ni bila razkrita.

225. Sodišče je zaradi nezdržljivosti *ratione personae* (in ne zaradi anonimnosti) razglasilo za nedopustne pritožbe, ki jih je vložila skupina oseb, katerih imena in/ali priimki ter včasih celo spol, navedeni na obrazcu pritožbe, so se razlikovali od tistih, navedenih v domačem postopku, zaradi česar je bilo preveč težko preveriti njihovo identiteto (*Mastilović in drugi proti Črni gori*, 2022, 35.-36. odstavek).

226. Pritožba, ki jo vloži združenje v imenu neopredeljenih oseb, pri čemer samo združenje ne trdi, da je žrtev, temveč se pritožuje zaradi kršenja pravice do spoštovanja zasebnosti v imenu nerazkritih posameznikov, ki so s tem postali pritožniki, za katere so trdili, da jih zastopajo, je bila obravnavana kot anonimna (*Federation of French Medical Trade Unions and National Federation of Nurses proti Franciji*, sklep Komisije, 1986).

2. Neanonimna pritožba

227. Točka a drugega odstavka 35. člena konvencije se ne uporablja, če so pritožniki predložili dejanske in pravne informacije, ki omogočajo Sodišču, da jih prepozna in ugotovi njihove povezave s temi dejstvi in vloženo pritožbo (*Sindicatul Păstorul cel Bun proti Romuniji* [VS], 2013, 71. odstavek).

228. Pritožba, vložena pod lažnimi imeni: posamezniki, ki uporabljajo psevdonime in Sodišču pojasnijo, da zaradi oboroženega spopada ne smejo razkriti pravih imen zato, da zaščitijo družinske člane in prijatelje. Kadar je Sodišče ugotovilo, da "so se za taktiko, ki je iz razumljivih razlogov skrivala njihovo pravo identiteto, skrivali resnični ljudje, ki se jih je dalo prepoznati po številnih znakih, z izjemo

7. "Anonimno" pritožbo v skladu s točko a drugega odstavka 35. člena konvencije je treba razlikovati od vprašanja nerazkritja identitete pritožnika z odstopanjem od običajnega pravila javnega dostopa do informacij v postopkih pred Sodiščem in od vprašanja zaupnosti pred Sodiščem (glej 33. člen in četrti odstavek 47. člena [Poslovnika Sodišča](#) in praktična navodila v prilogi).

njihovih imen" in "obstoj dovolj tesne povezave med temi pritožniki in zadevnimi dogodki", pritožbe ni obravnavalo kot anonimne (*Shamayev in drugi proti Gruziji in Rusiji* (sklep), 2003; glej tudi sodbo v zadevi *Shamayev in drugi*, 2005, 275. odstavek).

229. Pritožbe cerkvenega organa ali združenja z verskimi in filozofskimi nameni, katerega člani niso razkriti, se ne zavrnejo kot anonimne (9., 10. in 11. člen konvencije): glej *Omkarananda in Divine Light Zentrum proti Švici*, sklep Komisije, 1981.

D. V bistvu isto

Točka b drugega odstavka 35. člena konvencije – Merila dopustnosti

"2. Sodišče ne obravnava nobene pritožbe, predložene na podlagi 34. člena, ki je:

...

(b) v bistvu ista kakor zadeva, ki jo je Sodišče že obravnavalo, ali ki je že v drugem postopku mednarodne preiskave ali reševanja in ne vsebuje nobenih novih pomembnih informacij."

Ključne besede HUDOC

Zadeva, ki jo je Sodišče že obravnavalo (35-2-b) – Zadeva je že bila predložena v drug mednarodni postopek (35-2-b) – Pomembne nove informacije (35-2-b)

230. Pritožba bo zavrnjena v skladu s točko b drugega odstavka 35. člena konvencije, če je v bistvu enaka zadevi, ki jo je Sodišče že obravnavalo ali ki je bila že predložena v drug postopek mednarodne preiskave ali poravnave in ne vsebuje pomembnih novih informacij.

1. V bistvu ista kakor zadeva, ki jo je Sodišče že obravnavalo

231. Namen prvega dela točke b drugega odstavka 35. člena je zagotoviti dokončnost odločb Sodišča in prepričati pritožnikom, da bi se z vložitvijo nove pritožbe pritožili na prejšnje sodbe ali sklepe Sodišča (*Harkins proti Združenemu kraljestvu* (sklep) [VS], 2017, 51. odstavek; *Kafkaris proti Cipru* (sklep), 2011, 67. odstavek; *Lowe proti Združenemu kraljestvu* (sklep), 2009). Poleg tega, da služi interesom dokončnosti in pravne varnosti, točka b drugega odstavka 35. člena označuje tudi meje pristojnosti Sodišča. Medtem ko je treba nekatera pravila o dopustnosti uporabljati z določeno mero prožnosti in brez pretiranega formalizma, je Sodišče sprejelo strožji pristop pri uporabi tistih meril dopustnosti, katerih cilj in namen je služiti interesom pravne varnosti in označiti meje svoje pristojnosti (*Harkins proti Združenemu kraljestvu* (sklep) [VS], 2017, 52.–54. odstavek).

232. Pritožba ali očitke se razglasi za nedopustnega, če je "v bistvu enak zadevi, ki jo je Sodišče že obravnavalo ... in ne vsebuje novih pomembnih informacij". To vključuje zadeve, v katerih je Sodišče na podlagi postopka prijateljske poravnave prejšnjo pritožbo črtalo s seznama zadev (*Kezer in drugi proti Turčiji* (sklep), 2004). Če prejšnja pritožba nikoli ni bila predmet uradne odločitve, Sodišču ni onemogočeno, da preuči nedavno pritožbo (*Sürmeli proti Nemčiji* (sklep), 2004).

233. Sodišče preuči, ali se dve pritožbi, ki sta ju vložili pritožniki, v bistvu nanašata na iste osebe, ista dejstva in iste očitke (*Vojnović proti Hrvaški* (sklep), 2012, 28. odstavek; *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) proti Švici (št. 2)* [VS], 2009, 63. odstavek; *Amarandei in drugi proti Romuniji*, 2016, 106.–111. odstavek; *Leon Madrid proti Španiji*, 2021, 44. odstavek). Da bi se ugotovilo, ali sta pritožba ali očitke v bistvu enaka v skladu s točko b drugega odstavka 35. člena konvencije, je očitke vedno opredeljen z dejstvi, ki so v njem navedena (*Radomilja in drugi proti Hrvaški* [VS], 2018, 120. odstavek).

234. Meddržavna pritožba posameznemu pritožniku ne odvzame možnosti vložitev ali uveljavljanja lastnih zahtevkov (*Varnava in drugi proti Turčiji* [VS], 2009, 118. odstavek; *Shioshvili in drugi proti Rusiji*, 2016, 46.-47. odstavek).

235. Pritožba bo na splošno kršila ta člen, če ima enako dejansko podlago kakor prejšnja pritožba. Ne zadošča, da bi pritožnik zatrjeval pomembne nove informacije, če je svoje pretekle pritožbe le želel podpreti z novimi pravnimi argumenti (*IJL proti Združenemu kraljestvu* (sklep), 1999; *Mann proti Združenemu kraljestvu in Portugalski* (sklep), 2011) ali predložil dodatne informacije o domači zakonodaji, ki ne morejo spremeniti razlogov za zavrnitev njegove/njene prejšnje pritožbe (*X. proti Združenemu kraljestvu*, sklep Komisije, 1981). Da bi Sodišče obravnavalo pritožbo, ki se nanaša na ista dejstva kakor prejšnja pritožba, mora pritožnik resnično predložiti nov očitek ali nove informacije, ki jih Sodišče prej še ni obravnavalo (*Kafkaris proti Cipru* (sklep), 2011, 68. odstavek). Pomembne nove informacije morajo biti nove *dejanske* informacije, kar lahko vključuje bistvene spremembe veljavne domače zakonodaje (*Ekimdzhev in drugi proti Bolgariji*, 2022, 255. odstavek). Razvoj sodne prakse Sodišča ne pomeni "pomembnih novih informacij" za namene točke b drugega odstavka 35. člena (*Harkins proti Združenemu kraljestvu* (sklep) [VS], 2017, 50. in 55.-56. odstavek).

236. Organi konvencije so ugotovili, da pritožba ali očitek ni bil v bistvu enak prejšnji pritožbi v zadevah *Nobili Masurero proti Italiji* (sklep), 2004; *Riener proti Bolgariji*, 2006, 103. odstavek; *Chappex proti Švici*, sklep Komisije, 1994; *Yurttas proti Turčiji*, 2004, 36.-37. odstavek; *Sadak proti Turčiji*, 2004, 32.-33. odstavek; *Amarandei in drugi proti Romuniji*, 2016, 106.-112. odstavek; *Tsalikidis in drugi proti Grčiji*, 2017, 56.-58. odstavek; *Volodina proti Rusiji (št. 2)*, 2021, 37.-40. odstavek; *Ekimdzhev in drugi proti Bolgariji*, 2022, 253.-255. odstavek). Nasprotno, ugotovili so, da je bila pritožba oziroma očitek v bistvu enaka v zadevah *Moldovan in drugi proti Romuniji* (sklep), 2011; *Hokkanen proti Finski*, sklep Komisije, 1996; *Adesina proti Franciji*, sklep Komisije, 1996; *Bernardet v. Francija*, sklep Komisije, 1996; *Gennari proti Italiji* (sklep), 2000; *Manuel proti Portugalski* (sklep), 2002.

2. V bistvu ista kakor zadeva, predložena v drug postopek mednarodne preiskave ali poravnave

237. Namen drugega dela točke b drugega odstavka 35. člena je preprečiti stanje, ko bi več mednarodnih organov hkrati obravnavalo pritožbe, ki so v bistvu enake. Stanje tega tipa bi bilo nezdržljivo z duhom in črko konvencije, ki se skuša izogniti pluralnosti mednarodnih postopkov v zvezi z istimi zadevami (*OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos proti Rusiji*, 2011, 520. odstavek; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası proti Turčiji*, 2012, 37. odstavek; *Selahattin Demirtaş proti Turčiji (št. 2)* [VS], 2020, 180. odstavek). Iz tega razloga mora Sodišče to zadevo preizkusiti po uradni dolžnosti (*POA in drugi proti Združenemu kraljestvu* (sklep), 2013, 27. odstavek).

238. Pri ugotavljanju, ali je njegova pristojnost izključena na podlagi te konvencijske določbe, bi se moralo Sodišče odločiti, ali je zadeva, ki je pred njim, v bistvu enaka zadevi, ki je že bila predložena v vzporedni postopek, in če je tako, ali se vzporedni postopek lahko obravnava kot "drug postopek mednarodne preiskave ali poravnave" v skladu s točko b drugega odstavka 35. člena konvencije (*OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos proti Rusiji*, 2011, 520. odstavek; *Gürdeniz proti Turčiji* (sklep), 2014, 39.-40. odstavek; *Doğan in Çakmak proti Turčiji* (sklep), 2019, 20. odstavek).

a. Presoja podobnosti zadev

239. Presoja podobnosti zadev običajno vključuje primerjavo strank v teh postopkih, ustreznih pravnih določb, na katere se sklicujejo, obsega njihovih zahtevkov in vrst zahtevane poprave kršitev (*OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos proti Rusiji*, 2011, 521. odstavek; *Greek Federation of Bank Employee Unions proti Grčiji* (sklep), 2011, 39. odstavek).

240. Sodišče torej tako kot v primeru prvega dela zgoraj navedene točke b drugega odstavka 35. člena preveri, ali pritožbe na različne mednarodne institucije zadevajo v bistvu iste osebe, dejstva in očitke

(*Patera proti Češki republiki* (sklep), 2006; *Karoussiotis proti Portugalski*, 2011, 63. odstavek; *Gürdeniz proti Turčiji* (sklep), 2014, 41.–45. odstavek; *Pauger proti Avstriji*, sklep Komisije, 1995).

241. Na primer, če pritožniki pred obema institucijama niso enaki, "pritožbe" na Sodišče ni mogoče šteti za "v bistvu enake zadevi, ki je bila ... predložena v drug postopek mednarodne preiskave ali poravnave" (*Folgerø in drugi proti Norveški* (sklep), 2006). Tako je Sodišče ugotovilo, da mu nič ne preprečuje, da bi obravnavalo pritožbo, ki mu je bila predložena, če je drug mednarodni postopek sprožila nevladna organizacija (*Celniku proti Grčiji*, 2007, 39.–41. odstavek; *Illi in drugi proti Belgiji* (sklep), 2009) ali Konfederacija sindikatov, ki ji je pripadal pritožnik (*Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası proti Turčiji*, 2012, 38. odstavek), ali vlada, ki je delovala v svojem imenu v medvladnem postopku (*Bryan in drugi proti Rusiji*, 2023, 40. odstavek), in ne sami pritožniki. V zadevi *Kavala proti Turčiji*, 2019, so Posebni poročevalci OZN in podpredsednik Delovne skupine za samovoljno pridržanje (WGAD) Turčiji poslali pismo, ki vsebuje "nujno pritožbo" v okviru posebnih postopkov, ki jih je uvedel Urad visokega komisarja OZN za človekove pravice, kar bi lahko sprožilo začetek postopka. Ker pa WGAD ni začel takšnega postopka in ker niti pritožnik niti njegovi bližnji sorodniki niso vložili nobene pritožbe pri telesih OZN, "pritožba" ni bila "v bistvu enaka" (92.–94. odstavek; glej tudi *Taner Kılıç proti Turčiji (št. 2)*, 2022, 62.–63. odstavek).

242. Vendar je Sodišče pred kratkim ponovno potrdilo, da je bila pritožba, vložena pri Sodišču, ki je bila tako rekoč enaka pritožbi, predhodno predloženi drugemu mednarodnemu organu (ILO), vendar jo vložijo posamezni pritožniki, ki niso bili in niso mogli biti vlagatelji te prejšnje pritožbe, ker je bil postopek kolektivne narave s pravnim statusom, omejenim na sindikate in delodajalske organizacije, v bistvu enaka tisti, ki je bila predložena temu organu. To je zato, ker je treba te posamezne pritožnike obravnavati kot tesno povezane s postopki in pritožbami pred tem organom zaradi njihovega statusa uradnikov tega sindikata. Če bi jim dovolili, da nadaljujejo pritožbo pred Sodiščem, bi torej pomenilo izogibanje točki b drugega odstavka 35. člena konvencije (*POA in drugi proti Združenemu kraljestvu* (sklep), 2013, 30.–32. odstavek).

b. Pojem "drugega postopka mednarodne preiskave ali poravnave"

243. Sodišče mora v svoji presoji po točki b drugega odstavka 35. člena ugotoviti, ali zadevni vzporedni postopek predstavlja drug mednarodni postopek za namene tega merila dopustnosti (*POA in drugi proti Združenemu kraljestvu*, 2013, 28. odstavek).

244. Preučitev Sodišča v zvezi s tem ni omejena na formalno preverjanje, temveč se po potrebi razširi na ugotavljanje, ali so narava nadzornega organa, postopek, ki mu sledi, in učinek njegovih odločitev takšni, da je pristojnost Sodišča izključena s točko b drugega odstavka 35. člena (*OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos proti Rusiji*, 2011, 522. odstavek; *De Pace proti Italiji*, 2008, 25.–28. odstavek; *Karoussiotis proti Portugalski*, 2011, 62. in 65.–76. odstavek; *Greek Federation of Bank Employee Unions proti Grčiji* (sklep), 2011, 33.–38. odstavek; *Doğan in Çakmak proti Turčiji* (sklep), 2019, 21. odstavek; *Peraldi proti Franciji* (sklep), 2009). Sodišče je razvilo merila, ki jih mora izpolnjevati mednarodni organ, da se lahko štejejo za "drugi postopek mednarodne preiskave ali poravnave" v skladu s to določbo. Zahteva po sodnih ali kvazisodnih postopkih, podobnih mehanizmu iz konvencije, pomeni, da mora biti pregled jasno opredeljen v obsegu in omejen na nekatere pravice na podlagi pravnega instrumenta, s katerim je ustrezni organ pooblaščen za ugotavljanje odgovornosti države in zagotavljanje poprave krivice, ki lahko odpravi domnevno kršitev. Zagotoviti mora tudi institucionalna in postopkovna jamstva, kot so neodvisnost, nepristranskost in kontradiktorni postopek (*Selahattin Demirtaş proti Turčiji (št. 2)* [VS], 2020, 182.–186. odstavek; *Tunç proti Turčiji* (sklep), 2022, 65.–66. odstavek).

E. Zloraba pravice do pritožbe

Točka a tretjega odstavka 35. člena – Merila dopustnosti

"3. Sodišče razglasi za nedopustno vsako pritožbo posameznika, predloženo v skladu s 34. členom, če meni:

a) da je pritožba ... zloraba pravice do pritožbe;"

Ključne besede HUDOC

Zloraba pravice do pritožbe (35-3-a)

1. Splošna opredelitev pojmov

245. Koncept "zlorabe" v skladu s točko a tretjega odstavka 35. člena moramo razumeti v običajnem pomenu glede na splošno pravno teorijo – namreč škodljivo izvrševanje pravice za namene, ki niso tisti, za katere je ustvarjena. Zato vsako ravnanje pritožnika, ki je očitno v nasprotju s pravico do individualne pritožbe, kot je določena s konvencijo, in ovira pravilno delovanje Sodišča ali pravilno vodenje postopka pred njim, pomeni zlorabo pravice do pritožbe (*Zhdanov in drugi proti Rusiji*, 2019, 79.–81. odstavek in tam navedeni sklici; *Mirojubovs in drugi proti Latviji*, 2009, 62. in 65. odstavek; *S. A. S. proti Franciji* [VS], 2014, 66. odstavek; *Bivolaru proti Romuniji*, 2017, 78.–82. odstavek).

246. Pri ugotavljanju, ali je treba pritožbo obravnavati kot zlorabo, lahko Sodišče upošteva ravnanje pritožnika ne le pred Sodiščem, temveč tudi na nacionalni ravni (*Ferrara in drugi proti Italiji* (sklep), 2023, 43. odstavek). Poleg tega je pritožnik v celoti odgovoren za ravnanje svojega odvetnika ali katere koli druge osebe, ki ga zastopa pred Sodiščem. Njihova dejanja ali opustitve se načeloma pripišejo pritožniku samemu in lahko privedejo do zavrnitve pritožbe zaradi zlorabe pravice do pritožbe (*Bekauri proti Gruziji* (predhodni ugovori), 2012, 22.–25. odstavek; *Migliore in drugi proti Italiji* (sklep), 2013; *Martins Alves proti Portugalski* (sklep), 2014, 11.–13. in 16.–17. odstavek; *Gross proti Švici* [VS], 2014, 33. odstavek).

247. Ob ustreznem upoštevanju funkcij Sodišča, kot so opredeljene v 19. členu Konvencije, morajo odvetniki ravnati z veliko poklicno skrbnostjo in konstruktivno sodelovati s Sodiščem, tako da se vzdržijo neutemeljenih pritožb, po uvedbi postopka pred Sodiščem pa morajo spoštovati vsa ustrezna pravila postopka in etična pravila. V nasprotnem primeru bo žaljiva ali malomarna pritožba spodkopala verodostojnost odvetnikovega dela v očeh Sodišča, v primeru sistematičnega ravnanja pa lahko privede celo do njihove izključitve iz postopka na podlagi pravila 36 § 4(c) Poslovnika Sodišča, kot ga je Sodišče spremenilo 7. februarja 2022, in pravila 44D Poslovnika Sodišča (*Ferrara in drugi proti Italiji* (sklep), 2023, 66. odstavek).

248. Sodišče je poudarilo, da je zavrnitev pritožbe zaradi zlorabe pravice do pritožbe izreden ukrep (*Mirojubovs in drugi proti Latviji*, 2009, 62. odstavek). Zadeve, v katerih je Sodišče ugotovilo zlorabo pravice do pritožbe, lahko razvrstimo v pet tipičnih kategorij: zavajajoče informacije; uporaba žaljivega jezika; kršitev obveznosti, da postopki prijateljske poravnave ostanejo zaupni; pritožba, ki je očitno šikanozna ali ki nima pravega namena; in zloraba domačih pravnih sredstev ali druga krivdna dejanja na domači ravni, če so neposredno povezana s postopkom pred Sodiščem.

2. Zavajanje Sodišča

249. Pritožba pomeni zlorabo pravice do pritožbe, kadar zavestno temelji na neresničnih dejstvih z namenom preslepitve Sodišča (*Varbanov proti Bolgariji*, 2000, 36. odstavek; *Gogitidze in drugi proti Gruziji*, 2015, 76. odstavek). Najresnejša in najočitnejša primera takšne zlorabe sta, prvič, vložitev pritožbe pod lažno identiteto (*Drijfhout proti Nizozemski* (sklep), 2011, 27.–29. odstavek), in drugič,

ponarejanje dokumentov, poslanih na Sodišče (*Jian proti Romuniji* (sklep), 2004; *Bagheri in Maliki proti Nizozemski* (sklep), 2007; *Poznanski in drugi proti Nemčiji* (sklep), 2007; *Gogitidze in drugi proti Gruziji*, 2015, 77.-78. odstavek). V zadevi v zvezi s pridržanjem do izгона je Sodišče ugotovilo, da je prišlo do zlorabe pravice do pritožbe, ko je pritožnik zavajal tako domače organe kot Sodišče glede njegovega državljanstva (glej *Bencheref proti Švedski* (sklep), 2017, 39. odstavek). Sodišče je prav tako pritožbo štelo za zlorabo, ko je pritožnik pred Sodiščem navedel dejanske trditve, ki so bile v nasprotju z njegovim pričanjem v domačem postopku v točki, ki je pomembna za izid zadeve (*Povilonis proti Litvi* (sklep), 2022, 92.-101. odstavek), ali ko sta pritožnika uporabila nejasne in neopredeljene izraze, da bi bile okoliščine primera videti podobne kakor v drugem primeru, kjer je Sodišče ugotovilo kršitev (*Kongresna narodna stranka in drugi proti BiH* (sklep), 13. in 15.-19. odstavek).

250. Tovrstna zloraba lahko nastane tudi z opustitvijo, kadar pritožnik na začetku ne obvesti Sodišča o dejavniku, ki je bistven za preučevanje zadeve (*Kerechashvili proti Gruziji* (sklep), 2006; *Martins Alves proti Portugalski* (sklep), 2014, 12.-15. odstavek; *Gross proti Švici* [VS], 2014, 35.-36. odstavek; *Gevorgyan in drugi proti Armeniji* (sklep), 2020, 31.-37. odstavek; *Safaryan proti Armeniji* (sklep), 2020, 24.-30. odstavek; primerjaj, *a contrario*, z *Al-Nashif proti Bolgariji*, 2002, 89. odstavek; *G. I. E. M., S. R. L. in drugi proti Italiji* [VS], 2018, 174. odstavek; *S.L. in J. L. proti Hrvaški*, 2015, 49. odstavek; *Zličić proti Srbiji*, 2021, 55.-56. odstavek). Zavajajoče informacije pa bi morale zadevati samo jedro zadeve, da bi Sodišče ugotovilo, da opustitev pomeni zlorabo pravice do individualne pritožbe (*Bestry proti Poljski*, 2015, 44. odstavek; *Mitrović proti Srbiji*, 2017, 33.-34. odstavek; *Shalyavski in drugi proti Bolgariji*, 2017, 45. odstavek; *Saakashvili proti Gruziji* (sklep), 2022, 64.-65. odstavek). Kadar pritožnik v nasprotju s prvim odstavkom 44C člena Poslovnika Sodišča ne razkrije ustreznih informacij, odvisno od posebnih okoliščin primera, lahko Sodišče sprejme takšne sklepe, kot se mu zdi primerno, vključno s črtanjem pritožbe na podlagi enega od treh pododstavkov prvega odstavka 37. člena konvencije (*Belošević proti Hrvaški* (sklep), 2019, 48.-49. in 51.-54. odstavek; in *Şeker proti Turčiji* (sklep), 2021, 19.-23. odstavek).

251. Tudi če med postopkom na Sodišču pride do novega razvoja dogodkov in če pritožnik – kljub jasno izraženi obveznosti po Poslovniku – teh informacij ne razkrije Sodišču in mu s tem prepreči, da o zadevi razsodi ob popolnem poznavanju dejstev, se lahko njegova pritožba zavrne, ker gre za zlorabo pritožbe (*Hadrabová in drugi proti Češki republiki* (sklep), 2007; *Predescu proti Romuniji*, 2008, 25.–27. odstavek; *Gross proti Švici* [VS], 2014, 28.–37. odstavek; *Dimo Dimov in drugi proti Bolgariji*, 2020, 42.–47. odstavek).

252. Namera po zavajanju Sodišča mora biti vedno ugotovljena z zadostno mero gotovosti (*Melnik proti Ukrajini*, 2006, 58.–60. odstavek; *Nold proti Nemčiji*, 2006, 87. odstavek; *Miszczynski proti Poljski* (sklep), 2011; *Gross proti Švici* [VS], 2014, 28. odstavek; *S. L. in J. L. proti Hrvaški*, 2015, 48.-49. odstavek; *Bagdonavicius in drugi proti Rusiji*, 2016, 64.-65. odstavek; *Yusufeli İlçesini Güzelleştirme Yaşam Kültür Varlıklarını Koruma Derneği proti Turčiji* (sklep), 2021, 29.-30. odstavek). Stranke lahko predložijo argumente, ki jih sodišče zavrne, ne da bi se takšne sporne trditve štete za zlorabo pravice do individualne pritožbe (*Hoti proti Hrvaški*, 2021, 92. odstavek).

253. Tudi če je sodba Sodišča o utemeljenosti že postala dokončna in se pozneje izkaže, da je pritožnik prikril dejstvo, ki bi bilo pomembno za preučitev pritožbe, lahko Sodišče ponovno preuči svojo sodbo s pomočjo postopka obnove (določenega v 80. členu Poslovnika Sodišča) in zavrne pritožbo kot zlorabo pravice do pritožbe (*Gardean in S.C. Grup 95 SA proti Romuniji* (obnova), 2013, 12.–22. odstavek; *Vidu in drugi proti Romuniji* (obnova), 2017, 17.–30. odstavek; *Petroiu proti Romuniji* (obnova), 2017, 16.–30. odstavek). Obnova sodbe je možna le, če tožena vlada za to dejstvo v času obravnave zadeve na Sodišču ni mogla razumno vedeti in če vloži zahtevo za obnovo v šestih mesecih po tem, ko je izvedela za dejstvo, v skladu s prvim odstavkom 80. člena (*Grossi in drugi proti Italiji* (obnova), 2012, 17.–24. odstavek; *Vidu in drugi proti Romuniji* (obnova), 2107, 20.–23. odstavek; *Petroiu proti Romuniji* (obnova), 2017, 19. in 27.-28. odstavek).

3. Žaljivi jezik

254. Zloraba pravice do pritožbe nastane, kadar pritožnik pri lastnem dopisovanju s Sodiščem uporablja izrazito šikanozne, žaljive, grozeče ali provokativne izraze – ne glede na to, ali so ti namenjeni toženi vladi, njenemu zastopniku, organom tožene pogodbenice, samemu Sodišču, njegovim sodnikom, njegovim sodni pisarni ali njenim članom (*Řehák proti Češki republiki* (sklep), 2004; *Duringer in drugi proti Franciji* (sklep), 2004; in *Stamoulakatos proti Združenemu kraljestvu*, sklep Komisije, 1997). Enako velja, če pritožnik objavlja žaljive izjave o sodišču in njegovih sodnikih zunaj okvira nerešene zadeve in to nadaljuje po opozorilu (*Zhdanov in drugi proti Rusiji*, 2019, 82.–86. odstavek).

255. Ni dovolj, da je pritožnikov jezik zgolj oster, polemičen ali sarkastičen; da velja za žaljivega, mora prestopiti "meje normalne, vljudne in legitimne kritike" (*Di Salvo proti Italiji* (sklep), 2007, *Apinis proti Latviji* (sklep), 2011; glede nasprotnega primera glej *Aleksanyan proti Rusiji*, 2008, 116.–118. odstavek; *X in drugi proti Bolgariji* [VS], 2021, 146. odstavek; *Gherardi Martiri proti San Marinu*, 2022, 83.–84. odstavek). Če pritožnik med postopkom preneha uporabljati žaljive pripombe po uradnem opozorilu Sodišča, jih izrecno umakne ali, še bolje, ponudi opravičilo, se pritožba ne zavrne več zaradi zlorabe pritožbe (*Chernitsyn proti Rusiji*, 2006, 25.–28. odstavek).

256. Sodišče je odločilo, da zgolj obtožba zastopnika tožene vlade "zlorabe postopka" sama po sebi ne pomeni zlorabe postopka, če obtožba ne temelji na neresničnih dejanskih trditvah. Bilo bi neskladno z duhom enakosti strank, če bi očitek, da zastopnik države ravna z zlorabo postopka, obravnavali kot neutemeljen, glede na to, da imajo države možnost brez omejitev trditi, da je vloga nesprijemljiva, ker je vlagatelj zlorabil pravico do individualne pritožne (*Gherardi Martiri proti San Marinu*, 2022, 84. odstavek).

4. Kršitev načela zaupnosti postopka prijateljske poravnave

257. Kadar pritožnik namerno krši zaupnost pogajanj o prijateljski poravnavi, ki jo strankam nalagata drugi odstavek 39. člena konvencije in drugi odstavek 62. člena Poslovnika Sodišča, se to lahko šteje kot zloraba pravice do pritožbe in lahko privede do zavrnitve pritožbe (*Hadrabová in drugi proti Češki republiki* (sklep), 2007; *Popov proti Moldaviji (št.1)*, 2005, 48. odstavek; *Mirojubovs in drugi proti Latviji*, 2009, 66. odstavek).

258. Da lahko določimo, ali je pritožnik kršil dolžnost zaupnosti, moramo najprej opredeliti meje te dolžnosti. Vedno jo je treba razlagati glede na splošni namen, namreč omogočanje prijateljske poravnave ob zaščiti strank in Sodišča pred morebitnim pritiskom. Čeprav je posredovanje vsebine dokumentov o prijateljski poravnavi tretji osebi teoretično lahko zloraba pravice do pritožbe v skladu s točko a tretjega odstavka 35. člena konvencije, pa ne pomeni, da obstaja absolutna in brezpogojna prepoved kazanja ali govorjenja o takšnih dokumentih tretji osebi. S takšno široko in togo interpretacijo bi tvegali, da spodkopljemo zaščito legitimnih interesov pritožnika – na primer kadar zgolj enkrat išče utemeljen nasvet v zadevi, v kateri je pooblaščen, da se zastopa pred Sodiščem. Poleg tega bi bilo za Sodišče pretežno, če ne celo nemogoče spremljati upoštevanje takšne prepovedi. To, kar je strankam prepovedano po drugem odstavku 39. člena konvencije in drugem odstavku 62. člena Poslovnika Sodišča, je javno objavljanje teh informacij, na primer v medijih, korespondenci, ki jo bo verjetno prebralo veliko ljudi, ali kakor koli drugače (*Mirojubovs in drugi proti Latviji*, 2009, 68. odstavek; glej tudi *Mătăsaru proti Moldaviji* (sklep), 2020, 36.–39. odstavek, kjer je pritožnikova žena medijem razkrila predlog sodišča za prijateljsko poravnavo). Takšno ravnanje torej, ki vključuje določeno stopnjo resnosti, je zloraba pravice do pritožbe.

259. Da lahko razkritje zaupnih podatkov velja za zlorabo pritožbe, mora do njega priti namerno. Neposredno odgovornost pritožnika za razkritje je treba vedno ugotoviti z zadostno mero gotovosti; zgolj sum ne zadošča (*Mirojubovs in drugi proti Latviji*, 2009, 66. odstavek *in fine*). Glede konkretnih primerov uporabe tega načela glej primer, ko je bila zavrnjena pritožba, *Hadrabová in drugi proti Češki republiki* (sklep), 2007, v kateri so pritožniki izrecno navajali predloge za prijateljsko poravnavo, ki jo

je formulirala sodna pisarna Sodišča v korespondenci z ministrstvom za pravosodje v njihovi državi, zaradi česar je bila pritožba zavržena zaradi zlorabe pritožbe; glede primera, ko je bila pritožba dopustna, glej *Mirojubovs in drugi proti Latviji*, 2009, kjer ni bilo z gotovostjo ugotovljeno, da so bili vsi trije pritožniki odgovorni za razkritje zaupnih podatkov, zato je Sodišče zavrnilo predhodni ugovor vlade.

260. Treba razlikovati med izjavami, na eni strani danimi v okviru strogo zaupnih postopkov prijateljske poravnave, in na drugi strani enostranskimi izjavami, ki jih je dala tožena vlada v javnih in kontradiktornih postopkih pred Sodiščem, čeprav je konkreten izid teh postopkov lahko podoben. Razkritje pogojev enostranske izjave ne pomeni zlorabe pravice do individualne pritožbe (*Eskerchanov in drugi proti Rusiji*, 2017, 26.–29. odstavek).

261. Glede nespoštovanja pravila zaupnosti po izreku glavne sodbe, vendar preden je Sodišče odločilo o pravičnem zadoščenju, glej *Žáková proti Češki republiki* (pravično zadoščenje), 2017, 18.–25. odstavek, kjer je Sodišče glede na posebne okoliščine zadeve ugotovilo, da je primerno nadaljevati obravnavo zadeve.

5. Pritožba, ki je očitno šikanozna ali ki nima pravega namena

66. Pritožnik zlorabi pravico do pritožbe, kadar na Sodišče vedno znova vlaga šikanozne in očitno neutemeljene pritožbe, podobne pritožbi, ki jo je vložil v preteklosti in ki je bila že razglašena za nedopustno (*M. proti Združenemu kraljestvu*, in *Philis proti Grčiji*, oboje sklepa Komisije, 1987, 1996). Ne more biti naloga Sodišča, da obravnava zaporedje neutemeljenih in prepirljivih očitkov ali drugih očitnih zlorab pritožnikov ali njihovih pooblaščenih zastopnikov, kar Sodišču povzroča neplačano delo, ki je nezdržljivo z njegovimi dejanskimi funkcijami na podlagi konvencije (*Bekauri proti Gruziji* (predhodni ugovori), 2012, 21. odstavek; glej tudi *Migliore in drugi proti Italiji* (sklep), 2013, in *Simitzi-Papachristou in drugi proti Grčiji* (sklep), 2013).

263. Sodišče je ugotovilo zlorabo pravice do pritožbe s strani pritožnika, ki je na svoji spletni strani in na YouTube objavil pozive obiskovalcem, naj se mu pridružijo pri vložitvi kolektivne pritožbe na Sodišče in naj vložijo več pritožb prek samodejno ustvarjenega in standardiziranega pritožbenega obrazca. Zaradi te tehnike je bilo na Sodišče že poslanih skoraj 18.000 pritožb. Nedvoumno povedano, cilj, ki so ga zasledovali, ni bil zmaga v zadevnih zadevah, ampak, nasprotno, povzročiti »zastoje, prekomerno delovno obremenitev in zaostanek« na Sodišču, »ohromiti njegovo delovanje«, »ustvariti razmerje moči«, da bi se »pogajal« s Sodiščem z grožnjo njegovemu delovanju in »iztiriti sistem«, v katerem je bilo Sodišče »člen v verigi«. Ta pristop, ki je poskušal spodkopati sistem konvencije in delovanje Sodišča, je bil očitno v nasprotju z namenom pravice do individualne pritožbe, z duhom konvencije in cilji, ki jih ta zasleduje (*Zambrano proti Franciji* (sklep), 2021, 35.–38. odstavek).

67. Sodišče lahko tudi ugotovi, da je prišlo do zlorabe pravice do pritožbe, kadar je pritožba očitno brez pravega namena in/ali zadeva neznatno vsoto denarja ali na splošno ne vpliva na objektivne legitimne interese pritožnika (*Simitzi-Papachristou in drugi proti Grčiji* (sklep), 2013; *Bock proti Nemčiji* (sklep), 2010, primerjaj s *S. A. S. proti Franciji* [VS], 2014, 62. in 68. odstavek). Od začetka veljavnosti Protokola št. 14 z dne 1. junija 2010 se tovrstne pritožbe lažje obravnavajo v skladu s točko b tretjega odstavka 35. člena konvencije (odsotnost znatno neugodnejšega položaja).

6. Zloraba notranjih pravnih sredstev ali druga krivdna dejanja na nacionalni ravni

68. Ravnanje pritožnika na nacionalni ravni je pomemben dejavnik pri ocenjevanju, ali je treba pritožbo šteti za zlorabo pravice do pritožbe. Ker so domača pravna sredstva primarno sredstvo za varstvo človekovih pravic, ki jih zagotavlja Konvencija, bo Sodišče pogosto odločalo na podlagi kumulativne analize vedenja pritožnika na domači ravni in pred Sodiščem. Zlasti očitna zloraba domačih pravnih sredstev lahko privede do tega, da se pritožba razglasi za nesprejemljivo zaradi

zlorabe (*Ferrara in drugi proti Italiji* (sklep), 2023, 43. odstavek). Na primer, neupravičeno drobljenje domačih izvršilnih postopkov brez drugega namena, kot da bi izkoristili domače pravo za pomnožitev nagrad odvetnikom, v povezavi z enako tehniko pred Sodiščem (vložitev številnih ločenih enakih pritožb, ki temeljijo na enakih ali podobnih dejstvih, ne da bi jih združili niti obvestili Sodišče o obstoju povezave med njimi), je bilo ocenjeno kot očitna zloraba, ki negativno vpliva na organizacijo in delovno obremenitev domačih sodišč in samega Sodišča (ibid., 63.-68. odstavek).

266. Včasih se sodbe in sklepi Sodišča ter zadeve, ki so še v reševanju, uporabijo za namene političnega govora na državni ravni v državah pogodbenicah. Pritožba, ki izhaja iz želje po publiciteti ali propagandi, zgolj iz tega razloga še ne pomeni zlorabe pravice do pritožbe (*McFeeley in drugi proti Združenemu kraljestvu*, sklep Komisije, 1980, in tudi *Khadzhaliyev in drugi proti Rusiji*, 2008, 66. in 67. odstavek). Vendar pa lahko pride do zlorabe, če pritožnik, ki ga motivirajo politični interesi, daje intervjuje za tisk ali televizijo, v katerih izraža neodgovoren in neresen odnos do postopka, ki teče pred Sodiščem (*Georgian Labour Party proti Gruziji*, 2008). Glede širjenja lažnih informacij tisku, ki bi lahko bilo posledica napake, storjene v dobri veri, ni bilo ugotovljeno, da pomeni zlorabo pravice do pritožbe (*Podeschi proti San Marinu*, 2017, 88. odstavek, kjer so pritožnik oziroma njegovi zastopniki napačno javno trdili, da je Sodišče pritožbo že razglasilo za dopustno.).

69. Sodišče je ugotovilo, da je prišlo do zlorabe pravice do individualne pritožbe, ko se je pritožnik pred Sodiščem skliceval na 8. člen na podlagi dokazov, pridobljenih s kršitvijo pravic drugih iz konvencije. Pritožnik je poskusil dokazati, da ni oče otroka, in je zato na silo brez privolitve pridobil vzorce DNK ter bil zato obsojen zaradi napada na telesno integriteto svoje nekdanje žene (*Koch proti Poljski* (sklep), 2017, 31.–34. odstavek).

7. Pristop, ki ga mora sprejeti tožena vlada

70. Če tožena vlada meni, da je pritožnik zlorabil pravico do pritožbe, mora o tem obvestiti Sodišče in ga seznaniti z ustreznimi informacijami, s katerimi razpolaga, tako da lahko Sodišče sprejme ustrezne sklepe. Upoštevanje postopkovnih obveznosti, ki jih pritožniku nalagata konvencija in poslovnik, mora nadzorovati Sodišče in ne tožena vlada. Vendar lahko grožnje vlade in njenih organov, da bodo proti pritožniku sprožili kazenski ali disciplinski postopek zaradi domnevne kršitve njegovih postopkovnih obveznosti pred Sodiščem, pomenijo kršitev 34. člena *in fine* konvencije, ki prepoveduje vsako poseganje v učinkovito uveljavljanje pravice do individualne pritožbe (*Mirojubovs in drugi proti Latviji*, 2009, 70. odstavek).

71. Tudi če vlada ne trdi, da je ravnanje pritožnikov pomenilo zlorabo pravice do individualne pritožbe, lahko Sodišče *proprio motu* postavi vprašanje morebitne zlorabe (*Gevorgyan in drugi proti Armeniji* (sklep), 2020, 32. odstavek; *Dimo Dimov in drugi proti Bolgariji*, 2020, 41. odstavek).

II. Razlogi za nedopustnost, povezani s pristojnostjo Sodišča

Točka a tretjega odstavka 35. člena – Merila dopustnosti

"3. Sodišče razglasi za nedopustno vsako pritožbo posameznika, predloženo v skladu s 34. členom, če meni:

(a) da ni v skladu z določbami konvencije ali njenih protokolov...;"

32. člen konvencije – Pristojnost Sodišča

"1. Sodišče je pristojno za vse zadeve v zvezi z razlago in uporabo konvencije in njenih protokolov, ki so mu predložene pod pogoji, predvidenimi v 33., 34., 46. in 47. členu.

2. V primeru spora glede pristojnosti Sodišča o tem odloči Sodišče."

Ključne besede HUDOC

Ratione personae (35-3-a) – *Ratione loci* (35-3-a) – *Ratione temporis* (35-3-a) – Trajajoče stanje (35-3-a) – *Ratione materiae* (35-3-a)

A. Nezdružljivost *ratione personae*

1. Načela

72. Za združljivost *ratione personae* je morala zatrjevano kršitev konvencije zagrešiti država pogodbenica ali pa se ji da to kršitev nekako pripisati.

73. Tudi kadar tožena pogodbenica ni podala ugovorov glede pristojnosti Sodišča *ratione personae*, mora to vprašanje Sodišče preučiti po uradni dolžnosti (*Sejdić in Finci proti Bosni in Hercegovini* [VS], 2009, 27. odstavek; *Mutu in Pechstein proti Švici*, 2018, 63. odstavek).

74. Temeljne pravice, ki jih varujejo mednarodne pogodbe o človekovih pravicah, je treba zagotoviti posameznikom, ki živijo na ozemlju te države pogodbenice, ne glede na njen poznejši razpad ali nasledstvo (*Bijelić proti Črni gori in Srbiji*, 2009, 69. odstavek).

75. Državo je mogoče šteti za odgovorno za dolgove podjetja v državni lasti, tudi če je podjetje ločena pravna oseba, pod pogojem, da ni dovolj institucionalno in operativno neodvisno od države, da je ta lahko rešena odgovornosti po konvenciji (*Ališić in drugi proti Bosni in Hercegovini, Hrvaški, Srbiji, Sloveniji in Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji* [VS], 2014, 114.–115. odstavek; *Kuzhelev in drugi proti Rusiji*, 2019, 93.–100. odstavek in 117. odstavek; *Mykhaylenko in drugi proti Ukrajini*, 2004, 43.–45. odstavek). To načelo, oblikovano v zvezi z dolgovi, velja tudi za druga ravnanja in opustitve teh podjetij, kot je uporaba patentiranih izumov (*Tokel proti Turčiji*, 2021, 58.–62. odstavek). Ravnanja in opustitve fundacije zasebnega prava lahko prav tako povzročijo odgovornost tožene države po konvenciji (*Mutu in Pechstein proti Švici*, 2018, 65.–67. odstavek).

76. Pritožbe se razglasijo za nezdružljive *ratione personae* s konvencijo iz naslednjih razlogov:

- če pritožnik nima legitimacije glede 34. člena konvencije (glej na primer *Municipal Section of Antilly proti Franciji* (sklep), 1999; *Döşemealti Belediyesi proti Turčiji* (sklep), 2010; *Moretti in Benedetti proti Italiji*, 2010, 32.–35. odstavek; *Bolgarski helsinški odbor proti Bolgariji* (sklep), 2016; *V. D. in drugi proti Rusiji*, 2019, 72.–76. odstavek; *İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesini proti Turčiji* (sklep), 2020, 34.–47. odstavek; *Demokratična republika Kongo proti Belgiji* (sklep), 2020, 13.–21. odstavek);

- če pritožnik ne more pokazati, da je žrtev zatrjevane kršitve (*Kátai proti Madžarski* (sklep), 2014, 25.–26. odstavek; *Trivkanović proti Hrvaški*, 2017, 49.–51. odstavek; glej Uvod, točka A.3 "status žrtve");
- če je pritožba vložena proti posamezniku (*X proti Združenemu kraljestvu*; sklep Komisije, 1976; *Durini proti Italiji*, sklep Komisije, 1994);
- če je pritožba vložena neposredno proti mednarodni organizaciji, ki ni pristopila h konvenciji (*Stephens proti Cipru, Turčiji in Združenim narodom* (sklep), 2008, zadnji odstavek);
- če pritožba zadeva protokol h konvenciji, ki ga tožena pogodbenica ni ratificirala (*Horsham proti Združenemu kraljestvu*, sklep Komisije, 1995; *De Saedeleer proti Belgiji*, 2007, 68. odstavek).

2. Pristojnost⁸

77. Kljub ugotovitvi, da nima pristojnosti *ratione loci*, Sodišče preuči, ali pritožniki spadajo v pristojnost ene ali več pogodbenic v skladu s 1. členom konvencije (*Drozd in Janousek proti Franciji in Španiji*, 1992, 90. odstavek). Tako se ugovori, da pritožniki ne spadajo v pristojnost tožene pogodbenice, običajno vlagajo kot trditve, da je pritožba *ratione personae* nezdružljiva s konvencijo (glej trditve vlad toženih pogodbenic v *Banković in drugi proti Belgiji in 16 drugim pogodbenicam* (sklep) [VS], 2001, 35. odstavek; *Ilaşcu in drugi proti Moldaviji in Rusiji* [VS], 2004, 300. odstavek; in *Weber in Saravia proti Nemčiji* (sklep), 2006; glej tudi *Mozer proti Moldaviji in Rusiji* [VS], 2016, 79. odstavek, kjer je ruska vlada vložila ugovor *ratione personae* in *ratione loci*; glej *M. A. in drugi proti Litvi*, 2018, 67. odstavek). Pristojnost po 1. členu konvencije je merilo praga. Izvajanje pristojnosti je nujen pogoj za to, da se država pogodbenico lahko šteje za odgovorno za ravnanja ali opustitve, ki se ji lahko pripišejo in na podlagi katerih se zatrjuje kršitev pravic in svoboščin, določenih v konvenciji (*Ilaşcu in drugi proti Moldaviji in Rusiji* [VS], 2004, 311. odstavek; *Al-Skeini proti Združenemu kraljestvu* [VS], 2011, 130. odstavek).

276. Pristojnost države v skladu s 1. členom je predvsem ozemeljska (*Banković in drugi proti Belgiji in drugim* (sklep) [VS], 2001, 61. in 67. odstavek; *Catan in drugi proti Moldaviji in Rusiji* [VS], 2012, 104. odstavek). Domneva se, da se pristojnost običajno izvaja na celotnem ozemlju države (*N. D. in N. T. proti Španiji* [VS], 2020, 102.–103. odstavek, 105. odstavek in naslednji; *Assanidze proti Gruziji* [VS], 2004, 139. odstavek; *Sargsyan proti Azerbajdžanu* [VS], 2015, 129., 139. in 150. odstavek). Pristojnost se lahko izvaja tudi na meji (na primer mejni uradniki zavrnejo sprejem prošenj za azil in sprejem prosilcev na ozemlje države *M. A. in drugi proti Litvi*, 2018, 69.–70. odstavek; *M. K. in drugi proti Poljski*, 2020, 126.–132. odstavek). Glede pojma pristojnosti je treba šteti, da odraža pomen tega izraza v mednarodnem javnem pravu, v skladu s katerim obstoj ograje, ki je nekoliko oddaljena od meje, ne dovoljuje državi, da enostransko izključi, spremeni ali omeji svojo ozemeljsko pristojnost, ki se začne na mejni črti. Sodišče je priznalo, da so se države, ki se nahajajo na zunanjih mejah schengenskega območja, soočale s precejšnjimi težavami pri obvladovanju vse večjega pritoka migrantov in prosilcev za azil, vendar ni izpeljalo nobenih sklepov o pristojnosti teh držav (*N. D. in N. T. proti Španiji* [VS], 2020, 104.–111. odstavek, kjer se je država sklicevala na izjemo od ozemeljske pristojnosti v okviru nezakonitega priseljevanja, 107.–108. odstavek).

78. Države je mogoče šteti za odgovorne za ravnanja svojih organov, ki so izvedena ali imajo učinke zunaj njihovega ozemlja (*Drozd in Janousek proti Franciji in Španiji*, 1992, 91. odstavek; *Soering proti Združenemu kraljestvu*, 1989, 86. in 91. odstavek; *Loizidou proti Turčiji* (predhodni ugovori), 1995, 62. odstavek). Vendar se to zgodi le izjemoma (*Banković in drugi proti Belgiji in 16 drugim pogodbenicam* (sklep) [VS], 2001, 71. odstavek; *Ilaşcu in drugi proti Moldaviji in Rusiji* [VS], 2004, 314. odstavek), namreč kadar pogodbenica dejansko nadzira neko območje ali vsaj odločilno vpliva nanj (*ibid.* 314.–

⁸ Glej *Vodnik glede 1. člena konvencije*.

316. odstavek in 392. odstavek; *Catan in drugi proti Moldaviji in Rusiji* [VS], 2012, 106.-107. odstavek; *Al-Skeini proti Združenemu kraljestvu* [VS], 2011, 138.-140. odstavek; *Medvedyev in drugi proti Franciji* [VS], 2010, 63.-64. odstavek; *Gruzija proti Rusiji (II)* [VS], 2021, 161.-175. odstavek, v zvezi s fazo okupacije po prenehanju sovražnosti). Glede pojmov "dejanski nadzor" nad območjem in dejanski nadzor preko oboroženih sil države glej *Ilaşcu in drugi proti Moldaviji in Rusiji* [VS], 2004, 314.-316. odstavek; glej tudi *Banković in drugi proti Belgiji in drugim pogodbenicam* [VS] (sklep), 2001, 67. in naslednji in 74.-82. odstavek; *Ciper proti Turčiji* [VS], 2001, 75.-81. odstavek; *Loizidou proti Turčiji* (utemeljenost), 1996, 52.-57. odstavek; *Hassan proti Združenemu kraljestvu* [VS], 2014, 75. odstavek; *Ukrajina proti Rusiji (re Krim)* (sklep) [VS], 2020, 315.-335. odstavek; *Gruzija proti Rusiji (II)* [VS], 2021, 126. in 165. odstavek. Glede pojma dejanskega nadzora, ki se ne izvaja neposredno, ampak preko podrejene lokalne uprave, ki preživi zaradi podpore te države, glej *Catan in drugi proti Moldaviji in Rusiji* [VS], 2012, 116.-122. odstavek; *Chiragov in drugi proti Armeniji* [VS], 2015, 169.-186. odstavek; *Gruzija proti Rusiji (II)* [VS], 2021, 166.-174. odstavek. Za primer dejanskega nadzora nad območjem v okviru domnevne "priključitve" ozemlja ene države pogodbenice s strani druge države pogodbenice glej *Ukrajina proti Rusiji (re Krim)* (sklep) [VS], 2020, 338.-349. odstavek.

79. Državo je mogoče šteti za odgovorno za kršenje konvencijskih pravic oseb, ki so na ozemlju druge države, vendar so pod oblastjo in nadzorom prve države preko njenih zastopnikov, ki zakonito ali pa nezakonito delujejo v drugi državi (*Issa in drugi proti Turčiji*, 2004, 71. odstavek; *Sánchez Ramirez proti Franciji*, sklep Komisije, 1996; *Öcalan proti Turčiji* [VS], 2005, 91. odstavek; *Veronica Ciobanu proti Moldaviji*, 2021, 25.-26. odstavek; za vojaške operacije v tujini glej *Al-Skeini proti Združenemu kraljestvu* [VS], 2011, 149. odstavek; *Hassan proti Združenemu kraljestvu* [VS], 2014, 76.-80. odstavek; *Jaloud proti Nizozemski* [VS], 2014, 140.-152. odstavek).

279. V zvezi z dejanji, ki jih storijo enote večnacionalnih sil, pooblašene od Združenih narodov, in pripisljivostjo teh dejanj odgovornosti pogodbenice, kadar mednarodna organizacija nima dejanskega nadzora niti najvišje oblasti nad tem ravnanjem, glej *Al-Jedda proti Združenemu kraljestvu*, [VS], 2011, 84.-86. odstavek. Glede dejanj, izvedenih v varovalnem pasu OZN, glej *Isaak in drugi proti Turčiji* (sklep), 2006. Glede aktivne faze sovražnosti (bombardiranje in artilerijsko obstreljevanje) v okviru mednarodnega oboroženega spopada med dvema državama pogodbenicama glej *Gruzija proti Rusiji (II)* [VS], 2021, 125.-144. odstavek.

80. Glede ozemelj, ki so pravno v pristojnosti pogodbenice, a ne pod dejansko oblastjo/nadzorom te pogodbenice, se lahko pritožbe štejejo za nezdržljive z določbami konvencije (*An in drugi proti Cipru*, sklep Komisije, 1991), vendar je treba upoštevati pozitivne obveznosti pogodbenice po konvenciji (*Ilaşcu in drugi proti Moldaviji in Rusiji* [VS], 2004, 312.-313. odstavek in 333. odstavek in naslednji; glej tudi *Stephens proti Cipru, Turčiji in Združenim narodom* (sklep), 2008; *Azemi proti Srbiji* (sklep), 2013; *Ivančoc in drugi proti Moldaviji in Rusiji*, 2011, 105.-106. odstavek; *Catan in drugi proti Moldaviji in Rusiji* [VS], 2012, 109.-110. odstavek; *Mozer proti Moldaviji in Rusiji* [VS], 2016, 99.-100. odstavek). Glede spornih območij na mednarodno priznanem ozemlju države pogodbenice, na katerih nobena druga pogodbenica nima dejanskega nadzora, glej *Sargsyan proti Azerbajdžanu* [VS], 2015, 139.-151. odstavek. Glede zapora, ki je pod popolnim nadzorom države pogodbenice, vendar mu je občinski organ *de facto* subjekta zunaj njenega nadzora odklopil električno energijo in vodo, glej *Pocasovschi in Mihaila proti Moldaviji in Rusiji*, 2018, 43.-46. odstavek. Državi ni bilo dovoljeno zahtevati izjeme od načel pristojnosti, ko je na svojem ozemlju postavila tri ograje, da bi preprečila nedovoljen vstop nedržavljanom, in je trdila, da posameznik spada v njeno pristojnost šele po prečkanju vseh treh ograj: Sodišče je razsodilo, da je država kljub temu na meji izvajala dejanski nadzor nad svojim ozemljem (*N. D. in N. T. proti Španiji* [VS], 2020, 104.-111. odstavek).

81. Obstajajo izjeme od načela, da posameznikova fizična prisotnost na ozemlju ene od pogodbenic učinkuje tako, da postavi tega posameznika v pristojnosti te pogodbenice, na primer, kadar pogodbenica gosti sedež mednarodne organizacije, proti kateri so usmerjene posameznikove pritožbe. Zgolj dejstvo, da ima mednarodno kazensko sodišče sedež in prostore na Nizozemskem, še ne zadošča za to, da se tej državi pripišejo domnevna ravnanja ali opustitve mednarodnega sodišča v

zvezi z obsodbo pritožnika (*Galić proti Nizozemski* (sklep), 2009; *Blagojević proti Nizozemski* (sklep), 2009; *Djokaba Lambi Longa proti Nizozemski* (sklep), 2012). Glede pritožbe proti toženi pogodbenici kot stalnemu sedežu mednarodne organizacije glej *Lopez Cifuentes proti Španiji* (sklep), 2009, 25.–26. odstavek, *Klausecker proti Nemčiji* (sklep), 2015, 80.–81. odstavek. Glede sprejema mednarodne civilne uprave na ozemlju tožene pogodbenice glej *Berić in drugi proti Bosni in Hercegovini* (sklep), 2007, 30. odstavek.

82. Zgolj sodelovanje države v postopku, ki je sprožen proti njej v drugi državi, še ne pomeni izvrševanja eksteritorialne pristojnosti (*McElhinney proti Irski in Združenemu kraljestvu* (sklep) [VS], 2000; *Treska proti Albaniji in Italiji* (sklep), 2006; in *Manoilescu in Dobrescu proti Romuniji in Rusiji* (sklep), 2005, 99.–111. odstavek). Ko pa oseba vloži civilno tožbo pri sodiščih ali tribunalah države, nesporno obstaja "jurisdikcijska povezava" med to osebo in državo kljub ekstrateritorialni naravi dogodkov, ki naj bi bili vzrok za tožbo (*Marković in drugi proti Italiji*, [VS], 2006, 49.–55. odstavek, v zvezi s 6. členom konvencije; glej podobno *Arlewin proti Švedski*, 2016, 65.–74. odstavek, v zvezi s pristojnostjo države pogodbenice glede postopka zaradi obrekovanja, sproženega v zvezi s televizijskim programom, ki se predvaja iz tuje države; glej, nasprotno, *M. N. in drugi proti Belgiji* (sklep) [VS], 2020, 121.–125. odstavek, v zvezi s postopkom, sproženim v Belgiji z namenom pridobitve dovoljenja za vstop v to državo, da bi zaprosili za azil in se izognili obravnavi, ki je v nasprotju s 3. členom konvencije). Podobno tudi v primeru, če preiskovalni ali sodni organi države pogodbenice sprožijo lastno kazensko preiskavo ali postopek v zvezi s smrtjo – tudi če je do te smrti prišlo zunaj pristojnosti te države – uvedba te preiskave ali tega postopka zadostuje za vzpostavitev "jurisdikcijske povezave" v skladu s 1. členom konvencije med to državo in žrtvinimi sorodniki, ki pozneje vložijo pritožbo na podlagi postopkovnega dela 2. člena pred Sodiščem (*Güzelyurtlu in drugi proti Cipru in Turčiji* [VS], 2019, 188.–189. odstavek in 191. odstavek; *Aliyeva in Aliyev proti Azerbajdžanu*, 2014, 57. odstavek; glej nasprotno *Hanan proti Nemčiji* [VS], 2021, 134.–135. odstavek, v zvezi s smrtnimi žrtvami v okviru eksteritorialne vojaške operacije, izvedene zunaj ozemlja pogodbenic konvencije). Če v tej državi pogodbenici ni bilo preiskave ali postopka, lahko "posebnosti" v danem primeru sprožijo obstoj "jurisdikcijske povezave" v zvezi s postopkovno obveznostjo iz 2. člena preiskati smrt, ki se je zgodila v drugi pristojnosti ali ki ni nujno v pristojnosti te države (*Güzelyurtlu in drugi proti Cipru in Turčiji* [VS], 2019, 190. odstavek in 192.–196. odstavek, kjer so osumljenci umora pobegnili na del ciprskega ozemlja, ki je pod dejanskim nadzorom Turčije, kar je Cipru preprečilo, da bi izvajal lastno kazensko preiskavo v zvezi s temi osumljenci; *Gruzija proti Rusiji (II)* [VS], 2021, 331.–332. odstavek, v zvezi z domnevnimi vojnimi zločini, storjenimi med aktivno fazo sovražnosti, ki jih je morala Ruska federacija preiskati v skladu z mednarodnim humanitarnim pravom in notranjim pravom; *Hanan proti Nemčiji* [VS], 2021, 136.–142. odstavek, kjer je Nemčija ohranila izključno pristojnost nad svojimi enotami v zvezi s hudimi kaznivimi dejanji, ki jih je morala preiskati v skladu z mednarodnim in notranjim pravom). Sodišče je uporabilo pristop "posebnosti" in ugotovilo "jurisdikcijsko povezavo" tudi v zvezi s postopkovno obveznostjo nadaljevati izvrševanje zaporne kazni, začete v drugi državi pogodbenici (*Makuchyan in Minasyan proti Azerbajdžanu in Madžarski*, 2020, 49.–51. odstavek, v zvezi z umorom, ki ga je na Madžarskem storil azerbajdžanski častnik, ki je bil obsojen in pozneje premeščen v svojo domovino).

283. Sodišče je določilo tudi načela, ki urejajo ekstrateritorialno odgovornost za prijetje in pripor, izvršeno v tretji državi, v okviru postopka izročitve, ki ga je sprožila tožena država (*Stephens proti Malti (št. 1)*, 2009, 52. odstavek; *Vasiliciuc proti Moldaviji*, 2017, 22.–25. odstavek).

83. Drugi priznani primeri ekstrateritorialnega izvajanja pristojnosti države pogodbenice vključujejo primere, ki se nanašajo na dejavnosti njenih diplomatskih ali konzularnih predstavništev v tujini (*M. proti Danski*, sklep Komisije, 1994; glej, nasprotno, *M. N. in drugi proti Belgiji* (sklep) [VS], 2020, 106. in 117.–119. odstavek) in tiste, ki se nanašajo na dejavnosti na krovu letal in ladij, registriranih v tej državi ali ki letijo ali plujejo pod njeno zastavo (*Hirsi Jamaa in drugi proti Italiji* [VS], 2012, 70.–75. odstavek in 79.–81. odstavek; *Medvedyev in drugi proti Franciji* [VS], 2010, 65. odstavek; *Bakanova proti Litvi*, 2016, 63. odstavek).

3. Odgovornost in pripisljivost

84. *Ratione personae* združljivost s konvencijo poleg tega zahteva, da je zatrjevana kršitev pripisljiva državi pogodbenici (*Gentilhomme, Schaff-Benhadj in Zerouki proti Franciji*, 2002, 20. odstavek; *M. A. in drugi proti Litvi*, 2018, 70. odstavek). Vendar so se v nedavnih zadevah obravnavala vprašanja pripisljivosti / odgovornosti / pripisovanja brez izrecnega sklicevanja na združljivost *ratione personae* (*Assanidzé proti Gruziji* [VS], 2004, 144. odstavek in naslednji; *Husein proti Albaniji in 20 drugim državam pogodbenicam* (sklep), 2006; *Isaak in drugi proti Turčiji* (sklep), 2006; in *Stephens proti Malti* (št. 1), 2009, 45. odstavek; *Jaloud proti Nizozemski* [VS], 2014, 154.-155. odstavek). Sodišče je v zadevi *Gruzija proti Rusiji (II)* [VS], 2021, 162. odstavek, opozorilo, da je vprašanje, ali dejstva, ki so predmet pritožbe, spadajo v pristojnost tožene države in ali jih je mogoče pripisati tej državi in uveljavljati njeno odgovornost, ločeni zadevi, pri čemer je zadnji dve treba presoditi na podlagi preučitve utemeljenosti.

85. Čeprav se odgovornost pogodbenic za dejanja posameznikov tradicionalno obravnava pod poglavjem združljivosti *ratione personae*, pa je lahko odvisna tudi od pogojev posameznih pravic v konvenciji in obsega pozitivnih obveznosti, povezanih s temi pravicami (glej, na primer, *Söderman proti Švedski* [VS], 2013, 78. odstavek; *Aksu proti Turčiji* [VS], 2012, 59. odstavek; *Siliadin proti Franciji*, 2005, 77.–81. odstavek; *Beganović proti Hrvaški*, 2009, 69.–71. odstavek). Odgovornost države se lahko po konvenciji uveljavlja kot posledica tihe privolitve njenih organov v dejanja posameznikov ali dopuščanja teh dejanj, ki kršijo s konvencijo določene pravice drugih posameznikov v njeni pristojnosti (*Ilaşcu in drugi proti Moldaviji in Rusiji* [VS], 2004, 318. odstavek; glej, nasprotno, *Makuchyan in Minasyan proti Azerbajdžanu in Madžarski*, 2020, 111.–120. odstavek, v zvezi s kaznivimi dejanji, ki jih je v tujini storil častnik kot zasebnik brez jasnega in nedvoumnega "priznanja" in "sprejetja" države), ali celo kadar ta dejanja izvedejo tuji uradniki na njenem ozemlju (*El-Masri proti Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji* [VS], 2012, 206. odstavek; *Al Nashiri proti Poljski*, 2014, 452. odstavek; *Nasr in Ghali proti Italiji*, 2016, 241. odstavek; *Al Nashiri proti Romuniji*, 2018, 594. in 600.–602. odstavek).

86. Odgovornost držav za sodne odločitve v zvezi s spori med zasebniki se lahko uveljavlja na podlagi obstoja posega v konvencijsko pravico (*Zhidov proti Rusiji*, 2018, 71. in 95. odstavek, v zvezi s sodnimi odredbami za rušenje nezakonito zgrajenih stavb na zahtevo zasebnih podjetij, ki upravljajo plinovode in naftovode, pri čemer je Sodišče menilo, da so takšne odredbe pomenile poseg oblasti v pravico pritožnikov do mirnega uživanja njihovega premoženja, zaradi česar je zavrnilo predhodni ugovor vlade o nezdružljivosti *ratione personae*).

4. Vprašanja o mogoči odgovornosti pogodbenic konvencije glede ravnanj ali opustitev, povezanih z njihovim članstvom v mednarodni organizaciji

87. Konvencije se ne da razlagati na način, ki bi Sodišču omogočil presojo ravnanj in opustitev pogodbenic, ki so zajeta v resolucije Varnostnega sveta OZN in do katerih je prišlo pred misijami OZN za varovanje mednarodnega miru in varnosti ali med njimi. S tem bi posegali v izpolnjevanje temeljnega poslanstva OZN (*Behrami proti Franciji in Saramati proti Franciji, Nemčiji in Norveški* (sklep) [VS], 2007, 146.–152. odstavek; primerjaj z *Al-Jedda proti Združenemu kraljestvu* [VS], 2011, 74.–85. odstavek, v zvezi z dejanji nacionalnih enot v okviru večnacionalnih sil, nad katerimi Varnostni svet Združenih narodov ni imel pooblastil in nadzora ter jih je bilo mogoče pripisati državi pogodbenici). Vendar Sodišče zavzema drugačen pristop v zvezi z državnimi akti za izvajanje resolucij Varnostnega sveta Združenih narodov, ki jih ni mogoče neposredno pripisati Združenim narodom, in zato lahko vključujejo odgovornost države (*Nada proti Švici* [VS], 2012, 120.–122. odstavek; *Al-Dulimi in Montana Management Inc. proti Švici* [VS], 2016, 93.–96. odstavek).

88. Glede odločitev mednarodnih sodišč je Sodišče po analogiji razsodilo, da nima pristojnosti *ratione personae* za obravnavanje pritožb glede dejanskih postopkov na Mednarodnem kazenskem sodišču za vojne zločine na območju nekdanje Jugoslavije, ustanovljenem z resolucijo Varnostnega sveta OZN (*Galić proti Nizozemski* (sklep), 2009; in *Blagojević proti Nizozemski* (sklep), 2009). Glede odpuščanja

javnih uradnikov s sklepom Visokega predstavnika za Bosno in Hercegovino, katerega pooblastila izhajajo iz resolucij Varnostnega sveta OZN, glej *Berić in drugi proti Bosni in Hercegovini* (sklep), 2007, 26. odstavek in naslednji.

89. Domnevne kršitve konvencije se ne da pripisati pogodbenici zaradi odločbe ali ukrepa, ki ga je izdal organ mednarodne organizacije, katere članica je pogodbenica, kadar ni niti ugotovljeno niti zatrjevano, da varovanje človekovih pravic, ki ga na splošno omogoča ta mednarodna organizacija, ni "enakovredno" tistemu, ki ga zagotavlja konvencija, in kadar ta pogodbenica ni bila neposredno ali posredno vključena v izvajanje izpodbijanega dejanja (*Gasparini proti Italiji in Belgiji* (sklep), 2009; *Klausecker proti Nemčiji* (sklep), 2015, 97. odstavek).

90. Tako Sodišče odloči, da nima pristojnosti *ratione personae* za reševanje pritožb, usmerjenih proti posamičnim odločbam pristojnega organa mednarodne organizacije v okviru delovnega spora, ki v celoti spada v notranji pravni red takšne organizacije, katere pravna oseba je ločena od pravne osebe njenih držav članic, kadar te države niso nikoli neposredno ali posredno posegle v spor in niso bile z nobenim ravnanjem ali opustitvijo odgovorne v skladu s konvencijo (posamični delovni spor z organizacijo Eurocontrol: *Boivin proti 34 državam članicam Sveta Evrope* (sklep), 2008; disciplinski postopek v Mednarodnem svetu za olive *Lopez Cifuentes proti Španiji* (sklep), 2009, 28.-29. odstavek; in disciplinski postopek v Svetu Evrope: *Beygo proti 46 državam članicam Sveta Evrope* (sklep), 2009). Glede domnevnih kršitev Konvencije zaradi odpustitve uradnika Evropske komisije in postopkov pred sodišči EU glej *Connolly proti 15 državam članicam Evropske unije* (sklep), 2008; *Andreasen proti Združenemu kraljestvu in 26 drugim državam članicam Evropske unije* (sklep), 2015, 71.-72. odstavek.

292. Poučno je primerjati te ugotovitve s preučevanjem domnevnih strukturnih pomanjkljivosti v notranjem mehanizmu mednarodne organizacije, na katero so zadevne države pogodbenice prenesle del suverenih pooblastil, kadar se je pojavila trditev, da varovanje temeljnih pravic organizacije ni bilo "enakovredno" kot varovanje, ki ga zagotavlja konvencija (*Gasparini proti Italiji in Belgiji* (sklep), 2009; *Klausecker proti Nemčiji* (sklep), 2015, 98.–107. odstavek).

91. Sodišče sprejme drugačen pristop k zadevam, ki pomenijo neposredno ali posredno poseganje tožene pogodbenice v spor, s čimer ta postane mednarodno odgovorna: glej *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi proti Irski* [VS], 2005, 153. odstavek; *Michaud proti Franciji*, 2012, 102.–104. odstavek; *Nada proti Švici* [VS], 2012, 120.–122. odstavek; *Al-Dulimi in Montana Management Inc. proti Švici* [VS], 2016, 93.–96. odstavek; primerjaj z *Behrami proti Franciji in Saramati proti Franciji, Nemčiji in Norveški* (sklep) [VS], 2007, 151. odstavek. Glej tudi naslednje primere:

- odločitev, da pritožnik ne bo registriran kot volivec na podlagi pogodbe, sestavljene v okviru Evropske unije (*Matthews proti Združenemu kraljestvu* [VS], 1999);
- izvršitev francoskega zakona, ki izvaja direktivo Evropske unije, proti pritožniku (*Cantoni proti Franciji*, 1996);
- zavrnitev dostopa do nemških sodišč zaradi jurisdikcijskih imunitet, podeljenih mednarodnim organizacijam (*Beer in Regan proti Nemčiji* [VS], 1999; *Waite in Kennedy proti Nemčiji* [VS], 1999); *Klausecker proti Nemčiji* (sklep), 2015, 45. odstavek);
- zaseg na ozemlju tožene pogodbenice, ki ga izvedejo njeni organi po odloku ministra, v skladu s pravnimi obveznostmi po pravu EU (*Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi proti Irski* [VS], 2005) – uredba EU, ki je bila izdana po resoluciji Varnostnega sveta OZN – glej 153. in 154. odstavek);
- predlog domačega sodišča Sodišču Evropske unije za izdajo predhodne odločbe (*Cooperatieve Producentenorganisatie van de Nederlinse Kokkelvisserij U.A. proti Nizozemski* (sklep), 2009);
- odločitev švicarskih organov, da vrnejo pritožnika v Italijo v skladu z Dublinsko uredbo II o vzpostavitvi meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje

prošnje za mednarodno zaščito, ki jo v eni od držav članic vloži državljan tretje države, ki velja za Švico na podlagi pridružitvenega sporazuma z EU (*Tarakhel proti Švici* [VS], 2014, 88.–91. odstavek).

92. Kar torej zadeva Evropsko unijo, pritožbe proti posameznim državam članicam o njihovi uporabi prava EU zaradi tega razloga ne bodo nujno nedopustne (*Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi proti Irski* [VS], 2005, 137. odstavek, *Matthews proti Združenemu kraljestvu* [VS], 1999, 26.-35. odstavek).

93. Glede pritožb, vloženih neposredno proti institucijam Evropske unije, ki ni pogodbenica konvencije, obstaja starejša podlaga za razglasitev njihove nedopustnosti *ratione personae* (*Confédération française démocratique du travail proti Evropskim skupnostim*, sklep Komisije, 1978; *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi proti Irski* [VS], 2005, 152. odstavek in tam navedeni sklici; *Cooperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U. A. proti Nizozemski* (sklep), 2009).

296. To stališče je bilo sprejeto tudi za Evropski patentni urad (*Lenzing AG proti Nemčiji*, sklep Komisije, 1998) in druge mednarodne organizacije, kot so Združeni narodi (*Stephens proti Cipru, Turčiji in Združenim narodom* (sklep), 2008).

94. Glede vprašanja, ali se lahko odgovornost države uveljavlja glede njene ustave, ki je priloga k mednarodni pogodbi, glej *Sejdić in Finci proti Bosni in Hercegovini* [VS], 2009, 30. odstavek.

B. Nezdružljivost *ratione loci*⁹

1. Načela

95. Za združljivost *ratione loci* je potrebno, da je do domnevne kršitve konvencije prišlo v pristojnosti tožene pogodbenice ali na ozemlju, ki je pod njenim dejanskim nadzorom (*Ciper proti Turčiji* [VS], 2001, 75.–81. odstavek, *Drozd in Janousek proti Franciji in Španiji*, 1992, 84.–90. odstavek).

96. Kadar pritožbe temeljijo na dogodkih na ozemlju zunaj države pogodbenice in ni povezave med temi dogodki in katero koli oblastjo v pristojnosti države pogodbenice, se jih zavrne kot nezdružljive *ratione loci* s konvencijo.

300. Kadar se pritožbe nanašajo na dejanja, ki so se zgodila zunaj ozemlja pogodbenice, lahko vlada vloži predhodni ugovor, da je pritožba nezdružljiva *ratione loci* z določbami konvencije (*Loizidou proti Turčiji* (predhodni ugovori), 1995, 55. odstavek; *Rantsev proti Cipru in Rusiji*, 2010, 203. odstavek; *Mozer proti Moldaviji in Rusiji* [VS], 2016, 79. in 111. odstavek; *Güzelyurtlu in drugi proti Cipru in Turčiji*, 2019, 170.–174. odstavek; *Hanan proti Nemčiji* [VS], 2021, 104.–113. odstavek). Takšen ugovor se preuči po 1. členu konvencije¹⁰ (glede obsega pojma "pristojnosti" po tem členu glej, na primer, *N. D. in N. T. proti Španiji* [VS], 2020, 102.–103. odstavek; *Banković in drugi proti Belgiji in drugim* (sklep) [VS], 2001, 75. odstavek; *Güzelyurtlu in drugi proti Cipru in Turčiji*, 2019, 178.–197. odstavek; *Hanan proti Nemčiji* [VS], 2021, 132.–142. odstavek; *Ukrajina in Nizozemska proti Rusiji* [VS] (sklep), 2022, 547.-564. odstavek; glej tudi *točko II.A.2* zgoraj). Tudi če vlada ne ugovarja, lahko Sodišče po uradni dolžnosti preuči zadevo (*Vasiliciuc proti Moldaviji*, 2017, 22. odstavek; *Stephens proti Malti* (št. 1), 2009, 45. odstavek).

301. Včasih tožena vlada poda ugovor, da je pritožba nedopustna, ker je nezdružljiva *ratione loci* z določbami konvencije zato, ker je pritožnik med postopkom prebival v drugi pogodbenici, postopek pa sprožil v toženi pogodbenici, ker so bili predpisi ugodnejši. Sodišče bo takšne pritožbe preučilo tudi s stališča 1. člena (*Haas proti Švici* (sklep), 2010).

9. Glej razdelek Pristojnost.

10. Glej *Vodnik po 1. členu konvencije*.

302. Vendar je jasno, da bo država odgovorna za dejanja svojih diplomatskih in konzularnih predstavnikov v tujini in da se ne sme sprožiti nobeno vprašanje nezdržljivosti *ratione loci* glede diplomatskih misij (*X proti Nemčiji*, sklep Komisije, 1965; *Al-Skeini proti Združenemu kraljestvu* [VS], 2011, 134. odstavek; *M. proti Danski*, sklep Komisije, 1994, 1. odstavek in tam navedeni sklici; glej nasprotno *M. N. in drugi proti Belgiji* (sklep) [VS], 2020, 106. odstavek in 117.–119. odstavek), ali glede dejanj, izvedenih na krovu letal ali plovil, registriranih v tej pogodbenici, ali ki letijo ali plujejo pod njeno zastavo (*Banković in drugi proti Belgiji in drugim pogodbenicam* (sklep) [VS], 2001, 73. odstavek; *Hirsi Jamaa in drugi proti Italiji* [VS], 2012, 77. in 81. odstavek; *Bakanova proti Litvi*, 2016, 63. odstavek).

303. Kljub ugotovitvi, da nima pristojnosti *ratione loci*, Sodišče preuči, ali pritožniki spadajo v pristojnost ene ali več pogodbenic v skladu s 1. členom konvencije (*Droz in Janousek proti Franciji in Španiji*, 1992, 90. odstavek).

304. Tako se ugovori, da pritožniki ne spadajo v pristojnost tožene pogodbenice, običajno vlagajo kot trditve, da je pritožba *ratione personae* nezdržljiva s konvencijo (glej trditve vlad toženih pogodbenic v *Banković in drugi proti Belgiji in 16 drugim pogodbenicam* (sklep) [VS], 2001, 35. odstavek; *Ilaşcu in drugi proti Moldaviji in Rusiji* [VS], 2004, 300. odstavek; *Weber in Saravia proti Nemčiji* (sklep), 2006).

2. Posebni primeri

305. Če pogodbenica ni podala izjave v skladu s 56. členom o razširitvi uporabe konvencije na to ozemlje, bo pritožba glede odvisnih ozemelj nezdržljiva *ratione loci* (*Gillow proti Združenemu kraljestvu*, 1986, 60.–62. odstavek; *Bui Van Thanh in drugi proti Združenemu kraljestvu*, sklep Komisije, 1990; *Yonghong proti Portugalski* (sklep), 1999; *Chagos Islanders proti Združenemu kraljestvu* (sklep), 2012, 60.–76. odstavek). To po analogiji velja tudi za protokole h konvenciji (*Quark Fishing Limited proti Združenemu kraljestvu* (sklep), 2006).

306. Kadar pogodbenica poda takšno izjavo po 56. členu, se ne pojavi vprašanje o nezdržljivosti (*Tyler proti Združenemu kraljestvu*, 1978, 23. odstavek).

307. Če odvisno ozemlje postane neodvisno, izjava samodejno preneha veljati. Nadaljnje pritožbe proti prestolni državi bodo razglašene za nezdržljive *ratione personae* (*Church of X. proti Združenemu kraljestvu*, sklep Komisije, 1968).

308. Če odvisno ozemlje postane del metropolitanskega ozemlja države pogodbenice, začne konvencija samodejno veljati za nekdanje odvisno ozemlje (*Hingitaq 53 in drugi proti Danski* (sklep), 2006).

C. Nezdržljivost *ratione temporis*

1. Splošna načela

309. V skladu s splošnimi pravili mednarodnega prava (načelo prepovedi retroaktivnosti pogodb) določbe konvencije ne zavezujejo pogodbenic v zvezi z nobenim dejanjem ali dejstvom, do katerega je prišlo, ali katerim koli stanjem, ki je prenehalo obstajati pred dnevom začetka veljavnosti konvencije za to pogodbenico (*Blečić proti Hrvaški* [VS], 2006, 70. odstavek; *Šilih proti Sloveniji* [VS], 2009, 140. odstavek; in *Varnava in drugi proti Turčiji* [VS], 2009, 130. odstavek).

310. Pristojnost *ratione temporis* zajema le obdobje po tem, ko tožena pogodbenica ratificira konvencijo ali njene protokole. Vendar konvencija pogodbenicam ne nalaga nobene posebne obveznosti, da zagotovijo popravo za napake ali škodo, povzročeno pred tem datumom (*Kopecký proti Slovaški* [VS], 2004, 38. odstavek).

311. Od dneva ratifikacije morajo biti vsa domnevna ravnanja in opustitve države v skladu s konvencijo ali njenimi protokoli, poznejša dejstva pa spadajo v pristojnost Sodišča, tudi kadar gre zgolj

za podaljšanje že obstoječega stanja (*Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão in drugi proti Portugalski*, 2000, 43. odstavek). Sodišče pa lahko upošteva dejstva pred ratifikacijo, kadar bi se lahko štelo, da so privedla do položaja, ki sega dlje od tega dneva, ali pa bi bila lahko pomembna za razumevanje dejstev, ki so se pojavila po tem dnevu (*Hutten-Czapska proti Poljski* [VS], 2006, 147.–153. odstavek; *Kurić in drugi proti Sloveniji* [VS], 2012, 240.–241. odstavek).

312. Sodišče je dolžno preučiti svojo pristojnost *ratione temporis* po uradni dolžnosti in v kateri koli fazi postopka, saj gre za zadevo, ki se nanaša na pristojnosti Sodišča in ne na vprašanje dopustnosti v ožjem pomenu izraza (*Blečić proti Hrvaški* [VS], 2006, 67. odstavek; *Petrović proti Srbiji*, 2014, 66. odstavek; *Hoti proti Hrvaški*, 2018, 84. odstavek – primerjaj *Agrotexim in drugi proti Grčiji*, 1995, 58. odstavek).

2. Uporaba teh načel

a. Odločilni datum v zvezi z ratifikacijo konvencije ali sprejemom pristojnosti institucij konvencije

313. Načeloma je odločilni datum za namene opredelitve časovne pristojnosti Sodišča datum začetka veljavnosti konvencije in protokolov za to pogodbenico (glej na primer *Šilih proti Sloveniji* [VS], 2009, 164. odstavek).

314. Vendar je konvencija iz leta 1950 določila, da sta pristojnost Komisije za obravnavo individualnih pritožb (25. člen) in pristojnost Sodišča (46. člen) odvisni od posebnih izjav pogodbenic v zvezi s tem. Te izjave so lahko podvržene omejitvam, zlasti časovnim. Glede držav, ki so takšne izjave sestavile po dnevu svoje ratifikacije konvencije, sta Komisija in Sodišče sprejela časovne omejitve njihove pristojnosti glede dejstev, ki spadajo v obdobje med začetkom veljavnosti konvencije in ustrezno izjavo (*X proti Italiji*, sklep Komisije, 1976; *Stamoulakatos proti Grčiji (št. 1)*, 1993, 32. odstavek; glej tudi *Chong in drugi proti Združenemu kraljestvu* (sklep), 2018, 84.–90. odstavek, kjer je Sodišče pojasnilo, da je bil "odločilni datum" dan, ko je Združeno kraljestvo priznalo pravico do individualne pritožbe – leta 1966 – in ne dan, ko je konvencija začela veljati za to državo – leta 1953).

315. Kadar pri vladni izjavi ni takšne časovne omejitve (glej izjavo Francije z dne 2. oktobra 1981), institucije konvencije priznavajo retroaktivni učinek sprejema njihove pristojnosti (*X proti Franciji*, sklep Komisije, 1982).

316. Časovne omejitve, vključene v te izjave, ostanejo v veljavi za opredelitev pristojnosti Sodišča za sprejem individualnih pritožb po trenutnem 34. členu konvencije na podlagi 6. člena **Protokola št. 11** (*Blečić proti Hrvaški* [VS], 2006, 72. odstavek). Sodišče ob upoštevanju prejšnjega sistema kot celote meni, da ima pristojnost od prve izjave, ki priznava pravico do individualne pritožbe na komisijo, ne glede na čas, ki je potekel med izjavo in priznanjem pristojnosti Sodišča (*Cankoçak proti Turčiji*, 2001, 26. odstavek; *Yorgiyadis proti Turčiji*, 2004, 24. odstavek; *Varnava in drugi proti Turčiji* [VS], 2009, 133. odstavek).

b. Trenutna dejstva pred ali po začetku veljavnosti Konvencije ali izjave

317. Časovno pristojnost Sodišča je treba opredeliti glede na dejstva, ki predstavljajo domnevni poseg. Zato je treba v vsakem posamičnem primeru ugotoviti natančen čas domnevnega posega. Pri tem mora Sodišče upoštevati tako dejstva, zaradi katerih se pritožnik pritožuje, kakor obseg pravice po konvenciji, ki naj bi bila kršena (*Blečić proti Hrvaški* [VS], 2006, 82. odstavek; *Varnava in drugi proti Turčiji* [VS], 2009, 131. odstavek; *Nešić proti Črni gori*, 2020, 36.–38. odstavek).

318. Kadar se ta preizkus uporablja za različne sodne odločbe pred odločilnim datumom in po njem, Sodišče upošteva dokončno sodbo, ki bi sama po sebi lahko kršila pritožnikove pravice (sodba vrhovnega sodišča, s katero je bila stanovanjska pravica ukinjena v *Blečić proti Hrvaški* [VS], 2006, 85. odstavek; ali sodba okrožnega sodišča pri *Mrkić proti Hrvaški* (sklep), 2006), kljub obstoju poznejših

pravnih sredstev, katerih posledica je bila zgolj v tem, da so omogočila ohranitev posega (poznejši sklep ustavnega sodišča, ki potrjuje sodbo vrhovnega sodišča pri *Blečić proti Hrvaški* [VS], 2006, 85. odstavek; ali oba sklepa vrhovnega sodišča in ustavnega sodišča pri *Mrkić proti Hrvaški* (sklep), 2006).<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-76084>

319. Naknadni neuspeh pravnih sredstev, katerih cilj je popraviti takšen poseg, tega ne more prenesti v časovno pristojnost Sodišča (*Blečić proti Hrvaški* [VS], 2006, 77.–79. odstavek). Sodišče je poudarilo, da domača sodišča niso prisiljena retroaktivno uporabljati konvencije za poseg, do katerega je prišlo pred odločilnim datumom (*Varnava in drugi proti Turčiji* [VS], 2009, 130. odstavek).

320. Primeri zadev vključujejo:

- posege, do katerih je prišlo pred odločilnim datumom, in dokončne sodne odločbe, izdane po tem datumu (*Meltex Ltd proti Armeniji* (sklep), 2008);
- posege po odločilnem datumu (*Lepojić proti Srbiji*, 2007, 45. odstavek, in *Filipović proti Srbiji*, 2007, 33. odstavek);
- uporabo dokazov, pridobljenih kot rezultat grdega ravnanja pred odločilnim datumom v sodnih odločbah, izdanih po tem datumu (*Harutyunyan proti Armeniji*, 2007, 50. odstavek);
- tožbo za ugotovitev ničnosti pravnega naslova do premoženja, vloženo pred odločilnim datumom, a končano po njem (*Turgut in drugi proti Turčiji*, 2008, 73. odstavek);
- datum pravnomočne ugotovitve ničnosti pravnega naslova do premoženja (*Fener Rum Patrikliji (Ecumenical Patriarchy) proti Turčiji* (sklep), 2007).

321. Glej tudi:

- obsodbo pritožnika *in absentia* na grških sodiščih pred izjavo Grčije po 25. členu kljub končno neuspešnim pritožbam, vložnim proti obsodbi po tem datumu (*Stamoulakatos proti Grčiji* (št. 1); 1993, 33. odstavek);
- implicitno odločbo osrednje volilne komisije, izdano pred ratifikacijo, o zavrnitvi pritožnikove prošnje po podpisu peticije, ne da bi imel v potnem listu žig, medtem ko je postopek, sprožen iz tega razloga, potekal po tem datumu (*Kadiķis proti Latviji* (sklep), 2000);
- odpustitev pritožnika iz službe in njegova civilna tožba, vložena pred ratifikacijo, ki ji sledi odločitev ustavnega sodišča po tem datumu (*Jovanović proti Hrvaški* (sklep), 2002);
- ministrsko odredbo o prenosu upravljanja pritožnikovega podjetja na odbor, ki ga imenuje minister za gospodarstvo, s tem pa mu odvzame pravico do dostopa do sodišča, medtem ko je bila sodba vrhovnega sodišča o zavrnitvi pritožnikove pritožbe izdana po odločilnem datumu (*Kefalas in drugi proti Grčiji*, 1995, 45. odstavek);
- obsodbo pritožnika po ustrezni izjavi iz 46. člena zaradi izjav, danih novinarju pred tem datumom (*Zana proti Turčiji*, 1997, 42. odstavek);
- preiskavo prostorov pritožnikovega podjetja in zaseg dokumentov, čeprav je poznejši postopek potekal po ratifikaciji (*Veeber proti Estoniji* (št. 1), 2002; 55. odstavek; glej tudi *Kikots in Kikota proti Latviji* (sklep), 2002).

322. Če pa se pritožnik posebej pritoži zaradi združljivosti poznejših postopkov s členom konvencije, lahko Sodišče razglasi, da ima pristojnost *ratione temporis* v zvezi s temi pravnimi sredstvi (kasacijska pritožba na vrhovno sodišče proti odredbi prvostopenjskega sodišča za ustavitev tiskanja in distribucije časopisa v *Kerimov proti Azerbajdžanu* (sklep), 2006; do nezakonite razdelitve bančnega premoženja je prišlo pred odločilnim datumom in odškodninski zahtevek je bil vložen po tem datumu v *Kotov proti Rusiji* [VS], 2012, 68.-69. odstavek).

323. Preizkus in merila, postavljena v *Blečić proti Hrvaški* [VS], 2006, so splošnega značaja; pri uporabi teh meril je treba upoštevati posebno naravo določenih pravic, kakršne so določene v 2. in 3. členu konvencije (*Šilih proti Sloveniji* [VS], 2009, 147. odstavek).

3. Posebne okoliščine

a. Trajajoče kršitve

324. Institucije konvencije so sprejele razširitev svoje pristojnosti *ratione temporis* na stanja, ki vključujejo trajajočo kršitev, ki je nastala pred začetkom veljavnosti konvencije, a se nadaljuje po tem datumu (*De Becker proti Belgiji*, sklep Komisije, 1958).

325. Sodišče je ta pristop uporabilo v več primerih glede pravice do premoženja:

- trajajoča nezakonita zasedba zemljišča, ki pripada pritožnikom, z vojno mornarico brez nadomestila (*Papamichalopoulos in drugi proti Grčiji*, 1993, 40. odstavek);
- zavrnitev dostopa do pritožnikove posesti na Severnem Cipru (*Loizidou proti Turčiji* (utemeljenost), 1996, 46. in 47. odstavek);
- neplačilo končne odškodnine za podržavljeno premoženje (*Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão in drugi proti Portugalski*, 2000, 43. odstavek);
- trajajoča nezmožnost pritožnice, da bi znova pridobila svoje premoženje in da bi za oddajo svoje hiše prejela ustrezno najemnino na podlagi zakonov, ki so bili v veljavi pred poljsko ratifikacijo Protokola št. 1 in po njej (*Hutten-Czapska proti Poljski* [VS], 2006, 152. in 153. odstavek);
- trajajoča neizvršitev domače odločbe v pritožnično korist zoper državo *Krstić proti Srbiji*, 2013, 63.–69. odstavek).

326. Omejitve: zgolj odvzem posameznikovega doma ali premoženja je načeloma "trenutno dejanje" in ne povzroča trajajočega stanja "odvzema" glede na te pravice (*Blečić proti Hrvaški* [VS], 2006, 86. odstavek in v njem navedeni sklici). Glede posebnega primera odvzema premoženja po letu 1945 v prejšnjem režimu glej sklice, navedene v *Preussische Treuhand GmbH & Co. KG a. A. proti Poljski* (sklep), 2008, 55.–62. odstavek.

327. Trajajočo naravo kršitve lahko ugotovimo tudi glede na kateri koli drugi člen konvencije (glede 2. člena in smrtne kazni, izrečene pritožnikom pred odločilnim datumom, glej *Ilaşcu in drugi proti Moldaviji in Rusiji* [VS], 2004, 406.–408. odstavek; glede 8. člena in neureditve prebivanja oseb, ki so bile "izbrisane" iz registra stalnega prebivalstva pred odločilnim datumom, glej *Kurić in drugi proti Sloveniji* [VS], 2012, 240.–241. odstavek; glej tudi glede 8. člena in nezmožnosti ureditve rezidentskega statusa pritožnika, *Hoti proti Hrvaški*, 2018, 84. odstavek).

b. "Trajajoča" postopkovna obveznost preiskave izginotij, ki so se zgodila pred odločilnim datumom

328. Izginotje ni "trenutno" dejanje ali dogodek. Nasprotno, Sodišče izginotje obravnava kot poseben pojav, ki ga opredeljuje trajajoče stanje negotovosti in neodgovornosti, v kateri obstaja pomanjkanje informacij ali celo namerno prikrivanje ali zamegljevanje tega, kar se je zgodilo. Poleg tega poznejša odsotnost pojasnila, kje je pogrešana oseba in kakšna je njena usoda, pomeni trajajoče stanje. Tako postopkovna obveznost preiskave lahko traja, dokler je usoda te osebe nepojasnjena; trajajoča neizvedba potrebne preiskave bo veljala za trajajočo kršitev, tudi kadar se lahko sčasoma domneva smrt (*Varnava in drugi proti Turčiji* [VS], 2009, 148. in 149. odstavek). Glede uporabe sodne prakse *Varnava* glej *Palić proti Bosni in Hercegovini*, 2011, 46. odstavek.

c. Postopkovna obveznost preiskave smrti po 2. členu: postopek v zvezi z dejstvi zunaj časovne pristojnosti Sodišča

329. Sodišče razlikuje med obveznostjo preiskave sumljive smrti ali umora in obveznostjo preiskave sumljivega izginotja.

330. Zato meni, da je pozitivna obveznost izvesti učinkovito preiskavo po 2. členu konvencije ločljiva obveznost, ki je za državo lahko zavezujoča tudi takrat, ko je prišlo do smrti pred odločilnim datumom (*Šilih proti Sloveniji* [VS], 2009, 159. odstavek – zadeva se nanaša na smrt, do katere je prišlo pred odločilnim datumom, medtem ko je do pomanjkljivosti pri vodenju preiskave ali njene opustitve prišlo po tem datumu). Njegova časovna pristojnost, kar zadeva presojo skladnosti s temi obveznostmi, se izvaja v okviru določenih omejitev, ki jih je vzpostavilo, ob upoštevanju načela pravne varnosti (*ibid.*, 161.–163. odstavek). Prvič, samo postopkovna dejanja in/ali opustitve, do katerih je prišlo po odločilnem datumu, lahko spadajo v časovno pristojnost Sodišča (*ibid.*, 162. odstavek). Drugič, Sodišče poudarja, da mora za nastop postopkovnih obveznosti obstajati pristna povezava med smrtjo in začetkom veljavnosti konvencije za toženo državo. Za vzpostavitev takšne povezave morata biti torej izpolnjeni dve merili: prvič, čas med smrtjo in začetkom veljavnosti konvencije mora biti dokaj kratek (ne več kot deset let), in drugič, potrebna je ugotovitev, da je bil ali pa bi moral biti, pomemben del postopkovnih korakov – ne samo učinkovita preiskava o smrti te osebe, ampak tudi uvedba ustreznega postopka za ugotovitev vzroka smrti in uveljavljanje odgovornosti odgovornih – opravljen, potem ko je ta država ratificirala konvencijo (*Janowiec in drugi proti Rusiji* [VS], 2013, 145.–148. odstavek; *Mocanu in drugi proti Romuniji* [VS], 2014, 205.–206. odstavek). Za poznejšo uporabo preizkusa "pristine povezave" glej na primer *Şandru in drugi proti Romuniji*, 2009, 57. odstavek; *Çakir in drugi proti Cipru* (sklep), 2010; *Jelić proti Hrvaški*, 2014, 55.–58. odstavek; *Melnichuk in drugi proti Romuniji*, 2015, 72.–75. odstavek; *Randelović in drugi proti Črni gori*, 2017, 92.–94. odstavek; *Chong in drugi proti Združenemu kraljestvu* (sklep), 2018, 84.–90. odstavek; *Jurica proti Hrvaški*, 2017, 67.–72. odstavek (uporaba preizkusa pri postopkovnih zahtevah iz 8. člena v primeru zdravniške malomarnosti).

331. V *Tuna proti Turčiji*, 2010, v zvezi s smrtjo kot posledico mučenja je Sodišče prvič uporabilo načela, opredeljena v sodbi *Šilih*, tako, da je preučilo pritožnikove postopkovne pritožbe glede na skupno upoštevanje 2. in 3. člena. Sodišče je ponovilo načela v zvezi z "ločljivostjo" postopkovnih obveznosti, zlasti obeh meril, ki se uporabljata pri določanju njegove pristojnosti *ratione temporis*, kjer so se dejstva v zvezi z vsebinskim vidikom 2. in 3. člena, kakor v tem primeru, zgodila zunaj obdobja, ki ga pokriva njegova pristojnost, medtem ko so se dejstva v zvezi s postopkovnim vidikom – namreč poznejši postopek – zgodila, vsaj delno, v tem obdobju.

332. Za poznejšo uporabo za postopkovne pritožbe na podlagi 3. člena glej na primer sodbo *Yatsenko proti Ukrajini*, 2012, in *Mocanu in drugi proti Romuniji* [VS], 2014, 207.–211. odstavek.

333. Vendar pa Sodišče ne izključuje možnosti, da bi v določenih izrednih okoliščinah, ki ne izpolnjujejo standarda "pristine povezave", povezava lahko temeljila tudi na potrebi, da se resnično in učinkovito zagotovi varstvo jamstev in temeljnih vrednot, ki jih ščiti konvencija (*Šilih proti Sloveniji* [VS], 2009, 163. odstavek). Ta preizkus "konvencijskih vrednot", ki deluje kot izjema od splošnega pravila in s tem omogoča nadaljnjo razširitev pristojnosti Sodišča v preteklost, se lahko uporabi le, če ima sprožilni dogodek večjo razsežnost, ki pomeni zanikanje samih temeljev konvencije (kot v primerih hudih kaznivih dejanj po mednarodnem pravu), vendar le za dogodke, ki so se zgodili po sprejetju konvencije 4. novembra 1950. Zato pogodbenica po konvenciji ne more biti odgovorna za to, da ni preiskovala niti najhujših kaznivih dejanj po mednarodnem pravu, če so bila storjena pred konvencijo (*Janowiec in drugi proti Rusiji* [VS], 2013, 149.–151. odstavek, zadeva v zvezi s preiskavami pokolov v Katinu leta 1940, ki zato niso spadali v pristojnost Sodišča *ratione temporis*; *Chong in drugi proti Združenemu kraljestvu* (sklep), 2018, 91. odstavek, v zvezi s pobjem štiriindvajsetih neoboroženih civilistov, ki so ga izvedli britanski vojaki v Malaji leta 1948).

d. Obravnavanje predhodnih dejstev

334. Sodišče meni, da lahko "upošteva dejstva pred ratifikacijo, kadar bi se lahko štelo, da so privedla do položaja, ki sega čez ta datum, ali pa bi bila lahko pomembna za razumevanje dejstev, ki so se pojavila po tem datumu" (*Broniowski proti Poljski* (sklep) [VS], 2002, 74. odstavek; *Hoti proti Hrvaški*, 2018, 85. odstavek).

e. Trajajoči postopek ali pripor

335. Poseben položaj nastane kot posledica pritožb v zvezi z dolžino sodnega postopka (prvi odstavek 6. člena konvencije), ki so bile vložene pred ratifikacijo, vendar se nadaljujejo po tem datumu. Čeprav je njegova pristojnost omejena na obdobje po odločilnem datumu, je Sodišče stanje postopka do tega datuma pogosto upoštevalo kot napotek (na primer, *Humen proti Poljski* [VS], 1999, 58.-59. odstavek, in *Foti in drugi proti Italiji*, 1982, 53. odstavek).

Enako velja za zadeve v zvezi s priporom na podlagi tretjega odstavka 5. člena (*Klyakhin proti Rusiji*, 2004, 58.-59. odstavek) ali pogoji pridržanja na podlagi 3. člena (*Kalashnikov proti Rusiji*, 2002, 36. odstavek).

336. Glede poštenosti postopka Sodišče lahko preuči, ali je mogoče pomanjkljivosti v fazi sojenja nadomestiti s postopkovnimi varovalkami v preiskavi, ki je bila opravljena pred odločilnim datumom (*Barberà, Messegue and Jabardo proti Španiji*, 1988, 61. in 84. odstavek). Pri tem sodniki v Strasbourgu postopek obravnavajo kot celoto (glej tudi *Kerojärvi proti Finski*, 1995, 41. odstavek).

337. Postopkovna pritožba na podlagi petega odstavka 5. člena ne more spadati v časovno pristojnost Sodišča, če je do odvzema prostosti prišlo pred začetkom veljavnosti Konvencije (*Korizno proti Latviji* (sklep), 2006).

f. Pravica do odškodnine zaradi neupravičene obsodbe

338. Sodišče se je izreklo, da je pristojno za preučitev pritožbe po 3. členu Protokola št. 7, če je bila oseba obsojena pred odločilnim datumom, vendar je bila obsodba po tem datumu razveljavljena (*Matveyev proti Rusiji*, 2008, 38. odstavek).

g. Pravica, da nisi dvakrat sojen ali kaznovan

339. Sodišče se je izreklo, da je časovno pristojno za preučitev pritožbe po 4. členu Protokola št. 7, če je bilo osebi sojeno ali je bila kaznovana v drugem sklopu postopkov po odločilnem datumu, čeprav je bil prvi sklop postopkov zaključen pred tem datumom. Pravice, da nisi dvakrat sojen ali kaznovan, ni mogoče izključiti v zvezi s postopki, vodenimi pred ratifikacijo, če je bila ta oseba po ratifikaciji konvencije obsojena za isto kaznivo dejanje (*Marguš proti Hrvaški* [VS], 2014, 93.–98. odstavek).

D. Nezdružljivost *ratione materiae*

340. Združljivost *ratione materiae* obravnavane pritožbe ali očitkov s konvencijo izvira iz vsebinske pristojnosti Sodišča. Ker je vprašanje uporabnosti vprašanje pristojnosti Sodišča *ratione materiae*, je treba praviloma ustrezno analizo opraviti v fazi dopustnosti, razen če obstaja poseben razlog, da se to vprašanje združi z vprašanjem utemeljenosti (glej načela, določena v *Denisov proti Ukrajini* [VS], 2018, 93. odstavek, in kot primer glej *Studio Monitori in drugi proti Gruziji*, 2020, 32. odstavek).

341. Da bi bila pritožba *ratione materiae* združljiva s konvencijo, mora biti pravica, na katero se sklicuje pritožnik, zagotovljena s konvencijo in njenimi veljavnimi protokoli. Na primer, nedopustne so pritožbe, ki se nanašajo na pravico do izdaje vozniškega dovoljenja (*X. proti Zvezni republiki Nemčiji*, sklep Komisije, 1977), pravico do samoodločbe (*X. proti Nizozemski*, sklep Komisije, 1976) in pravico tujih državljanov do vstopa in bivanja na ozemlju države pogodbenice (*Peñafoel Salgado proti Španiji* (sklep), 2002), ali zatrjevano univerzalno posameznikovo pravico do varstva določene kulturne dediščine (*Ahunbay in drugi proti Turčiji* (sklep), 2019, 21.–26. odstavek), ker te pravice kot take niso navedene med pravicami in svoboščinami, ki jih zagotavlja konvencija.

342. Prav tako ni zagotovljena "pravica do državljanstva", podobna tisti v 15. členu Splošne deklaracije o človekovih pravicah, ali pravica do pridobitve ali zadržanja določenega državljanstva (*Petropavlovskis proti Latviji*, 2015, 73.–74. odstavek). Kljub temu pa Sodišče ne izključuje možnosti, da bi lahko bila arbitrarna zavrnitev podelitve državljanstva v določenih okoliščinah kršitev 8. člena konvencije zaradi

vpliva takšne zavrnitve na zasebno življenje posameznika (*Slivenko in drugi proti Latviji* (sklep) [VS], 2002, 77. odstavek; *Genovese proti Malti*, 2011, 30. odstavek). Ista načela morajo veljati za preklic že pridobljenega državljanstva, saj bi to lahko povzročilo podoben – če ne celo večji – poseg v posameznikovo pravico do spoštovanja družinskega in zasebnega življenja (*Ramadan proti Malti*, 2016, 84.-85. odstavek; *K2 proti Združenemu kraljestvu* (sklep), 2017, 49.-50. odstavek; *Ghoumid in drugi proti Franciji*, 2020, 41–44. odstavek). Prav tako je Sodišče odločilo, da konvencija ali njeni protokoli ne zagotavljajo pravice do odpovedi državljanstvu; vendar ne more izključiti, da bi lahko samovoljna zavrnitev zahteve po odpovedi državljanstvu v nekaterih zelo izjemnih okoliščinah predstavljala kršitev 8. člena konvencije, če taka zavrnitev vpliva na zasebno življenje posameznika (*Riener proti Bolgariji*, 2006, 153.-154. odstavek).

343. Čeprav Sodišče ni pristojno za obravnavanje domnevnih kršitev pravic, ki jih zagotavljajo drugi mednarodni instrumenti, pa pri opredeljevanju pomena izrazov in pojmov iz besedila konvencije lahko upošteva in mora upoštevati elemente mednarodnega prava, ki ni konvencija (glej, na primer, *N. D. in N. T. proti Španiji* [VS], 2020, 172., 174.–183. odstavek in tam navedene sklice; *Demir in Baykara proti Turčiji* [VS], 2008, 85. odstavek; *Hassan proti Združenemu kraljestvu* [VS], 2014, 99. odstavek in naslednji; *Blokhin proti Rusiji* [VS], 2016, 203. odstavek).

344. V skladu z *Blečić proti Hrvaški* [VS], 2006, 67. odstavek, vsako vprašanje, ki vpliva na pristojnost Sodišča, določa sama konvencija, zlasti 32. člen (*Slivenko in drugi proti Latviji* (sklep) [VS], 2002, 56. odstavek in naslednji), in ne vloge strank v posamezni zadevi, zgolj odsotnost ugovora nezdružljivosti pa te pristojnosti ne more razširiti. Sodišče je tako dolžno v vsaki fazi postopka preveriti, ali ima pristojnost *ratione materiae*, ne glede na to, ali je vladi onemogočeno uveljavljati tak ugovor ali ne (*Tănase proti Moldaviji* [VS], 2010, 131. odstavek). Sodišče lahko torej to vprašanje obravnava po uradni dolžnosti (*Studio Monitori in drugi proti Gruziji*, 2020, 32. odstavek).

345. Pritožbe, ki se nanašajo na določbo konvencije, v zvezi s katero tožena država izrazi pridržek, se razglasijo za *ratione materiae* nezdružljive s konvencijo (*Benavent Díaz proti Španiji* (sklep), 2017, 53. odstavek; *Kozlova in Smirnova proti Latviji* (sklep), 2001), pod pogojem, da vprašanje spada na področje uporabe pridržka (*Göktan proti Franciji*, 2002, 51. odstavek) in da Sodišče pridržek presodi za veljavnega za namene 57. člena konvencije (*Grande Stevens in drugi proti Italiji*, 2014, 206. člen in naslednji). Glede razlagalne izjave, ki se šteje za neveljavno, glej *Belilos proti Švici*, 1988. Glede pridržka v zvezi s prejšnjimi obveznostmi mednarodnih pogodb glej *Slivenko in drugi proti Latviji* (sklep) [VS], 2002, 60.-61. odstavek.

346. Poleg tega Sodišče *ratione materiae* ni pristojno za preverjanje, ali država pogodbenica spoštuje obveznosti, ki ji jih nalaga ena od sodb Sodišča. Pritožbe zaradi neizvršitve sodbe Sodišča ali odprave kršitve, ki jo je Sodišče že ugotovilo, niso v njegovi pristojnosti *ratione materiae* (*Bochan proti Ukrajini* (št. 2) [VS], 2015, 34. odstavek (sklicevanje na *Egmez proti Cipru* (sklep), 2012) in 35. odstavek). Sodišče ne more obravnavati tovrstnih pritožb, ne da bi posegalo v pooblastila Odbora ministrov Sveta Evrope, ki nadzoruje izvrševanje sodb v skladu z drugim odstavkom 46. člena konvencije. Vendar vloga Odbora ministrov na tem področju ne pomeni, da ukrepi, ki jih tožena država sprejme zaradi poprave kršitve, ki jo ugotovi Sodišče, ne bi mogli sprožiti novega, s sodbo še neodločenega vprašanja, in da bi kot taki bili predmet nove pritožbe, ki bi se lahko predložila v reševanje Sodišču (*Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) proti Švici* (št. 2) [VS], 2009, 62. odstavek). Z drugimi besedami, Sodišče lahko obravnava pritožbo, po kateri je obnova postopka na domači ravni zaradi izvrševanja ene od njegovih sodb privedla do nove kršitve konvencije (*ibid.*; *Lyons in drugi proti Združenemu kraljestvu* (sklep), 2003). Sodišče je lahko pristojno za preučitev pritožbe o zavrnitvi domačega sodišča, da bi obnovilo civilni ali kazenski postopek, potem ko je pred tem Sodišče že ugotovilo kršitev 6. člena, če se pritožba nanaša na "novo vprašanje", ki ni bilo odločeno s prvo sodbo, na primer na domnevno nepoštenost poznejših postopkov pred tem domačim sodiščem (*Bochan proti Ukrajini* (št. 2) [VS], 2015, 35.–39. odstavek, v civilnem okviru, *Moreira Ferreira proti Portugalski* (št. 2) [VS], 2017, 52.–58. odstavek, v kazenskem okviru). Prav tako je lahko Sodišče pristojno za preučitev domnevne neučinkovitosti nove preiskave po

prejšnji sodbi, s katero je bila ugotovljena kršitev postopkovnega vidika 3. člena (*V. D. proti Hrvaški (št. 2)*, 2018, 46-54. odstavek).

347. Treba je opozoriti, da se velika večina odločitev, ki pritožbe razglasijo za nedopustne zaradi nezdržljivosti *ratione materiae*, navezuje na meje področij uporabe členov konvencije ali njenih protokolov, zlasti njenega 2. člena (pravica do življenja), 3. člena (prepoved mučenja), 4. člena (prepoved suženjstva in prisilnega dela), 5. člena (pravica do svobode in varnosti), 6. člena (pravica do poštenega sojenja) 7. člena (ni kazni brez zakona), 8. člena (pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja; glej, na primer, *Denisov proti Ukrajini* [VS], 2018, 134. odstavek), 9. člena (svoboda mišljenja, vesti in vere), 10. člena (svoboda izražanja), 11. člena (svoboda zbiranja in združevanja) in 1. člena Protokola št. 1 (varstvo premoženja) in drugih členov. Področje uporabe teh členov se obravnava v ustreznem vodniku po sodni praksi (na voljo na spletni strani Sodišča: www.echr.coe.int – sodna praksa – analiza sodne prakse):

- Vodnik po 2. členu konvencije;
- Vodnik po 4. členu konvencije;
- Vodnik po 5. členu konvencije;
- Vodnik po 6. členu (civilnopravni vidik) konvencije;
- Vodnik po 6. členu (kazenskopravni vidik) Konvencije;
- Vodnik po 7. členu konvencije;
- Vodnik po 8. členu konvencije;
- Vodnik po 9. členu konvencije;
- Vodnik po 10. členu konvencije;
- Vodnik po 11. členu konvencije;
- Vodnik po 13. členu konvencije;
- Vodnik po 14. členu Evropske konvencije o človekovih pravicah in 1. členu Protokola št. 12 h Konvenciji;
- Vodnik po 1. členu Protokola št. 1;
- Vodnik po 2. členu Protokola št. 1;
- Vodnik po 3. členu Protokola št. 1;
- Vodnik po 4. členu Protokola št. 4;
- Vodnik po 4. členu Protokola št. 7.

III. NEDOPUSTNOST NA PODLAGI UTEMELJENOSTI

A. Očitna neutemeljenost

Točka a tretjega odstavka 35. člena – Merila dopustnosti

"3. Sodišče razglasi za nedopustno vsako pritožbo posameznika, predloženo v skladu s 34. členom, če meni:

(a) ..., da je očitno neutemeljena ...;"

Ključne besede HUDOC

Očitna neutemeljenost (točka a tretjega odstavka 35. člena)

1. Splošni uvod

348. Tudi če je pritožba združljiva s konvencijo in so izpolnjeni vsi formalni pogoji glede njene dopustnosti, jo Sodišče kljub temu lahko razglasi za nedopustno iz razlogov, ki se nanašajo na presojo utemeljenosti. Zdaleč najobičajnejši razlog za to je ugotovitev o njeni očitni neutemeljenosti. Res je, da uporaba izraza "očitno" v točki a tretjega odstavka 35. člena lahko povzroči zmedo: v dobesebnem pomenu ga je mogoče razumeti tako, da bo pritožba na tej podlagi razglašena za nedopustno, če povprečnemu bralcu takoj postane jasno, da je pritožba nestvarna in brez utemeljitve. Vendar je iz ustaljene in obširne sodne prakse institucij konvencije (namreč Sodišča in pred 1. novembrom 1998 Evropske komisije za človekove pravice) jasno razvidno, da je omenjeni izraz treba razlagati širše, glede na končni izid zadeve. Dejansko se bo vsaka pritožba obravnavala kot "očitno neutemeljena", če predhodna preučitev njene vsebine ne razkrije obstoja kakršne koli kršitve pravic, ki jih zagotavlja konvencija, kar ima za posledico takojšnjo razglasitev njene nedopustnosti, ne da bi bila potrebna formalna presoja utemeljenosti (čemur običajno sledi sodba).

349. Dejstvo, da mora Sodišče zaradi ugotavljanja očitne neutemeljenosti pritožbe stranke včasih pozvati k predložitvi njihovih stališč in pripraviti dolgo in podrobno obrazložitev svoje odločitve, v ničemer ne spreminja "očitno" neutemeljene narave pritožbe (*Mentzen proti Latviji*) (sklep), 2004).

350. Večino očitno neutemeljenih pritožb razglasi za nedopustne *de plano* sodnik posameznik ali odbor treh sodnikov (27. in 28. člen konvencije). Vendar nekatere tovrstne pritožbe preuči senat ali – v izjemnih primerih – celo Veliki senat (*Gratzinger in Gratzingerova proti Češki republiki*) (sklep) [VS], 2002, 78.–86. odstavek, v zvezi s prvim odstavkom 6. člena; *Demopoulos in drugi proti Turčiji* (sklep) [VS], 2010, 130.–138. odstavek, v zvezi z 8. členom; *Hanan proti Nemčiji* [VS], 2021, 152. odstavek, v zvezi z domnevnim pomanjkanjem neodvisnosti preiskave, opravljene v Nemčiji).

351. Izraz "očitno neutemeljen" lahko velja za pritožbo kot celoto ali za posamezen pritožbeni očitek v širšem okviru zadeve. Tako se v nekaterih primerih del pritožbe lahko zavrne z utemeljitvijo, da ima naravo "četrtne stopnje", medtem ko se preostanek razglasi za dopustnega in ima lahko za izid celo ugotovitev o kršitvi konvencije. Zaradi tega je točneje govoriti o "očitno neutemeljenih pritožbenih očitkih".

352. Da bi razumeli pomen in obseg pojma "očitne neutemeljenosti", je pomembno spomniti, da je eno od temeljnih načel, na katerem je zasnovan celoten sistem konvencije, načelo subsidiarnosti. V posebnem kontekstu Evropskega sodišča za človekove pravice to pomeni, da naloga zagotavljanja spoštovanja izvajanja in uveljavljanja pravic, ki jih vsebuje konvencija, na prvem mestu pripada organom držav pogodbenic in ne Sodišču. Samo v primerih, ko domače oblasti ne izpolnijo svojih obveznosti, lahko posreduje Sodišče (*Scordino proti Italiji (št. 1)*) [VS], 2006, 140. odstavek). Zaradi tega

je najbolje, da se dejstva zadeve in vprašanja kolikor mogoče raziščejo in preučijo na domači ravni, tako da domače oblasti, ki so zaradi neposrednega in stalnega stika s temeljnimi silami v njihovi državi za to tudi najbolj poklicane, lahko ustrezno ukrepajo za popravo vseh domnevnih kršitev konvencije (*Dubská in Krejzová proti Češki republiki* [VS], 2016, 175. odstavek).

353. Očitno neutemeljene pritožbe se lahko razdelijo v štiri kategorije: "četrstopenjske" pritožbe; pritožbe, kjer jasno ali očitno ni prišlo do kršitev; neutemeljene pritožbe in, končno, zmedene ali nestvarne pritožbe.

2. "Četrstopenjske" pritožbe¹¹

354. Ena od posebnih kategorij pritožb, predloženih Sodišču, obsega pritožbe, ki se jim na splošno reče "četrstopenjske" pritožbe. Ta izraz – ki ga besedilo konvencije ne omenja in ki se je uveljavil s pomočjo sodne prakse institucij konvencije (*Kemmache proti Franciji (št. 3)*, 1994, 44. odstavek) – je nekoliko paradoksalen, saj daje poudarek temu, kar Sodišče ni: ni pritožbeno sodišče ali sodišče, ki lahko razveljavi sodbe sodišč držav pogodbenic konvencije ali ki lahko ponovno sodi o zadevah, ki so jih ta obravnavala, in ni sodišče, ki lahko ponovno preuči zadeve na isti način kakor vrhovno sodišče. Četrstopenjske pritožbe torej izhajajo iz napačnega dojemanja pritožnikov vloge Sodišča in narave sodnega mehanizma, ki ga vzpostavlja konvencija.

355. Konvencija navkljub svojim posebnostim ostaja mednarodna pogodba, ki spoštuje enaka pravila kakor druge meddržavne pogodbe, zlasti tiste, ki so določene z Dunajsko konvencijo o pravu mednarodnih pogodb (*Demir in Baykara proti Turčiji* [VS], 2008, 65. odstavek). Sodišče tako ne more seči preko meja splošnih pooblastil, ki so jih države pogodbenice po svoji suvereni volji prenesle nanj. Te omejitve so določene v 19. členu konvencije, ki se glasi:

"Za zagotovitev spoštovanja obveznosti, ki so jih sprejele Visoke pogodbene stranke s to konvencijo in njenimi protokoli, se ustanovi Evropsko sodišče za človekove pravice ..."

356. V skladu s tem so pooblastila Sodišča omejena na preverjanje spoštovanja zavez glede človekovih pravic, ki so se jim države pogodbenice zavezale s pristopom h konvenciji (in njenimi protokoli). Poleg tega mora Sodišče v odsotnosti pooblastil glede neposrednega poseganja v pravne sisteme držav pogodbenic spoštovati avtonomijo teh pravnih sistemov. To pomeni, da med njegove naloge ne spada ukvarjanje z dejanskimi in pravnimi napakami, ki jih domnevno zagrešijo nacionalna sodišča, razen in kolikor take napake kršijo pravice in svoboščine, ki jih ščiti konvencija. Sodišče samo ne sme presojati dejstev, ki so nacionalno sodišče vodile k sprejetju take in ne drugačne odločitve. V nasprotnem primeru bi Sodišče ravnalo kot sodišče tretje ali četrte stopnje, kar bi pomenilo neupoštevanje omejitev njegovega ravnanja (*García Ruiz proti Španiji* [VS], 1999, 28. odstavek; *De Tommaso proti Italiji* [VS], 2017, 170. odstavek).

357. Glede na zgoraj navedene razmisleke Sodišče praviloma ne sme izpodbijati ugotovitev in zaključkov domačih sodišč v zvezi z naslednjim:

- ugotovitvijo dejstev zadeve;
- razlago in uporabo notranjega prava;
- dopustnostjo in presojo dokazov v postopku;
- vsebinsko pravičnostjo izida civilnega spora;
- krivdo ali nedolžnostjo obtoženega v kazenskem postopku.

358. Edina okoliščina, v kateri lahko Sodišče, kot izjemo od tega pravila, postavi pod vprašaj omenjene ugotovitve in zaključke je, če so ti očitno samovoljni in v popolnem nasprotju s pojmovanjem pravice

11 Za več informacij glej vodnike po sodni praksi o [civilnopravnih](#) in [kazenskopravnih](#) vidikih 6. člena konvencije.

in zdrave pameti ter lahko sami po sebi povzročijo kršitev Konvencije (*De Tommaso proti Italiji* [VS], 2017, 170. odstavek; *Kononov proti Latviji* [VS], 2010, 189. odstavek).

359. Četrstopenjske pritožbe se lahko vložijo v skladu s katero koli vsebinsko določbo konvencije in ne glede na to, na katero pravno področje spada spor na domači ravni. Doktrina četrte stopnje se uporablja, na primer, v naslednjih primerih:

- zadevah v zvezi s pridržanjem (*Thimothawes proti Belgiji*, 2017, 71. odstavek);
- civilnopravnih zadevah (*García Ruiz proti Španiji* [VS], 1999, 28. odstavek; *Hasan Tunç in drugi proti Turčiji*, 2017, 54.-56. odstavek);
- kazenskih zadevah (*Perlala proti Grčiji*, 2007, 25. odstavek; in *Khan proti Združenemu kraljestvu*, 2000, 34. odstavek);
- zadevah v zvezi s preventivnimi ukrepi praeter delictum (*De Tommaso proti Italiji* [VS], 2017, 156.–173. odstavek);
- zadevah v zvezi z davki (*Dukmedjian proti Franciji*, 2006, 71.–75. odstavek; *Segame SA proti Franciji*, 2012, 61.–65. odstavek);
- zadevah v zvezi s socialnimi vprašanji (*Marion proti Franciji*, 2005, 22. odstavek; *Spycher proti Švici* (sklep), 2015, 27.–32. odstavek);
- upravnih zadevah (*Centro Europa 7 S.r.l. in Di Stefano proti Italiji* [VS], 2012, 196.–199. odstavek);
- zadevah v zvezi z odgovornostjo države (*Schipani in drugi proti Italiji*, 2015, 59.–61. odstavek);
- disciplinskih zadevah (*Pentagiotis proti Grčiji* (sklep), 2011);
- zadevah v zvezi z volilno pravico (*Ādamsons proti Latviji*, 2008, 118. odstavek);
- zadevah v zvezi z vstopom, prebivanjem in odstranitvijo nedržavljanov (*Sisojeva in drugi proti Latviji* (izbris) [VS], 2007, 89. odstavek; *Ilias in Ahmed proti Madžarski* [VS], 2019, 147. in 150. odstavek);
- zadevah v zvezi z zbiranji (*Mushegh Saghatelyan proti Armeniji*, 2018, 241. odstavek);
- zadevah v zvezi s 1. členom Protokola št. 1 (*Anheuser-Busch Inc. proti Portugalski* [VS], 2007, 83.–86. odstavek).

360. Vendar je večina četrstopenjskih pritožb vložena na podlagi prvega odstavka 6. člena konvencije v zvezi s pravico do "poštenega sojenja" v civilnih in kazenskih postopkih. Treba je vedeti – ker gre za zelo splošen vir nerazumevanja pritožnikov – da "poštenost", ki jo zahteva prvi odstavek 6. člena, ni "vsebinska" poštenost (pojem, ki je delno pravne in delno etične narave in ga lahko uporablja le obravnavni sodnik), temveč "postopkovna" poštenost. Na praktični ravni to pomeni kontradiktorni postopek, v katerem stranke podajo svoje navedbe in kjer so pred sodiščem obravnavane na enakopravni podlagi (*Star Cate – Epilekta Gevmata in drugi proti Grčiji* (sklep), 2010).

361. Glede na navedeno bo Sodišče četrstopenjsko pritožbo, vloženo na podlagi prvega odstavka 6. člena, zavrnilo iz razloga, ker je pritožnik imel na voljo kontradiktorni postopek; da je namreč v različnih fazah postopka lahko predstavljal argumente in dokaze, ki jih je ocenjeval kot pomembne za svojo zadevo; da je lahko učinkovito izpodbijal argumente in dokaze nasprotne strani; da so sodišča vse njegove argumente, ki so bili objektivno gledano pomembni za rešitev zadeve, ustrezno obravnavala in preučila; da so bili dejanski in pravni razlogi za izpodbijano odločitev obširno obrazloženi in da je torej bil postopek kot celota pošten (*García Ruiz proti Španiji* [VS], 1999, in *De Tommaso proti Italiji* [VS], 2017, 172. odstavek).

3. Jasna ali očitna odsotnost kršitve

362. Pritožnikova pritožba bo prav tako razglašena za očitno neutemeljeno, če kljub izpolnjevanju vseh formalnih pogojev glede dopustnosti, združljivosti s konvencijo in dejstvu, da ne predstavlja četrstopenjske pritožbe, ne razkriva obstoja kršitve pravic, ki jih zagotavlja konvencija. V takih primerih je pristop Sodišča tak, da preuči utemeljenost pritožbe, ugotovi, da ni obstoja kršitve, in pritožbo razglasi za nedopustno, ne da bi bilo dolžno nadaljevati postopek. V zvezi z uporabo tega pristopa lahko razlikujemo med tremi vrstami pritožb.

a. Nobenega videza samovolje ali nepoštenosti

363. V skladu z načelom subsidiarnosti morajo domače oblasti najprej zagotoviti spoštovanje temeljnih pravic, ki jih vsebuje konvencija. Zaradi tega velja splošno pravilo, da so za ugotovitev dejstev zadeve in razlago domačega prava pristojna samo domača sodišča in drugi organi, katerih ugotovitve in sklepi so v tem pogledu zavezujoči za Sodišče. Vendar načelo učinkovitosti pravic, ki je sestavni del celotnega sistema konvencije, pomeni, da se Sodišče lahko in mora prepričati o tem, da je bil postopek odločanja, ki ima za posledico dejanje, proti kateremu se pritoži pritožnik, pošten in da ni bil samovoljen (ta postopek odločanja je lahko upravni, ali sodni, ali oboje, odvisno od primera).

364. Posledično lahko Sodišče za očitno neutemeljeno razglasi pritožbo, katero so po vsebini preučila pristojna nacionalna sodišča v postopku, ki je *a priori* izpolnjeval naslednje pogoje (v odsotnosti dokazov, ki bi potrjevali nasprotno):

- postopek je potekal pred organi, ki so v ta namen pooblaščen v skladu z določbami domačega prava;
- postopek je potekal v skladu s postopkovnimi zahtevami domačega prava;
- zainteresirana stranka je imela možnost predstaviti svoje argumente in dokaze, ki jih je ta organ ustrezno obravnaval;
- pristojni organi so preučili in upoštevali vse dejanske in pravne elemente, ki so bili objektivno gledano pomembni za pošteno rešitev zadeve;
- izid postopka je bila odločitev z zadostno obrazložitvijo.

b. Neobstoj očitne nesorazmernosti med cilji in sredstvi

365. Če pravica iz konvencije, na katero je podan sklic, ni absolutna in zanjo veljajo omejitve, ki so lahko izrecne (izrecno vsebovane v konvenciji) ali implicitne (določene s sodno prakso Sodišča), je Sodišče pogosto pozvano k presoji sorazmernosti posega, ki je predmet pritožbe.

366. Med določbami, ki izrecno določajo dovoljene omejitve, je mogoče opredeliti posebno podskupino štirih členov: 8. člen (pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja), 9. člen (svoboda mišljenja, vesti in vere), 10. člen (svoboda izražanja) in 11. člen (svoboda zbiranja in združevanja). Vsi ti členi imajo enako strukturo: prvi odstavek predstavi temeljno pravico, medtem ko drugi odstavek določa okoliščine, v katerih država lahko omeji izvrševanje te pravice. Besedilo drugega odstavka za posamezne primere ni v celoti enako, struktura pa je enaka. Na primer, drugi odstavek 8. člena v zvezi s pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja določa:

"Javna oblast se ne sme vmešavati v izvrševanje te pravice, razen če je to določeno z zakonom in nujno v demokratični družbi zaradi državne varnosti, javne varnosti ali ekonomske blaginje države, zato, da se prepreči nered ali kaznivo dejanje, da se zavaruje zdravje ali morala, ali da se zavarujejo pravice in svoboščine drugih ljudi."

2. člen Protokola št. 4 (svoboda gibanja) tudi spada v to kategorijo, saj njegov tretji odstavek sledi istemu vzorcu.

367. Kadar mora Sodišče preučiti poseganje javnih oblasti v izvajanje ene od zgoraj omenjenih pravic, to vprašanje vedno preuči v treh korakih. Če gre resnično za "poseg" države (to je ločeno vprašanje, ki

se ga je treba najprej lotiti, saj odgovor nanj ni vedno jasno razviden), Sodišče skuša odgovoriti na tri vprašanja:

- Ali je bil poseg v skladu z "zakonom", ki je bil dovolj dostopen in predvidljiv?
- Če je tako, ali je poseg sledil vsaj enemu od "legitimnih ciljev", ki so izčrpno naštetih (njihov seznam se nekoliko razlikuje glede na posamezni člen)?
- Če je tako, ali je bil poseg "nujen v demokratični družbi" zaradi doseganja tega cilja? Z drugimi besedami, ali obstaja odnos sorazmernosti med ciljem in temi omejitvami?

368. Samo v primeru, da je odgovor na vsako od teh treh vprašanj pritrdilen, se šteje, da je poseg v skladu s konvencijo. Če ni tako, bo ugotovljena kršitev konvencije. Pri preučitvi tretjega vprašanja mora Sodišče upoštevati polje proste presoje, ki ga ima država in katerega obseg se lahko močno razlikuje glede na okoliščine, naravo zagotovljene pravice in naravo posega (*Paradiso in Campanelli proti Italiji* [VS], 2017, 179.–182. odstavek; *Mouvement raëlien suisse proti Švici* [VS], 2012, 59.–61. odstavek).

369. Enako načelo ne velja samo za zgoraj navedene člene, temveč tudi za večino drugih določb Konvencije – in za implicitne omejitve, ki niso navedene v zadevnem členu. Na primer, pravica dostopa do sodišča, ki jo zagotavlja prvi odstavek 6. člena konvencije, ni absolutna in zanjo lahko veljajo omejitve; te so implicitno dovoljene, saj pravica dostopa do sodišča že po svoji naravi zahteva pravno urejanje države. V zvezi s tem imajo države pogodbenice določeno polje proste presoje, čeprav je končna odločitev o spoštovanju zahtev Konvencije prepuščena Sodišču. Zadoščeno mora biti zahtevi, da uporabljene omejitve posamezniku ne omejijo ali zmanjšajo njegovega dostopa na način ali v obsegu, da bi bilo s tem prizadeto samo bistvo pravice. Poleg tega omejitev pravice dostopa do sodišča ni v skladu s prvim odstavkom 6. člena, če nima legitimnega cilja in če ne obstaja razumen odnos sorazmernosti med uporabljenimi sredstvi in ciljem, ki se ga skuša doseči (*Cudak proti Litvi* [VS], 55. odstavek; *Al-Dulimi in Montana Management Inc. proti Švici* [VS], 2004, 129. odstavek).

370. Če je Sodišče po predhodni preučitvi pritožbe prepričano, da so zgoraj omenjeni pogoji izpolnjeni in da glede na vse pomembne okoliščine zadeve ni bilo ugotovljeno očitno nesorazmerje med cilji, ki jih s svojim posegom uresničuje država, in pri tem uporabljenimi sredstvi, potem Sodišče to pritožbo razglasi za nedopustno zaradi njene očitne neutemeljenosti. Obrazložitev odločitve o nedopustnosti je v takem primeru enaka ali podobna odločitvi, s katero Sodišče sprejme meritorno sodbo z ugotovitvijo, da do kršitve ni prišlo (*Mentzen proti Latviji* (sklep), 2004).

c. Druga dokaj preprosta vsebinska vprašanja

371. Poleg primerov, opisanih zgoraj, Sodišče pritožbo razglasi za očitno neutemeljeno, če se prepriča, da iz razlogov, ki se nanašajo na utemeljenost, ni bil ugotovljen obstoj kršitve te določbe konvencije. Do tega pride zlasti v dveh vrstah okoliščin:

- če je na voljo ustaljena in obširna sodna praksa Sodišča v enakih ali podobnih zadevah, na podlagi katerih lahko ugotovi, da v obravnavani zadevi ni prišlo do kršitve konvencije (*Galev in drugi proti Bolgariji* (sklep), 2009);
- kadar lahko Sodišče na podlagi veljavne sodne prakse ugotovi, čeprav ni na voljo prejšnjih sodnih odločitev, ki bi neposredno in specifično obravnavale to vprašanje, neobstoj kršitve konvencije (*Hartung proti Franciji* (sklep), 2009).

372. V obeh zgoraj navedenih sklopih okoliščin je Sodišče lahko pozvano, da obširno in podrobno preuči dejstva zadeve in vse druge pomembne dejanske elemente (*Collins in Akaziebie proti Švedski* (sklep), 2007).

4. Neutemeljene pritožbe: pomanjkanje dokazov

373. Postopek pred Sodiščem je po naravi kontradiktoren. Zaradi tega so stranke – namreč pritožnik in tožena država – dolžne utemeljiti svoje dejanske trditve (tako, da Sodišču priskrbijo potrebne

dejanske dokaze) in tudi pravne argumente (tako, da pojasnijo, zakaj po njihovem mnenju je/ni prišlo do kršitve te določbe konvencije).

374. Ustrezni deli 47. člena Poslovnika Sodišča, ki ureja vsebino individualnih pritožb, določajo:

"1. Pritožba na podlagi 34. člena konvencije se predloži na pritožbenem obrazcu, ki ga je pripravilo sodno tajništvo Sodišča, razen če Sodišče ne odloči drugače. Pritožba mora vsebovati vse podatke, ki se zahtevajo v ustreznih delih pritožbenega obrazca, in sicer:

...

d) jedrnat in razumljiv opis dejstev;

e) jedrnato in razumljivo izjavo o očitanih kršitvah konvencije z ustreznimi argumenti ter

...

2. a) Vsi podatki iz točk d do f 1. odstavka tega člena morajo biti v ustreznem delu pritožbenega obrazca navedeni dovolj podrobno, da lahko Sodišče določi naravo in obseg pritožbe, ne da bi za to potrebovalo druge dokumente.

...

3.1 Pritožbeni obrazec podpiše pritožnik ali njegov zastopnik in mu je treba priložiti

a) kopije dokumentov v zvezi s sodnimi ali izvensodnimi odločbami ali ukrepi, na katere se nanaša pritožba;

b) kopije dokumentov in odločb, ki dokazujejo, da je pritožnik izpolnil zahteve iz 1. odstavka 35. člena konvencije, torej da so bila izčrpana vsa domača pravna sredstva in da je bila pritožba poslana v roku;

...

5.1 Če zahteve iz 1. do 3. odstavka tega člena niso izpolnjene, lahko Sodišče odloči, da pritožbe ne bo obravnavalo, razen če:

a) pritožnik ustrezno obrazloži neizpolnjevanje zahtev;

...

c) Sodišče po lastni presoji ali na predlog pritožnika odloči drugače.

..."

97. Poleg tega prvi odstavek 44.C člena Poslovnika Sodišča določa:

"Če pogodbenica ne navede dokazov ali ne predloži podatkov, ki jih zahteva Sodišče, ali na svojo pobudo ne razkrije ustreznih podatkov ali drugače učinkovito ne sodeluje v postopku, Sodišče iz tega lahko izpelje sklepe, ki jih ocenjuje za primerne."

98. Če zgoraj navedeni pogoji niso izpolnjeni, lahko Sodišče pritožbo razglasi za nedopustno zaradi očitne neutemeljenosti. To se lahko zgodi zlasti v dveh vrstah okoliščin:

- kadar pritožnik preprosto navede eno ali več določb konvencije, ne da bi pojasnil, kako so bile kršene, razen če je to očitno iz dejstev zadeve (*Trofimchuk proti Ukrajini* (sklep), 2005; *Baillard proti Franciji* (sklep), 2008);
- kadar pritožnik opusti ali zavrne predložitev listinskih dokazov v podporo svojim trditvam (zlasti odločbe sodišč ali drugih domačih oblasti), razen v primeru izrednih okoliščin zunaj njegovega nadzora, ki mu onemogočajo, da bi tako storil (na primer, ko zaporne oblasti zavrnejo posredovanje dokumentov iz zapornikovega dosjeja na Sodišče), ali razen če Sodišče samo odredi drugače.

5. Zmedene ali nestvarne pritožbe

99. Sodišče kot očitno neutemeljene zavrne tiste pritožbe, ki so tako zmedene, da je iz dejstev, zaradi katerih se je pritožnik pritožil, in iz pritoževanj, ki jih želi podati Sodišču, objektivno nemogoče razbrati

smisel. Enako velja za nestvarne pritožbe, namreč pritožbe v zvezi z dejstvi, ki so objektivno nemogoča, nedvomno izmišljena ali očitno v nasprotju z zdravo pametjo. V takih primerih je dejstvo neobstoja kršitve konvencije čisto jasno povprečnemu opazovalcu, celo takemu brez vsake pravne izobrazbe.

B. Odsotnost znatno neugodnejšega položaja

Prvi odstavek 35. člena konvencije – Merila dopustnosti

"3. Sodišče razglasi za nedopustno vsako pritožbo posameznika, predloženo v skladu s 34. členom, če meni:

...

(b) da za vlagatelja ni nastal znatno neugodnejši položaj, razen če spoštovanje človekovih pravic, opredeljenih v konvenciji in njenih protokolih, zahteva obravnavo take vsebine pritožbe."

Ključne besede HUDOC

Znatno neugodnejši položaj (35–3-b) – Nadaljnja obravnava ni upravičena (35–3-b) – Zadevo je že prej ustrezno obravnavalo domače sodišče (35–3-b)

1. Ozadje novega merila

100. Novo merilo dopustnosti je bilo k merilom, določenim v 35. členu, dodano ob začetku veljavnosti Protokola št. 14 dne 1. junija 2010. V skladu z 20. členom tega protokola se nova določba uporablja za vse pritožbe, ki jih Sodišče obravnava, razen tistih, ki so razglašene za dopustne. V skladu s tem je bil v *Vistiņš in Perepjolkins proti Latviji* [VS], 2012, 66. odstavek, predhodni ugovor vlade, da ni znatno neugodnejšega položaja, zavržen, ker je bila pritožba razglašena za dopustno leta 2006, pred začetkom veljavnosti Protokola št. 14.

379. Uvedba tega merila je bila ocenjena za potrebno glede na naraščajoči pripad zadev na Sodišče. Sodišču zagotavlja dodatno orodje, ki naj bi mu bilo v pomoč pri osredotočanju na zadeve, pri katerih je upravičena njihova preučitev utemeljenosti. Z drugimi besedami, to Sodišču omogoča, da zavrne zadeve, ki štejejo za "manj pomembne" v skladu z načelom, po katerem naj sodniki teh zadev ne bi obravnavali ("*de minimis non curat praetor*").

101. Čeprav pojem "*de minimis*" do 1. junija 2010 uradno ni bil vključen v Evropsko konvencijo o človekovih pravicah, pa je bil kljub temu omenjen v več odklonilnih ločenih mnenjih članov Komisije (glej poročila Komisije v *Eyoum-Priso proti Franciji*, 1997; *H. F. K.-F. proti Nemčiji*, 1996; in *Lechesne proti Franciji*, 1997) in sodnikov Sodišča (glej na primer *Dudgeon proti Združenemu kraljestvu*, 1981; *O'Halloran in Francis proti Združenemu kraljestvu* [VS], 2007; in *Micallef proti Malti* [VS], 2009), in tudi vlad v njihovih stališčih, predloženih Sodišču (glej na primer *Koumoutsea in drugi proti Grčiji* (sklep), 2001).

102. Protokol št. 15 h konvenciji, ki je začel veljati 1. avgusta 2021, je spremenil točko b tretjega odstavka 35. člena konvencije s črtanjem pogoja, da je zadevo ustrezno obravnavalo domače sodišče. Namen te spremembe je bil dati večji učinek reku "*de minimis non curat praetor*" (glej [Poročilo s pojasnili k Protokolu št. 15](#), 23. odstavek). Uporablja se od dneva začetka veljavnosti protokola. Ta sprememba velja tudi za pritožbe, glede katerih je bila odločitev o dopustnosti na dan začetka veljavnosti protokola še v obravnavi.

2. Področje uporabe

103. Točko b tretjega odstavka 35. člena sestavljata dva ločena elementa. Prvič, samo merilo dopustnosti: Sodišče lahko razglasi za nedopustno vsako individualno pritožbo, kjer za vlagatelja ni

nastal znatno neugodnejši položaj. Sledi zaščitna klavzula: Sodišče take pritožbe ne sme razglasiti za nedopustno, če spoštovanje človekovih pravic zahteva obravnavo utemeljenosti pritožbe. Če sta izpolnjena dva pogoja merila nedopustnosti, Sodišče razglasi pritožbo za nedopustno v skladu s točko b tretjega odstavka in četrtem odstavkom 35. člena konvencije.

104. Pred začetkom veljavnosti Protokola št. 15 ni bilo mogoče zavrniti nobene zadeve na podlagi tega novega merila, če je ni ustrezno obravnavalo domače sodišče (glej na primer *Varadinov proti Bolgariji*, 2017, 25. odstavek; primerjaj, nasprotno, *Čelik proti Nizozemski* (sklep), 2013). Po začetku veljavnosti Protokola št. 15 o spremembi konvencije je bila ta druga zaščitna klavzula črtana.¹² Za prvo uporabo novega besedila točke (b) tretjega odstavka 35. člena glej *Bartolo proti Malti* (sklep), 2021.

105. Sodišče je v *Shefer proti Rusiji* (sklep), 2012, ugotovilo, da čeprav med različnimi elementi točke b tretjega odstavka 35. člena ni formalne hierarhije, je vprašanje "znatno neugodnejšega položaja" v središču novega merila. V večini primerov se zato uporablja hierarhični pristop, pri katerem se vsak element novega merila obravnava zaporedoma (*Kiril Zlatkov Nikolov proti Franciji*, 2016; *C. P. proti Združenemu kraljestvu* (sklep), 2016; *Borg in Vella proti Malti* (sklep), 2015). Vendar je Sodišče v nekaterih zadevah tudi menilo, da ni treba ugotavljati, ali je prvi element tega merila dopustnosti vzpostavljen (*Finger proti Bolgariji*, 2011; *Daniel Faulkner proti Združenemu kraljestvu*, 2016; *Turturica in Casian proti Moldaviji in Rusiji*, 2016; *Varadinov proti Bolgariji*, 2017, 25. odstavek).

106. Samo Sodišče je pristojno za razlago tega pogoja dopustnosti in odločitev o njegovi uporabi. Prvi dve leti po začetku veljavnosti je bila uporaba tega merila pridržana za senate in Veliki senat Sodišča (drugi odstavek 20. člena Protokola št. 14). Od 1. junija 2012 to merilo uporabljajo vse sodne sestave Sodišča.

107. Sodišče lahko izpostavi novo merilo dopustnosti po uradni dolžnosti (na primer v zadevah *Vasyanovich v. Rusiji* (sklep), 2016; *Ionescu proti Romuniji* (sklep), 2010; *Magomedov in drugi proti Rusiji*, 2017, 49. odstavek) ali kot odgovor na ugovor vlade (*Gaglione in drugi proti Italiji*, 2010). V nekaterih zadevah Sodišče novo merilo obravnava pred drugimi pogoji dopustnosti (*Korolev proti Rusiji* (sklep), 2010; *Rinck proti Franciji* (sklep), 2010; *Gaftoniuc proti Romuniji* (sklep), 2011; *Burov proti Moldaviji* (sklep), 2011; *Shefer proti Rusiji* (sklep), 2012). V drugih zadevah pa obravnava novo merilo šele po izključitvi drugih (*Ionescu proti Romuniji* (sklep), 2010; *Holub proti Češki republiki* (sklep), 2010).

108. Uporaba merila "brez znatno neugodnejšega položaja" ni omejena na nobeno posebno pravico, ki je varovana s konvencijo. Vendar je Sodišču težko predvideti položaj, v katerem bi bilo mogoče pritožbo na podlagi 3. člena, ki ne bi bila dopustna iz nobenih drugih razlogov in ki bi spadala na področje uporabe 3. člena (kar pomeni, da bi bil izpolnjen preizkus minimalne stopnje resnosti), razglasiti za nedopustno, ker pritožnik ni utrpel znatno neugodnejšega položaja (*Y proti Latviji*, 2014, 44. odstavek). Podobno je Sodišče zavrnilo uporabo novega merila v zvezi s pritožbo na podlagi 2. člena, pri čemer je poudarilo, da je pravica do življenja ena od temeljnih določb konvencije (*Makuchyan in Minasyan proti Azerbajdžanu in Madžarski*, 2020, 72.-73. odstavek). V zvezi s pritožbami na podlagi 5. člena je Sodišče do zdaj zavrnilo uporabo merila dopustnosti "brez znatno neugodnejšega položaja" glede na pomembno mesto, ki ga ima pravica do svobode v demokratični družbi (*Zelčs proti Latviji*, 2020, 44. odstavek in tam navedeni sklici). Sodišče je tudi navedlo, da bi bilo treba v zadevah, ki se nanašajo na svobodo misli, vesti in veroizpovedi (9. člen) ali svobodo izražanja (10. člen), pri uporabi merila "brez znatno neugodnejšega položaja" ustrezno upoštevati pomen teh svoboščin in da bi morala biti predmet skrbnega pregleda Sodišča (za 9. člen glej *Stavropoulos in drugi proti Grčiji*, 2020, 29.-30. odstavek). V okviru 10. člena bi moral tak pregled zajemati elemente, kot je prispevek k razpravi splošnega interesa, in ali zadeva vključuje tisk ali druge medije (*Margulev proti Rusiji*; 2019, 41.-42. odstavek; *Sylka proti Poljski* (sklep), 2014, 28. odstavek; *Panioglu proti Romuniji*,

¹² 5. člen Protokola št. 15: "V točki b tretjega odstavka 35. člena konvencije se črtajo besede "in če na tej podlagi ni mogoče zavrniti nobene zadeve, ki je ni že prej ustrezno obravnavalo domače sodišče".

2020, 72.–76. odstavek; *Šeks proti Hrvaški*, 2022, 48. odstavek). V zvezi z zadevami glede svobode zbiranja in svobode združevanja (11. člen) bi morale Sodišče ustrezno upoštevati pomen teh svoboščin za demokratično družbo in opraviti skrben nadzor (*Obote proti Rusiji*, 2019, 31. odstavek; *Yordanovi proti Bolgariji*, 2020, 49.-52. odstavek).

3. Ali je pritožnik utrpel znatno neugodnejši položaj

109. Glavni element novega merila je vprašanje, ali je bil pritožnik v znatno neugodnejšem položaju. "Znatno neugodnejši položaj" se navezuje na zamisel, da bi morala kršitev pravice ne glede na njeno resničnost s pravnega vidika dosežati minimalno stopnjo resnosti, da bi bila upravičena do obravnave mednarodnega sodišča. Kršitve, ki so zgolj tehnične in nepomembne zunaj formalističnega okvira, ne zaslužijo evropskega nadzora (*Shefer proti Rusiji* (sklep), 2012). Ocena te minimalne stopnje je relativna in odvisna od vseh okoliščin primera. Resnost kršitve je treba oceniti ob upoštevanju subjektivnega dojemanja pritožnika in objektivnega pomena v posamezni zadevi (*Korolev proti Rusiji* (sklep), 2010).

389. Vendar subjektivno dojetje pritožnika samo po sebi ne more zadostovati za ugotovitev, da je pritožnik utrpel znatno neugodnejši položaj. Subjektivno dojetje mora biti utemeljeno z objektivnimi razlogi (*Ladygin proti Rusiji* (sklep), 2011). Seveda kršitev konvencije lahko zadeva pomembna načelna vprašanja in tako povzroči znatno neugodnejši položaj ne glede na premoženjski interes (*Korolev proti Rusiji* (sklep), 2010; *Biržietis proti Litvi*, 2016; *Karelin proti Rusiji*, 2016). Sodišče je v *Giuran proti Romuniji*, 2011, 17.–25. odstavek, ugotovilo, da je pritožnik utrpel znatno neugodnejši položaj, ker se je postopek nanašal na zanj načelno vprašanje, in sicer njegovo pravico do spoštovanja premoženja in doma. To je bilo kljub dejstvu, da je bil namen domačega postopka, ki je bil predmet pritožbe, vračilo ukradenega blaga v vrednosti 350 evrov (EUR) iz pritožnikovega lastnega stanovanja. Podobno je Sodišče v *Konstantin Stefanov proti Bolgariji*, 2015, 46.-47. odstavek, upoštevalo dejstvo, da se je globa nanašala na načelno vprašanje za pritožnika, in sicer na spoštovanje njegovega položaja odvetnika pri opravljanju poklicne dejavnosti.

110. Poleg tega lahko Sodišče pri presoji subjektivnega pomena vprašanja za pritožnika upošteva ravnanje pritožnika, na primer njegovo nedejavnost v sodnem postopku v določenem obdobju, ki dokazuje, da zanj v tej zadevi postopek ni mogel biti pomemben (*Shefer proti Rusiji* (sklep), 2012). Sodišče je v *Giusti proti Italiji*, 2011, 22.–36. odstavek, uvedlo nekatere nove elemente, ki jih je treba upoštevati pri določanju minimalnega praga resnosti, da bi upravičili obravnavo mednarodnega sodišča, in sicer naravo domnevno kršene pravice, resnost zatrjevane kršitve in/ali morebitne posledice kršitve za osebni položaj pritožnika. Sodišče bo pri ocenjevanju teh posledic preučilo zlasti, kaj je v igri ali izid domačega postopka.

a. Neobstoj znatno neugodnejšega finančnega položaja

111. V številnih primerih se dosežena stopnja resnosti presodi glede na finančni vpliv sporne zadeve in pomembnosti zadeve za pritožnika. Finančni vpliv se ne presoja zgolj glede na nepremoženjsko škodo, ki jo zahteva pritožnik. Sodišče je v *Kiوسي proti Grčiji* (sklep), 2011, razsodilo, da zahtevani znesek nepremoženjske škode, in sicer 1.000 EUR, ni pomemben za izračun tega, kar je dejansko sporno za pritožnika. Razlog za to je bil, da nepremoženjsko škodo pogosto izračunajo pritožniki sami na podlagi lastnih ugibanj o vrednosti spora.

112. Glede nepomembnega finančnega vpliva je Sodišče do zdaj presodilo, da v naslednjih zadevah, kjer je bil ta znesek enak ali nižji od približno 500 EUR, ni bilo "znatno neugodnejšega položaja":

- v zadevi v zvezi s postopkom, v katerem je sporni znesek znašal 90 EUR (*Ionescu proti Romuniji* (sklep), 2010);
- v zadevi, v kateri domači organi pritožniku niso plačali zneska, ki je znašal manj kot en evro (*Korolev proti Rusiji* (sklep), 2010);

- v zadevi, v kateri domači organi pritožniku niso plačali zneska, ki je znašal približno 12 EUR (*Vasilchenko proti Rusiji*, 2010, 49. odstavek);
- v zadevi v zvezi s prometno globo v višini 150 EUR in obremenitvijo pritožnikovega vozniškega dovoljenja z eno kazensko točko (*Rinck proti Franciji* (sklep), 2010);
- zamuda pri plačilu 25 EUR (*Gaftoniuc proti Romuniji* (sklep), 2011);
- nepovračilo stroškov v višini 125 EUR (*Ștefănescu proti Romuniji* (sklep), 2011);
- domači organi pritožniku niso plačali 12 EUR (*Fedotov proti Moldaviji* (sklep), 2011);
- državni organi pritožniku niso plačali 107 EUR plus stroške in izdatke v višini 121 EUR, v skupnem znesku 228 EUR (*Burov proti Moldaviji* (sklep), 2011);
- v zadevi, ki se nanaša na globo 135 EUR, 22 EUR stroškov in eno kazensko točko v pritožnikovem vozniškem dovoljenju (*Fernandez proti Franciji* (sklep), 2012);
- v zadevi, v kateri je Sodišče ugotovilo, da sporni znesek premoženjske škode znaša 504 EUR (*Kiousi proti Grčiji* (sklep), 2011);
- v zadevi, v kateri je bil upoštevan prvotni zahtevek v višini 99 EUR, ki ga je pritožnik vložil zoper svojega odvetnika, poleg tega, da mu je bila dodeljena protivrednost v višini 1.515 EUR za trajanje postopka v glavni stvari (*Havelka proti Češki republiki* (sklep), 2011);
- v zadevi v zvezi z zaostankom plač v protivrednosti približno 200 EUR (*Guruyan proti Armeniji* (sklep), 2012);
- v zadevi v zvezi z 227 EUR stroškov (*Šumbera proti Češki republiki* (sklep), 2012);
- v zadevi v zvezi z izvršitvijo sodbe v višini 34 EUR (*Shefer proti Rusiji* (sklep), 2012);
- v zadevi v zvezi z nepremoženjsko škodo v višini 445 EUR zaradi prekinitve oskrbe z električno energijo (*Bazelyuk proti Ukrajini* (sklep), 2012);
- v zadevi v zvezi z upravnimi globami v višini 50 EUR (*Boelens in drugi proti Belgiji* (sklep), 2012);
- kadar so se zahtevki nanašali na nadomestilo v višini med 98 in 137 EUR, povečano za zamudne obresti (*Hudecová in drugi proti Slovaški* (sklep), 2012);
- neizvrševanje odločb o dokaj majhnih povračilih v višini med 29 in 62 EUR (*Shtefan in drugi proti Ukrajini*, 2014; *Shchukin in drugi proti Ukrajini* [odbor], 2014);
- v zadevi v zvezi z upravnima globama v višini 35 EUR in 31 EUR (*Şimşek, Andiç in Boğatekin proti Turčiji* (sklep), 2020, 26.–29. odstavek);
- več kot štiri leta in pol trajajoč zaseg delnic, ki jih je imel pritožnik v družbi, v skupni nominalni vrednosti dveh rubljev ali manj kot 0,50 EUR (*Sebeleva in drugi proti Rusiji*, 2020, 42.-43. odstavek).

113. Sodišče je v *Havelka proti Češki republiki* (sklep), 2011, upoštevalo dejstvo, da čeprav za dodelitev 1.515 EUR strogo gledano ni mogoče šteti, da zagotavlja ustrezno in zadostno popravo v skladu s sodno prakso Sodišča, se znesek ni razlikoval od ustreznega pravičnega zadoščenja v tolikšni meri, da bi pritožniku povzročil znatno neugodnejši položaj.

114. V *Magomedov in drugi proti Rusiji*, 2017, so bila pritožnikom dodeljena povečanja različnih dodatkov in dodatni socialni prejemki v njihovi vlogi udeležencev v izrednih operacijah na lokaciji jedrske elektrarne v Černobilu. Ker se državni organi niso pritožili v zakonskih rokih, so sodbe postale pravnomočne. Vendar je bilo organom dovoljeno, da vložijo pozno pritožbo, sodbe pa so bile pozneje razveljavljene. Pritožniki so se pritožili na podlagi 6. člena in 1. člena Protokola št. 1. Za nekatere od pritožnikov je bila prvostopenjska odločba razveljavljena, preden jo je bilo mogoče izvršiti. Sodišče je zavrnilo trditev vlade, da ti pritožniki niso utrpeli znatno neugodnejšega položaja (47.-48. odstavek). Vendar pa so se pritožbe tistih, ki so prejeli plačilo na podlagi prvotne sodbe, po tem merilu šteje za nedopustne. Sodišče je ugotovilo, da tem pritožnikom ni bilo treba vrniti denarja, ki so ga prejeli; da konvencija ne zagotavlja pravice do pokojnine ali socialnega prejemka v določenem znesku; da ti

zneski niso bili glavni vir dohodka pritožnikov; da njihova pravica do dodatkov in socialnih prejemkov sama po sebi ni bila vprašljiva, saj je bila popravljena le metoda izračuna dolgovanih zneskov; in da je bila zamuda, ki jo je povzročila pozna pritožba vlade, koristila pritožnikom, saj so v vmesnem obdobju še naprej prejeli socialne prejemke, izračunane v skladu s prvotnimi sodbami (50.–52. odstavek).

115. Nazadnje pa se Sodišče zaveda, da se učinek premoženjske izgube ne sme ocenjevati z abstraktnimi merili; celo najskromnejša premoženjska škoda je lahko pomembna glede na posebno stanje osebe in gospodarski položaj države ali regije, kjer ta oseba živi. Tako Sodišče preuči učinek finančne izgube ob upoštevanju položaja posameznika. V *Fernandez proti Franciji* (sklep), 2012, je bilo dejstvo, da je bila pritožnica sodnica na upravnem pritožbenem sodišču v Marseillu, pomembno za ugotovitev sodišča, da globa 135 EUR zanjo ni bila znaten znesek.

b. Znatno neugodnejši finančni položaj

116. Nasprotno pa se merilo, če Sodišče meni, da je pritožnik utrpel znatno neugodnejši finančni položaj, lahko zavrne. Tako je bilo v naslednjih zadevah:

- v zadevi, v kateri so bile ugotovljene zamude od devet do devetinštirideset mesecev pri izvrševanju sodb o dodelitvi odškodnine za trajanje postopka, pri čemer so ti zneski znašali od 200 do 13.749,99 EUR (*Gaglione in drugi proti Italiji*, 2010);
- v zadevi v zvezi z zamudami pri plačilu odškodnine za razlašeno premoženje in zneskov, ki znašajo več deset tisoč evrov (*Sancho Cruz and other "Agrarian Reform" proti Portugalski*, 2011, 32.–35. odstavek);
- v zadevi v zvezi s spornimi pravicami iz delovnega razmerja, pri čemer je zahtevek znašal približno 1.800 EUR (*Živić proti Srbiji*, 2011);
- v zadevi v zvezi z dolžino civilnega postopka, ki je trajal petnajst let in pet mesecev, in neobstoju pravnega sredstva, pri čemer je zahtevek dosegal "pomemben znesek" (*Gusti proti Italiji*, 2011, 22.–36. odstavek);
- v zadevi v zvezi z dolžino civilnega postopka, v kateri se je ta znesek nanašal na invalidnine, ki niso bile neznatne (*De Ieso proti Italiji*, 2012);
- v zadevi, v kateri je morala pritožnica plačati sodne takse, ki so za 20 odstotkov presegle njen mesečni dohodek (*Piętka proti Poljski*, 2012, 33.–41. odstavek);
- v zadevi, v kateri so bili pritožniki dolžni plačati ponavljajočo se stalno pristojbino, čeprav najvišji posamezni mesečni obrok, ki so ga morali plačati, ni presegal 30 EUR, saj ni bilo mogoče reči, da je bil skupni znesek neznaten v splošnem okviru, v katerem je veljala obveznost plačila, in glede na življenjski standard v toženi državi (*Strezovski in drugi proti Severni Makedoniji*, 2020, 47.–49. odstavek).

c. Neobstoj znatno neugodnejšega nefinančnega položaja

117. Vendar pa se Sodišče ne ukvarja izključno z zadevami, ki se nanašajo na neznatne finančne zneske, kadar uporabi merilo neobstoja znatno neugodnejšega položaja. Dejanski izid zadeve na nacionalni ravni bi lahko imel drugačne posledice od finančnih. V zadevah *Holub proti Češki republiki* (sklep), 2010, *Bratři Zátkové, A. S., proti Češki republiki* (sklep), 2001, *Matoušek proti Češki republiki* (sklep), 2011, *Čavajda proti Češki republiki* (sklep), 2011, in *Hanzl in Špadrna proti Češki republiki* (sklep), 2013, je Sodišče svoje odločitve utemeljilo z dejstvom, da nevročena stališča drugih strank niso vsebovala ničesar novega ali pomembnega v zvezi z zadevo in da odločitev ustavnega sodišča v nobenem od primerov ni temeljila na njih. Sodišče je v *Liga Portuguesa de Futebol Profissional proti Portugalski* (sklep), 2012, sledilo isti utemeljitvi, kot je podana v *Holub proti Češki republiki* (sklep), 2010. Zadevna škoda je bila dejstvo, da pritožniku ni bilo poslano mnenje tožilca, in ne znesek 19 milijonov EUR, ki bi ga bila družba lahko prisiljena plačati. Sodišče je ugotovilo, da družba pritožnica ni bila oškodovana zaradi nevročitve mnenja.

118. Podobno se je pritožba v *Jančev proti Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji* (sklep), 2011, nanašala na to, da prvostopenjska sodna odločba v javnosti ni bila razglašena. Sodišče je ugotovilo, da pritožnik ni utrpel znatno neugodnejšega položaja, ker ni bil oškodovana stranka. Sodišče je tudi upoštevalo, da mu obveznost porušiti zid in odstraniti opeke, ki je bila posledica pritožnikovega nezakonitega ravnanja, ni pomenila znatnega finančnega bremena. Druga zadeva, v kateri pritožnik ni neposredno uveljavljal nobenega finančnega zneska, je bila *Savu proti Romuniji* (sklep), 2011. V tej zadevi se je pritožnik pritožil zaradi neizvršitve nekaterih sodb v njegovo korist, vključno z obveznostjo izdaje potrdila.

119. Sodišče je v *Gagliano Giorgi proti Italiji*, 2012, prvič obravnavalo pritožbo v zvezi z dolžino kazenskega postopka. Glede na dejstvo, da je bila pritožnikova kazen skrajšana zaradi trajanja postopka, je Sodišče sklenilo, da je to skrajšanje pritožniku povrnilo škodo ali še zlasti zmanjšalo škodo, ki bi mu nastala zaradi dolgotrajnega postopka. Zato je Sodišče razsodilo, da ni utrpel znatno neugodnejšega položaja. Sodišče je v *Galović proti Hrvaški* (sklep), 2013, ugotovilo, da je pritožnica dejansko imela korist od pretiranega trajanja *civilnega* postopka, ker je v svoji nepremičnini ostala še šest let in dva meseca. Dve drugi nizozemski zadevi sta prav tako obravnavali trajanje kazenskih postopkov in neobstoj učinkovitega pravnega sredstva, in sicer *Čelik proti Nizozemski* (sklep), 2013, in *Van der Putten proti Nizozemski* (sklep), 2013. Očitki pritožnikov so se nanašali le na trajanje postopka pred vrhovnim sodiščem, kar je bilo posledica časa, ki ga je pritožbeno sodišče potrebovalo za dopolnitev spisa zadeve. Vendar sta pritožnika v obeh primerih vložila revizijo pri vrhovnem sodišču, ne da bi navedla kateri koli revizijski razlog. Ker je Sodišče ugotovilo, da ni bil vložen nobe revizijski razlog zoper sodbo pritožbenega sodišča ali kateri koli vidik predhodnega kazenskega postopka, je v obeh primerih menilo, da pritožnika nista utrpela znatno neugodnejšega položaja.

400. V *Kiril Zlatkov Nikolov proti Franciji*, 2016, je Sodišče ugotovilo, da ni nobenega kazalnika znatnega vpliva na uveljavljanje pritožnikove pravice do nediskriminacije in njegove pravice do poštenega sojenja v okviru kazenskega postopka zoper njega ali, celo širše, na njegov osebni položaj. Tako je Sodišče sklenilo, da pritožniku diskriminacija, ki jo je zatrjeval pri uveljavljanju svoje pravice do poštenega sojenja, vsekakor ni povzročila "znatno neugodnejšega položaja".

401. V *Zwinkels proti Nizozemski* (sklep), 2012, se je edini poseg v pravico do spoštovanja doma na podlagi 8. člena nanašal na nepooblaščen vstop inšpektorjev za delo v garažo, zato je Sodišče zavrnilo tako pritožbo, ker nima "več kot minimalnega vpliva" na pritožnikovo pravico do doma ali zasebnega življenja. Podobno tudi v *Borg in Vella proti Malti* (sklep), 2015, 41. odstavek, ni bilo videti, da bi dejstvo, da je bil dokaj majhen del zemljišča pritožnikov nekaj časa razlaščen, zanje imelo kakšne posebne posledice.

402. V *C. P. proti Združenemu kraljestvu* (sklep), 2016, je pritožnik trdil, da je njegova začasna izključitev iz šole za tri mesece kršila njegovo pravico do izobraževanja. Sodišče je navedlo, da "v večini primerov trimesečna izključitev iz šole pomeni "znatno neugodnejši položaj" za otroka". Vendar pa je bilo v obravnavani zadevi več dejavnikov, ki so zmanjšali znatnost kakršnega koli trajnejšega "neugodnejšega položaja", ki ga je utrpel pritožnik. Kakršna koli škoda, ki jo je utrpel pritožnik v zvezi s svojo pravico do izobraževanja v vsebinskem smislu, je bila tako špekulativna.

403. V *Vasyanovich proti Rusiji* (sklep), 2016, je Sodišče ugotovilo, da je bil najpomembnejši element pritožnikovega zahtevka njegova nezmožnost unovčiti žetone piva in da je bil ta zahtevek uspešen. Preostali del pritožnikovega zahtevka in pritožba sta se nanašala na stave, ki jih je izgubil, in na zahtevek za nepremoženjsko škodo, ki pa so bili v veliki meri špekulativni. V *Grozdanić in Gršković-Grozdanić proti Hrvaški*, 2021, 127.–132. odstavek, je Sodišče ugotovilo, da se je pritožba glede dostopa do sodišča, ki jo je pritožnik vložil na podlagi prvega odstavka 6. člena konvencije, nanašala na zavrnitev obravnave revizije, ki ni imela nobenih možnosti za uspeh (po temelju), in je zato ugotovilo, da pritožnik ni utrpel znatno neugodnejšega položaja.

404. Sodišče je prvič uporabilo merilo neobstoja znatno neugodnejšega položaja v zadevi o svobodi izražanja v *Sylka proti Poljski* (sklep), 2014, 35. odstavek. Zadeva se je nanašala na neljubi ustni obračun

med pritožnikom in policistom brez širših posledic ali podtonov javnega interesa, ki bi lahko vzbudili resne pomisleke v skladu z 10. členom (v nasprotju z *Eon proti Franciji*, 2013).

d. Znatno neugodnejši nefinančni položaj

405. Če pogledamo zadeve, v katerih je Sodišče zavrnilo novo merilo, je Sodišče v *3A.CZ s.r.o. proti Češki republiki*, 2011, 34. odstavek, ugotovilo, da bi lahko nevročena stališča vsebovala nekatere nove informacije, s katerimi družba pritožnica ni bila seznanjena. Ob razlikovanju zadev po vzoru *Holub proti Češki republiki* (sklep), 2010, Sodišče ni moglo sklepati, da družba ni utrpela znatno neugodnejšega položaja. Enaka utemeljitev je bila uporabljena v *BENet Praha, spol. s r.o. proti Češki republiki*, 2011, 135. odstavek; in *Joos proti Švici*, 2012, 20. odstavek.

406. Sodišče je v *Luchaninova proti Ukrajini*, 2011, 46.–50. odstavek, ugotovilo, da je izid postopka, za katerega je pritožnica trdila, da je nezakonit in da je potekal nepošteno, še posebno negativno vplival na njeno poklicno življenje. Natančneje, obsodba pritožnice je služila kot podlaga za njeno odpustitev z dela. Pritožnica je zato utrpela znatno neugodnejši položaj. V *Diacenco proti Romuniji*, 2012, 46. odstavek, je bilo načelno vprašanje za pritožnika njegova pravica, da velja za nedolžnega v skladu z drugim odstavkom 6. člena.

407. Drugi primer za 6. člen je *Selmani in drugi proti Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji*, 2017, 28.–30. odstavek in 40.–41. odstavek, ki se je nanašal na odsotnost ustne obravnave v postopku pred ustavnim sodiščem. Vlada je trdila, da ustna obravnava ne bi prispevala k ugotovitvi novih ali drugačnih dejstev in da pomembna dejstva v zvezi z odstranitvijo pritožnikov s parlamentarne galerije niso bila sporna med strankama in jih je bilo mogoče ugotoviti na podlagi pisnih dokazov, ki so bili predloženi v podporo ustavni pritožbi pritožnikov. Sodišče je menilo, da je bil ugovor vlade bistvo pritožbe, zato ga je preučilo v fazi obravnave utemeljenosti. Sodišče je ugotovilo, da se je zadeva pritožnikov obravnavala le pred ustavnim sodiščem, ki je delovalo kot sodišče prve in edine stopnje. Ugotovilo je tudi, da je odločitev ustavnega sodišča temeljila na dejstvih, ki so jih pritožniki izpodbijali in ki so bila pomembna za izid zadeve, čeprav odstranitev pritožnikov s parlamentarne galerije kot taka med strankama ni bila sporna. Ta vprašanja niso bila niti tehnična niti zgolj pravna. Pritožniki so torej imeli pravico do ustne obravnave pred ustavnim sodiščem. Sodišče je tako zavrnilo ugovor vlade.

408. V *Schmidt proti Latviji*, 2017, 72.–75. odstavek, se je pritožnica ločila od svojega moža, s katerim je živela v Latviji, in se preselila v njuno prejšnje prebivališče v Nemčiji. Ne da bi pritožnica vedela, je njen mož nato sprožil postopek za razvezo zakonske zveze v Latviji. Sodišče za razvezo je obvestil, da ne pozna njenega trenutnega naslova. Sodišče, pristojno za razveze, je po prvem neuspešnem poskusu vročitve dokumentov o razvezi pritožnici na latvijskem naslovu zakonskega para objavilo dve obvestili v latvijskem uradnem listu. Ker pritožnica ni vedela za postopek, se ni udeležila obravnave, in razveza zakonske zveze je bila razglašena v njeni odsotnosti. Da je bil njen zakon razvezan in da se je njen mož ponovno poročil, je izvedela šele takrat, ko je prišla na pogreb svojega moža, kot je bila prepričana. Pritožnica se je pritožila, da je postopek za razvezo zakonske zveze kršil 6. člen. Sodišče je ugotovilo, da ni nobene podlage za ugotovitev, da pritožnica ni utrpela znatno neugodnejšega položaja, pri čemer je med drugim poudarilo, da ni mogoče podcenjevati pomena zadeve za pritožnico in njenega vpliva na njeno zasebno in družinsko življenje.

409. Sodišče je večkrat poudarilo pomen osebne svobode v demokratični družbi in še ni uporabilo merila neobstoja znatno neugodnejšega položaja za zadevo, ki se nanaša na 5. člen. V *Čamans in Timofejeva proti Latviji*, 2016, 80.–81. odstavek, je vlada navedla, da so domnevne omejitve pravic pritožnikov, da jima ni odvzeta prostost, trajale le nekaj ur. Sodišče je ugotovilo, da sta pritožnika utrpela neugodnejši položaj, ki ga ni mogoče šteti za neznatnega. Drugi primer pomena osebne svobode v povezavi s 6. členom je *Hebat Aslan in Firas Aslan proti Turčiji*, 2014. V tej zadevi sta bila predmet in izid pritožb ključnega pomena za pritožnika, saj sta zahtevala sodno odločbo o zakonitosti njunega pridržanja in zlasti o prenehanju tega pridržanja, če bi bilo ugotovljeno, da je nezakonito. Glede na pomembnost pravice do svobode v demokratični družbi Sodišče ni moglo ugotoviti, da

pritožnika nista utrpela "znatno neugodnejšega" položaja pri uveljavljanju svoje pravice do ustreznega sodelovanja v postopku v zvezi z obravnavo njunih pritožb.

410. V *Van Velden proti Nizozemski*, 2011, 33.–39. odstavek, se je pritožnik pritožil na podlagi četrtega odstavka 5. člena konvencije. Vlada je trdila, da pritožnik ni utrpel znatno neugodnejšega položaja, saj je bilo celotno obdobje pripora odšteto od njegove zaporne kazni. Vendar je Sodišče ugotovilo, da je za kazenske postopke v številnih pogodbenicah značilno, da se obdobje pripora pred pravnomočno obsodbo všteta v morebitno kazen zapora; če bi Sodišče na splošno presodilo, da je bila škoda, ki izhaja iz pripora, s tem *ipso facto* nepomembna za namene konvencije, bi to odstranilo velik del morebitnih pritožb na podlagi 5. člena iz obsega njegove obravnave. Zato je bil ugovor vlade na podlagi merila neobstoja znatnega neugodnejšega položaja zavržen. Še ena zadeva, pri kateri je bil zavržen ugovor vlade na podlagi tega merila, je *Bannikov proti Latviji*, 2013, 54.–60. odstavek. V tem primeru je obdobje pripora trajalo eno leto, enajst mesecev in osemnajst dni.

411. V zanimivih zadevah, ki so vključevale pritožbe na podlagi 8., 9., 10. in 11. člena, so bili prav tako zavrženi ugovori vlade na podlagi neobstoja znatnega neugodnejšega položaja. V *Biržietis proti Litvi*, 2016, 34.–37. odstavek, so notranji predpisi zapora pritožniku prepovedovali, da bi si pustil rasti brado, in trdil je, da mu je ta prepoved povzročila duševno trpljenje. Sodišče je menilo, da zadeva odpira vprašanja v zvezi z omejevanjem osebne izbire zapornikov glede njihovega zelenega videza, kar bi lahko štelo za pomembno načelno vprašanje. V *Brazzi proti Italiji*, 2018, 24.–29. odstavek, zadevi v zvezi s hišno preiskavo brez kakršnih koli finančnih posledic, je Sodišče upoštevalo subjektivni pomen zadeve za pritožnika (njegovo pravico do mirnega uživanja svojega premoženja in doma), in tudi tisto, za kar je objektivno šlo, in sicer obstoj učinkovitega sodnega nadzora v zvezi s preiskavo po domačem pravu. V *Cordella in drugi proti Italiji*, 2019, 135.–139. odstavek, zadevi v zvezi z domnevno neodzivnostjo države na jeklarnino onesnaževanje zraka v škodo zdravja okoljskih prebivalcev, je Sodišče upoštevalo naravo očitkov pritožnikov (na podlagi 8. člena) in obstoj znanstvenih študij, ki kažejo posledice onesnaževanja z izpusti iz jeklarn na okolje in zdravje oseb, ki živijo na prizadetih območjih. V *Vartic proti Romuniji (št. 2)*, 2013, 37.–41. odstavek, se je pritožnik pritožil, da so zaporniški organi s tem, da mu niso hoteli zagotoviti vegetarijanske prehrane, ki jo zahtevajo njegova budistična prepričanja, kršili njegovo pravico do izražanja vere v skladu z 9. členom. Sodišče je ugotovilo, da je predmet pritožbe sprožil pomembno načelno vprašanje (glej tudi *Stavropoulos in drugi proti Grčiji*, 2020, 29.–30. odstavek, v zvezi z rojstnim listom, iz katerega je razvidna odločitev staršev, da ne bodo krstili svojega otroka v zvezi s pravico, da ne izrazijo svojih prepričanj). V *Eon proti Franciji*, 2013, 34. odstavek, v okviru pritožbe na podlagi 10. člena, je Sodišče obravnavalo vprašanje, ali naj žalitev voditelja države ostane kaznivo dejanje. Sodišče je zavrnilo ugovor vlade in ugotovilo, da je bilo vprašanje subjektivno pomembno za pritožnika in objektivno zadeva v javnem interesu. Druga zadeva na podlagi 10. člena v *Jankovskis proti Litvi*, 2017, 59.–63. odstavek, se je nanašala na zapornikovo pravico do prejemanja informacij. Pritožniku je bil zavržen dostop do spletne strani z informacijami o učnih in študijskih programih. Te informacije so bile neposredno pomembne za pritožnikov interes za pridobitev izobrazbe, kar je bilo posledično pomembno za njegovo rehabilitacijo in poznejšo ponovno vključitev v družbo. Ob upoštevanju posledic tega poseganja za pritožnika je Sodišče zavrnilo ugovor vlade, da pritožnik ni utrpel znatno neugodnejšega položaja. V zadevi *Šeks proti Hrvaški*, 2022, 49. odstavek, kjer se je pritožnik pritožil zaradi zavrnitve nacionalnih organov, da bi umaknili stopnjo tajnosti nekaterih dokumentov, za katere je menil, da so bistveni za njegovo znanstveno monografijo, je Sodišče zavrnilo ugovor vlade na podlagi dejstva, da je bila zadevna knjiga na koncu objavljena tudi brez zadevnih sklicev. V *Panioglu proti Romuniji*, 2020, 75.–76. odstavek, je Sodišče prav tako zavrnilo ugovor vlade in menilo, da se domnevna kršitev 10. člena (postopek na podlagi etičnega kodeksa zoper sodnico zaradi objave trditev, ki vzbujajo dvom o moralni in poklicni integriteti predsednice kasacijskega sodišča) nanaša na "pomembna načelna vprašanja", ob upoštevanju pritožničnega subjektivnega dojetja, da je to vplivalo na njene možnosti za napredovanje v karieri in da je bila kaznovana zaradi sodelovanja v razpravi v splošnem interesu o reformi in delovanju pravosodnega sistema. V *Berladir in drugi proti Rusiji*, 2012, 34. odstavek, Sodišče ni štelo za primerno, da zavrne očitke na podlagi 10. in 11. člena v zvezi s točko b tretjega odstavka 35. člena konvencije glede na to,

da so se verjetno nanašali na načelno vprašanje. V *Akarsubaşı in Alçiçek proti Turčiji*, 2018, 16.–20. odstavek, sta bila pritožnika, ki sta bila člana sindikata, kaznovana, ker sta na dan nacionalne stavke na ograjo pred srednjo šolo pritrčila plakat "Stavka na tem delovnem mestu". Pritožila sta se na podlagi 11. člena Konvencije. Sodišče je zavrnilo ugovor vlade, da pritožnika nista utrpela znatno neugodnejšega položaja. Poudarilo je ključni pomen pravice do mirnega zbiranja in opozorilo, da bi domnevna kršitev verjetno precej vplivala na uveljavljanje te pravice s strani pritožnikov, saj bi ju globe lahko odvrnile od sodelovanja na drugih shodih v okviru njihovih sindikalnih dejavnosti. Sodišče se je pri zavrnitvi ugovora vlade na podlagi točke b tretjega odstavka 35. člena konvencije v *Öğrü in drugi proti Turčiji*, 2017, 53.-54. odstavek (v zvezi z aktivisti za človekove pravice), sklicevalo tudi na ključni pomen svobode mirnega zbiranja. Glede svobode združevanja, glej *Yordanovi proti Bolgariji*, 2020, 49.–52. odstavek (v zvezi s kazenskim postopkom zaradi poskusa ustanovitve politične stranke).

412. Dva primera, kjer je Sodišče zavrnilo ugovore vlad v zvezi s pritožbami na podlagi 1. člena Protokola št. 1, sta *Siemaszko in Olszyński proti Poljski*, 2016, in *Statileo proti Hrvaški*, 2014. Prva zadeva se je nanašala na zapornika, ki sta se pritožila zaradi obveznosti, da denarne zneske, namenjene oblikovanju varčevalnega sklada, ki bi jima ga izročili ob izpustitvi, položita na varčevalni račun s tako nizko obrestno mero, da se je vrednost njegovega pologa zmanjšala. Druga zadeva se je nanašala na stanovanjsko zakonodajo na Hrvaškem. Pritožnik se je pritožil, da svojega stanovanja ni mogel uporabljati ali prodati, ga oddati v najem osebi po svoji izbiri ali zaračunati tržne najemnine za njegovo oddajo v najem.

4. Zaščitna klavzula: ali spoštovanje človekovih pravic zahteva presojo utemeljenosti zadeve

413. Ko Sodišče v skladu z opisanim pristopom ugotovi, da ni nastal znatno neugodnejši položaj, preveri, ali ga zaščitna klavzula iz točke b tretjega odstavka 35. člena kljub temu zavezuje, da obravnava utemeljenost pritožbe.

414. Drugi element je zaščitna klavzula (glej [Poročilo s pojasnili](#) k Protokolu št. 14, 81. odstavek), po kateri se pritožba ne razglasi za nedopustno, če spoštovanje človekovih pravic, kakor je opredeljeno v konvenciji in njenih protokolih, zahteva presojo utemeljenosti zadeve. Taka vprašanja splošnega značaja se pojavijo takrat, ko je na primer treba razjasniti obveznosti držav pogodbenic po konvenciji ali spodbuditi toženo državo k rešitvi strukturne pomanjkljivosti, ki prizadeva druge osebe v enakem položaju, kot je pritožnik (*Savelyev proti Rusiji* (sklep), 2019, 33. odstavek).

Besedilo tega elementa je izpeljano iz drugega stavka prvega odstavka 37. člena konvencije, kjer ima podobno vlogo v okviru odločitev glede izbrisa pritožb s seznama zadev Sodišča. Enako besedilo je uporabljeno v prvem odstavku 39. člena kot podlaga za sklenitev prijateljske poravnave med strankami.

415. Organi konvencije so omenjeni določbi dosledno razlagali tako, da jih zavezujeta k nadaljnji preučitvi zadeve ne glede na poravnavo med strankami ali obstoj kakšne druge podlage za izbris zadeve s seznama. Tudi če so torej izpolnjena druga merila za zavrnitev pritožbe v skladu s točko b tretjega odstavka 35. člena konvencije, bi spoštovanje človekovih pravic lahko zahtevalo, da Sodišče presodi utemeljenost zadeve (*Maravić Markeš proti Hrvaški*, 2014, 50.–55. odstavek). V *Daniel Faulkner proti Združenemu kraljestvu*, 2016, 27. odstavek, Sodišče ni menilo, da je treba ugotoviti, ali bi lahko trdili, da je pritožnik utrpel "znatno neugodnejši položaj", saj je njegov očitek sprožil novo načelno vprašanje po 5. členu, in sicer vprašanje, ki ga mora Sodišče preučiti.

416. Prav ta pristop je bil uporabljen v *Finger proti Bolgariji*, 2011, 67.–77. odstavek, v kateri je Sodišče menilo, da ni treba ugotavljati, ali je pritožnica utrpela znatno neugodnejši položaj, ker je spoštovanje človekovih pravic zahtevalo presojo utemeljenosti zadeve (glede morebitnega systemskega problema nerazumnega trajanja civilnega postopka in domnevnega neobstoja učinkovitega pravnega sredstva).

417. V *Živić proti Srbiji*, 2011, 36.–42. odstavek, je Sodišče prav tako ugotovilo, da je zadeva tudi ob predpostavki, da pritožnik ni utrpel znatno neugodnejšega položaja, sprožila vprašanja splošnega interesa, ki so zahtevala preučitev. Razlog za to je bila nedosledna sodna praksa okrožnega sodišča v Beogradu v zvezi s pravico do pravične plače in enakega plačila za enako delo, torej izplačila enakega povečanja plače, kot je bil dodeljen določeni kategoriji policistov.

418. Podobno je Sodišče v *Nicoleta Gheorghe proti Romuniji*, 2012, zavrnilo novo merilo kljub neznatni finančni dodelitvi (17 EUR), za katero je šlo, ker je bila za nacionalno jurisdikcijo potrebna načelna odločitev o tem vprašanju (zadeva se je nanašala na vprašanje domneve nedolžnosti in enakopravnosti strank v kazenskem postopku in je bila prva sodba po spremembi nacionalnega prava). V *Juhas Đurić proti Srbiji* (obnova), 2012, se je pritožnik pritožil zaradi plačila honorarja zagovorniku, ki ga je imenovala policija v okviru predhodne kazenske preiskave. Sodišče je ugotovilo, da pritožbenih vprašanj ni mogoče šteti za nepomembna ali posledično za nekaj, kar si ne zasluži presoje utemeljenosti, saj so se nanašala na delovanje kazenskopravnega sistema. Zato je bil ugovor vlade na podlagi novega merila dopustnosti zavrjen, ker je spoštovanje človekovih pravic zahtevalo presojo utemeljenosti. Sodišče je v *Strezovski in drugi proti Severni Makedoniji*, 2020, zavrnilo ugovor vlade, ker je zadeva med drugim sprožila vprašanja splošnega pomena (12.000 gospodinjev je bilo v enakem položaju kot pritožniki) in ker je bilo Sodišču predloženih več kot 120 podobnih zadev (49. odstavek).

419. Kot je navedeno v 39. odstavku *Poročila s pojasnili* k Protokolu št. 14, bi morala uporaba tega pogoja dopustnosti zagotoviti izogibanje zavračanju zadev, ki ne glede na svojo nepomembnost odpirajo resna vprašanja, ki vplivajo na uporabo ali razlago konvencije, ali pomembna vprašanja, ki se nanašajo na nacionalno pravo (*Maravić Markeš proti Hrvaški*, 2014, 51. odstavek).

420. Sodišče je že razsodilo, da spoštovanje človekovih pravic od njega ne zahteva, da nadaljuje obravnavo pritožbe, kadar se je na primer spremenilo relevantno pravo in so bila podobna vprašanja razrešena v drugih zadevah, o katerih je odločalo (*Léger proti Franciji* (izbris) [VS], 2009, 51. odstavek; *Rinck proti Franciji* (sklep), 2010; *Fedotova proti Rusiji*, 2006). Prav tako tam, kjer je bilo relevantno pravo razveljavljeno in ima pritožba, vložena pred Sodiščem, zgolj zgodovinski pomen (*Ionescu proti Romuniji* (sklep), 2010). Prav tako spoštovanje človekovih pravic od Sodišča ne zahteva, da obravnava pritožbo, kadar sta Sodišče in Odbor ministrov to vprašanje obravnavala kot sistemski problem, na primer neizvrševanje domačih sodb v Ruski federaciji (*Vasilchenko proti Rusiji*, 2010) ali Romuniji (*Gaftoniuc proti Romuniji* (sklep), 2011; *Savu proti Romuniji* (sklep), 2011), ali tudi Moldaviji (*Burov proti Moldaviji* (sklep), 2011) ali Armeniji (*Guruyan proti Armeniji* (sklep), 2012). Poleg tega je Sodišče, kadar gre za zadeve, ki se nanašajo na vprašanje dolgotrajnosti postopkov v Grčiji (*Kiousei proti Grčiji* (sklep), 2011) ali Češki republiki (*Havelka proti Češki republiki* (sklep), 2011), že imelo številne priložnosti za obravnavo tega vprašanja v prejšnjih sodbah. To prav tako velja tudi za javno razglasitev sodb (*Jančev proti Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji* (sklep), 2011) ali za možnost, da se seznanijo s stališči ali dokazi, ki jih je predložila druga stranka (*Bazelyuk proti Ukrajini* (sklep), 2012), in o njih podajo pripombe.

Seznam navedenih zadev

Sodna praksa, navedena v tem vodniku, se nanaša na sodbe ali sklepe, ki jih je izdalo Sodišče, ter na sklepe ali poročila Evropske komisije za človekove pravice (v nadaljevanju: Komisija).

Če ni drugače navedeno, se vsa sklicevanja nanašajo na meritorno sodbo, ki jo izda senat Sodišča. Kratica "(sklep)" označuje, da je navedba iz sklepa Sodišča, kratica "[VS]" pa, da je zadevo obravnaval Veliki senat.

Sodbe senatov, ki ob objavi te posodobitve niso bile dokončne v skladu s 44. členom konvencije, so na spodnjem seznamu označene z zvezdico (*). Drugi odstavek 44. člena konvencije določa: "Sodba senata postane dokončna: a. če stranke izjavijo, da ne bodo zahtevale ponovne obravnave pred Velikim senatom; ali b. tri mesece od datuma sodbe, če ni bilo zahteve za ponovno obravnavo pred Velikim senatom; ali c. če svet Velikega senata zavrne zahtevo po ponovni obravnavi v skladu s 43. členom". V zadevah, ko svet Velikega senata sprejme zahtevo po ponovni obravnavi, postane dokončna kasnejša sodba Velikega senata in ne sodba senata.

Hiperpovezave do zadev, navedenih v elektronski različici vodnika, vodijo do podatkovne zbirke HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>), ki omogoča dostop do sodne prakse Sodišča (sodbe in sklepi Velikega senata, senatov in odborov, vročene zadeve, svetovalna mnenja in pravni povzetki iz Informativnega obvestila o sodni praksi) in Komisije (sklepi in poročila) ter do resolucij Odbora ministrov.

Sodišče izdaja sodbe in sklepe v dveh uradnih jezikih, angleščini in/ali francoščini. HUDOC vsebuje tudi prevode številnih pomembnih zadev v več kot trideset neuradnih jezikov in povezave do približno sto spletnih zbirk sodne prakse, ki so jih pripravile tretje osebe.

—A—

3A.CZ s.r.o. proti Češki republiki, pritožba št. 21835/06, 10. februar 2011
 A, B in C proti Irski [VS], pritožba št. 25579/05, ESČP 2010
 A in B proti Hrvaški, pritožba št. 7144/15, 20. junij 2019
 A. in B. proti Gruziji, pritožba št. 73975/16, 10. februar 2022
 A. proti Združenemu kraljestvu, 23. september 1998, Poročila o sodbah in sklepah 1998-VI
 A.M. proti Franciji, pritožba št. 12148/18, 29. april 2019
 A.M. in drugi proti Poljski (sklep), pritožbe št. 4188/21, 16. maj 2023
 A.N.H. proti Finski (sklep), pritožba št. 70773/11, 12. februar 2013
 Abdulkhakov proti Rusiji, pritožba št. 14743/11, 2. oktober 2012
 Abdulrahman proti Nizozemski (sklep), pritožba št. 66994/12, 5. februar 2013
 Abramyan in drugi proti Rusiji (sklep), pritožbi št. 38951/13 in 59611/13, 12. maj 2015
 Açış proti Turčiji, pritožba št. 7050/05, 1. februar 2011
 Adam in drugi proti Nemčiji (sklep), pritožba št. 290/03, 1. september 2005
 Ādamsons proti Latviji, pritožba št. 3669/03, 24. junij 2008
 Aden Ahmed proti Malti, pritožba št. 55352/12, 23. julij 2013
 Adesina proti Franciji, pritožba št. 31398/96, Sklep Komisije z dne 13. septembra 1996
 Agbovi proti Nemčiji (sklep), pritožba št. 71759/01, 25. september 2006
 Ahmet Sadik proti Grčiji, 15. november 1996, Poročila 1996-V
 Ahmet Tunç in drugi proti Turčiji (sklep), pritožbi št. 4133/16 in 31542/16, 29. januar 2019
 Ahtinen proti Finski (sklep), pritožba št. 48907/99, 31. maj 2005
 Ahunbay in drugi proti Turčiji (sklep), pritožba št. 6080/06, 29. januar 2019
 Aizpurua Ortiz in drugi proti Španiji, pritožba št. 42430/05, 2. februar 2010
 Akarsubaşı in Alçiçek proti Turčiji, pritožba št. 19620/12, 23. januar 2018
 Akbay in drugi proti Nemčiji, pritožba št. 40495/15 in 2 drugi, 15. oktober 2020
 Akdivar in drugi proti Turčiji, 16. september 1996, Poročila 1996-IV
 Akif Hasanov proti Azerbajdžanu, pritožba št. 7268/10, 19. september 2019
 Aksoy proti Turčiji, 18. december 1996, Poročila 1996-VI
 Aksu proti Turčiji, pritožbi št. 4149/04 in 41029/04, ESČP 2012
 Al Husin proti Bosni in Hercegovini (št. 2), pritožba št. 10112/16, 25. junij 2019
 Al Nashiri proti Poljski, pritožba št. 28761/11, 24. julij 2014
 Al Nashiri proti Romuniji, pritožba št. 33234/12, 31. maj 2018
 Al-Dulimi in Montana Management Inc. proti Švici [VS], pritožba št. 5809/08, 21. junij 2016
 Al-Jedda proti Združenemu kraljestvu, pritožba št. 27021/08, ESČP 2011
 Al-Moayad proti Nemčiji (sklep), pritožba št. 35865/03, 20. februar 2007
 Al-Nashif proti Bolgariji, pritožba št. 50963/99, 20. junij 2002
 Al-Saadoon in Mufdhi proti Združenemu kraljestvu, pritožba št. 61498/08, ESČP 2010
 Al-Skeini in drugi proti Združenemu kraljestvu [VS], pritožba št. 55721/07, ESČP 2011
 Albayrak proti Turčiji, pritožba št. 38406/97, 31. januar 2008
 Albert in drugi proti Madžarski [VS], pritožba št. 5294/14, 7. julij 2020
 Aleksanyan proti Rusiji, pritožba št. 46468/06, 22. december 2008
 Alekseyev in drugi proti Rusiji, pritožba št. 14988/09 in 50 drugih, 27. november 2018
 Aliev proti Gruziji, pritožba št. 522/04, 13. januar 2009
 Aliyeva in Alijev proti Azerbajdžanu, pritožba št. 35587/08, 31. julij 2014
 Allan proti Združenemu kraljestvu (sklep), pritožba št. 48539/99, 28. avgust 2001
 Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão in drugi proti Portugalski, pritožbi št. 29813/96 in 30229/96,
 ESČP 2000-I
 Amarandei in drugi proti Romuniji, pritožba št. 1443/10, 26. april 2016
 An in drugi proti Cipru, pritožba št. 18270/91, Sklep Komisije z dne 8. oktobra 1991
 Anchugov in Gladkov proti Rusiji, pritožbi št. 11157/04 in 15162/05, 4. julij 2013

Andrášik in drugi proti Slovaški (sklep), pritožba št. 57984/00 in 6 drugih, ESČP 2002-IX
Andreasen proti Združenemu kraljestvu in 26 drugim državam članicam Evropske unije (sklep),
pritožba št. 28827/11, 31. marec 2015
Andronicou in Constantinou proti Cipru, 9. oktober 1997, Poročila 1997-VI
Ankarcrona proti Švedski (sklep), pritožba št. 35178/97, ESČP 2000-VI
Apinis proti Latviji (sklep), pritožba št. 46549/06, 20. september 2011
Aquilina proti Malti, pritožba št. 25642/94, ESČP 1999-III
Arat proti Turčiji, pritožba št. 10309/03, 10. november 2009
Agrotexim in drugi proti Grčiji, 24. oktober 1995, serija A št. 330-A
Arlewin proti Švedski, pritožba št. 22302/10, 1. marec 2016
Armonienė proti Litvi, pritožba št. 36919/02, 25. november 2008
Aspiotis proti Grčiji (sklep), pritožba št. 4561/17, 1. marec 2022
Assanidze proti Gruziji, pritožba št. 71503/01, ESČP 2004-II
*Association for the Defence of Human Rights in Romania – Helsinki Committee on behalf of Ionel
Garcea* proti Romuniji, pritožba št. 2959/11, 24. marec 2015
Association Innocence en Danger and Association Enfance et Partage proti Franciji, pritožbi št.
15343/15 in 16806/15, 4. junij 2020
Association Les témoins de Jéhovah proti Franciji (sklep), pritožba št. 8916/05, 21. september 2010
Ataykaya proti Turčiji, pritožba št. 50275/08, 22. julij 2014
Aydarov in drugi proti Bolgariji (sklep), pritožba št. 33586/15, 2. oktober 2018
Ayuntamiento de Mula proti Španiji (sklep), pritožba št. 55346/00, ESČP 2001-I
Azemi proti Srbiji (sklep), pritožba št. 11209/09, 5. november 2013
Azinas proti Cipru [VS], pritožba št. 56679/00, ESČP 2004-III

— B —

Bagdonavicius in drugi proti Rusiji, pritožba št. 19841/06, 11. oktober 2016
Bagheri in Maliki proti Nizozemski (sklep), pritožba št. 30164/06, 15. maj 2007
Baillard proti Franciji (sklep), pritožba št. 6032/04, 25. september 2008
Bakanova proti Litvi, pritožba št. 11167/12, 31. maj 2016
Balan proti Moldaviji (sklep), pritožba št. 44746/08, 24. januar 2012
Banković in drugi proti Belgiji in drugim (sklep) [VS], pritožba št. 52207/99, ESČP 2001-XII
Bannikov proti Latviji, pritožba št. 19279/03, 11. junij 2013
Barberà, Messegué in Jabardo proti Španiji, 6. december 1988, serija A št. 146
Bartolo proti Malti (sklep), pritožba št. 40761/19, 7. september 2021
Baumann proti Franciji, pritožba št. 33592/96, ESČP 2001-V
Bazelyuk proti Ukrajini (sklep), pritožba št. 49275/08, 27. marec 2012
Bazorkina proti Rusiji, pritožba št. 69481/01, 27. julij 2006
Beer in Regan proti Nemčiji [VS], pritožba št. 28934/95, 18. februar 1999
Beganović proti Hrvaški, pritožba št. 46423/06, 25. junij 2009
Behrami proti Franciji in Saramati proti Franciji, Nemčiji in Norveški (sklep) [VS], pritožbi št. 71412/01
in 78166/01, 2. maj 2007
Beizaras in Levickas proti Litvi, pritožba št. 41288/15, 14. januar 2020
Bekauri proti Gruziji (predhodni ugovori), pritožba št. 14102/02, 10. april 2012
Bekirski proti Bolgariji, pritožba št. 71420/01, 2. september 2010
Belevitskiy proti Rusiji, pritožba št. 72967/01, 1. marec 2007
Belilos proti Švici, 29. april 1988, serija A št. 132
Belli in Arquier-Martinez proti Švici, pritožba št. 65550/13, 11. december 2018
Belošević proti Hrvaški (sklep), pritožba št. 57242/13, 3. december 2019
Belozorov proti Rusiji in Ukrajini, pritožba št. 43611/02, 15. oktober 2015
Ben Salah Adraqui in Dhaima proti Španiji, pritožba št. 45023/98, ESČP 2000-IV

Benavent Díaz proti Španiji (sklep), pritožba št. 46479/10, 31. januar 2017
Bencheref proti Švedski (sklep), pritožba št. 9602/15, 5. december 2017
BENnet Praha, spol. s r.o., proti Češki republiki (sklep), pritožba št. 38354/06, 28. september 2010
BENet Praha, spol. s r.o., proti Češki republiki, pritožba št. 33908/04, 24. februar 2011
Berdzenishvili proti Rusiji (sklep), pritožba št. 31697/03, ESČP 2004-II
Berić in drugi proti Bosni in Hercegovini (sklep), pritožba št. 36357/04 in 25 drugih, 16. oktober 2007
Berladir in drugi proti Rusiji, pritožba št. 34202/06, 10. julij 2012
Bernardet proti Franciji, pritožba št. 31406/96, Sklep Komisije z dne 27. novembra 1996
Bestry proti Poljski, pritožba št. 57675/10, 3. november 2015
Beygo proti 46 državam članicam Sveta Evrope (sklep), pritožba št. 36099/06, 16. junij 2009
Biç in drugi proti Turčiji (sklep), pritožba št. 55955/00, 2. februar 2006
Bijelić proti Črni gori in Srbiji, pritožba št. 11890/05, 28. april 2009
Biržietis proti Litvi, pritožba št. 49304/09, 14. junij 2016
Bivolaru proti Romuniji, pritožba št. 28796/04, 28. februar 2017
Bivolaru proti Romuniji (št. 2), pritožba št. 66580/12, 2. oktober 2018
Blagojević proti Nizozemski (sklep), pritožba št. 49032/07, 9. junij 2009
Blečić proti Hrvaški [VS], pritožba št. 59532/00, ESČP 2006-III
Blokhin proti Rusiji [VS], pritožba št. 47152/06, 23. marec 2016
"Blondje" proti Nizozemski (sklep), pritožba št. 7245/09, ESČP 2009
Blyudik proti Rusiji, pritožba št. 46401/08, 25. junij 2019
Boacă in drugi proti Romuniji, pritožba št. 40355/11, 12. januar 2016
Bochan proti Ukrajini (št. 2) [VS], pritožba št. 22251/08, ESČP 2015
Bock proti Nemčiji (sklep), pritožba št. 22051/07, 19. januar 2010
Boelens in drugi proti Belgiji (sklep), pritožba št. 20007/09, 11. september 2012
Boicenco proti Moldaviji, pritožba št. 41088/05, 11. julij 2006
Boivin proti 34 državam članicam Sveta Evrope (sklep), pritožba št. 73250/01, ESČP 2008
Borg in Vella proti Malti (sklep), pritožba št. 14501/12, 3. februar 2015
Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi proti Irski [VS], pritožba št. 45036/98, ESČP 2005-VI
Bottaro proti Italiji (sklep), pritožba št. 56298/00, 23. maj 2002
Bouglame proti Belgiji (sklep), pritožba št. 16147/08, 2. marec 2010
Bouhamla proti Franciji (sklep), pritožba št. 31798/16, 25. junij 2019
Božinovski proti Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji (sklep), pritožba št. 68368/01, 1. februar 2005
Bratři Zátkové, A.S., proti Češki republiki (sklep), pritožba št. 20862/06, 8. februar 2011
Brazzi proti Italiji, pritožba št. 57278/11, 27. september 2018
Brežec proti Hrvaški, pritožba št. 7177/10, 18. julij 2013
Brincat in drugi proti Malti, pritožba št. 60908/11 in 4 druge, 24. julij 2014
Broca in Texier-Micault proti Franciji, pritožbi št. 27928/02 in 31694/02, 21. oktober 2003
Broniowski proti Poljski (sklep) [VS], pritožba št. 31443/96, ESČP 2002-X
Brudnicka in drugi proti Poljski, pritožba št. 54723/00, ESČP 2005-II
Brumărescu proti Romuniji [VS], pritožba št. 28342/95, ESČP 1999-VII
Brusco proti Italiji (sklep), pritožba št. 69789/01, ESČP 2001-IX
Bryan in drugi proti Rusiji, pritožba št. 22515/14, 27. junij 2023
Bui Van Thanh in drugi proti Združenemu kraljestvu, pritožba št. 16137/90, Sklep Komisije z dne 12. marca 1990, DR 65
Buldakov proti Rusiji, pritožba št. 23294/05, 19. julij 2011
Bulgarian Helsinki Committee proti Bolgariji (sklep), pritožbi št. 35653/12 in 66172/12, 28. junij 2016
Bulinwar OOD in Hrusanov proti Bolgariji, pritožba št. 66455/01, 12. april 2007
Burden proti Združenemu kraljestvu [VS], pritožba št. 13378/05, ESČP 2008
Burdov proti Rusiji, pritožba št. 59498/00, ESČP 2002-III

Burdov proti Rusiji (št. 2), pritožba št. 33509/04, ESČP 2009
Burlya in drugi proti Ukrajini, pritožba št. 3289/10, 6. november 2018
Burov proti Moldaviji (sklep), pritožba št. 38875/03, 14. junij 2011
Bursa Barosu Başkanlığı in drugi proti Turčiji, pritožba št. 25680/05, 19. junij 2018
Buzadji proti Moldaviji [VS], pritožba št. 23755/07, 5. julij 2016

—C—

C.N. proti Luksemburgu, pritožba št. 59649/18, 12. oktober 2021
C.P. proti Združenemu kraljestvu (sklep), pritožba št. 300/11, 6. september 2016
Çakıcı proti Turčiji, pritožba št. 23657/94, ESČP 1999-IV
Çakir in drugi proti Cipru (sklep), pritožba št. 7864/06, 29. april 2010
Čalin in drugi proti Romuniji, pritožba št. 25057/11 in 2 drugi, 19. julij 2016
Calvi in C.G. proti Italiji, pritožba št. 46412/21, 6. julij 2023
Čamans in Timofejeva proti Latviji, pritožba št. 42906/12, 28. april 2016
Cankoçak proti Turčiji, pritožbi št. 25182/94 in 26956/95, 20. februar 2001
Cantoni proti Franciji, 15. november 1996, Poročila 1996-V
Carson in drugi proti Združenemu kraljestvu [VS], pritožba št. 42184/05, ESČP 2010
Castells proti Španiji, 23. april 1992, serija A št. 236
Catan in drugi proti Moldaviji in Rusiji [VS], pritožba št. 43370/04 in 2 drugi, ESČP 2012
Čavajda proti Češki republiki (sklep), pritožba št. 17696/07, 29. marec 2011
Çelik proti Nizozemski (sklep), pritožba št. 12810/13, 27. avgust 2013
Çelik proti Turčiji (sklep), pritožba št. 52991/99, ESČP 2004-X
Celniku proti Grčiji, pritožba št. 21449/04, 5. julij 2007
Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu proti Romuniji, pritožba št. 47848/08, ESČP 2014
*Centre of Societies for Krishna Consciousness in Russia and Frolov proti Rusiji**, pritožba št. 37477/11, 23. November 2021
Centro Europa 7 S.r.l. in Di Stefano proti Italiji [VS], pritožba št. 38433/09, ESČP 2012
Červenka proti Češki republiki, pritožba št. 62507/12, 13. oktober 2016
Cestaro proti Italiji, pritožba št. 6884/11, 7. april 2015
Chagos Islanders proti Združenemu kraljestvu (sklep), pritožba št. 35622/04, 11. december 2012
Chaldayev proti Rusiji, pritožba št. 33172/16, 28. maj 2019
Chapman proti Belgiji (sklep), pritožba št. 39619/06, 5. marec 2013
Chappex proti Švici, pritožba št. 20338/92, Sklep Komisije z dne 12. oktobra 1994
Charzyński proti Poljski (sklep), pritožba št. 15212/03, ESČP 2005-V
Chennouf in drugi proti Franciji (sklep), pritožba št. 4704/19, 20. Junij 2023
Chernenko in drugi proti Rusiji (sklep), pritožba št. 4246/14 in 4 druge, 24. januar 2019
Chernitsyn proti Rusiji, pritožba št. 5964/02, 6. april 2006
Chevrol proti Franciji, pritožba št. 49636/99, ESČP 2003-III
Chiarello proti Nemčiji, pritožba št. 497/17, 20. junij 2019
Chief Rabbinate of the Jewish Community of Izmir proti Turčiji, pritožba št. 1574/12, 21. marec 2023
Chiragov in drugi proti Armeniji (sklep) [VS], pritožba št. 13216/05, 14. december 2011
Chiragov in drugi proti Armeniji [VS], pritožba št. 13216/05, ESČP 2015
Chong in drugi proti Združenemu kraljestvu (sklep), pritožba št. 29753/16, 11. september 2018
Church of X. proti Združenemu kraljestvu, pritožba št. 3798/68, Sklep Komisije z dne 17. decembra 1968, Zbirka 29
Çinar proti Turčiji (sklep), pritožba št. 28602/95, 13. november 2003
Ciupercescu proti Romuniji, pritožba št. 35555/03, 15. junij 2010
Cocchiarella proti Italiji [VS], pritožba št. 64886/01, ESČP 2006-V
Çölgeçen in drugi proti Turčiji, pritožba št. 50124/07 in 7 drugih, 12. december 2017

Colibaba proti Moldaviji, pritožba št. 29089/06, 23. oktober 2007
Collins in Akaziebie proti Švedski (sklep), pritožba št. 23944/05, 8. marec 2007
*Communauté genevoise d'action syndicale (CGAS) proti Švici**, pritožba št. 21881/20, 15. marec 2022
Confédération française démocratique du travail proti Evropskim skupnostim, pritožba št. 8030/77,
Sklep Komisije z dne 10. julija 1978, DR 13
Connolly proti 15 državam članicam Evropske unije (sklep), pritožba št. 73274/01, 9. december 2008
Constantinescu proti Romuniji, pritožba št. 28871/95, ESČP 2000-VIII
Cooperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A. proti Nizozemski
(sklep), pritožba št. 13645/05, ESČP 2009
Cordella in drugi proti Italiji, pritožbi št. 54414/13 in 54264/15, 24. januar 2019
Cotleț proti Romuniji, pritožba št. 38565/97, 3. junij 2003
Croatian Golf Federation proti Hrvaški, pritožba št. 66994/14, 17. december 2020
Croatian Radio-Television proti Hrvaški, pritožbe št. 52132/19 in 19 drugih, 2. marec 2023
Cudak proti Litvi [VS], pritožba št. 15869/02, ESČP 2010
Cvetković proti Srbiji, pritožba št. 17271/04, 10. junij 2008

— D —

D.B. proti Turčiji, pritožba št. 33526/08, 13. julij 2010
D.H. in drugi proti Češki republiki [VS], pritožba št. 57325/00, ESČP 2007-IV
D.J. in A.-K.R. proti Romuniji (sklep), pritožba št. 34175/05, 20. oktober 2009
Dalban proti Romuniji [VS], pritožba št. 28114/95, ESČP 1999-VI
Dalia proti Franciji, 19. februar 1998, *Poročila* 1998-I
Daniel Faulkner proti Združenemu kraljestvu, pritožba št. 68909/13, 6. oktober 2016
De Becker proti Belgiji, pritožba št. 214/56, Sklep Komisije z dne 9. junija 1958
De Ieso proti Italiji, pritožba št. 34383/02, 24. april 2012
De Pace proti Italiji, pritožba št. 22728/03, 17. julij 2008
De Saedeleer proti Belgiji, pritožba št. 27535/04, 24. julij 2007
De Tommaso proti Italiji [VS], pritožba št. 43395/09, 23. februar 2017
De Wilde, Ooms in Versyp proti Belgiji, 18. junij 1971, serija A št. 12
Delecolle proti Franciji, pritožba št. 37646/13, 25. oktober 2018
Demir in Baykara proti Turčiji [VS], pritožba št. 34503/97, ESČP 2008
Demirbaş in drugi proti Turčiji (sklep), pritožba št. 1093/08 in 18 drugih, 9. november 2010
Demokratična republika Kongo proti Belgiji (sklep), pritožba št. 16554/19, 6. oktober 2020
Demopoulos in drugi proti Turčiji (sklep), pritožba št. 46113/99 in 7 drugih, ESČP 2010
Denisov proti Ukrajini [VS], pritožba št. 76639/11, 25. september 2018
Dennis in drugi proti Združenemu kraljestvu (sklep), pritožba št. 76573/01, 2. julij 2002
Depauw proti Belgiji (sklep), pritožba št. 2115/04, 15. maj 2007
Di Salvo proti Italiji (sklep), pritožba št. 16098/05, 11. januar 2007
Di Sante proti Italiji (sklep), pritožba št. 56079/00, 24. junij 2004
Diacenco proti Romuniji, pritožba št. 124/04, 7. februar 2012
Dimitar Yanakiev proti Bolgariji (št. 2), pritožba št. 50346/07, 31. marec 2016
Dimitras in drugi proti Grčiji (sklep), pritožbi št. 59573/09 in 65211/09, 4. julij 2017
Dimitrescu proti Romuniji, pritožbi št. 5629/03 in 3028/04, 3. junij 2008
Dimo Dimov in drugi proti Bolgariji, pritožba št. 30044/10, 7. julij 2020
Dinchev proti Bolgariji (sklep), pritožba št. 17220/09, 21. november 2017
Dink proti Turčiji, pritožba št. 2668/07 in 4 drugi, 14. september 2010
Dîrjan in Ștefan proti Romuniji (sklep), pritožbi št. 14224/15 in 50977/15, 15. april 2020
Djokaba Lambi Longa proti Nizozemski (sklep), pritožba št. 33917/12, ESČP 2012
Doğan in Çakmak proti Turčiji (sklep), pritožbi št. 28484/10 in 58223/10, 14. maj 2019
Döner in drugi proti Turčiji, pritožba št. 29994/02, 7. marec 2017

Dos Santos Calado in drugi proti Portugalski, pritožba št. 55997/14 in 3 druge, 31. marec 2020
Döşemealtı Belediyesi proti Turčiji (sklep), pritožba št. 50108/06, 23. marec 2010
Doshuyeva in Yusupov proti Rusiji (sklep), pritožba št. 58055/10, 31. maj 2016
Drijfhout proti Nizozemski (sklep), pritožba št. 51721/09, 22. februar 2011
Drozd in Janousek proti Franciji in Španiji, 26. junij 1992, serija A št. 240
Društvo za varstvo upnikov proti Sloveniji (sklep), pritožba št. 66433/13, 21. november 2017
Dubovtsev in drugi proti Ukrajini, pritožba št. 21429/14 in 9 drugih, 21. januar 2021
Dubská in Krejzová proti Češki republiki [VS], pritožbi št. 28859/11 in 28473/12, 15. november 2016
Dudgeon proti Združenemu kraljestvu, 22. oktober 1981, serija A št. 45
Dukmedjian proti Franciji, pritožba št. 60495/00, 31. januar 2006
Dumpe proti Latviji (sklep), pritožba št. 71506/13, 16. oktober 2018
Duringer in drugi proti Franciji (sklep), pritožbi št. 61164/00 in 18589/02, ESČP 2003-II
Durini proti Italiji, pritožba št. 19217/91, Sklep Komisije z dne 12. januarja 1994, DR 76
Dvořáček in Dvořáčková proti Slovaški, pritožba št. 30754/04, 28. julij 2009
Dzidzava proti Rusiji, pritožba št. 16363/07, 20. december 2016

— E —

E.M. in drugi proti Norveški, pritožba št. 53471/17, 20. januar 2022
Eberhard in M. proti Sloveniji, pritožbi št. 8673/05 in 9733/05, 1. december 2009
Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası proti Turčiji, pritožba št. 20641/05, ESČP 2012
Egmez proti Cipru (sklep), pritožba št. 12214/07, 18. september 2012
Egmez proti Cipru, pritožba št. 30873/96, ESČP 2000-XII
Ekimdzhev in drugi proti Bolgariji, pritožba št. 70078/12, 11. januar 2022
El Majjaoui in Stichting Touba Moskee proti Nizozemski (izbris) [VS], pritožba št. 25525/03, 20. december 2007
El-Masri proti Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji [VS], pritožba št. 39630/09, ESČP 2012
Enukidze in Girgvliani proti Gruziji, pritožba št. 25091/07, 26. april 2011
EON proti Franciji, pritožba št. 26118/10, 14. marec 2013
Epözdemir proti Turčiji (sklep), pritožba št. 57039/00, 31. januar 2002
Er in drugi proti Turčiji, pritožba št. 23016/04, 31. julij 2012
Ergezen proti Turčiji, pritožba št. 73359/10, 8. april 2014
Eskerkhanov in drugi proti Rusiji, pritožba št. 18496/16 in 2 drugi, 25. julij 2017
Euromak Metal Doo proti Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji, pritožba št. 68039/14, 14. junij 2018
EYOUUM-Priso proti Franciji, pritožba št. 24352/94, Poročilo Komisije z dne 9. aprila 1997

— F —

Fábián proti Madžarski [VS], pritožba št. 78117/13, 5. september 2017
Fabris in Parziale proti Italiji, pritožba št. 41603/13, 19. marec 2020
Fairfield proti Združenemu kraljestvu (sklep), pritožba št. 24790/04, ESČP 2005-VI
Fakhretdinov in drugi proti Rusiji (sklep), pritožba št. 26716/09 in 2 drugi, 23. september 2010
Farcaş proti Romuniji (sklep), pritožba št. 32596/04, 14. september 2010
Fédération chrétienne des témoins de Jéhovah de France proti Franciji, pritožba št. 53430/99, ESČP 2001-XI
Federation of French Medical Trade Unions and National Federation of Nurses proti Franciji (sklep), pritožba št. 10983/84, Sklep Komisije z dne 12. maja 1986, DR 47
Fedotov proti Moldaviji (sklep), pritožba št. 51838/07, 24. maj 2011
Fedotova proti Rusiji, pritožba št. 73225/01, 13. april 2006

Fener Rum Patrikliği (Ekumenska patriarhija) proti Turčiji (sklep), pritožba št. 14340/05, 12. junij 2007

Fernandez proti Franciji (sklep), pritožba št. 65421/10, 17. januar 2012

Fernie proti Združenemu kraljestvu (sklep), pritožba št. 14881/04, 5. januar 2006

Ferrara in drugi proti Italiji (sklep), pritožbe št. 2394/22 in 18 drugih, 16. maj 2023

Ferreira Alves proti Portugalski (št. 6), pritožbi št. 46436/06 in 55676/08, 13. april 2010

Fetisov in drugi proti Rusiji, pritožba št. 43710/07 in 3 druge, 17. januar 2012

Filipović proti Srbiji, pritožba št. 27935/05, 20. november 2007

Financial Times Ltd in drugi proti Združenemu kraljestvu, pritožba št. 821/03, 15. december 2009

FINE DOO in drugi proti Severni Makedoniji (sklep), pritožba št. 37948/13, 17. maj 2022

Finger proti Bolgariji, pritožba št. 37346/05, 10. maj 2011

Folgerø in drugi proti Norveški (sklep), pritožba št. 15472/02, 14. februar 2006

Forcadell i Lluís in drugi proti Španiji (sklep), pritožba št. 75147/17, 7. maj 2019

Foti in drugi proti Italiji, 10. december 1982, serija A št. 56

Fressoz in Roire proti Franciji [VS], pritožba št. 29183/95, ESČP 1999-I

Fu Quan, s.r.o. proti Češki republiki [VS], pritožba št. 24827/14, 1. junij 2023

—G—

Gäfgen proti Nemčiji [VS], pritožba št. 22978/05, ESČP 2010

Gaftoniuc proti Romuniji (sklep), pritožba št. 30934/05, 22. februar 2011

Gagiū proti Romuniji, pritožba št. 63258/00, 24. februar 2009

Gagliano Giorgi proti Italiji, pritožba št. 23563/07, ESČP 2012

Gaglione in drugi proti Italiji, pritožba št. 45867/07 in 69 drugih, 21. december 2010

Galev in drugi proti Bolgariji (sklep), pritožba št. 18324/04, 29. september 2009

Galić proti Nizozemski (sklep), pritožba št. 22617/07, 9. junij 2009

Galović proti Hrvaški (sklep), pritožba št. 54388/09, 5. marec 2013

García Ruiz proti Španiji [VS], pritožba št. 30544/96, ESČP 1999-I

Gard in drugi proti Združenemu kraljestvu (sklep), pritožba št. 39793/17, 27. junij 2017

Gardean in S.C. Grup 95 SA proti Romuniji (obnova), pritožba št. 25787/04, 30. april 2013

Gas in Dubois proti Franciji (sklep), pritožba št. 25951/07, 31. avgust 2010

Gasparini proti Italiji in Belgiji (sklep), pritožba št. 10750/03, 12. maj 2009

Genderdoc-M in M.D. proti Moldaviji, pritožba št. 23914/15, 14. december 2021

Gennari proti Italiji (sklep), pritožba št. 46956/99, 5. oktober 2000

Genovese proti Malti, pritožba št. 53124/09, 11. oktober 2011

Gentilhomme, Schaff-Benhadj in Zerouki proti Franciji, pritožba št. 48205/99 in 2 drugi, 14. maj 2002

Georgian Labour Party proti Gruziji, pritožba št. 9103/04, ESČP 2008

Gevorgyan in drugi proti Armeniji (sklep), pritožba št. 66535/10, 14. januar 2020

Gherardi Martiri proti San Marinu, pritožba št. 35511/20, 15. december 2022

Gherghina proti Romuniji (sklep) [VS], pritožba št. 42219/07, 8. julij 2015

Ghoumid in drugi proti Franciji, pritožba št. 52273/16 in 4 druge, 25. junij 2020

Gillow proti Združenemu kraljestvu, 24. november 1986, serija A št. 109

Giuliani in Gaggio proti Italiji [VS], pritožba št. 23458/02, ESČP 2011

Giummarra in drugi proti Franciji (sklep), pritožba št. 61166/00, 12. junij 2001

Giuran proti Romuniji, pritožba št. 24360/04, ESČP 2011

Giusti proti Italiji, pritožba št. 13175/03, 18. oktober 2011

Gogitidze in drugi proti Gruziji, pritožba št. 36862/05, 12. maj 2015

Göktan proti Franciji, pritožba št. 33402/96, ESČP 2002-V

Gorraiz Lizarraga in drugi proti Španiji, pritožba št. 62543/00, ESČP 2004-III

Gough proti Združenemu kraljestvu, pritožba št. 49327/11, 28. oktober 2014

Grădinar proti Moldaviji, pritožba št. 7170/02, 8. april 2008
Grande Stevens in drugi proti Italiji, pritožba št. 18640/10 in 4 druge, 4. marec 2014
Grässer proti Nemčiji (sklep), pritožba št. 66491/01, 16. september 2004
Gratzinger in Gratzingerova proti Češki republiki (sklep) [VS], pritožba št. 39794/98, ESČP 2002-VII
Greek Federation of Bank Employee Unions proti Grčiji (sklep), pritožba št. 72808/10, 6. december 2011
Grišankova in Grišankovs proti Latviji (sklep), pritožba št. 36117/02, ESČP 2003-II
Grori proti Albaniji, pritožba št. 25336/04, 7. julij 2009
Grosam proti Češki republiki [VS], pritožba št. 19750/13, 1. junij 2023
Gross proti Švici [VS], pritožba št. 67810/10, ESČP 2014
Grossi in drugi proti Italiji (obnova), pritožba št. 18791/03, 30. oktober 2012
Grozđanić in Gršković-Grozđanić proti Hrvaški, pritožba št. 43326/13, 28. januar 2021
Gruzija proti Rusiji (I) [VS], pritožba št. 13255/07, ESČP 2014
Gruzija proti Rusiji (II) [VS] (utemeljenost), pritožba št. 38263/08, 21. januar 2021
Grzinčič proti Sloveniji, pritožba št. 26867/02, 3. maj 2007
Guisset proti Franciji, pritožba št. 33933/96, ESČP 2000-IX
Gülen proti Turčiji, pritožba št. 28226/02, 14. oktober 2008
Güneş proti Turčiji (sklep), pritožba št. 53916/00, 13. maj 2004
Gürdeniz proti Turčiji (sklep), pritožba št. 59715/10, 18. marec 2014
Guruyan proti Armeniji (sklep), pritožba št. 11456/05, 24. januar 2012
Güzelyurtlu in drugi proti Cipru in Turčiji [VS], pritožba št. 36925/07, 29. januar 2019

—H—

H.F. in drugi proti Franciji [VS], pritožbi št. 24384/19 in 44234/20, 14. september 2022
H.F. K-F proti Nemčiji, pritožba št. 25629/94, Poročilo Komisije z dne 10. septembra 1996
Haas proti Švici (sklep), pritožba št. 31322/07, 20. maj 2010
Haász in Szabó proti Madžarski, pritožbi št. 11327/14 in 11613/14, 13. oktober 2015
Hadrabová in drugi proti Češki republiki (sklep), pritožbi št. 42165/02 in 466/03, 25. september 2007
Hambardzumyan proti Armeniji, pritožba št. 43478/11, 5. december 2019
Hamidovic proti Italiji (sklep), pritožba št. 31956/05, 13. september 2011
Hanan proti Nemčiji [VS], pritožba št. 4871/16, 16. februar 2021
Hanzl in Špadrna proti Češki republiki (sklep), pritožba št. 30073/06, 15. januar 2013
Harkins proti Združenemu kraljestvu (sklep) [VS], pritožba št. 71537/14, 15. junij 2017
Hartman proti Češki republiki, pritožba št. 53341/99, ESČP 2003-VIII
Hartung proti Franciji (sklep), pritožba št. 10231/07, 3. november 2009
Harutyunyan proti Armeniji, pritožba št. 36549/03, ESČP 2007-III
Hasan Tunç in drugi proti Turčiji, pritožba št. 19074/05, 31. januar 2017
Hassan proti Združenemu kraljestvu [VS], pritožba št. 29750/09, ESČP 2014
Havelka proti Češki republiki (sklep), pritožba št. 7332/10, 20. september 2011
Hebat Aslan in Firas Aslan proti Turčiji, pritožba št. 15048/09, 28. oktober 2014
Hingitaq 53 in drugi proti Danski (sklep), pritožba št. 18584/04, ESČP 2006-I
Hirsi Jamaa in drugi proti Italiji [VS], pritožba št. 27765/09, ESČP 2012
Hokkanen proti Finski, pritožba št. 25159/94, Sklep Komisije z dne 15. maja 1996
Holub proti Češki republiki (sklep), pritožba št. 24880/05, 14. december 2010
Hoppen and trade union of AB Amber Grid employees proti Litvi, pritožba št. 976/20, 17. januar 2023
Horsham proti Združenemu kraljestvu, pritožba št. 23390/94, Sklep Komisije z dne 4. septembra 1995
Horvat proti Hrvaški, pritožba št. 51585/99, ESČP 2001-VIII
Hoti proti Hrvaški, pritožba št. 63311/14, 26. april 2018
Hristozov in drugi proti Bolgariji, pritožbi št. 47039/11 in 358/12, ESČP 2012

Hromadka in Hromadkova proti Rusiji, pritožba št. 22909/10, 11. december 2014
Hudecová in drugi proti Slovaški (sklep), pritožba št. 53807/09, 18. decembra 2012
Humen proti Poljski [VS], pritožba št. 26614/95, 15. oktober 1999
Husayn (Abu Zubaydah) proti Poljski, pritožba št. 7511/13, 24. julij 2014
Hussein proti Albaniji in 20 drugim državam pogodbenicam (sklep), pritožba št. 23276/04, 14. marec 2006
Hutten-Czapska proti Poljski [VS], pritožba št. 35014/97, ESČP 2006-VIII



I.J.L. proti Združenemu kraljestvu (sklep), pritožba št. 39029/97, 6. julij 1999
Iambor proti Romuniji (št. 1), pritožba št. 64536/01, 24. junij 2008
Içyer proti Turčiji (sklep), pritožba št. 18888/02, ECHR 2006-I
Idalov proti Rusiji [VS], pritožba št. 5826/03, 22. maj 2012
Ignats proti Latviji (sklep), pritožba št. 38494/05, 24. september 2013
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi proti Turčiji (sklep), pritožba št. 40355/14, 28. januar 2020
Ilaşcu in drugi proti Moldaviji in Rusiji [VS], pritožba št. 48787/99, ESČP 2004-VII
İlhan proti Turčiji [VS], pritožba št. 22277/93, ESČP 2000-VII
Ilias in Ahmed proti Madžarski [VS], pritožba št. 47287/15, 21. november 2019
Illiu in drugi proti Belgiji (sklep), pritožba št. 14301/08, 19. maj 2009
Imakayeva proti Rusiji, pritožba št. 7615/02, ESČP 2006-XIII
Ionescu proti Romuniji (sklep), pritožba št. 36659/04, 1. junij 2010
lordache proti Romuniji (sklep), pritožba št. 6817/02, 14. oktober 2008
Iosub Caras proti Romuniji, pritožba št. 7198/04, 11. december 2006
İpek proti Turčiji (sklep), pritožba št. 39706/98, 7. november 2000
Irska proti Združenemu kraljestvu, 18. januar 1978, serija A št. 25
Isaak in drugi proti Turčiji (sklep), pritožba št. 44587/98, 28. september 2006
Islamic Republic of Iran Shipping Lines proti Turčiji, pritožba št. 40998/98, ESČP 2007-V
ISSA in drugi proti Turčiji, pritožba št. 31821/96, 16. november 2004
Ivanțoc in drugi proti Moldaviji in Rusiji, pritožba št. 23687/05, 15. november 2011
Ivko proti Rusiji, pritožba št. 30575/08, 15. december 2015



J. B. in drugi proti Madžarski (sklep), pritožba št. 45434/12 in 2 drugi, 27. novembra 2018
J.M.B. in drugi proti Franciji, pritožba št. 9671/15 in 31 drugih, 30. januar 2020
Jakovljević proti Srbiji (sklep), pritožba št. 5158/12, 13. oktobra 2020
Jalloh proti Nemčiji (sklep), pritožba št. 54810/00, ESČP 2006-IX
Jaloud proti Nizozemski [VS], pritožba št. 47708/08, ESČP 2014
Jančev proti Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji (sklep), pritožba št. 18716/09, 4. oktober 2011
Jankovskis proti Litvi, pritožba št. 21575/08, 17. januar 2017
Janowiec in drugi proti Rusiji [VS], pritožbi št. 55508/07 in 29520/09, ESČP 2013
Januškevičienė proti Litvi, pritožba št. 69717/14, 3. september 2019
Jasinskis proti Latviji, pritožba št. 45744/08, 21. december 2010
Jelić proti Hrvaški, pritožba št. 57856/11, 12. junij 2014
Jeličić proti Bosni in Hercegovini (sklep), pritožba št. 41183/02, ESČP 2005-XII
Jensen in Rasmussen proti Danski (sklep), pritožba št. 52620/99, 20. marec 2003
Jensen proti Danski (sklep), pritožba št. 48470/99, ESČP 2001-X
Jeronovičs proti Latviji [VS], pritožba št. 44898/10, 5. julij 2016

Jian proti Romuniji (sklep), pritožba št. 46640/99, 30. marec 2004
JKP Vodovod Kraljevo proti Srbiji (sklep), pritožbi št. 57691/09 in 19719/10, 16. oktober 2018
Joannou proti Turčiji, pritožba št. 53240/14, 12. decembra 2017
Johti Sappmelaccat Ry in drugi proti Finski (sklep), pritožba št. 42969/98, 18. januar 2005
Joos proti Švici, pritožba št. 43245/07, 15. november 2012
Jørgensen in drugi proti Danski (sklep), pritožba št. 30173/12, 28. junij 2016
Jovanović proti Hrvaški (sklep), pritožba št. 59109/00, ESČP 2002-III
Juhas Đurić proti Srbiji (obnova), pritožba št. 48155/06, 10. april 2012
Jurica proti Hrvaški, pritožba št. 30376/13, 2. maj 2017

—K—

K2 proti Združenemu kraljestvu (sklep), pritožba št. 42387/13, 7. februar 2017
K.S. in K.S. AG proti Švici, pritožba št. 19117/91, Sklep Komisije z dne 12. januarja 1994, DR 76
Kaburov proti Bolgariji (sklep), pritožba št. 9035/06, 19. junij 2012
Kadiķis proti Latviji (sklep), pritožba št. 47634/99, 29. junij 2000
Kafkaris proti Cipru (sklep), pritožba št. 9644/09, 21. junij 2011
Kaganovskyy proti Ukrajini, pritožba št. 2809/18, 15. september 2022
Kalašnikov proti Rusiji, pritožba št. 47095/99, ESČP 2002-VI
Kalfagiannis in Pospert proti Grčiji (sklep), pritožba št. 74435/14, 9. junij 2020
Kamaliyevy proti Rusiji, pritožba št. 52812/07, 3. junij 2010
Kandarakis proti Grčiji, pritožbe št. 48345/12 in 2 drugi, 11. junij 2020
Karácsony in drugi proti Madžarski [VS], pritožbi št. 42461/13 in 44357/13, 17. maj 2016
Karakó proti Madžarski, pritožba št. 39311/05, 28. april 2009
Karapanagiotou in drugi proti Grčiji, pritožba št. 1571/08, 28. oktober 2010
Karastelev in drugi proti Rusiji, pritožba št. 16435/10, 6. oktober 2020
Karelin proti Rusiji, pritožba št. 926/08, 20. september 2016
Karner proti Avstriji, pritožba št. 40016/98, ESČP 2003-IX
Karoussiotis proti Portugalski, pritožba št. 23205/08, ESČP 2011
Karpylenko proti Ukrajini, pritožba št. 15509/12, 11. februar 2016
Kašlan proti Rusiji (sklep), pritožba št. 60189/15, 19. april 2016
Kátai proti Madžarski (sklep), pritožba št. 939/12, 18. marec 2014
Kavala proti Turčiji, pritožba št. 28749/18,
Kefalas in drugi proti Grčiji, 8. junij 1995, serija A št. 318-A
Kemal Çetin proti Turčiji, pritožba št. 3704/13, 26. maj 2020
Kemmache proti Franciji (št. 3), 24. november 1994, serija A št. 296-C
Kerechashvili proti Gruziji (sklep), pritožba št. 5667/02, ESČP 2006-V
Kerimov proti Azerbajdžanu (sklep), pritožba št. 151/03, 28. september 2006
Kerman proti Turčiji, pritožba št. 35132/05, 22. november 2016
Kerojärvi proti Finski, 19. julij 1995, serija A št. 322
Kezer in drugi proti Turčiji (sklep), pritožba št. 58058/00, 5. oktober 2004
Khadzhialiyev in drugi proti Rusiji, pritožba št. 3013/04, 6. november 2008
Khadzhimuradov in drugi proti Rusiji, pritožba št. 21194/09 in 16 drugih, 10. oktober 2017
Khan proti Združenemu kraljestvu, pritožba št. 35394/97, ESČP 2000-V
Khashiyev in Akayeva proti Rusiji, pritožbi št. 57942/00 in 57945/00, 24. februar 2005
Khayrullina proti Rusiji, pritožba št. 29729/09, 19. december 2017
Khlaifia in drugi proti Italiji [VS], pritožba št. 16483/12, 15. december 2016
Khodorkovskiy in Lebedev proti Rusiji, pritožbi št. 11082/06 in 13772/05, 25. julij 2013
Khural in Zeynalov proti Azerbajdžanu (no. 2), no. 383/12, 19 January 2023
Kiiskinen in Kovalainen proti Finski (sklep), pritožba št. 26323/95, ESČP 1999-V
Kikots in Kikota proti Latviji (sklep), pritožba št. 54715/00, 6. junij 2002

Kiousi proti Grčiji (sklep), pritožba št. 52036/09, 20. september 2011
Kiril Zlatkov Nikolov proti Franciji, pritožbi št. 70474/11 in 68038/12, 10. november 2016
Kitanovska in Barbulovski proti Severni Makedoniji, pritožba št. 53030/19, 9. maj 2023
Klass in drugi proti Nemčiji, 6. september 1978, serija A št. 28
Klausecker proti Nemčiji (sklep), pritožba št. 415/07, 6. januar 2015
Klyakhin proti Rusiji, pritožba št. 46082/99, 30. november 2004
Koç in Tambaş proti Turčiji, pritožba št. 46947/99, 24. februar 2005
Koç in Tosun proti Turčiji (sklep), pritožba št. 23852/04, 13. november 2008
Koch proti Poljski (sklep), pritožba št. 15005/11, 7. marec 2017
Köhler proti Nemčiji (sklep), pritožba št. 3443/18, 7. september 2021
Kondrulin proti Rusiji, pritožba št. 12987/15, 20. september 2016
Kongresna Narodna Stranka in drugi proti Bosni in Hercegovini (sklep), pritožba št. 414/11, 26. april 2016
Konstantin Stefanov proti Bolgariji, pritožba št. 35399/05, 27. oktober 2015
Konstantinidis proti Grčiji, pritožba št. 58809/09, 3. april 2014
Kopecký proti Slovaški [VS], pritožba št. 44912/98, ESČP 2004-IX
Korenjak proti Sloveniji (sklep), pritožba št. 463/03, 15. maj 2007
Korizno proti Latviji (sklep), pritožba št. 68163/01, 28. september 2006
Kornakovs proti Latviji, pritožba št. 61005/00, 15. junij 2006
Korolev proti Rusiji (sklep), pritožba št. 25551/05, ESČP 2010
Kósa proti Madžarski (sklep), pritožba št. 53461/15, 21. november 2017
Kotilainen in drugi proti Finski, pritožba št. 62439/12, 17. september 2020
Kotov proti Rusiji [VS], pritožba št. 54522/00, 3. april 2012
Koumoutsea in drugi proti Grčiji (sklep), pritožba št. 56625/00, 13. december 2001
Kozacioğlu proti Turčiji [VS], pritožba št. 2334/03, 19. februar 2009
Kozlova in Smirnova proti Latviji (sklep), pritožba št. 57381/00, ESČP 2001-XI
Krstić proti Srbiji, pritožba št. 45394/06, 10. december 2013
Kudła proti Poljski [VS], pritožba št. 30210/96, ESČP 2000-XI
Kurić in drugi proti Sloveniji [VS], pritožba št. 26828/06, ESČP 2012
Kurşun proti Turčiji, pritožba št. 22677/10, 30. oktober 2018
Kurt proti Turčiji, 25. maj 1998, Poročila 1998-III
Kušić in drugi proti Hrvaški (sklep), pritožba št. 71667/17, 10. december 2019
Kuzhelev in drugi proti Rusiji, pritožba št. 64098/09 in 6 drugih, 15. oktober 2019

—L—

L.R. proti Severni Makedoniji, pritožba št. 38067/15, 23. januar 2020
Labsi proti Slovaški, pritožba št. 33809/08, 15. maj 2012
Ladygin proti Rusiji (sklep), pritožba št. 35365/05, 30. avgust 2011
Lagutin in drugi proti Rusiji, pritožba št. 6228/09 in 4 druge, 24. april 2014
Lambert in drugi proti Franciji [VS], pritožba št. 46043/14, ESČP 2015
Laska in Lika proti Albaniji, pritožbi št. 12315/04 in 17605/04, 20. april 2010
Łatak proti Poljski (sklep), pritožba št. 52070/08, 12. oktober 2010
Laurus Invest Hungary KFT in drugi proti Madžarski (sklep), pritožba št. 23265/13 in 5 drugih, ESČP 2015
Leandro Da Silva proti Luksemburgu, pritožba št. 30273/07, 11. februar 2010
Lechesne proti Franciji, pritožba št. 20264/92, poročilo Komisije z dne 21. maja 1997
Léger proti Franciji (izbris) [VS], pritožba št. 19324/02, 30. marec 2009
Lehtinen proti Finski, pritožba št. 39076/97, ESČP 1999-VII
Lekić proti Sloveniji [VS], pritožba št. 36480/07, 11. december 2018
Lenzing AG proti Nemčiji, pritožba št. 39025/97, Sklep Komisije z dne 9. septembra 1998

Leon Madrid proti Španiji, pritožba št. 30306/13, 26. oktober 2021
Lepojić proti Srbiji, pritožba št. 13909/05, 6. november 2007
Lewit proti Avstriji, pritožba št. 4782/18, 10. oktober 2019
Liblik in drugi proti Estoniji, pritožba št. 173/15 in 5 drugih, 28. maj 2019
Lienhardt proti Franciji (sklep), pritožba št. 12139/10, 13. september 2011
Liepājnieks proti Latviji (sklep), pritožba št. 37586/06, 2. november 2010
Liga Portuguesa de Futebol Profissional proti Portugalski (sklep), pritožba št. 49639/09, 3. april 2012
Loizidou proti Turčiji (utemeljenost), 18. december 1996, *Poročila* 1996-VI
Loizidou proti Turčiji (predhodni ugovori), 23. marec 1995, serija A št. 310
Lopata proti Rusiji, pritožba št. 72250/01, 13. julij 2010
Lopes de Sousa Fernandes proti Portugalski [VS], pritožba št. 56080/13, 19. december 2017
Lopez Cifuentes proti Španiji (sklep), pritožba št. 18754/06, 7. julij 2009
Lowe proti Združenemu kraljestvu (sklep), pritožba št. 12486/07, 8. september 2009
Luchaninova proti Ukrajini, pritožba št. 16347/02, 9. junij 2011
Lukenda proti Sloveniji, pritožba št. 23032/02, ESČP 2005-X
Lyons in drugi proti Združenemu kraljestvu (sklep), pritožba št. 15227/03, ESČP 2003-IX

—M—

M. proti Danski, pritožba št. 17392/90, Sklep Komisije z dne 14. oktobra 1992, DR 73
M. proti Združenemu kraljestvu, pritožba št. 13284/87, Sklep Komisije z dne 15. oktobra 1987, DR 54
M.A. in drugi proti Litvi, pritožba št. 59793/17, 11. december 2018
M.A. proti Franciji, pritožba št. 9373/15, 1. februar 2018
*M.H. in drugi proti Hrvaški**, pritožbi št. 15670/18 in 43115/18, 18. november 2021
M. K. in drugi proti Poljski, pritožba št. 40503/17 in 2 drugi, 23. julij 2020
M. N. in drugi proti Belgiji (sklep) [VS], pritožba št. 3599/18, 5. maj 2020
M.N. in drugi proti San Marinu, pritožba št. 28005/12, 7. julij 2015
M. S. proti Hrvaški (št. 2), pritožba št. 75450/12, 19. februar 2015
M.S.S. proti Belgiji in Grčiji [VS], pritožba št. 30696/09, ESČP 2011
Magnitskiy in drugi proti Rusiji, pritožbi št. 32631/09 in 53799/12, 27. avgust 2019
Magomedov in drugi proti Rusiji, pritožba št. 33636/09 in 9 drugih, 28. marec 2017
Magyar Keresztény Mennonita Egyház in drugi proti Madžarski, pritožba št. 70945/11 in 8 drugih, ESČP 2014
Magyar Kétfarkú Kutya Párt proti Madžarski [VS], pritožba št. 201/17, 20. januar 2020
Makarashvili in drugi proti Gruziji, pritožbe št. 23158/20 in 2 drugi, 1. september 2022
Makharadze in Sikharulidze proti Gruziji, pritožba št. 35254/07, 22. november 2011
Makuchyan in Minasyan proti Azerbajdžanu in Madžarski, pritožba št. 17247/13, 26. maj 2020
Malhous proti Češki republiki (sklep), pritožba št. 33071/96, ESČP 2000-XII
Malkov proti Estoniji, pritožba št. 31407/07, 4. februar 2010
Malysh in Ivanin proti Ukrajini (sklep), pritožbi št. 40139/14 in 41418/14, 9. september 2014
Mamasakhli in drugi proti Gruziji in Rusiji, pritožbe št. 29999/04 in 41424/04, 7. marec 2023
Mamatkulov in Askarov proti Turčiji [VS], pritožbi št. 46827/99 in 46951/99, ESČP 2005-I
Mann proti Združenemu kraljestvu in Portugalski (sklep), pritožba št. 360/10, 1. februar 2011
Mannai proti Italiji, pritožba št. 9961/10, 27. marec 2012
Manoilescu in Dobrescu proti Romuniji in Rusiji (sklep), pritožba št. 60861/00, ESČP 2005-VI
Manuel proti Portugalski (sklep), pritožba št. 62341/00, 31. januar 2002
Maravić Markeš proti Hrvaški, pritožba št. 70923/11, 9. januar 2014
Margaretić proti Hrvaški, pritožba št. 16115/13, 5. junij 2014
Margulev proti Rusiji, pritožba št. 15449/09, 8. oktober 2019
Marguš proti Hrvaški [VS], pritožba št. 4455/10, ESČP 2014
Marić proti Hrvaški, pritožba št. 50132/12, 12. junij 2014

Marion proti Franciji, pritožba št. 30408/02, 20. december 2005
Markovic in drugi proti Italiji [VS], pritožba št. 1398/03, ESČP 2006-XIV
Marshall in drugi proti Malti, pritožba št. 79177/16, 11. februar 2020
Martins Alves proti Portugalski (sklep), pritožba št. 56297/11, 21. januar 2014
Maslova in Nalbandov proti Rusiji, pritožba št. 839/02, 24. januar 2009
Mastilović in drugi proti Črni gori, pritožba št. 28754/10, 24. februar 2022
Mătăsaru proti Moldaviji (sklep), pritožba št. 44743/08, 21. januar 2020
Mateuț proti Romuniji (sklep), pritožba št. 35959/15, 1. marec 2022
Matoušek proti Češki republiki (sklep), pritožba št. 9965/08, 29. marec 2011
Matthews proti Združenemu kraljestvu [VS], pritožba št. 24833/94, ESČP 1999-I
Matveyev proti Rusiji, pritožba št. 26601/02, 3. julij 2008
McCann in drugi proti Združenemu kraljestvu, 27. september 1995, serija A št. 324
McElhinney proti Irski in Združenemu kraljestvu (sklep) [VS], pritožba št. 31253/96, 9. februar 2000
McFarlane proti Irski, pritožba št. 31333/06, 10. september 2010
McFeeley in drugi proti Združenemu kraljestvu, pritožba št. 8317/78, Sklep Komisije z dne 15. maja 1980, DR 20
McKerr proti Združenemu kraljestvu, pritožba št. 28883/95, ESČP 2001-III
McShane proti Združenemu kraljestvu, pritožba št. 43290/98, 28. maj 2002
Medvedyev in drugi proti Franciji, pritožba št. 3394/03, ESČP 2010
Mehmet Ali Ayhan in drugi proti Turčiji, pritožbi št. 4536/06 in 53282/07, 4. junij 2019
Mehmet Ali Eser proti Turčiji, pritožba št. 1399/07, 15. oktober 2019
Melnichuk in drugi proti Romuniji, pritožbi št. 35279/10 in 34782/10, 5. maj 2015
Melnik proti Ukrajini, pritožba št. 72286/01, 28. marec 2006
Meltex Ltd proti Armeniji (sklep), pritožba št. 37780/02, 27. maj 2008
Mentzen proti Latviji (sklep), pritožba št. 71074/01, ESČP 2004-XII
Merabishvili proti Gruziji [VS], pritožba št. 72508/13, 28. november 2017
Merger in Cros proti Franciji, pritožba št. 68864/01, 11. marec 2004
Merit proti Ukrajini, pritožba št. 66561/01, 30. marec 2004
Micallef proti Malti [VS], pritožba št. 17056/06, ESČP 2009
Michalak proti Poljski (sklep), pritožba št. 24549/03, 1. marec 2005
Michaud proti Franciji, pritožba št. 12323/11, ESČP 2012
Migliore in drugi proti Italiji (sklep), pritožba št. 58511/13 in 2 drugi, 12. november 2013
Mikolajová proti Slovaški, pritožba št. 4479/03, 18. januar 2011
Mile Novaković proti Hrvaški, pritožba št. 73544/14, 17. december 2020
Milošević proti Nizozemski (sklep), pritožba št. 77631/01, 19. marec 2002
Milovanović proti Srbiji, pritožba št. 56065/10, 8. oktober 2019
Miroļubovs in drugi proti Latviji, pritožba št. 798/05, 15. september 2009
Miszczyński proti Poljski (sklep), pritožba št. 23672/07, 8. februar 2011
Mitrović proti Srbiji, pritožba št. 52142/12, 21. marec 2017
Mocanu in drugi proti Romuniji [VS], pritožba št. 10865/09 in 2 drugi, ESČP 2014
Moldovan in drugi proti Romuniji (sklep), pritožba št. 8229/04 in 29 drugih, 15. februar 2011
Monnat proti Švici, pritožba št. 73604/01, ESČP 2006-X
Moon proti Franciji, pritožba št. 39973/03, 9. julij 2009
Mooren proti Nemčiji, pritožba št. 11364/03, 9. julij 2009
Moreira Barbosa proti Portugalski (sklep), pritožba št. 65681/01, ESČP 2004-V
Moreira Ferreira proti Portugalski (št. 2) [VS], pritožba št. 19867/12, 11. julij 2017
Moretti in Benedetti proti Italiji, pritožba št. 16318/07, 27. april 2010
Moskovets proti Rusiji, pritožba št. 14370/03, 23. april 2009
Mouvement raëlien suisse proti Švici [VS], pritožba št. 16354/06, ESČP 2012
Mozer proti Moldaviji in Rusiji [VS], pritožba št. 11138/10, 23. februar 2016
MPP Golub proti Ukrajini (sklep), pritožba št. 6778/05, ESČP 2005-XI

Mrkić proti Hrvaški (sklep), pritožba št. 7118/03, 8. junij 2006
Mukhin proti Rusiji, pritožba št. 3642/10, 14. december 2021
Municipal Section of Antilly proti Franciji (sklep), pritožba št. 45129/98, ESČP 1999-VIII
Muratovic proti Srbiji (sklep), pritožba št. 41698/06, 21. marec 2017
Muršić proti Hrvaški [VS], pritožba št. 7334/13, 20. oktober 2016
Mutu in Pechstein proti Švici, pritožbi št. 40575/10 in 67474/10, 2. oktober 2018
Mykhaylenky in drugi proti Ukrajini, pritožba št. 35091/02 in 9 drugih, ESČP 2004-XII

—N—

NA proti Združenemu kraljestvu, pritožba št. 25904/07, 17. julij 2008
N.D. in N.T. proti Španiji [VS], pritožbi št. 8675/15 in 8697/15, 13. februar 2020
Nada proti Švici [VS], pritožba št. 10593/08, ESČP 2012
Nagovitsyn in Nalgiyev proti Rusiji (sklep), pritožbi št. 27451/09 in 60650/09, 23. september 2010
Nasr in Ghali proti Italiji, pritožba št. 44883/09, 23. februar 2016
Nassau Verzekering Maatschappij N.V. proti Nizozemski (sklep), pritožba št. 57602/09, 4. oktober 2011
National federation of Sportspersons' Associations and Unions (FNASS) in drugi proti Franciji, pritožbi št. 48151/11 in 77769/13, 18. januar 2018
Navalnyy proti Rusiji [VS], pritožba št. 29580/12 in 4 druge, 15. november 2018
Naydyon proti Ukrajini, pritožba št. 16474/03, 14. oktober 2010
Nencheva in drugi proti Bolgariji, pritožba št. 48609/06, 18. junij 2013
Neshkov in drugi proti Bolgariji, pritožba št. 36925/10 in 5 drugih, 27. januar 2015
Nešić proti Črni gori, pritožba št. 12131/18, 9. junij 2020
Nicholas proti Cipru, pritožba št. 63246/10, 9. januar 2018
Nicklinson in Lamb proti Združenemu kraljestvu (sklep), pritožbi št. 2478/15 in 1787/15, 23. junij 2015
Nicolae Virgiliu Tănase proti Romuniji [VS], pritožba št. 41720/13, 25. junij 2019
Nicoleta Gheorghe proti Romuniji, pritožba št. 23470/05, 3. april 2012
Nikula proti Finski (sklep), pritožba št. 31611/96, 30. november 2000
Nizomkhon Dzhurayev proti Rusiji, pritožba št. 31890/11, 3. oktober 2013
Nizozemska proti Švedski (sklep), pritožba št. 27700/08, 9. februar 2010
Nobili Massuero proti Italiji (sklep), pritožba št. 58587/00, 1. april 2004
Nogolica proti Hrvaški (sklep), pritožba št. 77784/01, ESČP 2002-VIII
Nolan in K. proti Rusiji, pritožba št. 2512/04, 12. februar 2009
Nold proti Nemčiji, pritožba št. 27250/02, 29. junij 2006
Nölkenbockhoff proti Nemčiji, 25. avgust 1987, serija A št. 123
Norbert Sikorski proti Poljski, pritožba št. 17599/05, 22. oktober 2009
Normann proti Danski (sklep), pritožba št. 44704/98, 14. junij 2001
Novinskiy proti Rusiji, pritožba št. 11982/02, 10. februar 2009
Nurcan Bayraktar proti Turčiji, pritožba št. 27094/20, 27. junij 2023
Nurmagomedov proti Rusiji, pritožba št. 30138/02, 7. junij 2007

—O—

O'Halloran in Francis proti Združenemu kraljestvu [VS], pritožbi št. 15809/02 in 25624/02, ESČP 2007-III
O'Keefe proti Irski [VS], pritožba št. 35810/09, ESČP 2014
OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos proti Rusiji, pritožba št. 14902/04, 20. september 2011
Obote proti Rusiji, pritožba št. 58954/09, 19. november 2006

Öcalan proti Turčiji [VS], pritožba št. 46221/99, ESČP 2005-IV
Oferta Plus SRL proti Moldaviji, pritožba št. 14385/04, 19. december 2006
Öğrü in drugi proti Turčiji, pritožba št. 60087/10 in 2 drugi, 19. december 2017
Ohlen proti Danski (izbris), pritožba št. 63214/00, 24. februar 2005
Olaechea Cahuas proti Španiji, pritožba št. 24668/03, ESČP 2006-X
Olczak proti Poljski (sklep), pritožba št. 30417/96, ESČP 2002-X (izvlečki)
Oleksy proti Poljski (sklep), pritožba št. 1379/06, 16. junij 2009
Oliari in drugi proti Italiji, pritožbi št. 18766/11 in 36030/11, 21. julij 2015
Oliyevskyy proti Ukrajini (sklep), pritožba št. 65117/11, 14. januar 2020
Olkhovik in drugi proti Rusiji (sklep), pritožbe št. 11279/17, 76983/17 in 4597/20, 22. februar 2022
Ölmez proti Turčiji (sklep), pritožba št. 39464/98, 1. februar 2005
Omkarananda in Divine Light Zentrum proti Švici, pritožba št. 8118/77, Sklep Komisije z dne 19. marca 1981, DR 25
Orhan proti Turčiji (sklep), pritožba št. 38358/22, 6. december 2022
Oruk proti Turčiji, pritožba št. 33647/04, 4. februar 2014
Osmanov in Husseinov proti Bolgariji (sklep), pritožbi št. 54178/00 in 59901/00, 4. september 2003
Österreichischer Rundfunk proti Avstriji (sklep), pritožba št. 57597/00, 25. maj 2004
Otto proti Nemčiji (sklep), pritožba št. 21425/06, 10. november 2009

— P —

P. proti Ukrajini (sklep), pritožba št. 40296/16, 11. junij 2019
P.C. proti Irski, pritožba št. 26922/19, 1. september 2022
Pais Pires de Lima proti Portugalski, pritožba št. 70465/12, 12. februar 2019
Paksas proti Litvi, pritožba št. 34932/04, ESČP 2011
Paladi proti Moldaviji [VS], pritožba št. 39806/05, 10. marec 2009
Palić proti Bosni in Hercegovini, pritožba št. 4704/04, 15. februar 2011
Panioglu proti Romuniji, pritožba št. 33794/14, 8. december 2020
Papachela in Amazon S.A. proti Grčiji, pritožba št. 12929/18, 3. december 2020
Papachelas proti Grčiji [VS], pritožba št. 31423/96, ESČP 1999-II
Papamichalopoulos in drugi proti Grčiji, 24. junij 1993, serija A št. 260-B
Paradiso in Campanelli proti Italiji [VS], pritožba št. 25358/12, 24. januar 2017
Parizov proti Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji, pritožba št. 14258/03, 7. februar 2008
Parrillo proti Italiji [VS], pritožba št. 46470/11, ESČP 2015
Paşa in Erkan Erol proti Turčiji, pritožba št. 51358/99, 12. december 2006
Patera proti Češki republiki (sklep), pritožba št. 25326/03, 10. januar 2006
Pauger proti Avstriji, pritožba št. 24872/94, Sklep Komisije z dne 9. januarja 1995
Paul in Audrey Edwards proti Združenemu kraljestvu (sklep), pritožba št. 46477/99, 7. junij 2001
Paulino Tomás proti Portugalski (sklep), pritožba št. 58698/00, ESČP 2003-VIII
Peacock proti Združenemu kraljestvu (sklep), pritožba št. 28057/02, 5. januar 2016
Pedersen in drugi proti Norveški, pritožba št. 39710/15, 10. marec 2020
Peers proti Grčiji, pritožba št. 28524/95, ESČP 2001-III
Pellegriti proti Italiji (sklep), pritožba št. 77363/01, 26. maj 2005
Peñafiel Salgado proti Španiji (sklep), pritožba št. 65964/01, 16. april 2002
Pentagiotis proti Grčiji (sklep), pritožba št. 14582/09, 10. maj 2011
Peraldi proti Franciji (sklep), pritožba št. 2096/05, 7. april 2009
Perlala proti Grčiji, pritožba št. 17721/04, 22. februar 2007
Petithory Lanzmann proti Franciji (sklep), pritožba št. 23038/19, 12. november 2019
Petra proti Romuniji, 23. september 1998, *Poročila* 1998-VII
Petrescu proti Portugalski, pritožba št. 23190/17, 3. december 2019
Petroiu proti Romuniji (obnova), pritožba št. 33055/09, 7. februar 2017

Petropavlovskis proti Latviji, pritožba št. 44230/06, ESČP 2015
Petrova proti Latviji, pritožba št. 4605/05, 24. junij 2014
Petrović proti Srbiji, pritožba št. 40485/08, 15. julij 2014
Sodba Philis proti Grčiji, pritožba št. 28970/95, Sklep Komisije z dne 17. oktobra 1996
Piętka proti Poljski, pritožba št. 34216/07, 16. oktober 2012
Platini proti Švici (sklep), pritožba št. 526/18, 11. februar 2020
Pisano proti Italiji (izbris) [VS], pritožba št. 36732/97, 24. oktober 2002
Pitsayeva in drugi proti Rusiji, pritožba št. 53036/08 in 19 drugih, 9. januar 2014
POA in drugi proti Združenemu kraljestvu (sklep), pritožba št. 59253/11, 21. maj 2013
Pocasovschi in Mihaila proti Moldaviji in Rusiji, pritožba št. 1089/09, 29. maj 2018
Podeschi proti San Marinom, pritožba št. 66357/14, 13. april 2017
Polanco Torres in Movilla Polanco proti Španiji, pritožba št. 34147/06, 21. september 2010
Polyakh in drugi proti Ukrajini, pritožba št. 58812/15 in 4 druge, 17. oktober 2019
Pop-Ilić in drugi proti Srbiji, pritožba št. 63398/13 in 4 druge, 14. oktober 2014
Popov proti Moldaviji (št. 1), pritožba št. 74153/01, 18. januar 2005
Porchet proti Švici (sklep), pritožba št. 36391/16, 8. oktober 2019
Portu Juanenea in Sarasola Yarzabal proti Španiji, pritožba št. 1653/13, 13. februar 2018
Poslu in drugi proti Turčiji, pritožba št. 6162/04 in 6 drugih, 8. junij 2010
Post proti Nizozemski (sklep), pritožba št. 21727/08, 20. januar 2009
Povilonis proti Litvi (sklep), pritožba št. 81624/17, 15. marec 2022
Poznanski in drugi proti Nemčiji (sklep), pritožba št. 25101/05, 3. julij 2007
Preda in drugi proti Romuniji, pritožba št. 9584/02 in 7 drugih, 29. april 2014
Predescu proti Romuniji, pritožba št. 21447/03, 2. december 2008
Predil Anstalt proti Italiji (sklep), pritožba št. 31993/96, 14. marec 2002
Prencipe proti Monaku, pritožba št. 43376/06, 16. julij 2009
Pressos Compania Naviera S.A. in drugi proti Belgiji, 20. november 1995, serija A št. 332
Preussische Treuhand GmbH & Co. KG a.A. proti Poljski (sklep), pritožba št. 47550/06, 7. oktober 2008
Project-Trade d.o.o. proti Hrvaški, pritožba št. 1920/14, 19. november 2020
Prystavka proti Ukrajini (sklep), pritožba št. 21287/02, ESČP 2002-X
Puchstein proti Avstriji, pritožba št. 20089/06, 28. januar 2010

—Q—

Quark Fishing Limited proti Združenemu kraljestvu (sklep), pritožba št. 15305/06, ESČP 2006-XIV

—R—

Radio France in drugi proti Franciji (sklep), pritožba št. 53984/00, ESČP 2003-X
Radomilja in drugi proti Hrvaški [VS], pritožbi št. 37685/10 in 22768/12, 20. marec 2018
Raimondo proti Italiji, 22. februar 1994, serija A št. 281-A
Ramadan proti Malti, pritožba št. 76136/12, 21. junij 2016
Ramos Nunes de Carvalho e Sá proti Portugalski, pritožba št. 55391/13 in 2 drugi, 6. november 2018
Ramsahai in drugi proti Nizozemski [VS], pritožba št. 52391/99, ESČP 2007-II
Randelović in drugi proti Črni gori, pritožba št. 66641/10, 19. september 2017
Rantsev proti Cipru in Rusiji, pritožba št. 25965/04, ESČP 2010
Řehák proti Češki republiki (sklep), pritožba št. 67208/01, 18. maj 2004
Rezgui proti Franciji (sklep), pritožba št. 49859/99, ESČP 2000-XI
Rhazali in drugi proti Franciji (sklep), pritožba št. 37568/09, 10. april 2012
Ryabov proti Rusiji, pritožba št. 3896/04, 31. januar 2008

Riad in Idiab proti Belgiji, pritožbi št. 29787/03 in 29810/03, 24. januar 2008
Riđić in drugi proti Srbiji, pritožba št. 53736/08 in 5 drugih, 1. julij 2014
Riener proti Bolgariji, pritožba št. 46343/99, 23. maj 2006
Rinck proti Franciji (sklep), pritožba št. 18774/09, 19. oktober 2010
Ringeisen proti Avstriji, 16. julij 1971, serija A št. 13
Robert Lesjak proti Sloveniji, pritožba št. 33946/03, 21. julij 2009
Rodina proti Latviji, pritožbi št. 48534/10 in 19532/15, 14. maj 2020
Rõigas proti Estoniji, pritožba št. 49045/13, 12. september 2017
Roman Zakharov proti Rusiji [VS], pritožba št. 47143/06, ESČP 2015
Rooman proti Belgiji [VS], pritožba št. 18052/11, 31. januar 2019
Rossi in drugi proti Italiji (sklep), pritožba št. 55185/08 in 7 drugih, 16. december 2008
Rustavi 2 Broadcasting Company Ltd in drugi proti Gruziji, pritožba št. 16812/17, 18. julij 2019
Rutkowski in drugi proti Poljski, pritožba št. 72287/10 in 2 drugi, 7. julij 2015

—S—

S.A.S. proti Franciji [VS], pritožba št. 43835/11, ESČP 2014
S.L. in J. L. proti Hrvaški, pritožba št. 13712/11, 7. maj 2015
S.L. in J. L. proti Hrvaški (pravično zadoščenje), pritožba št. 13712/11, 6. oktober 2016
S.P., D.P. in A.T. proti Združenemu kraljestvu, pritožba št. 23715/94, Sklep Komisije z dne 20. maja 1996
Saakashvili proti Gruziji (sklep), pritožbi št. 6232/20 in 22394/20, 1. marec 2022
Sabri Güneş proti Turčiji [VS], pritožba št. 27396/06, 29. junij 2012
Sadak proti Turčiji, pritožbi št. 25142/94 in 27099/95, 8. april 2004
Safaryan proti Armeniji (sklep), pritožbe št. 16346/10, 14. januar 2020
Sagayeva in drugi proti Rusiji, pritožbi št. 22698/09 in 31189/11, 8. december 2015
Saghinadze in drugi proti Gruziji, pritožba št. 18768/05, 27. maj 2010
Şahmo proti Turčiji (sklep), pritožba št. 37415/97, 1. april 2003
Sakhnovskiy proti Rusiji [VS], pritožba št. 21272/03, 2. november 2010
Şakir Kaçmaz proti Turčiji, pritožba št. 8077/08, 10. november 2015
Sakvarelidze proti Gruziji, pritožba št. 40394/10, 6. februar 2020
Salman proti Turčiji [VS], pritožba št. 21986/93, ESČP 2000-VII
Sâmbata Bihor Greco-Catholic Parish proti Romuniji (sklep), pritožba št. 48107/99, 25. maj 2004
Sánchez Ramirez proti Franciji, pritožba št. 48787/99, Sklep Komisije z dne 24. junija 1996, DR 86
Sancho Cruz and other "Agrarian Reform" proti Portugalski, pritožba št. 8851/07 in 14 drugih, 18. januar 2011
Şandru in drugi proti Romuniji, pritožba št. 22465/03, 8. december 2009
Sanles Sanles proti Španiji (sklep), pritožba št. 48335/99, ESČP 2000-XI
Sapeyan proti Armeniji, pritožba št. 35738/03, 13. januar 2009
Sargsyan proti Azerbajdžanu (sklep) [VS], pritožba št. 40167/06, 14. december 2011
Sargsyan proti Azerbajdžanu [VS], pritožba št. 40167/06, ESČP 2015
Satakunnan Markkinapörssi Oy in Satamedia Oy proti Finski [VS], pritožba št. 931/13, 27. junij 2017
Savelyev proti Rusiji (sklep), pritožba št. 42982/08, 21. maj 2019
Savenko in drugi proti Rusiji, pritožba št. 13918/06, 14. september 2021
Savridin Dzhurayev proti Rusiji, pritožba št. 71386/10, ESČP 2013
Savu proti Romuniji (sklep), pritožba št. 29218/05, 11. oktober 2011
Scavuzzo-Hager in drugi proti Švici (sklep), pritožba št. 41773/98, 30. november 2004
Ščensnovičius proti Litvi, pritožba št. 62663/13, 10. julij 2018
Schipani in drugi proti Italiji, pritožba št. 38369/09, 21. julij 2015
Schmidt proti Latviji, pritožba št. 22493/05, 27. april 2017

Schweizerische Radio- und Fernsehgesellschaft and publisuisse SA proti Švici, pritožba št. 41723/14, 22. december 2020

Scoppola proti Italiji (št. 2) [VS], pritožba št. 10249/03, 17. september 2009

Scordino proti Italiji (sklep), pritožba št. 36813/97, ESČP 2003-IV

Scordino proti Italiji (št. 1) [VS], pritožba št. 36813/97, ESČP 2006-V

Scozzari in Giunta proti Italiji [VS], pritožbi št. 39221/98 in 41963/98, ESČP 2000-VIII

Sebeleva in drugi proti Rusiji, pritožba št. 42416/18, 1. marec 2022

Segame SA proti Franciji, pritožba št. 4837/06, ESČP 2012

Sejdić in Finci proti Bosni in Hercegovini [VS], pritožbi št. 27996/06 in 34836/06, ESČP 2009

Sejdovic proti Italiji, pritožba št. 56581/00, ESČP 2006-II

Šeker proti Turčiji (sklep), pritožba št. 30330/19, 7. september 2021

Šeks proti Hrvaški, pritožba št. 39325/20, 3. februar 2022

Selahattin Demirtaş proti Turčiji (št. 2) [VS], pritožba št. 14305/17, 22. december 2020

Selami in drugi proti Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji, pritožba št. 78241/13, 1. marec 2018

Selmouni proti Franciji [VS], pritožba št. 25803/94, ESČP 1999-V

Senator Lines GmbH proti petnajstim državam članicam Evropske unije (sklep) [VS], pritožba št. 56672/00, ESČP 2004-IV

Sergey Zolotukhin proti Rusiji [VS], pritožba št. 14939/03, ESČP 2009

Shalyavski in drugi proti Bolgariji, pritožba št. 67608/11, 15. junij 2017, pritožba št. 52142/12, 21. marec 2017

Shamayev in drugi proti Gruziji in Rusiji (sklep), pritožba št. 36378/02, 16. september 2003

Shamayev in drugi proti Gruziji in Rusiji, pritožba št. 36378/02, ESČP 2005-III

Shchukin in drugi proti Ukrajini [Odbor], pritožba št. 59834/09 in 249 drugih, 13. februar 2014

Shefer proti Rusiji (sklep), pritožba št. 45175/04, 13. marec 2012

Shevanova proti Latviji (izbris) [VS], pritožba št. 58822/00, 7. december 2007

Shibendra Dev proti Švedski (sklep), pritožba št. 7362/10, 21. oktober 2014

Shioshvili in drugi proti Rusiji, pritožba št. 19356/07, 20. december 2016

Shishanov proti Moldaviji, pritožba št. 11353/06, 15. september 2015

Shmelev in drugi proti Rusiji (sklep), pritožba št. 41743/17 in 16 drugih, 17. marec 2020

Shmorgunov in drugi proti Ukrajini, pritožba št. 15367/14 in 13 drugih, 21. januar 2021

Shortall in drugi proti Irski (sklep), pritožba št. 50272/18, 19. oktober 2021

Shtefan in drugi proti Ukrajini [Odbor], pritožba št. 36762/06 in 249 drugih, 21. januar 2021

Shtukurov proti Rusiji, pritožba št. 44009/05, ESČP 2008

Siemaszko in Olszyński proti Poljski, pritožbi št. 60975/08 in 35410/09, 13. september 2016

Siliadin proti Franciji, pritožba št. 73316/01, ESČP 2005-VII

Šilih proti Sloveniji [VS], pritožba št. 71463/01, 9. april 2009

Simitzi-Papachristou in drugi proti Grčiji (sklep), pritožba št. 50634/11 in 18 drugih, 5. november 2013

Şimşek, Andiç in Boğatekin proti Turčiji (pritožba št. 75845/12 in 2 drugi), 17. marec 2020

Sindicatul Păstorul cel Bun proti Romuniji, pritožba št. 2330/09, ESČP 2013

Sine Tsaggarakis A.E.E. proti Grčiji, pritožba št. 17257/13, 23. maj 2019

Sisojeva in drugi proti Latviji (izbris) [VS], pritožba št. 60654/00, ESČP 2007-I

Škorjanec proti Hrvaški, pritožba št. 25536/14, 28. marec 2017

Škrlić proti Hrvaški, pritožba št. 32953/13, 11. julij 2019

Slavgorodski proti Estoniji (sklep), pritožba št. 37043/97, ESČP 1999-II

Slaviček proti Hrvaški (sklep), pritožba št. 20862/02, ESČP 2002-VII

Slivenko in drugi proti Latviji (sklep) [VS], pritožba št. 48321/99, ESČP 2002-II

Slovenija proti Hrvaški [VS] (sklep), pritožba št. 54155/16, 18. november 2020

Smirnov proti Rusiji (sklep), pritožba št. 14085/04, 6. julij 2006

Sociedad Anónima del Ucieza proti Španiji, pritožba št. 38963/08, 4. november 2014

Söderman proti Švedski [VS], pritožba št. 5786/08, ESČP 2013
Soering proti Združenemu kraljestvu, 7. julij 1989, serija A št. 161
Sokolov in drugi proti Srbiji (sklep), pritožba št. 30859/10 in 6 drugih, 14. januar 2014
Solmaz proti Turčiji, pritožba št. 27561/02, 16. januar 2007
Solonskiy in Petrova proti Rusiji (sklep), pritožbi št. 3752/08 in 22723/09, 17. marec 2020
Sorbalo proti Moldaviji (sklep), pritožba št. 1210/10, 31. januar 2023
Sperisen proti Švici, pritožba št. 22060/20, 13. junij 2023
Spycher proti Švici (sklep), pritožba št. 26275/12, 17. november 2015
Stamoulakatos proti Grčiji (št. 1), 26. oktober 1993, serija A št. 271
Stamoulakatos proti Združenemu kraljestvu, pritožba št. 27567/95, Sklep Komisije z dne 9. aprila 1997
Star Cate – Epilekta Gevmata in drugi proti Grčiji (sklep), pritožba št. 54111/07, 6. julij 2010
State Holding Company Luganskvugillya proti Ukrajini (sklep), pritožba št. 23938/05, 27. januar 2009
Statileo proti Hrvaški, pritožba št. 12027/10, 10. julij 2014
Stavropoulos in drugi proti Grčiji, pritožba št. 52484/18, 25. junij 2020
Stefănescu proti Romuniji (sklep), pritožba št. 11774/04, 12. april 2011
Stella in drugi proti Italiji (sklep), pritožba št. 49169/09 in 10 drugih, 16. september 2014
Stepanian proti Romuniji, pritožba št. 60103/11, 14. junij 2016
Stephens proti Cipru, Turčiji in Združenim narodom (sklep), pritožba št. 45267/06, 11. december 2008
Stephens proti Malti (št. 1), pritožba št. 11956/07, 21. april 2009
Stojkovic proti Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji, pritožba št. 14818/02, 8. november 2007
Story in drugi proti Malti, pritožba št. 56854/13 in 2 drugi, 29. oktober 2015
Strand Lobben in drugi proti Norveški [VS], pritožba št. 37283/13, 10. september 2019
Strezovski in drugi proti Severni Makedoniji, pritožba št. 14460/16 in 7 drugih, 27. februar 2020
Studio Monitori in drugi proti Gruziji, pritožbi št. 44920/09 in 8942/10, 30. januar 2020
Stukus in drugi proti Poljski, pritožba št. 12534/03, 1. april 2008
Sultygov in drugi proti Rusiji, pritožba št. 42575/07 in 11 drugih, 9. oktober 2014
Šumbera proti Češki republiki (sklep), pritožba št. 48228/08, 21. februar 2012
Sürmeli proti Nemčiji (sklep), pritožba št. 75529/01, 29. april 2004
Sürmeli proti Nemčiji [VS], pritožba št. 75529/01, ESČP 2006-VII
Svinarenko in Slydanev proti Rusiji [VS], pritožbi št. 32541/08 in 43441/08, ESČP 2014
Sy proti Italiji, pritožba št. 11791/20, 24. januar 2022
Sylka proti Poljski (sklep), pritožba št. 19219/07, 3. junij 2014
Szaxon proti Madžarski (sklep), pritožba št. 54421/21, 21. marec 2023
Szott-Medyńska in drugi proti Poljski (sklep), pritožba št. 47414/99, 9. oktober 2003

—T—

Tagiyev in Huseynov proti Azerbajdžanu, pritožba št. 13274/08, 5. december 2019
Tahsin Acar proti Turčiji [VS], pritožba št. 26307/95, ESČP 2004-III
Tănase proti Moldaviji, pritožba št. 7/08, ESČP 2010
Taner Kılıç proti Turčiji (št. 2), pritožba št. 208/18, 31. maj 2022
Tanrikulu proti Turčiji [VS], pritožba št. 23763/94, ESČP 1999-IV
Tarakhel proti Švici [VS], pritožba št. 29217/12, ESČP 2014
Techniki Olympiaki A.E. proti Grčiji (sklep), pritožba št. 40547/10, 1. oktober 2013
Tempel proti Češki republiki, pritožba št. 21429/14 in 9 drugih, 21. januar 2021
The Holy Monasteries proti Grčiji, 9. december 1994, serija A št. 301-A
Thévenon proti Franciji (sklep), pritožba št. 2476/02, ESČP 2006-III
Thibaut proti Franciji (sklep), pritožba št. 41892/19, 14. junij 2022
Tomaszewscy proti Poljski, pritožba št. 8933/05, 15. april 2014
Torreggiani in drugi proti Italiji, pritožba št. 43517/09 in 6 drugih, 8. januar 2013

Transpetrol, a.s., proti Slovaški (sklep), pritožba št. 28502/08, 15. november 2011
Treska proti Albaniji in Italiji (sklep), pritožba št. 26937/04, ESČP 2006-XI
Trivkanović proti Hrvaški, pritožba št. 12986/13, 6. julij 2017
Trofimchuk proti Ukrajini (sklep), pritožba št. 4241/03, 31. maj 2005
Trubnikov proti Rusiji, pritožba št. 49790/99, 5. julij 2005
Tsalikidis in drugi proti Grčiji, pritožba št. 73974/14, 16. november 2017
Tucka proti Združenemu kraljestvu (št. 1) (sklep), pritožba št. 34586/10, 18. januar 2011
Tuna proti Turčiji, pritožba št. 22339/03, 19. januar 2010
Tunç proti Turčiji (sklep), pritožba št. 45801/19, 22. februar 2022
Turgut in drugi proti Turčiji, pritožba št. 1411/03, 8. julij 2008
Turturica in Casian proti Moldaviji in Rusiji, pritožbi št. 28648/06 in 18832/07, 30. avgust 2016
Tyrer proti Združenemu kraljestvu, 25. april 1978, serija A št. 26

—U—

Ukrajina proti Rusiji (re Krim) (sklep) [VS], pritožbi št. 20958/14 in 38334/18, 16. december 2020
Ukrajina in Nizozemska proti Rusiji [VS] (sklep), pritožbe št. 8019/16, 43800/14 in 28525/20, 30. november 2022
Ukrajina-Tyumen proti Ukrajini, pritožba št. 22603/02, 22. november 2007
Ulemek proti Hrvaški, pritožba št. 21613/16, 31. oktober 2019
Ūlke proti Turčiji (sklep), pritožba št. 39437/98, 1. junij 2004
Unédic proti Franciji, pritožba št. 20153/04, 18. december 2008
Unifaun Theatre Productions Limited in drugi proti Malti, pritožba št. 37326/13, 15. maj 2018
Uzun proti Turčiji (sklep), pritožba št. 10755/13, 30. april 2013

—V—

V.D. proti Hrvaški (št. 2), pritožba št. 19421/15, 15. november 2018
V.D. in drugi proti Rusiji, pritožba št. 72931/10, 9. april 2019
V.P. proti Estoniji (sklep), pritožba št. 14185/14, 10. oktober 2017
Vallianatos in drugi proti Grčiji [VS], pritožbi št. 29381/09 in 32684/09, ESČP 2013
Van Colle proti Združenemu kraljestvu, pritožba št. 7678/09, 13. november 2012
Van der Putten proti Nizozemski (sklep), pritožba št. 15909/13, 27. avgust 2013
Van der Tang proti Španiji, 13. julij 1995, serija A št. 321
Van Velden proti Nizozemski, pritožba št. 30666/08, 19. julij 2011
Varadinov proti Bolgariji, pritožba št. 15347/08, 5. oktober 2017
Varbanov proti Bolgariji, pritožba št. 31365/96, ESČP 2000-X
Varnava in drugi proti Turčiji [VS], pritožba št. 16064/90 in druge, ESČP 2009
Vartic proti Romuniji (št. 2), pritožba št. 14150/08, 17. december 2013
Vasilchenko proti Rusiji, pritožba št. 34784/02, 23. september 2010
Vasilescu proti Belgiji, pritožba št. 64682/12, 25. november 2014
Vasiliauskas proti Litvi [VS], pritožba št. 35343/05, ESČP 2015
Vasiliciuc proti Moldaviji, pritožba št. 15944/11, 2. maj 2017
Vasiliy Ivashchenko proti Ukrajini, pritožba št. 760/03, 26. julij 2012
Vasilkoski in drugi proti Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji, pritožba št. 28169/08, 28. oktober 2010
Vassilios Athanasiou in drugi proti Grčiji, pritožba št. 50973/08, 21. december 2010
Vasjanovič proti Rusiji (sklep), pritožba št. 9791/05, 27. september 2016
Vatandaş proti Turčiji, pritožba št. 37869/08, 15. maj 2018
Veeber proti Estoniji (št. 1), pritožba št. 37571/97, 7. november 2002

Velev proti Bolgariji, pritožba št. 43531/08, 16. april 2013
Velikova proti Bolgariji (sklep), pritožba št. 41488/98, ESČP 1999-V
Velikova proti Bolgariji, pritožba št. 41488/98, ESČP 2000-VI
Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) proti Švici (št. 2), pritožba št. 32772/02, ESČP 2009
Veriter proti Franciji, pritožba št. 31508/07, 14. oktober 2010
Vernillo proti Franciji, 20. februar 1991, serija A št. 198
Veronica Ciobanu proti Moldaviji, pritožba št. 69829/11, 9. februar 2021
Vidu in drugi proti Romuniji (obnova), pritožba št. 9835/02, 17. januar 2017
Vijayanathan in Pusparajah proti Franciji, 27. avgust 1992, serija A št. 241-B
Vistiņš in Perepjolkins proti Latviji [VS], pritožba št. 71243/01, 25. oktober 2012
Vladimir Romanov proti Rusiji, pritožba št. 41461/02, 24. julij 2008
Voggenreiter proti Nemčiji, pritožba št. 47169/99, ESČP 2004-I
Vojnović proti Hrvaški (sklep), pritožba št. 4819/10, 26. junij 2021
Volodina proti Rusiji (št. 2), pritožba št. 40419/19, 14. september 2021
Vovk in Bogdanov proti Rusiji, pritožba št. 15613/10, 11. februar 2020
Vučković in drugi proti Srbiji (predhodni ugovor) [VS], št. 17153/11 in 29 drugih, 25. marec 2014

—W—

Waite in Kennedy proti Nemčiji [VS], pritožba št. 26083/94, ESČP 1999-I
Weber in Saravia proti Nemčiji (sklep), pritožba št. 54934/00, ESČP 2006-XI
Wikimedia Foundation, Inc. proti Turčiji (sklep), pritožba št. 25479/19, 1. marec 2022
Williams proti Združenemu kraljestvu (sklep), pritožba št. 32567/06, 17. februar 2009
Worm proti Avstriji, 29. avgust 1997, *Poročila* 1997-V

—X—

X proti Franciji, 31. marec 1992, serija A št. 234-C
X in Y proti Romuniji, pritožba št. 2145/16, 19. januar 2021
X. proti Franciji, pritožba št. 9587/81, Sklep Komisije z dne 13. decembra 1982, DR 29
X. proti Nemčiji, pritožba št. 1611/62, Sklep Komisije z dne 25. septembra 1965
X. proti Nemčiji, pritožba št. 7462/76, Sklep Komisije z dne 7. marca 1977, DR 9
X. proti Italiji, pritožba št. 6323/73, Sklep Komisije z dne 4. marca 1976, DR 3
X. proti Nizozemski, pritožba št. 7230/75, Sklep Komisije z dne 4. oktobra 1976, DR 7
X. proti Združenemu kraljestvu, pritožba št. 6956/75, Sklep Komisije z dne 10. decembra 1976, DR 8
X. proti Združenemu kraljestvu, pritožba št. 8206/78, Sklep Komisije z dne 10. julija 1981, DR 25
Xenides-Arestis proti Turčiji, pritožba št. 46347/99, 22. december 2005
Xynos proti Grčiji, pritožba št. 30226/09, 9. oktober 2014

—Y—

Y proti Latviji, pritožba št. 61183/08, 21. oktober 2014
Y.F. proti Turčiji, pritožba št. 24209/94, ESČP 2003-IX
Y.Y. in Y.Y. proti Rusiji, pritožba št. 43229/18, 8. marec 2022
Yam proti Združenemu kraljestvu, pritožba št. 31295/11, 16. januar 2020
Yaşa proti Turčiji, 2. september 1998, *Poročila* 1998-VI
Yatsenko proti Ukrajini, pritožba št. 75345/01, 16. februar 2021
Yavuz Selim Güler proti Turčiji, pritožba št. 76476/12, 15. december 2015
Yepishin proti Rusiji, pritožba št. 591/07, 27. junij 2013

Yevgeniy Dmitrijev proti Rusiji, pritožba št. 17840/06, 1. december 2020
Yonghong proti Portugalski (sklep), pritožba št. 50887/99, ESČP 1999-IX
Yordanovi proti Bolgariji, pritožba št. 11157/11, 3. september 2020
Yorgiyadis proti Turčiji, pritožba št. 48057/99, 19. oktober 2004
Yurttas proti Turčiji, pritožbi št. 25143/94 in 27098/95, 27. maj 2004
Yusufeli İlçesini Güzelleştirme Yaşatma Kültür Varlıklarını Koruma Derneği proti Turčiji (sklep), pritožba št. 37857/14, 7. december 2021

—Z—

Zakharkin proti Rusiji, pritožba št. 1555/04, 10. junij 2010
Žáková proti Češki republiki (pravično zadoščenje), pritožba št. 2000/09, 6. april 2017
Zambrano proti Franciji (sklep), pritožba št. 41994/21, 21. september 2021
Zana proti Turčiji, 25. november 1997, *Poročila* 1997-VII
Zastava It Turs proti Srbiji (sklep), pritožba št. 24922/12, 9. april 2013
Zehentner proti Avstriji, pritožba št. 20082/02, 16. julij 2009
Zelčs proti Latviji, pritožba št. 65367/16, 20. februar 2020
Zhdanov in drugi proti Rusiji, pritožba št. 12200/08 in 2 drugi, 16. julij 2019
Zhidov proti Rusiji, pritožba št. 54490/10 in 3 druge, 16. oktober 2018
Ziętal proti Poljski, pritožba št. 64972/01, 12. maj 2009
Zihni proti Turčiji (sklep), pritožba št. 59061/16, 29. november 2016
Živić proti Srbiji, pritožba št. 37204/08, 13. september 2011
Zubkov in drugi proti Rusiji, pritožba št. 29431/05 in 2 drugi, 7. november 2017
Zwinkels proti Nizozemski (sklep), pritožba št. 16593/10, 9. oktober 2012